

קובץ גליונות

פרשת וארא

ממרחק ורבנן גדולי ומאורי הדור

"יום ולילה לא ישיבותו"

מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א ממשיך בלימוד בביתו
עם תלמידים בזמן הפסקת השמל לאור פנסים ונרות

שמיטה קרן
השביעית

קרן הקודש של גרונד ישראל שליט"א
לקיים מצוות השביעית בארץ ישראל

מוקד 'משביתתי ארץ'

1800-300-544

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על חסדאק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	4:10	5:26	6:03
בני ברק	4:24	5:27	5:59
קרית ספר	4:19	5:26	6:02
בית שמש	4:10	5:27	6:03
אופקים	4:20	5:29	6:02
חיפה	4:16	5:25	5:59
ליקוואוד	4:23	5:54	6:09

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמה במעונם

משפחת נויבירט

ברכפלד
להולדת הבן

משפחת דיסקין

ירושלים
להולדת הבן

משפחת ברגר

ביתר
להולדת הנכד

משפחת חן

בני ברק
להולדת הנכד

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יחיאל ז"ל

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות
השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול
להגדיל תורה ולהאדירה.

- ו שבט בא • ח ניסן מצורע • י תמוז בלק
- יג שבט בשלח • טו ניסן חג הפסח • יז תמוז פינחס
- כ שבט יתרו • כב ניסן אחרי • כד תמוז מטות
- כז שבט משפטים • כט ניסן קדושים • ב אב מסעי
- ד אדר א' תרומה • ו אייר אמור • ט אב דברים
- יא אדר א' תצוה • יג אייר בהר • ז אלול שופטים
- יח אדר א' כי תשא • כ אייר בחקותי • יד אלול כי תצא
- כה אדר א' ויקהל • כז אייר במדבר • כא אלול כי תבא
- ב אדר ב' פקודי • ה סיון נשא • כח אלול נצבים
- ט אדר ב' ויקרא • יב סיון בהעלתך • כח אלול נצבים
- טז אדר ב' צו • יט סיון שלח • ר"ה
- כג אדר ב' שמיני • כו סיון קרח • ו תשרי וילך יו"כ
- א ניסן תזריע • ג תמוז חקת • חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף
ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,
חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 28 | טבת תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

בדידי הוי עובדא

גשם חזק, נשאלתי על ידי האחראי אם אני מסכים לכרא עם הרכב שלי לאזור המכירה, כדי שהאחראי ישב ברכב, ויכול לחלק את הדפים למזמינים. קבענו בשעה 5:30 שאכנס עם הרכב וכך תחל החלוקה בצורה מסודרת, למרות מזג האוויר הסוער.

כ"ה זכיתי בתחילת השבוע להולדת בתי שתחי' והלכתי לבקר את הולדת בשעה 4:00 כדי שאספיק להגיע חזרה למכירה בשעה 5:30, אך בשעה 5:00 מתקשר האחראי ואומר שבעקבות מזג האוויר המכירה הוקדמה ושאבוא בהקדם. כמובן שהודרתי להגיע וכאשר באתי לכניסה למכירה כבר עמדו שם רבים עם עגלותיהם וחיכו לאחראי שיחלק את הדפים. ניסיתי להכנס לאזור המכירה אבל ללא הצלחה, רבים עומדים ומסמנים לי לזוז משם וחוסמים את דרכי, עד כדי כך שאחד החל לצעוק ולחוסם אותי בגופו למה אני מפריע למכירה. לאחר מאמצים רבים הצלחתי להכנס ואז האחראי נכנס וישב בפנים וחילק את הדפים לכולם והחלה מכירה. ואז הבינו כולם מדוע ניסיתי להכנס עם הרכב בגשם הסוער לתוך המכירה כדי שהמכירה תוכל להתחיל. כמובן שמיד נגשו וביקשו את סליחתי על כך שחסמו אותי וכעסו עלי.

של אישיות שנראית כ"כ מכובדת, אולם דן אותו לכף זכות בשל החוסר היוקד. לאחר כמה רגעי שקט מתוח שואל אותו לפתע הנוסע הנ"ל (שעתה ישוב היה לצידו): מאיזו חברה אתה? ורא"ב משיב כנגדו, ותמה: מה השאלה? איזה מוניית אתה??? מה? מה אתה מתכוון??? ואז נפלו והוסרו בבת אחת כל התמיהות מכל הצדדים, האישיות הנכבדה החווירה כולה, "מה, אתה לא מונית? איז לי ווי לי, סתם עצרתי טרמפ?" והוא כנגדו: "אה, אז לכן התלוננת על המזגן?...?", וכך מתוך החוסר היוקד של עיר התורה, השכילו שניהם להבין משהו חדש על המושג "הוי דן את כל האדם לכף זכות".

ב.

ידוע ומפורסם כאן בארץ ישראל על המכירות השכונתיות המוכרות מדי שבוע מוצרים רבים לרווחת המשפחות ברוכות הילדים. היה זה בשבוע האחרון, שכידוע זכו הדרים בארץ ישראל למתנת שמים של גשמי ברכה רבים. המכירה מתנהלת בצורה כזו שיש אחראי שעומד במקום ומחלק לכל מזמין דף עם פרטי הזמנתו כדי שיוכל לאסוף את המוצרים. והיות והיה

א.

סיפר לי ידידי הרב הגאון ר' א"ב, אברך חשוב בכולל חזו"א, שאחה"צ עוסק בקירוב ברמת השרון מזה עשרות בשנים, ובשל כך אף נהג ברכב.

רכבו הינו בצבע לבן בודק, ומזכיר קמעא מונית, והנה יום אחד בחזור מהכולל הוא נהג ברכבו ברחוב חזו"א, וכמנהגו הוותיק מחפש להעלות אברכים, 'לחטוף' מצוות על הדרך, בבחינת הנאה להם הנאה לעולם, נר לאחר נר למאה.

לפתע אישיות רכנית נכבדה נשואת פנים, מסמנת לו באצבע לעצור, הוא כמובן עצר מיד, ולפליאת הרא"ב שליט"א האישיות הנ"ל מתיישבת במושב האחורי. היה זה כאחד מימי הקיץ הלוחטים, והנוסע החל לרטון: המזגן לא מורגש אצלק!

רא"ב השיב לו בנינוחות: אכן המזגן מאחור פחות מורגש, ואם הוא רוצה להנות ככל זאת מממשב צונן יותר עליו להתכבד ולעבוד למושב הקדמי.

האישיות המכובדת אכן נעה קדימה, אלא שגם שם לא נחה דעתה, ולא היתה שבעת רצון, ואט אט גילתה חוסר נוחות מופגנת, הרא"ב תמה בליבו על חוסר הטאקט, בפרט

אי"ה בגליון מיוחד זה יובאו עובדות הקשורות לכף זכות. במשך השנה הקרובה יוקדש מדי שבוע גליון אחד לזכות כל אחד מארבעים וחמישה שנהרגו במידון אשר רבים מהם לא זכו לזש"ק ויהיו חיזוקים אלו לזכותם ולעילוי נשמתם הטהורה.

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com
כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

שאלה לדיון בשולחן שבת

למה לא נתן לו מהגרעינים

נער שהתקרב ליהדות והפך ל'בעל תשובה', בלב ונפש חפצה, התחבר לאברך ורא שמים שהתנדב לקרבו וללמוד איתו בכל יום שלא על מנת לקבל פרס. מנהג משונה היה לו לבחור זה, שבכל עת היה מתהלך עם כיסים נפוחים בגרעיני חמנייה שחורים, ששכנו שם אחר כבוד.

האברך, שלא הבין את פשר הנהוג המחר, לא אבה להציק לבחור ולא שאל אותו על כך מאומה, שהרי אין שום איסור בתורה להחזיק גרעינים בתוך הכיס.

כאחד הלילות, בבואם ללמוד יחד כהרגלם הקבוע, נענה האברך ואמר לבחור: 'תראה, יום שלם עבר עליי ולא נכנס כלום לתוך פי; אולי תואיל בטובך לתרום לי קצת כמה גרעינים, למען תתישב דעתי בהם ונוכל ללמוד בשלוחה'.

נענה הבחור וסירב נחרצות: 'בשום פנים ואופן לא אוכל לתת לך אפילו לא גרעין אחד'. האברך התחנן על נפשו כי רעב ועייף הוא, אבל הבחור עמד על סירובו בכל תוקף ולא נתן לו כלום.

ליבו של האברך לא עמד לו בסיפור הזה, מאז החל להתחמק מבקשותיו של הבחור ואף הפחית משעות הלימוד עימו, עד שהגיעו למצב בו נפסקה ביניהם החברותא לגמרי.

חושיו של הבחור אמרו לו כי מניעת הלימוד מגיעה מאותה 'פגיעה' כשלא רצה לתת לו כמה מגרעיני היקרים, לכן התקשר אל האברך ואמר לו בכנות: 'אכן אין ברצונך ללמוד איתי יותר ואין בידי להכריח אותך להמשיך, אבל דבר אחד אבקש ממך, שתבוא לבקר בכיתי למשך 3-4 דקות, כי דבר סתר לי אליך'.

האברך הגיע אל ביתו, ואז סיפר לו את הסיפור למה לא רצה לתת לו גרעינים, ואיך היה צריך לדנוג לכך זכות...

תשובה לשאלה משבוע שעבר

יש לדון לכף זכות גם את המעיד

לאחר התפילה נגשתי בעדינות לאותו מניח, ודברתי עימו על כך, מה שראיתי, והוא השיב לי: אתה צודק, אסביר לך את התמונה המלאה.

אני עברתי ל"ע תאונת דרכים, ונשברה לי הכתף, עברתי ניתוח, וכרוך השם אני חוזר לעצמי, אבל בכל זאת קצת קשה לי להלביש את התפילין כשהטלית מונחת על כתפי.

ותשים לב, שאני משתדל להניח את הטלית ותפילין בפניה נסתרתי, כדי שלא יראו, כי אני יודע שזה נראה משונה, ואיני רוצה להסביר לכל אחד את מצבי.

לגבי אותו יהודי שצעק, אסביר לך, אשתו נפטרה ל"ע לפני זמן קצר, והוא עובר תקופה מאוד קשה, ולכן הוא מדבר קצת בעצבנות, למרות שדבר זה אינו נוגע אליו, אני לא יודע מה עובר עליו, אבל אני יכול לשער, שמצבו מאוד לא קל, ואין צריך לדון אותו לכף זכות, אלא צריך לרחם עליו.

גיליון מס' 455 פרשת וארא
תשפ"ב שנה עשירית

לזכות ידידינו החשוב
ממקורבי רבינו
הרה"ג רבי יצחק אוהב ציון שליט"א
לרגל הכנס בנו נ"י
לעול תורה ומצוות

דברי שי"ח

ממרחן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

עלי שיח

מה הדבר הכי חשוב

שגריר ארצות הברית בישראל. משפט זה אינו אומר הרבה עבור רוב קוראינו בני התורה, אבל עסקני הציבור יודעים כי לאיש הנושא בתפקיד זה ישנה השפעה רבה על יחסי המדינות.

ובימים האחרונים, הוא ביקש לבוא אל מפתן ביתו של רבינו שליט"א. אחרי שאנשינו תיאמו את מועד בואו, הוא נכנס מלווה במספר עסקני ציבור.

אם השגריר האמריקני סבר לתומו כי הרב שליט"א יושב וממתין לו כפי שמקובל בפגישות מעין אלו, הוא מהר מאוד הבחין שכאן זה שונה. השעה שנקבעה לו היתה שעת קבלת קהל קבועה, כי תלמוד תורה לא דוחה שום דבר בעולם. השעה הקבועה בבוקר שרבינו הקציב לעשיית חסד עם הציבור כוללת את כולם.

צוות האבטחה עמם הגיע, נדהמו. כשהם ראו מדרגות דחוסות באנשים הממתינים לתורם הם נחרדו. לבקשתם, המדרגות התפנו מטעמי בטחון, והודעה הועברה לממתינים שיאחרו בעשרים דקות.

סוף כל סוף האיש נכנס לבית פנימה וכעבור מספר מטרים הוא כבר מצא את עצמו יושב ליד שר התורה רבינו שליט"א. בשיחה הקצרה שהתנהלה, נאמרו מספר דברים, ותינתן לו לידידינו נכד רבינו הר"ר יעקב ישראל שליט"א שסיפר לנו על מקצתם:

...בהמשך הדברים אמר השגריר לרבינו כי 'הודי ארצות הברית מסייעים הרבה ליהודי ארץ ישראל, בממון ועזרה בהרבה ענינים, בודאי אודות לתרומתם יכולים הרבה בני תורה ללמוד במנוחה'...

כתגובה אמר רבינו 'העיקר שהם עצמם ילמדו' --- השגריר לא הבין את הדברים, והמתרגם הסביר באנגלית שהרב סבור כי בודאי העזרה חשובה אך צריך לדעת כי העיקר הוא מה שהם עצמם לומדים... בהמשך בירכו רבינו בברכת 'ברכה והצלחה'.

מעניני הפרשה

"בא דבר אל פרעה מלך מצרים" (ו, יא)

הנה בפרשה זו יש דבר הנראה תמוה. הקב"ה מצווה את משה שיבשר לבני ישראל והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, ומשה חוזר עם קל וחומר להקב"ה 'הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה', אבל הקב"ה מצווהו בשנית (ו, כט): 'דבר אל פרעה מלך מצרים', ואז משה הולך.

מה השתנה בציוריו השני יותר מבראשון? ומדוע בפעם השניה משה לא חזר על הקל וחומר הראשון?

ובאר רבינו, שבצורת האמירה היה שינוי גדול מאד בין ב' הפעמים.

ובהקדם הגמרא במכות (יא, א) שלשון 'דיבור' מורה על לשון קשה וחזק, ואילו לשון 'אמירה' היא לשון רכה ונעימה. בפעם הראשונה (ו, י) כשהקב"ה אמר לו: 'לכן אמור לבני ישראל אני ה', הכוונה הייתה שיגיד להם בשפה רכה ונעימה, שיקל עליהם לקבל, אבל בפועל 'וידבר משה כן אל בני ישראל', שאמר להם בצורת דיבור קשה ובחזק, וממילא 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה'.

לכן חזר הקב"ה ואמר לו: (ו, יג): 'וידבר ה' אל משה... ויצוים אל בני ישראל'. וכמו שמבאר רש"י: 'ויצוים, ציווה עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם, והיינו, שאמר לו שמפני שלא אמרת בנחת ורכות, לכן לא שמעו!'

כל זה היה כלפי ישראל. אבל כלפי פרעה, ציווה לו הקב"ה (ו, יא): 'דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח את בני ישראל מארצו'. דבר - שיהיה דיבור בלשון קשה ובחזק, וזהו הקל וחומר, דאם בני ישראל לא שמעו כשדיברו אליהם בלשון קשה וחזקה, איך ישמעני פרעה בלשון כזו.

(שבוענו מטוביך)

בלעדי ומיוחד לגיליון 'דברי שי"ח'

שבוע הבא לסדר 'וקשרתם לאות על ידך', נביא יריעה מרתקת וחשיפה ראשונית, ראיון עם הרה"ח הישיש שליט"א שעסק בייצור התפילין, ועשה את התפילין לבקשת רבינו שליט"א בעת הגיעו בניו הגאונים רבי אי"ש, ורבי שלמה, ורבי יצחק שאול לגיל י"ג - בר מצוה.

חדש: ניתן לקבל הגיליון בפקס יש לחייג מדי שבוע למספר: 073-3518015

להצטרפות לרשימת מקבלי הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגיליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת

על גדולי הדורות

חדש! לא בא כבושם הזה!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת בשלח - מדברי רבינו על האי צדיק וקדוש רבי ישראל אבוחצירא 'באבא סאלי' (י"ד ד' שבט)

פרשת משפטים - על רבו שלימדו תורה, הג"ר יעקב שניידמן זצ"ל מייסד ישיבת תפארת ציון (י"ד כ"ו שבט)

פרשת תצוה - על הגאון רבי יואל קלופט זצ"ל מורבני 'חיפה' (י"ד ט' אדר)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

בערוב ימיו
בהתייעצות עם רבינו שליט"א

על הפרק כביכול יש לעודד את האברכים ללמוד הכשרת מקצוע תורני וכדו', ורוח הרחוב אז לא עודדה כלל את הבני תורה שנישאים להיות אברכים שתורתם אומנותם, ולכן הוא ערך ליקוט מפעים מגדולי התורה כדי להחזיר באנשים את החשיבות של ערך לימוד התורה והחייב על כל אחד ואחד.

עם הכנת הספר לדפוס, הוא בא אל ביתו של רשכבה"ג הגרא"ל שטיינמן, שגם הוא היה מבין המעודדים לחיבור ספר זה, שיעבור עמו על הספר לראות במה אפשר לתקנו יותר, כשסיימו לעבור יצאו יחד לרחובה של עיר. ובדיוק אז נתקלו ברבינו שליט"א שחלף במקום, אמר הגרא"ל לרבי שלמה 'כל מה שכתבת בספר, הכל נמצא בתלמיד חכם מופלג זה'... (דרכי שלמה, לזכרו של הגר"ש ברוודא עמוד 115).

עיצה מהשפעות זרות

אחד משומעי לקחו של הרב ברעוודא ביקש ממנו עיצה, איך לא להינזק ולהיות מושפע לרעה מעבודתו כפסיכולוג, ששומע כל הזמן סיפורים מחרידים ומזעזעים, הוא יעץ לו ללמוד תורה וספרי מוסר בעיון ובעומק רב, ולא בשטחיות, הלה לא הסתפק בעצתו והלך גם לשאול את רבינו שליט"א, והוא אמר לו בדיוק את אותם דברים... (דרכי שלמה, 407).

ניחום אבלים

כאשר ישב רבינו בעמק הבכא באבלו על פטירת הרבנית ע"ה התאמץ רבי שלמה ז"ל לנחמו ואמר לו דברים המתקבלים על הלב, ומסופר שרבינו נהנה מדבריו וחש כי הוא ניחם אותו (דרכי שלמה, 309).

ילך אצל חכם

בערוב ימיו חלה הגר"ש, והתקשר למקורבו הגר"י דרשוביץ ר"כ זכר יצחק, וביקשו באופן מיוחד שיזכיר אותו לישועה אצל רבינו שליט"א כי ברכתו עושה רושם, ואח"כ התקשר לברר אם עשה שליחותו, וביקש לדעת מה רבינו הגיב.

אם אין יראה אין תורה

בשלב מסוים (סיון תשע"ב) בתקופת חוליו, הריץ הגר"ש ברעוודא אגרת לרשכבה"ג הגרא"ל שטיינמן ולהבחל"ח מרן רבינו שליט"א בו הוא כותב 'שהיות והוא חולה שיש בו סכנה ומחפש בנרות זכויות להישאר בחיים', לכן הוא פונה בעצה לתקן שבכל שיעור דף היומי יאמר המגיד שיעור בחמש רגעים אחרונים של השיעור, מוסר ויראת שמים, וכך כולם יתחזקו ביראת השם, ואכן גדולי ישראל קיבלו את דבריו וצירפו חתימה לנוסח כרוז המעורר את המגידי שיעורים להקדיש את סוף השיעור ללימוד המוסר.

הגה"צ רבי שלמה ברוודא זצ"ל

(נלב"ע כ"ו טבת)

עליתו לארץ

רוב שנותיו התגורר הגר"ש זצ"ל בחוץ לארץ, (ארצות הברית ואנגליה) ובשנותיו האחרונות השתקע בארץ ישראל, תקופה בבני ברק ואח"כ בירושלים, וסיפר הגר"ר ישעי' אפשטין שזוכר בפעם הראשונה שחזר לדור בבני ברק, נכנס לאחר מכן לרבינו לשוחח עמו.

הגר"ש זצ"ל בצעירותו

ספריו ודרשותיו

ובשנים שהתגורר בא"י זיכה הרבה את הרבים בדרשותיו. פ"א הובא לרבינו חוברת משיחותיו (שהתחבר ע"י ר"י איזק), על אתר הגיב מיד, "את רבי שלמה אני מכיר מצוין" (כנראה מהתקופה בה למד הגר"ש אחרי נישואיו בכולל אברכים 'חזון איש').

רבינו נהנה מספריו של הגר"ש, שחיבר מתורת הגר"א על שיר השירים, גם במדף הספרים המיוחד לפסח שוכן ספרו 'ליל שמורים' שהו"ל הגר"ש עם מאמריו הנפלאים על יציאת מצרים.

הגר"ש מצידו היה בקי בספרי רבינו, ובמספר מקומות הוא גם מציין לדבריו. ראה בשיר השירים במהדורות, פרק א' ד' בשם רבינו, ובמפתחות בראש פרק ג' עמוד ט"ו מביא מ'טעם ודעת' לרבינו.

רבינו מעיין בקונטרס שי"ל משיחותיו של הגר"ש

בזמן שמביטים בברד

סיפר הגר"ש ברעוודא זצ"ל: בתקופה שהתגוררתי בבני ברק, התפללתי בשבת קודש בבית הכנסת 'לדרמן', פעם אירע שמיד בסוף התפילה כשיצא ציבור המתפללים מבית הכנסת החל לרדת ברד עז, וכיסה את כל הרחוב בלבן, רוב המתפללים עמדו והתבוננו במראה המרהיב בהתפעלות, תוך כדי שציפו, שהברד העז ייפסק, ויוכלו ללכת לביתם.

אחד המתפללים יצא מבית הכנסת יחד עם כולם, אך כשראה את הברד העז חזר לאחוריו ונכנס לבית הכנסת ולקח גמרא וישב ולמד, היה זה שר התורה בעל הדרך אמונה שליט"א.

וסיים: האם פלא הוא שהגיע לדרגתו להיות חד בדרא, מכיון שניצל כל כך את זמנו. (דרכי שלמה, עמוד 114)

הכל נמצא בו

בשנת תשכ"ד ערך הגאון רבי שלמה זצ"ל בעצת כמה מגדולי הדור, את הספר 'עמלה של תורה', היה זה בעקבות דיבורים שעמדו אז

ליצירת קשר: ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 **שלוחה- 1586**

קהילות 073-2757000 **שלוחה- 4310**

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ועל כל פנים מן השמים נותנים קשיים, כי רוצים מבני תורה שיתחזקו ויהיו במדרגות גבוהות יותר, לא רק 'צדיקים', אלא גם 'חסידים', וכפי שביאר המסילת ישרים בפרק י"ט מה היא חסידות, וזהו מה שרוצים מאיתנו כעת, שנתחזק!

וכאמור הדרך לזה היא על ידי לימוד ספרי מוסר, וישנם ספרי המוסר הידועים מסילת ישרים שערי תשובה חובות הלבבות ואחרות צדיקים, ויש עוד ספרי מוסר, כגון ספר פלא יועץ, שהוא ספר נפלא ממש, וכשמו כן הוא 'פלא יועץ', ובו עצות רבות לחיזוק ברוחניות, ובהנה יש עוד ספרי מוסר רבים, וכל אחד יכול למצוא את הספר שמשפיע עליו, שיש לו טעם בו, שיהיה לימוד שמעניין ומושך, ואז יושפע מזה.

וזהו העצה היחידה לזכויות, כי בלי זה אין זכויות, וזהו מה שרוצים מאיתנו מן השמים, את החיזוק! וכל הקשיים הם לטובתנו שנעזר להתחזק כל אחד לפי דרך הטבע שלו, על ידי ספרי מוסר שמתאימים לו, שמושכים אותו ומעניינים אותו, ובזכות החיזוק הכל יהיה טוב, ונוכה לסייעתא דשמיא, וזהו ה'לטב עבד'.

גודל הדבקות בתורה ואהבתה

והנה כל אחד רוצה הצלחה בתורה, כולם רוצים הצלחה בתורה, ויש חיוב לעסוק בתורה, ואם לא עוסקים בתורה זה ביטול תורה, וביטול תורה זה חטא חמור מאד, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) על מי שיכול לעסוק בתורה ואינו עוסק, כמובן כל אחד כמה שהוא יכול, לפי כוחו.

ועסק התורה גם מעניין ומושך, ויש בו מתקנות, ובגמרא אמרו (עירובין נד, ב) על רבי אלעזר בן פדת שהיה מרא דארעא דישוראל אחרי רבי יוחנן, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון וסדינו מוטל בשוק העליון, והיינו שהוא היה עסוק בתורה ושקוע כל כך בתורה, עד ששכח היכן שהניח את בגדו, וקראו עליו הפסוק (משלי ה, יט) באהבתה תשגה תמיד, שלימוד התורה כל כך מעניין, שקשה להפסיק מלחשוב בזה!

וכעין זה היה מעשה עם מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, שמישהו בא אליו לשאול איזה עצה, ורבי ברוך בער שמע ולא הצליח לקלוט את מה שהוא אומר, כי הראש היה כל כך מרוחק לתורה, עד שלא היה יכול להסיר דעת מתורה, וביקש מחתנו הגאון רבי ראובן זצ"ל שישמע את השואל וישיב לשאלתו, כי הוא לא יכול להסיר דעת מלימודו להתרכז לשמוע את השואל, עד כדי כך שיקח כזו דבקות בתורה.

ומעשים ידועים גדולי תורה שעברו ניתוח ללא הרדמה, ואמרו למנתח שאין צורך להרדים, אלא יודיעו להם כעשר דקות לפני הניתוח, שייכנסו לאיזה ענין בדברי תורה ולא ירגישו את הכאב מרוב שקיעות מחשבתם בתורה. וכעין זה היו מעשים עם צדיקים שעברו ניתוח ולא הוצרכו להרדמה, כי בשעת הניתוח היו שקועים בצדקות ובאהבת השם, ולא הרגישו את הכאבים.

ההצלחה בתורה – בלימוד לפי טבעו

ועל כל פנים עסק התורה הוא דבר מאד נעים ומעניין ומושך, וכל אחד רוצה להצליח בתורה, אך לא כל אחד מצליח. והסיבה לזה היא מפני שאינו לומד לפי הטבע שלו מה שמעניין אותו, והכלל הוא שלימוד שמובן אצל האדם בקלות, זה מעניין ומושך אותו, אבל דבר שצריך להתעמק כדי להבין, תלוי בטבע הלומד, ויש כאלה שנהנים מזה, אך יש כאלה שזה משעמם להם, ואין זה לפי כוחם ולפי טבעם.

ויש מי שטבעו מושך אותו ללמוד דברים פשוטים, וכשלומד גמרא עם רש"י בפשטות זה מעניין ומושך אותו, ואם ילמד בצורה זו לפי טבעו אזי הוא יהיה מתמיד וילמד בהתמדה, אך אם ילמד בעמקות יותר מכפי כוחו, זה לא יעניין אותו, והוא לא יוכל להיות מתמיד. לכן צריך ללמוד כל אחד לפי הטבע שלו.

וכבר היה מעשה כזה בצעיר אחד, שהיה אוהב את הפשטות, ולא נמשך להתעמק בהבנה, ונהנה ללמוד רק מה שהגמרא אומרת, עם ההבנה הפשוטה, והמלמדים רצו קצת להסביר לו שיתעמק יותר, אך אדם גדול מאד אמר להם: תנו לו שילמד לפי מה שהוא, לפי הטבע שלו, בלי להתעמק בהבנה, כי הוא נהנה מהלימוד הזה, ומבין את הפשטות, ואכן הוא המשיך ללמוד כך והצליח מאד.

הגזירות לטובתנו שנתעורר לחיזוק

המצב כעת הוא שיש חשש לגזירות על הציבור החרדי בכלל ועל בני תורה בפרט, ורוצים לעשות קשיים שלא יוכלו לעסוק בתורה, כך הכוונה והמגמה ויש חשש לגזירות כאלה, והרי הכל בידי שמים וכל דעבד רחמנא לטב עבד, כל דבר הוא מן השמים ולטובה, ואם כן נתבונן למה מן השמים עשו כך, ומהו הטובה שבה.

והענין הוא, כי זה סימן שצריכים חיזוק, בני תורה צריכים יותר חיזוק, ומן השמים רוצים שנתחזק, ולכן נותנים קשיים כדי שנתחזק ויהיו זכויות, ועם הזכויות, כשיש חיזוק וזכויות, אין שום קשיים ואין הפרעות.

וזהו הענין כעת, אם יש חשש גזירות, שרוצים לגזור גזירות על הציבור החרדי בכלל ועל בני תורה בפרט, שיהיו קשיים לעסוק בתורה וקשיים בקיום המצוות, זה מן השמים, ומה רוצים מאיתנו בזה? רוצים את טובתנו! שנוכה בזכויות, להוסיף זכויות, וכשנוסיף זכויות אזי הכל יהיה טוב ולא יהיו גזירות, וזהו ה'לטב עבד', שגם הקשיים הם לטובה, ומובן למה זה לטובה, כי הקשיים מעוררים לחיזוק.

הצורך להתחזק תמיד ובכל כוחו

ובודאי צריכים חיזוק, כי דברי תורה צריכים חיזוק תמיד, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק, והדבר הראשון שבהם הוא תורה, וצריכים בזה חיזוק תמיד, כמו שפירש רש"י שם "שיתחזק אדם בהם תמיד ובכל כוחו", ואם החיזוק אינו תמיד או שאינו בכל כוחו אין זה חיזוק, וצריכים להתחזק תמיד ובכל כוחו, כל אחד לפי כוחו, ולא יותר מכוחו, אך לפי כוחו – ובכל כוחו, וזה מה שרוצים מן השמים בכל הגזירות והקשיים, לעורר אותנו לחיזוק!

וכיצד מתחזקים, הרי היצר הרע חזק מאד, אבל התורה היא תבלין לו, כמו שאמרו (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ובמשנה ברורה סימן א' הביא מהקדמונים שתבלין היצר הרע הוא תוכחת מאמרי חז"ל, והיינו לימוד תורת היראה, ספרי המוסר, שיש בהם דברי תורה וחיזוק המעוררים ליראת שמים.

ויש להתעורר לחיזוק כל אחד לפי כוחו, ואף מי שלא זכה שתהא תורתו אומנותו, ואינו יכול לעסוק בתורה כל היום, מכל מקום אם יעסוק בתורה כפי יכולתו, וינצל לתורה כל רגע פנוי שיש לו, כבר הוא במדרגה גבוהה.

וכפי שהזכרנו בזה בעבר מדברי הרא"ש על מה שאמרו בגמרא (ב"ב ח, א) רבנן לא צריכי נטירותא, והיינו שכל עיר צריכה שמירה מגנבים, ובני העיר משלמים מס שמירה, אבל רבנן לא צריכים לשלם את המס, מפני שהתורה מגינה עליהם, וכתב על זה הרא"ש (שם פ"א סימן כו) מיהו הנקרא רבנן? "ונראה שתלמיד חכם שיש לו אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס כדי חייו ולא להתעשר ובכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה הוא הנקרא תורתו אומנותו", עכ"ל.

והיינו שגם כשאנו זוכה לעסוק בתורה כל היום, מפני שנצרך לעסוק בפרנסה לצרכי בני ביתו, אם הוא עוסק בזה רק כדי חייו ולא להתעשר, ואינו אף להעשיר, ובכל הזמן הפנוי שיש לו הוא 'מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה', אפילו אם מצבו הוא שלומד רק חצי שעה ביום ואינו יכול יותר מזה, מכל מקום כיון שלומד כפי יכולתו ובכל כוחו, הוא גם כן במדרגת 'רבנן' שבזכותו יש שמירה, ופסור מלשלם מס שמירה, מפני שאין זה תלוי כמה האדם לומד, אלא תלוי כמה הוא מתבטל, ואם לומד כפי כוחו ואינו מתבטל הוא במדרגה של רבנן.

ואף אדם בעל מלאכה פחותה, שעוסק בעבודה פשוטה מאד, יכול לזכות למדרגות גבוהות, כמו שכתב המסילת ישרים בסוף הספר "וכבר יכול להיות חסיד גמור איש שמפני צרכו הוא בעל מלאכה פחותה, כמו מי אשר לא יפסוק מפיו הלימוד", והיינו שגם מי שמפני צרכו נאלץ לעסוק במלאכה פחותה, יכול לזכות למדרגת החסידות, ולהיות 'חסיד', שזוהי מדרגה יותר גבוהה מ'צדיק', כמו שאמרו באבות פ"ו ומכשרנו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, והם ארבע מדרגות זו למעלה מזו כמו שביארו המפרשים.

וגם בדור האחרון היה דבר כזה, כידוע שהיה סנדלר שהיה נותן ברכות, ורבנים חשובים נסעו אליו להתברך, והוא היה מברך והברכות התקיימו, כי הוא היה בעל מדרגה, לפי כוחו ומדרגתו, והיה לו כוח ברכה.

ולעומת זה היה מקרה עם צעיר אחר, שגם כן אהב את הפשטות, ורצו לחנך אותו ללמוד בעמקות, וזה גרם שהפסיק לגמרי ללמוד, כי זה לא היה לפי הטבע שלו. ולעומתו הראשון שהמשיך ללמוד לפי טבעו בפשטות, נהנה מן הלימוד, והוא מתמיד גדול ובקי בשי"ס. ולא שייך להצליח בלימוד בכפייה נגד הטבע, זו המציאות.

ויש גם מקרים שאדם כופה ומכריח את עצמו, ישנם בחורים ואברכים שמכריחים את עצמם ללמוד בעמקות גדולה שלא לפי טבעם, ועל ידי זה יוצאים קרח מכאן וקרח מכאן, מפני שטבעם נמשך ללמוד ולהבין בפשטות, אך הם רוצים את העמקות, ומכריחים את עצמם להתעמק נגד טבעם, וסופם שנשארים קרח מכאן ומכאן ולא יוצא כלום.

וידועים לי מעשים בצעירים שהיו יכולים ללמוד בפשטות, ויש להם זיכרון טוב מאד ויכולים להיות בקיאים בשי"ס, אך הם רצו את העמקות ולמדו שלא לפי טבעם, ומה יצא לבסוף? לא זה ולא זה. והכרתי אחד שהיה לו תפיסה מהירה מאד, והיה יכול ללמוד ביום אחד שלושים דף, אבל בפשטות, והוא התחיל ללמוד כך והפסיק, כי התבייש, ולא יצא ממנו כלום, ואם הוא היה לומד לפי טבעו היה יכול להיות בקי בשי"ס, על ידי שהיה לומד הרבה בהספק ונהנה מזה, אך הוא מתבייש ומפסיד הכל.

אמנם מצד שני ישנם בעלי כישירויות גדולים שיכולים ללמוד ולהתעמק בהבנה, אך הם מתעצלים ואינם רוצים להתאמץ, ואם הם היו לומדים בהתמדה ומנצלים את כוחותיהם, הרי הם בעלי הבנה, והיו מצליחים מאד ונהנים מזה, ורק צריכים להתרגל, אבל יש עצלות! וזהו הטבע, שיש באדם מידת העצלות, נגד השכל, וההפסד בזה גדול, שהרי אם היה לומד ומתאמץ קצת, היה לו תענוג וחיים מאושרים.

ויש כאלה שבאמת מנצלים את כוחותיהם והם מאושרים, ואפילו אלו שאינם בעלי הבנה עמוקה, אם ילמדו בפשטות לפי כוחם, ילמדו בהתמדה ויקבלו בקיאות גדולה, ויחיו חיים מאושרים עם דבקות בתורה.

הצלחה למעלה מהטבע בזכות התפילה

ואמנם הכל תלוי גם בזכויות, וצריכים גם זכויות להצלחה ברוחניות, והזכויות יכולות להיות תפילה של האדם עצמו, ותפילה של ההורים, ואפילו תפילה של הסבתא.

וכבר היה מעשה באחד שלא היה בעל כישרון, ולא היה כישרוני כלל, ופתאום הוא נהיה מתמיד והצליח בתורה, ואמר על זה אדם גדול, כי כנראה זה בזכות התפילות של הסבתא, שבהדלקת הנרות מבקשים על הילדים שיהיו מאושרים בתורה, והסבתא בכתה והתפללה על זה בדמעות, והדמעות של הסבתא נתנו זכויות לנכד שיהיה גדול בתורה, ולמרות שזה נגד הטבע שלו הוא נהיה גדול בתורה, ונהיה רב עיר, בזכות הדמעות של הסבתא! כך אמר אדם גדול, שזוהי הזכות שעמדה לו.

עדינות – סיבה להצלחה בחינוך

וברצוני להזכיר עוד דבר, שראיתי בימים האחרונים שלא כולם מבינים את זה, בענין ללמוד תלמידים, מי הוא המתאים ללמוד תורה לתלמידים. שמעתי מאחד שאמר, כי מי שהוא עדין בטבעו, איך יוכל ללמוד, הרי צריכים משמעת, וכיצד הוא יוכל להחזיק משמעת, וכי בעדינות! הרי צריכים תקיפות שיהיה משמעת. אבל זה לא נכון!

וכבר סיפרתי בעבר מעשה באחד שהוא מגיד שיעור בבקיות בשיבה קטנה, וכידוע בשיבה קטנה אחרי הצהריים בשיעור בבקיות זהו הזמן שקשה מאד לרתק את התלמידים, אבל הוא הצליח מאד, והתלמידים היו מרותקים, עם משמעת טובה מאד, וכיצד הצליח בזה? שמעתי ממנו בפעם אחרת שאמר כי הוא לא יכול לפגוע בתלמיד, ואינו יכול לומר שום דבר שפוגע, והוא מתייחס לכל תלמיד בכבוד ובעדינות, ואם כן זו הסיבה שהצליח כל כך, כי העדינות גורמת שיש לתלמידים יראת הרוממות, ועל ידי זה יש משמעת. כך המציאות.

וגם כיום יש דבר כזה, אדם עם מידות טובות, שהוא לא כועס ולא צועק, והוא רגוע, ואם מפריעים בשיעור לא אכפת לו, ועל ידי זה יש משמעת מצוינת, כי העדינות נותנת משמעת ויראת הרוממות.

חינוך לתורה רק מתוך אהבה

וכבר אמרו בפרקי אבות (א, יב) אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, היינו שאם יש לאדם אהבת הבריות, אז הוא יכול לקרב תלמידים לתורה, אבל אם אין אהבת הבריות הוא לא יצליח!

[א"ה. ובדברים שנשא השבוע רבינו שליט"א לימי עיון למנהלים של החינוך העצמאי, הוסיף בזה: מלמד שאינו אוהב את התלמיד אינו יכול להשפיע עליו, ויכול אולי ללמד חשבון ומתמטיקה, אבל לא להכניס אהבת תורה ולא להשפיע אידישקייט, כי רק באהבה אפשר לקרב לתורה!]

ועוד אמרו (שם ב, ה) ולא הקפדן מלמד, היינו שמי שהוא קפדן בטבעו אינו יכול להיות מלמד, וגם אם בפועל הוא לא יקפיד, אם הטבע הוא 'קפדן' כבר אינו יכול ללמד, ולא יצליח ללמד, כי צריך לזה אהבת הבריות, כמו שאמרו אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

ויש עוד דבר, שיכול להיות אחד שאוהב את הבריות ומקרבן לתורה ומצליח עם התלמידים, ואחר כך מגיעים תלמידים אחרים שהוא לא מצליח איתם, ואינו מצליח לקרבה לתורה, ולפעמים הסיבה לזה מפני שהם יותר כישרוניים ממנו, והוא אמנם כישרוני, אבל יתכן שיהיו ילדים יותר מוכשרים ממנו, וממילא מה שהוא אומר משעמם להם, ולא שייך שירתק אותם, כי אם התלמיד יותר מוכשר מהרבי אזי הלימוד משעמם לו, ולכן צריך שייקח תלמידים חלשים, שהוא יותר כישרוני מהם, כי אם ייקח מצוינים הוא לא יצליח.

מידות טובות זכות לזיכוי הרבים

ומעשה שהיה באדם גדול שהיה רב עיר בחוץ לארץ, וגם הייתה לו ישיבה, ורצה להעלות את הרמה של הישיבה, והביא ראש ישיבה גדול ממקום אחר שיגיד את השיעורים במקומו, כי היה עם כזו אהבת תורה, שלא היה אכפת לו שהוא כבר לא יהיה ראש הישיבה העיקרי, ואדם אחר יהיה ראש הישיבה במקומו.

אכן לבסוף נתגלגל מן השמים שראש הישיבה החדש נאלץ לעזוב את הישיבה מחמת איזו סיבה, וחזר הראשון להיות ראש הישיבה.

ומסתמא הסיבה שמן השמים גלגלו כך בהשגחה, כי הוא היה בעל מדרגה כזו, שלא היה אכפת לו לרדת מתפקידו בישיבה ולהישאר רק הרב, ואמנם הוא יהיה גם בישיבה, אבל יהיה עוד ראש ישיבה אחר למעלה ממנו, והוא רצה זאת בכל לבו, וכבר עשה כן בפועל והביא לישיבה אדם גדול מאד שהיה תלמיד חכם גדול מאד וכבר התחיל לומר שם שיעורים, ושמה בזה מאד, וכיון שזוהי מדרגתו, רצו מן השמים שהוא ילמד! ואמנם הוא באמת רצה שיהיה זיכוי הרבים יותר, שיבוא ראש ישיבה יותר גדול ממנו, ולא היה אכפת לו על עצמו, אבל מן השמים רצו שהוא יזכה בזכות של זיכוי הרבים, כי הוא צדיק ובעל מדרגה כזו, ולכן מן השמים עשו כך.

והוא אמר עוד, שאם הוא היה יכול, היה מביא גם רב אחר, שיהיה רב העיר במקומו, אלא שאינו מוצא רב כזה. ושמעתי זאת מאחד ששמע ממנו, שאמר כי הוא היה מוסר גם את הרבנות למישהו אחר, אבל אין לו מישהו אחר, ואמר על גדול מסוים שאם הוא יסכים לבוא, ימסור לו את הרבנות, אבל הוא לא יבוא, כי כבר יש לו רבנות אחרת בעיר גדולה.

כזה אדם אמיתי, שמוכן למסור את התפקיד, לזיכוי הרבים, ולכן מן השמים עשו שהוא יהיה המזכה, וימשיך לזכות את הרבים.

הזכויות להצלחה ברוחניות – תפילה ומוסר

וכך בכל העניינים, ההצלחה תלויה בזכויות, ובלי זכויות אין הצלחה, ועם זכויות אין שיעור להצלחה! וכבר אמר רבי ישראל סלנטר כי ברוחניות בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות תמיד עוזרת, ורק צריכים שתהיה תפילה אמיתית, ואם אדם מבקש באמת בלב שלם על רוחניות, יזכה לסייעתא דשמיא, ואילו בגשמיות אינו כן, כי בגשמיות יש קצבה, מי יעני ומי יעשר, מי ישלח ומי יתיישר, כל הגשמיות קצובה מיום הדין, ראש השנה ויום כיפור, אבל ברוחניות אין קצבה, אלא תלוי בזכויות, וכל יום ויום תלוי לפי הזכויות של אותו היום, וכפי הזכויות זוכים להצלחה ברוחניות.

ומעשה שהיה לפני שנים רבות בילד צעיר שנכנס לבית הכנסת בלילה בזמן שאין שם איש, ופתח את ארון הקודש ובכה שהוא רוצה הצלחה בתורה (והוא חשב שלא רואים אותו, אבל היה שם אחד שראה, וממנו נודע המעשה), ובאמת נתקבלה תפילתו והוא יצא אדם גדול, צדיק וגדול בתורה ובעל השפעה גדולה. זהו כוחה של התפילה על רוחניות.

ואם כן הזכויות להצלחה ברוחניות: יש זכויות של תפילה, ויש גם זכויות של לימוד המוסר שלא להיכשל, וסדרי המוסר בישיבות יש שחושבים שזו 'מידת חסידות', אבל זו לא מידת חסידות אלא דבר הכרחי, וזו העצה היחידה והתבלין ליצר הרע, וזהו מה שהשם דורש ממך, מה שרוצים מאיתנו מן השמים, להתחזק על ידי לימוד ספרי מוסר.

ובישיבות יש סדר קבוע ללימוד המוסר, אך גם בעלי משפחה שאינם לומדים בישיבה, אפשר בכל יום בבית ללמוד כמה דקות באיזה ספר מוסר שמעניין ומשפיע, ומעשים שהיו שעל ידי זה כל הבית השתנה, והאווירה בבית נהייתה אורורה נעימה לגמרי, על ידי העסק בספרי מוסר, אדם שחי עם חשבון הנפש זה חיים מאושרים, וכל הבית הוא בית עם 'אשריך' בעולם הזה, ובהו אנו צריכים לסייעתא דשמיא כולנו, כל אחד ואחד מאיתנו, שזוכה לסייעתא דשמיא להצלחה ברוחניות.

נתרם לזכות ולרפואה שלמה
לרבי **רחמים חי קלמון** בן פולט
מבקשים ממי שיכול
ללמוד ולהתפלל לרפואתו

מוקדש לכבוד הולדת נכדתנו
שירה חיה אמונה
בת ר' **משה מרדכי טוביה**

לעילוי נשמת
מרת **יהודית עמיר** ע"ה
בת ר' **שכר ז"ל**
ולב"ע כ"א טבת תשפ"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **אברהם ישעיהו ברמן** זצ"ל
ב"ר מרדכי שלמה זצ"ל
ולב"ע כ"ג טבת תשס"ג - תנצב"ה

פיקודי ה' ישרים משמחי לב' –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת וארא שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 87 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

שביעין חביבין

הערות כרין המקדש בפירות שביעית

שנינו בקידושין נב, ומעשה בחמש נשים
ובהן שתי אחיות וליקט אדם אחד כלכלה
של תאנים ושלחן היתה ושל שביעית
היתה ואמר הרי כולכם מקודשות לי
בכלכלה זו וקיבלה אחת מהן ע"י כולן
ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות.

ואמרין עלה בגמ' (נבא) ש"מ המקדש
בפירות שביעית מקודשת, ופירש רש"י
מהו החידוש בזה, וז"ל – ולא אמרין לאו
ממונו דזוכה בהן נינהו, אלא כיון דזכה
בהן ממונו הוא לכל דבר, אי נמי דלא
תימא לאכלה אמר רחמנא (ויקרא כה)
ולא לדבר אחר.

וצ"ע בב' הפירושים, מה טעם יש בזה
לומר שאינה מקודשת, דלטעמא קמא
דה"א לאו ממונו דזוכה בהן הוא, צ"ב הא
פירות שביעית אינם איסורי הנאה דנימא
לאו ממונו הן, שהרי ניתנו 'לכם' לכל
צרכיכם, וא"כ מדוע לא יהיו ממונו דזוכה.

ואמנם מצינו כה"ג במעשר שני, דאף
שניתן לאכילה בירושלים מ"מ איכא למ"ד
ממון גבוה הוא ולא ברשותו נינהו, וא"כ
י"ל דגם גבי שביעית ה"א דמאחר שיש
קדושה בפירות, אינו יכול לזכות בהן מן
ההפקר, ולעולם לא ידידה נינהו ורק
ניתנו לו להנאתו, ולכן לא יוכל להעבירן
לרשות אחר, קמ"ל.

ולטעם הב' שכתב רש"י דה"א לאכלה
אמר רחמנא ולא לדבר אחר, צ"ב דכיון
שפירות שביעית ממונו הן לגמרי, ורק
שיש בהן איסור סחורה, מדוע נימא
שיהיה זה סבה למנוע העברת בעלותן.

והתוס' הוסיפו בביאור ד- דאע"ג דאסור
לקנות מהם חפץ בהכתב לאכלה ולא
לסחורה ה"מ לכתוביה אכל בדיעבד
המקח קיים, וכן גבי אשה בדיעבד
מקודשת, עכ"ל. וי"ל מ"מ נימא דדיעבד
לא יועיל, הא איסורא בעלמא הוא, וכ"ת
משום דאי עביד לא מהני, והרי ק"ל אי
עביד מהני, ואולי הא גופא קמ"ל וצ"ע.

השבטים, וזוהי גם כן דרגה של שלמות
רוחנית, שזכה להעמיד י"ב שבטים,
שבטי י- ה, שהם ההתחלה של כלל
ישראל.

וזהו שכתב בעל הטורים כי בתיבת
"לכן" נרמזו האבות הקדושים שבזכותם
יצאו בני ישראל ממצרים, והיינו בזכות
מדרגתם הרוחנית של האבות שעמדה
לכלל ישראל.

אמנם צריך ביאור, שהרי ישראל
במצרים היו במדרגה רוחנית ירודה,
שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה
(כדאיאת בזוהר פרשת יתרו), והיו עובדי
עבודה זרה, כמו שמצינו שהיה עליהם
קטרוג: הָלְלו עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה וכו'
(זוהר תרומה קע, ב), וכיצד הועילה להם
זכות האבות למרות מדרגתם הרוחנית
הירודה. וכן צריך ביאור בעיקר ענין
זכות אבות, כיצד מועילה זכות האבות
לבנים, וכי בשמים נותנים עדיפות למי
שאבותיו היו צדיקים, שלא ייענש על
מעשיו הרעים?

ושמעתי ממור"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל
כי זכות אבות הוא מלשון זוך, והיינו
שהזכות של האבות עוברת אל הבנים,
וכשיש באבות איזה קדושה ומעלה
רוחנית, זה נמשך גם אצל הבנים, בפרט
בענייני מידות, כאשר האבות הם בעלי
מידות טובות, זה עובר בתורשה לבנים,
שגם הבנים יהיו בעלי מידות טובות,
ומידות טובות הרי זה קדושה, ואילו
מידות רעות הם טומאה, והקדושה
נמשכת מן האבות לצאצאים שלהם.
ובזה מבואר, כי ענין זכות אבות הוא
שהקדושה והזכות של האבות נמשכת
וקיימת גם אצל הבנים, ומעתה הרי
הבנים זוכים כבר בזכות עצמם, שגם הם
יש בהם ממדרגת האבות.

וגם בני ישראל במצרים, אף שהיו
שקועים במ"ט שערי טומאה עם הרבה
יצרי הרע, מכל מקום היה בהם גם חלק
אחד מחמישים בקדושה, וזה נשאר בהם
מכוח זכות האבות הקדושים אברהם
יצחק ויעקב, ובזכות זה יצאו ממצרים,
מפני שחלק הקדושה שבהם השפיע

לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי
אתכם כו"

זכות אבות

בבעל הטורים כתב כי תיבת "לכן"
עולה בגימטריא מאה, והוא רמז לאבות
הקדושים אברהם יצחק ויעקב, שאברהם
הוליד בן בגיל מאה שנה, ויצחק זרע
ומצא מאה שערים, ויעקב הוליד כל
תולדותיו עד גיל מאה שנה, ובא לרמז
בזה שבזכות האבות הקדושים אברהם
יצחק ויעקב יצאו בני ישראל ממצרים.

וצריכים לפרש כי העניינים הנ"ל
שהזכיר בעל הטורים, רומזים למדרגות
רוחניות שהשיגו האבות הקדושים, שזה
עמד לכלל ישראל בדורות הבאים, וכגון
אברהם אבינו שהוליד בן בגיל מאה
שנה, זה היה לאחר שנימול בגיל תשעים
ותשע, ואז קיבל את שלמותו הרוחנית,
כמו שאמרו חז"ל (נדרים לב, ב)
שבתחילה נקרא אברם בגימטריא רמ"ג,
ולבסוף נקרא אברהם בגימטריא רמ"ח,
שעל ידי המילה זכה לשלמות רוחנית
למשול בכל רמ"ח איברים, וכשהיה
במדרגה הזאת בשנת המאה לחייו הוליד
את יצחק.

וכן יצחק שזרע ומצא מאה שערים, יש
לפרש שזה מרמז על דרגה רוחנית, שמן
השמים העשירוהו שלא כדרך הטבע,
וכמו שפירש רש"י בפרשת תולדות
(בראשית כו, יב) שהקרקע הצמיחה פי
מאה ממה שאמדוה לעשות, והרי יצחק
בודאי שלא היה צריך את הגשמיות, אלא
עשה מזה הרבה מצוות, וזכה לזה מחמת
דרגתו ומעלתו הרוחנית, שנעשה לו
נס למעלה מן הטבע, ונתנו לו עשירות
גדולה שיוכל להשתמש בה לעשות
הרבה מצוות ומעשים טובים.

ויעקב הוליד כל תולדותיו עד גיל מאה
שנה, כמו שמבואר החשבון ברש"י סוף
פרשת תולדות, שבגיל ע"ז הגיע לבית
לבן, ועבד אצלו י"ד שנה בשתי בנותיו
ושש שנים בצאנו, וכשחזר מבית לבן
בדרך נולד בנימין שהיה אחרון השבטים,
ונמצא שבגיל מאה כבר הוליד את כל

והנה התוס' הוסיפו להביא ראיה דמהני הקידושין בדיעבד, וז"ל – וכן משמע לקמן במתניתין (דף נו:): דקתני מוכר וקידש בדמיהן מקודשת. והיינו דשנינו כן לגבי כל איסורי הנאה, וצ"ע מה מצאו להביא משם טפי מהנאמר כאן לגבי שביעית, דבדיעבד הועילו הקידושין, וביותר תקשי, דהתם אין טעם כלל לבטל הקידושין, דהא שאר איסורי הנאה אין תופסין דמיהן, וכיון שהדמים מותרין מהיכ"ל לא יועילו הקידושין בהן, ואינו ראיה למקדש בפירות שביעית.

ויתכן דכונת התוס' להוכיח להיפך, דאף שקידושיו קידושין מ"מ אי"ז לכתחילה לקדש בהן, דלא תימא כיון שרק בסחורה נאסרו הפירות א"כ קידושין בהן מותרין, דלא דמי לסחורה שהיא להרויח ומשא"כ בקידושי אשה, קמ"ל דגם זה אסור.

ואלא דאכתי תקשי מאי מייתי מדמי איסור"ן שהרי הן מותרין וא"כ גם הקידושין בהן שפיר חיילי, ואף לכתחילה מותר. אכן, דעת רש"י בחולין ד: דאף שדמי איסור"ן מותרין, מ"מ אסורין מדרבנן להמוכר עצמו, ומ"מ אם קידש בהן חיילי קידושיו, וא"כ שפיר איכא להוכיח דאף בשביעית שאסורה בסחורה ואסור לקדש בה לכתחילה, ומ"מ בדיעבד הקידושין חיילי. אך צ"ב מאי קס"ד דמכח איסור דרבנן לא יחולו התם הקידושין אף בדיעבד.

ויעוי' בגליון הש"ס שצ"ן לדברי התוס' בע"ז סב. שנסתפקו אי מותר לכתחילה לקדש אשה בפירות שביעית אף דאי"ז בכלל 'לאכלה', דמשום פו"ר אקילו ביה רבנן, או דמתני' דקידושין מייירי בדיעבד ולכתחילה אסור משמע מדבריהם דהאיסור בזה הוא מדרבנן, דאל"כ היאך אקילו רבנן במקום מצוה. [א.ה. וע' חזו"א שביעית סי"ג סקכ"ו]. ובגלה"ש בע"ז שם העיר ע"ד התוס' מדאיתא בירושלמי להדיא דאסור לקדש אשה מדמי שביעית וצ"ע.

שם יל"ע אם כאן במכת צפרדע נכון לפרש שריחם עליהן משה, שעדיין לא הרשיעו כ"כ והביעו רצונם לחזור בתשובה, וניתן להם הזדמנות זו, ומשא"כ בים סוף שהגיע זמן עונשן, או שגם כאן אין הביאור שמשה ריחם עליהן מפני צרתם, כי אם מצד כבוד שמים, ועי'.

הזה, וכל זה כדאי במקום ייסורי הגיהנום שהוא איום ונורא, אבל אלו שאינם צדיקים מקבלים עונשם בגיהנום, והגיהנום הוא איום! וכל אחד שהוא בעל אמונה, אם יחשוב קצת באמת וברצינות על אלו ששבויים ביד היצר, הרי הם מסכנים אמיתיים, וצריך להיות ממש בצער וברחמנות עליהם מה יהיה אתם הסוף, ומי שיש לו לב טוב אם הוא בעל אמונה בשלמות מוכרח לרחם ולהתפלל עליהם מכל הלב שיחזרו בתשובה, וכמו רבי מאיר שהתפלל על שכניו הבריונים.

וגדולה מזו מה שנאמר כאן במשה רבינו שפרעה היה מבקש ממנו לאחר כל מכה "העתירו לה' ויסר מעלי את המוות הזה", ומשה היה מתפלל ומפציר בתפילתו עבור פרעה והמצרים, כמו שכתוב (שמות ח, כו) "ויעתר אל ה'", ופירש רש"י שנתאמץ והרבה בתפילה, ובודאי שלא היתה תפילתו מן השפה ולחוץ, אלא התפלל מכל הלב, מפני שריחם עליהם, שגם הם נבראו בצלם אלקים (עיין אבות ג, טו).

ויותר מזה כתיב הכא (שם ח) "ויצעק משה אל ה'", והיינו שהצער של המצרים הכאיב לו כל כך שצעק בתפילה עבורם, ואף על פי שהמצרים עשו צרות לישראל, זהו טבע הנפש היהודית והלב היהודי לבקש רחמים גם עבור מי שעושה צרות, כך רואים אצל רבי מאיר ואצל משה רבינו, וכך הוא גם החיוב לכל אחד ואחד מצד ואהבת לרעהך כמון.

[ומצינו עוד בדברי חז"ל (סנהדרין לט, ב) כי בשעת קריעת ים סוף ביקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה על נס הצלתם של ישראל, והקב"ה אמר להם מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה? והיינו מפני שגם המצרים הם מעשי ידיו של הקב"ה, ונבראו כדי שיתרבה על ידם כבוד שמים שזהו תכלית הבריאה, וכביכול נצטער הקב"ה על איבוד מעשי ידיו.

א.ה. אכן, כבר ביאר מרן במק"א (הובא בגליון חג הפסח תש"פ) ששם אין הטעם משום רחמים על המצרים, שהרי אין לרחם על אכזרים, ורק שנצטער הקב"ה על איבוד מעשה ידיו, שלא יבואו אל תכליתם הנרצית, ואכמ"ל, ולדברי מרן

והועיל לגרש את הטומאה, כמו שידוע כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך. **ויצעק משה אל ה' כו"**

צעקת משה על צער המצרים

בשבוע שעבר עמדנו על כך שמשה רבינו התפלל על המצרים תפילה של צעקה, וכמו שמצינו תפילה של צעקה לפני קריעת ים סוף (שם יד, י) "ויצעקו בני ישראל אל ה'", ונתבאר הטעם לכך, מפני חילול כבוד שמים במה שאין פרעה מכיר כי המכות משמים, יעו"ש, ואמנם יתכן בפשיטות כי זהו מפני שריחם על המצרים והרגיש בצרתם עד כדי כך שצעק בתפילתו, מפני שכאב לו.

ומצינו כמו כן בברכות דף י' שרבי מאיר היו לו שכנים רעים שעשו לו צרות, ואמר לו ברוריה אשתו שיתפלל עליהם שיחזרו בתשובה, וכך היה, שרבי מאיר התפלל וביקש רחמים שיחזרו בתשובה, וחזרו בתשובה.

נתבונן כיצד מתפללים על אלו שכתוב עליהם הלשון "בריונים", הרי כדי שהתפילה תתקבל צריכים לבקש מעומק הלב ומכל הלב, ותפילה שהיא רק מן השפה ולחוץ אינה תפילה, ומאחר שנתקבלה תפילתו של רבי מאיר מבואר ששייך דבר כזה, שיש בריונים שמצערים ועושים צרות, ואף על פי כן מצד המידות הטובות ומצד הרחמנות מתפללים עליהם מכל הלב שיחזרו בתשובה.

ובכל יום אנו מבקשים בתפילת שמונה עשרה השיבנו אבינו לתורתך, ומוזכרים בלשון רבים השיבנו וקרבנו, על תורה ועל עבודה, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך, והיינו מפני שמבקשים על כל הכלל, שכל מי שצריך לחזור בתשובה יחזור בתשובה, ואם רוצים שהתפילה תתקבל צריכים לבקש על זה מעומק הלב. ובאמת זה קשה מאד, ורבי מאיר היה במדרגה גבוהה כזאת להתפלל מכל הלב על הבריונים שעשו לו צרות, אבל זהו גם החיוב לכל אחד ואחד לרחם עד כדי כך שהתפילה תהיה מכל הלב שיחזרו בתשובה, ועל זה אנו מבקשים השיבנו.

ובאמת הרחמנות גדולה עליהם, שהרי צדיקים מקבלים עונש וייסורים בעולם

מאמר שבועי בדרכי עבודת ד' ועניני הזמן

מפי מרן פוסק הדור

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

זארא תשפ"ב

עיקר מעלת האדם אינו נמדד כמה כוחות יש לו אלא כמה הוא מנצל את כוחותיו

הקב"ה בולו טוב ורחמים

"וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ב.).

ראוי להתבונן בלשון הפסוק שפתח בשם "אלוקים" וסיים בשם ה', והעניין צריך ביאור דהרי שם אלוקים ושם ה' המה שני מידות נפרדות, שכידוע שם אלוקים מורה על מידת הדין, ושם ה' מורה על מידת הרחמים, וא"כ ממה נפשך - באיזו מידה נתגלה לו, במידת הדין או במידת הרחמים, ומהו עירוב המידות כאן.

ונראה לפרש דאדרבה זהו גופא מה שאמר לו הקב"ה למשה, שביסוד הדבר גם מידת הדין נובעת ממידת הרחמים, וזהו "וידבר אלוקים אל משה": הקב"ה נגלה אליו במידת הדין, ואמר לו "אני ה'", והיינו "אני" מידת הדין, היא בעצם נובעת ממידת הרחמים המכונה שם ה', ועניין זה גילה לו הקב"ה כתשובה לטענת משה רבינו שטען "למה הרעות לעם הזה", (עי' בפירש"י כאן, ומה שנתבאר בזה לעיל), ועל זה השיב הקב"ה שאין מקום טענה למה הרעות לעם הזה, שהלא באמת אין זה רע אלא טוב, שהקב"ה כולו מלא רחמים ואין אצלו דין שאינו נובע מרחמים.

וכע"ז פירשו הקדמונים בכוונת פסוק ראשון דקריאת שמע: "שמע ישראל ד' אלוקינו ד' אחד", דהנה ישנם שני הנהגות של הקב"ה בעולמו, יש הנהגה של "ד" והיינו מידת הרחמים, ויש הנהגה של "אלוקינו" והיינו מידת הדין, אבל כל זה הוא מ"ה אחד", שאין חילוק ביניהם, והכל בא מאותו מקור ושורש של רחמי ה'.

וכאשר נתבונן בכל הצרות שעם ישראל סובלים דור אחר דור בכלל ובפרט, נבין מהו עומק נוראות החטא, שהרי כל הייסורים הללו באים מהקב"ה שאוהב אותנו ולטובותינו כדי לנקות בייסורים הללו את כל חטאינו, וא"כ כמה נורא הוא החטא, שבעבורו אנו נענשים בעונשים חמורים וקשים כל כך, ומשפטי ה' תהום רבה.

בימי המלחמה הנוראה, בשעה שהנאצים ימ"ש השליכו לכבשן האש מיליוני יהודים אנשים נשים וטף ובתוכם הרבה צדיקים וקדושי עליון ה"ד, סיפרו לי על קדוש אחד שסבל מאוד במחנות, ואמר "ריבונו של עולם, אני מאמין דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וצדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, אבל בבקשה אל תביאנו לידי מצב שנאבד את האמונה ח"ו, ולכן או שתתאים את דעתנו להנהגתך ותיתן לנו דעת להבין מדוע כל הגזירות הללו הם לטובתנו, או להפך שתתאים את הנהגותיך לשכלנו, ותתנהג עמנו לטוב כפי הבנתנו הפשוטה, אף שאין לנו ח"ו שום הרהור על הנהגתך".

אמנם לאחר זמן קצר חזר אותו קדוש וקיבל על עצמו את הדין ואמר: "בכל מצב ובכל גזירה שתגזור עלינו ח"ו, לנצח נישאר דבוקים באמונה, כי יודעים אנחנו שנמצאים אנו בתקופת הסתר בתוך הסתר, ותפקידנו בעת הזאת להתחזק באמונה כי הכל לטובה עד הנשימה האחרונה, ובוודאי בעבור זה נזכה לשכר גדול".

מצב עם ישראל לפני הגאולה העתידה

"ולא שמעו אל משה מוקוצר רוח ומעבודה קשה" (ו, ט.).

הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל הביא ששמע מפי הקדוש ה"חפץ חיים", שכשם שהגאולה העתידה תהיה דומה לגאולת מצרים, וכמו שנאמר (מיכה ז' ט"ו) "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", כך גם סוף הגלות האחרון לפני הגאולה העתידה, יהיה דומה למצב שהיה בסוף גלות מצרים לפני גאולת מצרים.

ולפי"ז אמר הגאון הקדוש רבי אלחנן זצ"ל, שכשם שקודם גאולת מצרים הגיעו עם ישראל למצב כזה ש"לא שמעו אל משה מוקוצר רוח ומעבודה קשה", כך גם בסוף הגלות הזאת קודם ביאת משיח צדקינו, יגיעו רח"ל הרבה יהודים למצב כזה ש"לא שמעו מוקוצר רוח ומעבודה קשה", שמחמת תוקף הצרות לא יהיה להם כוחות לקבל דברי תנחומים ולצפות לגאולה העתידה ולישועת ה', אלא יתיאשו וישקעו בעצבות ולא ירצו לשמוע על הגאולה.

ולכן החובה מוטלת על מנהיגי ורביי ישראל לעורר את הציבור בכל עת לצפות לישועת ה', ולא לשקוע בייאוש ובטבע, ומי שיתחזק ויצפה לגאולה גם בזמנים קשים, הוא יזכה לקבל פני משיח צדקינו.

"הוא אהרן ומשה אשר אמר להם ה' הוציא את בני ישראל מארץ מצרים" (ו, כז.).
יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד".

(רש"י)

יש לתמוה איך שייך לומר שמשה ואהרן שווים במעלתם ודרגתם, והלא מקרא מלא דיבר הכתוב "ולא קם עוד נביא בישראל כמשה" (דברים ל"ד י'), ומשה רבינו קיבל את התורה מפי הגבורה, ומ' יום לא אכל ולא שתה, ועליו נאמר "פה אל פה אדבר בו" (במדבר י"ב ח') והגיע לדרגת "ותחסרהו מעט מאלהים" (תהילים ח' ו'), ופשוט שאהרן לא הגיע לדרגת משה רבינו.

אמנם הביאור בזה נראה דשקולים הם בכך שכל אחד מילא את תפקידו, דהן אמת שאהרן לא זכה לכוחות של משה רבינו, אבל ניצל את כוחותיו עד הסוף, ובהוא שקול למשה רבינו שאף הוא עשה את תפקידו בעולם וניצל את כל כוחותיו, ולכן נחשב אהרן שקול ממש למשה רבינו כיון שמעלת האדם אינו נמדד לפי הכלים שחננו השי"ת, אלא לפי מה שהוא מצידו מנצל את הכלים שיש לו לעבודת השי"ת, וזהו כלל גדול שבן עליה אינו מי שיש לו כלים מוצלחים יותר, אלא מי שמנצל עד הסוף את הכלים שיש לו לעבודת השי"ת.

וכע"ז ביאר הגאון הקדוש ר' אלחנן ווסרמן זצ"ל (דוגמאות לביאורי אגדות ע"ד הפשט, הנדפס בסוף קובץ הערות, סי' ז' אות ד') מה שכתב הרמב"ם (פ"ה מתשובה ה"ב) "כל אדם ראוי להיות צדיק כמשה רבינו", דאין הביאור שכל אחד יכול לזכות להשגותיו של משה רבינו, שהלא התורה העידה (דברים ל"ד י') "ולא קם כמשה" אלא הכוונה שכל אחד יכול להשתמש בכל הכחות שניתנו לו לעבודת ה' כמשה רבינו שהשתמש בכל כוחותיו לעבודת ה'.

עובדא הוי בהגר"ח מבריסק זצ"ל, שפעם בא אליו אחד בטענה מדוע הקב"ה חילק בכשרון בין בני אדם ונתן להגר"ח כשרון עצום ואילו הוא לא קיבל אלא כשרון פשוט, והרי כל מעלתו וכוחו של הגר"ח הוא משום שכשרונותיו עולים בפי מאה משכל אדם רגיל, ואילו היה לו כשרון כמו הכשרון של הגר"ח היה גם הוא זוכה לכך.

השיב לו הגר"ח זצ"ל ואמר, ראשית לא צדקו דברייך, אבל לו יהי כדברייך שהכשרונות שלי הם פי מאה משל אדם רגיל, אין זה מקל מעלי, כי אדרבה, כמה שהכישורים שלי גדולים יותר כן הקב"ה תובע ממני יותר, כי חיובי הוא לנצל את כל הכוחות שיש לי, ולכן באותה מידה שהכישורים והכלים של לעבוד את ה' שלי הם פי מאה מכם, כן חיובי הוא פי מאה מכם...

חובת גדולי ישראל לעמוד על משמר התורה ולא להיכנע לדעת בעלי בתים

"הוא משה ואהרן" (ו, כז.).

"הס נשליחותם ונצדקתם ממחילה ועד סוף".

(רש"י)

ראוי להבין מהו החידוש בכך שנשארו בצדקתם, ומהיכי תיתי להעלות על הדעת שקדושי עליון כמשה ואהרן יתקלקלו ויפסיקו מצדקתם.

ובפשטות נראה לפרש, שכיון שמשה ואהרן הוצרכו להיכנס לפני פרעה הרשע, היה עולה על הדעת ח"ו לומר שהדבר פגם בהם, שהרי כל מגע עם רשעים מזיק מאוד, וזהו מה שהשיענו התורה בשבתם: "הוא משה ואהרן בצדקתם מתחילה ועד סוף", שלא נפגמו כלל על ידי התעסקותם עם פרעה הרשע.

אמנם בדרך מליצה אמרתי לפרש, דהנה ידוע שמשעה שנתמנה אדם למנהיג בישראל, מיד באים אליו בעלי בתים ומשתדלים להשפיע עליו שיפעל בענייני ציבור כדעתם וכרצונם, וכן היה אומר מרן הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל, שגדולי ישראל נמצאים בסכנה תמידית שיושפעו ח"ו מדעת בעלי בתים וצריכים הם לעמוד תמיד על משמר התורה הקדושה ולא להיכנע לדעת בעלי בתים הנוגד לדעת התורה הקדושה, ולפי"ז יש לומר שזהו החידוש בכך שמשה ואהרן נשארו בצדקתם, שאע"פ שנתמנו להיות מנהיגי ישראל, מ"מ לא נכנעו לדעת בעלי בתים אשר פועלים להשפיע על המנהיגים בישראל לנהוג כרצונם, אלא שמרו על משמר התורה ונשארו בצדקתם לעולם.

"הירא את דבר ה'" (ט, כ).

דע שאמירת מאה ברכות היא סגולה נפלאה להשיג יראת שמים, ודבר זה מפורש במה שדרשו חז"ל על הפסוק (דברים י"ב) "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך", ודרשו חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב) "אל תקרי 'מה' אלא 'מאה', מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום", ומשמע מזה שהדרך לבוא ליראת שמים הוא על ידי אמירת מאה ברכות.

והביאור בזה הוא, שהרי תכלית מאה ברכות בכל יום הוא לומר במשך היום מאה פעמים "ברוך אתה ה' אלוהינו", וכשאדם מברך כן מאה פעמים ביום, ובכל פעם הוא מכוון את שם ה' "אדון הכל" ושם אלוהים "תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם", הרי אינו מסיח דעת מהקב"ה, וזוכר בכל צעד ושעל שהקב"ה הוא אלוהינו שמנהיג אותנו וכל מעשינו תלויים בו, וכן מפורש ברמב"ם (פ"א מהלכות ברכות ה"ג) שכתב וז"ל "וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבת והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד", והרי מבואר בדברי הרמב"ם שתכלית תקנת מאה ברכות הוא "כדי לזכור את הבורא תמיד" - ולהשיג בזה יראת שמים.

בימים אלו - ימי השובבי"ם, מקובל מתלמידי הקדוש האריז"ל להיזהר מאוד באמירת הברכות בכוונה, וחז"ל לא לזרוק הברכות מפיו בלא כוונה, וזהו תיקון גדול מאוד בימים אלו.

והגרא"א דסלר זצ"ל אמר, שמאחר שהקב"ה הזהירנו בתורתו הקדושה (ויקרא כו, כז-כח) "ואם בזאת לא תשמעו לי והלכתם עמי בקרי, והלכתי עמכם בחמת קרי" והיינו שאם אנו נעבוד את הקב"ה בדרך מקרה - "קרי", הקב"ה ישפוך עלינו ח"ו את אפו וחמתו, א"כ צריך זהירות רבה מאוד לברך את הברכות בכוונה, ומפני שאם מברכים שלא בכוונה ובדרך מקרה, נכנסים רח"ל לסכנה שהקב"ה ינהג עמנו בחמת קרי.

והמקובלים ביארו שסגולה נפלאה לאדם להינצל מכל צרה היא לקבל על עצמו מאה ברכות בכל יום, וכמו שמצינו בדוד המלך ע"ה שכאשר היו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, תיקן דוד לברך מאה ברכות בכל יום ואז נעצרה המגיפה, וכן שמעתי לפני שנים רבות מזקן אחד צדיק ומקובל שעלה מארץ תימן, וסיפר לי שהיה מקובל אצלם בארץ תימן בכל עת צרה שיש לברך מאה ברכות בכוונה, והם אכן ראו ישועות גדולות כשהיו מתחילים לברך מאה ברכות בכוונה, ובעונותינו הרבים היום לא נזהרים בזה כל הצורך, וצריך להתחזק מאוד לברך בכוונה ובמיוחד בימים אלו.

ובמיוחד בשבת קודש שחסר כמה וכמה ברכות כדי להשלים למספר מאה (ע"י משנ"ב סי' מ"ו סק"ד), יש להיזהר ולהשלים את חשבון מאה ברכות ע"י אכילת מיני פירות ומגדים (וכמבואר בגמ' מנחות מ"ג), וצריך מאוד להיזהר בזה, ומרן הגרי"ז זצ"ל דדקדק מלשון הרמב"ם (פ"א מהלכות תפילה ה"ז) שצריך למנות בשבת על כל ברכה איזה מספר היא כדי להגיע למאה ברכות.

עובדות והנהגות שראו רבינו אצל הגאון רבי אליעזר דסלר זצ"ל בעל ה"מכתב מאלהו"

(גרפס לדגל יום היא"צ שיהול בשבוע הבע"ל"ט)

אלא בכישרונות שהוא בקי או למדן, אבל לעתיד מתחשבים בעיקר ביגיעה ולא בתוצאות, ולכן העליונים כאן - שהתפרסמו מחמת כישרונותיהם יהיו למטה בעולם הבא כיון שלא יגעו מספיק, אבל התחתונים שהיו למטה בעוה"ז מחמת חוסר כישרון אבל למדו ביגיעה יהיו עליונים למעלה.

[ו] כאשר יסד את הכולל בגייטסהד, דרש שיהיה בכולל בית הכנסת לתפילה, שהרי התורה והתפילה קשורים זה בזה, ואי אפשר להצליח בתורה בלא מקום תפילה במתינות וישוב הדעת.

[ז] פעם אחת כשהתפללתי עמו בבית הכנסת, התקומם לפתע אחד המתפללים וצעק על אחד שנענע עצמותיו בחזקה בתפילה - בטענה שאין זה כבוד כלפי שמיא להתנענע בחוזקה בשעת התפילה, והרב דסלר זצ"ל חרה לו הדבר מאוד, ואמר הלא הוא מתכוון לשם שמים ויקבל שכרו על מעשיו, ולא הותר לך לשפוך דמו ולבזותו ברבים, ולא נחה דעתו עד שביקש מחילה.

[ח] סיפר שהיה אצלו כוס שקידש בו הגאון וצדיק רבי ישראל סלנטר זצ"ל, והיה בשיעור הרגיל ולא בשיעור הכפול - כדעת החזו"א. וכאשר בא לבני ברק רצה להחמיר כי זהו אתריה דהחזו"א זצ"ל, אבל אשתו הרבנית ע"ה ביקשה ממנו שכיון שהצדיק רבי ישראל סלנטר זצ"ל קידש בכוס זה ימשיך לקדש בו, והמשיך לקדש בו כל ימיה, ומיד לאחר פטירתה התחיל להחמיר לקדש בכוס בשיעור הכפול.

[ט] היה קורא לבנות שרוצות להינשא לבן תורה ולהתמסר לתורה במשך ימי חייהם, בתואר "בנות תורה", והדגיש שכשם שיש "בני תורה" כך יש גם "בנות תורה", והיה מתאונן שהרבה בני תורה נחרבו על ידי שהתחתנו עם בת שהייתה מוכנה להינשא ל"בן תורה" אבל הם עצמם לא היו בגדר "בת תורה" שמשותקת במסירות נפש שבעלה יהא שקוד על תלמודו, ולהגיע לדרגה זו להיות "בת תורה" צריך להתחנך מקטנות שאין אושר ושמחה יותר גדולה מעצם הדבר שהבעל יושב ולומד, וכל חללא דעלמא לא ישווה בעיניה בכדי להחליף או לוותר על תורת בעלה.

[י] שמעתי פעם חוזר לעצמו כמה וכמה פעמים על מאמר חז"ל על הפסוק (ויקרא כ"ה כ"ג) "כי גרים ותושבים אתם עמדי", - "אם גרים אתם בעולם הזה תהיו תושבים עמדי בעולם הבא" וחזר על כך בהתפעלות ובהתעוררות עצומה ובניגון כעין קול בכי.

[יא] שמעתי מפיו שאצל הצדיקים יש חילוק דק מאוד בין אמונה לכפירה, ואם הם שוכחים לרגע שהקב"ה מנהיג את הבריאה, הרי זה נידון אצלם ככפירה ממש.

א.ה. תחילת היכרותו של רבינו שליט"א עם הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר היה בשנות המלחמה בלונדון, בזמן שהרב דסלר זצ"ל היה מתגורר בבית הורי רבינו. בהמשך הזמן - בימי ההפגזה על לונדון, ברח הגרא"א דסלר זצ"ל לעיירה קטנה סמוך ללונדון, ואז התגורר רבינו יחד עמו בחדר אחד במשך שבעה חודשים, ולמד עמו בצוותא ספר ח' הגר"ח על הרמב"ם [ולא הספיקו הרבה כי העמיק מאוד בדבריו].

[בנות] טעם לציין מה שסיפר רבינו, כי הגרא"א דסלר זצ"ל היה מקפיד שלא לישון ביום שתין נשמן, והחמיר כפי השיטה שהוא ח" דקות (מינוט), ובאותם החודשים שישן יחד עמו, ביקש מרבינו שיעמוד על המשמר להקיצו בכל י"ז דק' בשנתו ביום].

אף לאחר שנסע רבינו לארץ ישראל, המשיך להיות קשור אליו בעבודות האהבה, וכשהציע החזו"א את שידוכו לרבינו, שלח את הגרא"א דסלר שיעצו את השידוך. ובדברים דלהלן נביא כמה עובדות ומאמרי מוסר אשר חוזר אליהם רבינו שליט"א מעת לעת מאשר שמע מרבו הרב דסלר.

[א] סיפר לי שבת"ת דקעלם, לא הלכו הנשים לעולם לבית הכנסת להתפלל, וכפי שהזהיר רבינו הגר"א באיגרתו שלא ילכו הנשים בשבת לבית הכנסת, כדי שלא יכשלו בחטא לשון הרע שהוא בלתי נמנע במקום שמתאספות שם נשים, ואפילו כדי לשמוע לפרשת זכור לא הלכו הנשים לבית הכנסת, אלא נמנעו ולא שמעו פרשת זכור.

[ב] סיפר לי שבקעלם היו רחובות נפרדים לגברים ורחובות נפרדים לנשים, ופעמים שהיו מחלקין אותו לפי זמנים, והיינו שעה זו לגברים, ושעה זו לנשים, אבל כל זה היה רק לפני מלחמת עולם הראשונה, אבל אח"כ באו המשכילים ופרצו את הכל, וכן היתה עניות גדולה לאחר המלחמה (שבקעלם היו 'גבירים יחידים' שהיה להם חלות בשבת, אבל רוב בני העיר אכלו לחם פשוט בשבת) שהעבירה אותם על דעתם ודעת קונם.

[ג] סיפר לי שבישיבה (ת"ת) בקעלם החמירו מאד שכולם יסיימו בבת אחת ממש גאל ישראל ויתחילו יחד ממש ברגע אחד שמונה עשרה, שרק באופן זה נחשב לתפלה בציבור.

[ד] השתומם על מה שרבים מהציבור משוחחים בשעת ברכות שבע ברכות ואינם מטים אוזן לשמוע הברכות. ואמר דכיון דהוי ברכת השבח - ובעבור הציבור נתקנה הברכה, יש להקפיד שכל אחד מהמשתתפים בסעודת שבע ברכות, ישמע את כל הברכות דשבע ברכות. (ע"ע תשובה"נ ח"א סי' תשד"ם).

[ה] שמעתי מפיו לפרש מאמר חז"ל (ב"ב י" ע"ב) "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה", שכאן בעוה"ז אין בני אדם מתחשבים ביגיעה

נדבת הגאון רבי משה דוויק שליט"א

רב דקהל שערי תפילה - איטונטאן ניו דז'רסי

לעילוי נשמת זקנו רבי מרדכי בן שרה, נלב"ע ה' שבט, ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הגאון רבי יחיאל יעקב ב"ר משה וינברג ז"ל בעל ה"שרידי אש", נלב"ע ד' שבט, ת.נ.צ.ב.ה.

נדבת תלמידו ומעתיק שמועתו של הגאון בעל ה"שרידי אש", שזכה להוציא מחדש את שו"ת "שרידי אש" ב' חלקים, ולהו"ל חידושי בעל "שרידי אש" על הש"ס ג' חלקים עם פירוש נרחב "גחלי אש", כאשר לקראת הופעת חלק ג' זכה להתעטר במכתב ברכה ממרן רבינו שליט"א

ה"ה ידידנו רבי אברהם אבא וינגרט שליט"א, אשר השרידי אש קירבו במיוחד מקטנותו ופתח לפניו מאצרות תורתו, וראה בו כהמשך ששולתא דדבא של אביו - ה"ה הגאון רבי שאול וינגרט זצ"ל שהביא את רבו ה"שרידי אש" למונטרי בשוויץ לאחר המלחמה, (אלא שלדאבון לב נהרג הגאון רבי שאול זצ"ל באופן טראגי ה"י כמה חודשים לאחר שהביא את רבו למונטרי), ת.נ.צ.ב.ה.

מערכי תורה

וארא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

ותעל הצפרדע'

במכת צפרדע מבואר בגמ' בסנהדרין דף ס"ז ע"ב שנחלקו בזה תנאים, רבי עקיבא אומר, צפרדע אחת היתה שרקו להם והם באו. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה, עקיבא, מה לך אצל הגדה וכו', צפרדע אחת היתה שרקו להם והם באו. ויש לבאר במה דהמכה הייתה באופן זה שמהצפרדע עצמה הוא דנתמלאה כל מצרים, ולא שמשה רבנו יביא את כל הצפרדעים, על פי המבואר בגמ' שם, גבי מעשה שדים, אם יש בכוח השדים לברוא בריה, דרבי אלעזר סובר דבריה גדולה אפשר, אבל בריה קטנה אי אפשר, ואמר רב פפא עלה, האלוקים אפילו כגמלא נמי לא מצי, האי מיכניף והאי לא מיכניף, ופירש רש"י, דבריות גדולות נוחים להתאסף יחד אליו, אבל בריה קטנה אינה נאספת, שאין בה כח לבוא ממקום רחוק, וכל כח השדים הוא רק לאוספן. ולפי"ז יש לומר, דמשום הכי לא נעשתה המכה באופן שמשה רבנו יביא את כל הצפרדעים, דאז היה מקום ופתח לטענה דמשה רבנו עשה זאת ע"י מעשה שדים שמכניף להם והם באים, אבל כשהיה זה צפרדע אחת, והיא זו שהשריצה או ששרקה והם באו מאלהן, ע"ז לא שייך שיטענו ויאמרו שמעשה שדים הוא זה.

ויש להוסיף דכן הוא מדוקדק בכתוב, דבמעשה החרטומים כתוב 'ויעשו כן החרטומים בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים', דהעלו צפרדעים לשון רבים, דהם עשו כן ע"י דמיכנפי להו, אבל אצל משה כתוב ותעל הצפרדע, לשון יחיד, וזה לא יכלו החרטומים לעשות.

והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן'

במכת ערוב כתוב (ח', י"ח) 'והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן אשר עמי עומד עליה לבלתי היות בה ערוב'. צריך להבין אמאי לא נאמרה הפלאה זו רק במכת ערוב ולא בשאר המכות קודם לכן, והרי במדרש איתא דכל המכות לא היו בישראל. ונראה לומר על פי דברי הגמ' בתענית דף כב. ת"ר על אלו מתריעין בכל מקום על השדפון וכו' על חיה רעה. ובמשנה שם תנן דחיה רעה מתריעין עליה, מפני שהיא מכה מהלכת. והיינו דמכה זו מחמת טבעה יכולה היא להגיע לכל מקום, ועל כן צריך להתריע עליה בכל מקום. ולפי"ז יש לומר דכל המכות שקודם לכן, לא היה מחוייב מטבע המכה שיהיה כן אף לישראל, ועל כן לא היה בזה שינוי טבע והפלאה, אבל במכת ערוב שהיא מכה מהלכת, א"כ מצד טבעה ראוייה היא להלך גם אצל ישראל, הרי שיש בזה שינוי טבע והפלאה במה שאינה אצל ישראל. ויש להוסיף בזה עוד, דבפסוק כתיב 'הנני משליח בך' והיינו דהיא מכה משולחת, וזה הוא כמו דאמרינן שם בגמ' חיה רעה שאמרו בזמן שהיא משולחת, איזהו משולחת נראית בעיר משולחת, בשדה אינה משולחת מן השמים. והיינו דאיכא אופנים שעל ידי זה ניכר שהיא משולחת מן השמים. ויש לבאר דזהו שאמר הכתוב הנני משליח בך, כלומר דיהא זה באופן שהיא משולחת, שעל כהאי גונא אמרינן דמתריעין עליה בכל מקום, ומשום"ה נאמרה הפלאה זו, דאף דהיה זה מכה המשולחת, מ"מ היה פדות והפלאה בישראל. והנה במכת דבר גם כתוב בה הפלאה, ויש לבאר משום דבגמ' שם דף כב: איתא דשמעון התימני אומר דמתריעין אף על הדבר, והיינו דגם בזה שייך שתהא מכה מהלכת, ולזה בעיא הפלאה מיוחדת להצלת ישראל.

ד' לשונות של גאולה

כתוב (ו', ו' ז') 'לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם סבלות מצרים, והצלתי אתכם מעבודתם, וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים. ולקחתני אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וגו'. ואיתא בחז"ל דנאמרו כאן ד' לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתני, והיינו דהם ד' עניינים חלוקים של גאולה, וכל אחד יש בו ענין מיוחד של גאולה בפני עצמו. ובראשונים בריש פרק ערבי פסחים הביאו דברי חז"ל במדרש ובירושלמי דד' כוסות הם כנגד הד' לשונות של גאולה.

ומבואר דאע"פ דיסוד כל הלשונות הללו אחד הוא, מ"מ לא סגי בכוס אחד בשביל כל הלשונות יחד, אלא צריך כוס על כל לשון ולשון בפני עצמו, ומבואר שהד' לשונות הם ד' עניינים נפרדים ומיוחדים של גאולה, ועל כן ראוי לקבוע כוס על כל אחד מענייני הגאולה, כי כל אחד הוא ענין גאולה בפני עצמו. וצריך לפרש מה הם הארבעה ענייני גאולה הנפרדים שיש כאן.

והצלתי וגאלתי

ונראה לפרש דהנה בשעבוד מצרים היה שתי גזירות, אחד גזירה של עבדות ועינוי, ועוד גזירה של גרות שיהיו בגלות בארץ לא להם, וכמו שנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם', הרי דשתי עניינים נכללו בגזירת שעבוד מצרים, האחד גזירת גלות בארץ לא להם, ועוד גזירת עינוי ועבדות.

ולפי זה יש לפרש שתי הלשונות של 'הצלת' ושל 'וגאלתי', 'ד'והצלתי', הוא הצלה מגזירת השעבוד והעינוי של ועבדום ועינו אותם, וזהו שאמר והצלתי אתכם מעבודתם, דהיינו מהשעבוד, והגאולה הנוספת של 'וגאלתי' זה הוא היציאה מגזירת הגלות במצרים שנגזר עליהם כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועל זה אמר להם וגאלתי אתכם, שע"י המכות המצרים ישלחו אותם ויצאו מגירותם במצרים.

'והוצאתי'

ובביאור לשון הגאולה הראשון שהוזכר בכתוב של 'והוצאתי', נראה לפרש על פי דברי הראב"ד (פ"ו מתשובה) שכתב שהקב"ה גזר רק ועבדום ועינו אותם, והמצרים הוסיפו על זה עבודה בפרך, והמיתות מהם, וטבעו מהם, והם עשו כעין שנאמר בנביא זכריה 'אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה, עכ"ד', ולפי דבריו נראה לפרש, דהלשון של והצלתי, זה הוא על השעבוד והעינוי שנכלל בגזירה של 'ועבדום ועינו אותם', והלשון של והוצאתי, זה הוא גאולה מהתוספת של הפרך והמיתה והטיבוע שעשו לישראל, שזה הוסיפו המצרים עליהם יותר ממה שנגזר עליהם.

ובזה יש לפרש הכתוב סבלות מצרים, דהכונה לסבלות שהמצרים הוסיפו עליהם יותר ממה שנגזר עליהם, ולכן נקראו סבלות מצרים. וסדר הכתוב הוא, דמתחילה אמר שיהיו נגאלין ממה שהמצרים מוסיפין עליהם שעבוד ועינוי, ואח"כ אמר להם שגם יהיו נגאלין מהעבודה שנגזרה עליהם. ובזה נתבאר ג' לשונות שהם ג' ענייני הגאולה, הם כנגד שלושה עניינים נפרדים שהיה בשעבוד מצרים.

'ולקחתי'

ובביאור הלשון הרביעי של 'ולקחתי', י"ל דהנה כתב הרמב"ן ע"ז בבואכם אל הר סיני ותקבלו התורה כי שם נאמר והייתם לי סגולה. ומבואר דמפרש דולקחתי אתכם לי לעם היינו במתן תורה. ויש להעיר דא"כ למה נחשב זה לשון של גאולה, והרי קבלת התורה הוא ענין בפני עצמו מעצם הגאולה ממצרים, ולמה הוא נחשב חלק מגאולת מצרים.

ואמנם בודאי דכל תכלית היציאה ממצרים הייתה בשביל קבלת התורה, וכמו שכתוב 'אני ה' אלוקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוקים', ותכלית הגאולה ממצרים ועניינה מבוארת במה שאמר הקב"ה למשה 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה', ופירש רש"י וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים, דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל תורה על ההר הזה לסוף ג' חדשים, והיינו דתכלית הגאולה שיעבדו את האלוקים והיו עבדי ה'. ודבר זה שנוי ומשולש בכמה מקומות בתורה, דתכלית יציאת מצרים היה בשביל להיות לכם לאלוקים. אבל עדיין צריך לבאר למה זה נחשב לשון של גאולה. גם יש להעיר למה תקנו על זה כוס בליל הסדר, והיה מן הראוי לתת שבח והודאה על זה ביום מתן תורה שהוא בו' בסיון, ומה עניינו לליל הסדר.

אכן הביאור הוא דקבלת התורה אינה רק התכלית של היציאה ממצרים, ולא רק הזכות שמכוחה ובשבילה יצאו ממצרים, אלא עצם היציאה מתחת יד פרעה היתה על ידי שנכנסו להיות עבדי ה', שבזה שנעשו עבדי ה' פדו עצמם ופקעו מהם שעבוד מצרים, ורק על ידי קבלת התורה יצאו מתחת יד מצרים, ובלא קבלת התורה אינם יכולים לצאת מתחת יד מצרים.

וכמו שאמרו בגמ' הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה, שנאמר בזה שאינם עבדי פרעה על ידי שהם עבדי ה', כי רק על ידי שהם עבדי ה' יצאו הופקעו מלהיות עבדי פרעה.

ודבר זה יש ללמוד מהכתוב בסוף התוכחה פרשת כי תבא (דברים כ"ח, ס"ח) 'והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויבך לעבדים ולשפחות ואין קונה', ויש להבין מה החומר והעונש האמור כאן שהשיבך ה' מצרים, אחרי כל התוכחה של והפיצך ה' בעמים וכל הרעב והמצוק אשר יציק לך אויבך, ואיזה תוספת חומר יש בזה שהשיבך ה' מצרים, והרי גלויות אחרות, הרעו לנו הרבה יותר ממה שהמצרים הרעו לנו. עוד צריך לבאר, מהו שהוסיף שזה יהיה 'בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה'.

ונראה לבאר דנאמר בזה דאף דהכתוב מזוהרים על עונשים ויסורים רבים, אבל גמר התוכחה הוא, שישביך ה' מצרים, היינו דישובו למצרים, שבזה תבטל מהם גאולתם, ויחזרו להיות כמו קודם שנגאלו, דכיון דכל תכלית יציאת מצרים באה בשביל קיום התורה והמצוות, ואם אין מקיימים התורה והמצוות אז ממילא בטלה הגאולה וממילא חוזרים הם למצרים. וזהו שהוסיף הפסוק דיהא זה בדרך אשר אמרתי לא תוסיף לראותה עוד, דהנה יש דין איסור לשוב מצריימה, אבל תוכן הענין שלא לראות את מצרים, יש לומר שהוא משום דגאולת מצרים הייתה גאולה בלא שום שיוור, ומעת שנגאלו אין לישראל שום קשר ושום שייכות למצרים, וזהו ענין האזהרה דלא תוסיפו לראותם עד עולם.

ולפי זה יש לבאר דזהו שאמר דשיבם בדרך אשר אמרתי לא תוסיף לראותה עוד, ר"ל דאם לא ישמרו התורה והמצוות אז יבטל מהם הגאולה ויפקע מהם מעלת חירותם, וממילא ישובו למצרים כדמעיקרא, ואדרבה ממקום שבאו לשם הוא דישובו. וזהו גם הביאור בלשון הכתוב 'והשיבך' שיהא זה בגדר השבה וחזרה, ולא סתם עונש מחודש, אלא ביטול היציאה והגאולה.

ומבואר מכל זה דעצם הגאולה ממצרים הוא בזה שנעשו עבדי ה', ועל ידי קבלת עול תורה נפדו משעבוד מצרים, ואם רק מפקיעים עצמם מלהיות בכלל עבדי ה' ממילא הם חוזרים ושבים למצרים, כי בזה תלוי ועומד כל עצם יציאתם וכל חירותם לעולם.

ונמצא דעצם הגאולה בט"ו בניסן הוא ע"י שמקבלין את התורה, ומבואר היטב דנחשב זה לשון של גאולה, ושייך הוא לליל ט"ו בניסן.

מוסרי התורה ממורינו המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א

מצוות תמידיות

ומעתה עלינו להבין אם ישנם מצוות שאינם נוגעות לאדם פלוני, איך הוא יקיים את רמ"ח איבריו, ואיך ישלים את מנין רמ"ח ושס"ה מצוות.

אמנם באריז"ל כתוב שכדאי לאדם להשלים את החלק הזה של המצוות ולחפש לקיימם ולו פעם אחת, אכן היום כבר קמו ארגונים שדואגים להשלים מצוות נדירות אלו, זה חשוב ויפה לדאוג לקיים את המצוות הללו, אבל צריך לזכור כשאדם עסוק לקיים מצוות נדירות שלא ישכח לעשות את המצוות התמידיות, אולם אדרבא זה יפה מאוד וזה מראה את החביבות שיש לנו למצוות.

עלינו לדעת שצריך מאוד להיזהר לא להיות עצמאי, ישנם כאלו עצמאיים שנוהגים מנהגים שאין להם שום מסורת והכל לפי מה שנראה להם, וזה יכול להביא לידי מכשולות גדולים, וודאי שמצוות נדירות ששייך לקיימם כגון כיסוי הדם אפשר לעשות במנהג הכפרות בערב י"ז אם מקפידים לעשות עם תרגול אפשר לקיים כיסוי הדם, אבל לא לסגור את הגמ' בשביל לחפש מצוות נדירות צריך לנהוג לפי המסורת שקיבלנו, ולא להיות עסוקים בלחפש מצוות נדירות.

ויש עוד מצוות שאנחנו מאחלים כל אחד לחברו שלא יגיע למצוות אלו לעולם, יש מצוות של כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה. (דברים כה, ה). חלילה שאדם יברך את חברו שיזכה לקיים מצווה זו, הלוואי שיזכו כולם לילדים, ורק באופן שמת בלי ילדים אז יש מצווה דאורייתא של ייבום או חליצה.

כמו"כ יש מצווה של כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתתו ונתן בידה ושלחה מביתו (דברים כד, א). אף אחד חלילה לא רוצה להגיע לקיים מצווה זו, רק אם יש אדם שרוצה לגרש את אשתו אז יש מצוות עשה לכתוב ספר כריתות.

ויש מצוות שנוגעות לכל אחד ואחד מישראל אולם הם מגיעות לפרקים, דוגמת תקיעת שופר פעם אחת בשנה (מדאורייתא רק יום אחד ומדבנן תקינו עוד יום לתקיעת שופר), וכן שבעה ימים של סוכה, שבעה ימים של לולב במקדש, וכן כזית מצה בליל הסדר, ובכל יו"ט יש מצווה ושמחת בחגך, כשמישיח יבוא יהיו עוד מצוות עולת ראייה, שלמי חגיגה ושלמי שמחה, וכן יש מצוות שזמנם כל שבוע, זכור ושמור, ולפי רוב הפוסקים יש מצווה של קריאת שמע ערב ובוקר.

להשתדל תמיד בקיום מצוות האמונה

אולם יש מצוות שהם נוגעות לאדם בכל יום ובכל זמן ללא הפסק, כל רגע הוא יכול לקיימם, ואלו הם שש מצוות תמידיות, שהם לעולם לא יפסקו מעל האדם כל ימי חייו, וכל רגע שהוא יחשוב בהם הרי קיים מצוות עשה דאורייתא, ועל מצוות אלו אנחנו צריכים להתמקד, והלוואי שנזכה להבין ולחשוב על זה.

כבר סיפרתי לחברים שיושבים כאן שלפני כמה שנים הגיע אלי ידיד שלמד פה בישיבה חמש שנים שבא להיפרד לפני נסיעה לחו"ל אני לא זוכר אם זה היה לפני חתונה או אחרי אבל זה היה שעת פרידה לאחר בערך חמש שנות לימוד בישיבה, וזמן של פרדה זה זמן של התרגשות והתרוממות אז הוא שאל מה אני יכול לחזק אותו בזמן הזה משהו שהוא יקח אתו לאורך ימים.

חשבתי מה לומר לו, שטייגען בלימוד, תפילה, הכל חשוב אבל רציתי משהו מיוחד לרגע כזה, ואז הקב"ה עזר לי ושאלתי אותו, אתה זוכר כל יום את השש מצוות תמידיות, אמר לי לא, שוב שאלתי פעם אחת בחיים למדת את זה, שוב ענה לא, אמרתי לו יבמות למדת בבא בתרא למדת הכל זה תורת ה' אבל מה עם שש מצוות תמידיות, והוא קיבל על עצמו כל יום לא פחות מפעם אחת לזכור את השש מצוות תמידיות, (ע' ביאור הלכה ריש או"ח שמביא את שש המצוות התמידיות להאמין בו, שלא להאמין בזולתו, אהבת ה', יראת ה', ולא תתורו).

בפרשות אלו אנחנו לומדים על יציאת מצרים, כל העבודה שלנו צריכה להיות על הא' ב' של כל יהודי וזה מצוות האמונה, מציאות ה'ת, הידיעה שאין עוד מלבדו. זה העיקר, אם יש את הידיעה הזו לאדם אז יש לו הכל, ואם אין לו, אין לו כלום.

הנה יש לנו תרי"ג מצוות, (ידוע מהגאון מווילנא שאמר שכל התרי"ג מצוות הם יסודות ושורשים כלליים, ועל כל שורש יש הרבה פרטים ומצוות), ויש לכל אחד ואחד שייכות בכל התרי"ג מצוות, וזה ע"פ מה שמצאנו שתרי"ג מצוות מחולקים לרמ"ח מצוות עשה שהם כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצוות לא תעשה שהם כנגד שס"ה גידים (עיי' זוהר ח"א קע, ב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וכו').

וממילא ע"י כל מצוה שעושה האדם הוא נותן כוח לאבר שכנגד אותו המצווה, וכן כל לאו שאדם נזהר מלעבור הוא נותן קיום לגיד שכנגדו, ולעת"ל שנזכה לתחיית המתים כל אחד ירצה לקום עם כל האברים והגידים שלו בתחיית המתים, וכמו שלמדנו בגמ' סנהדרין: תנא דבי אליהו צדיקים שעתידי הקדוש ברוך הוא להחיותן אינן חוזרין לעפרן שנאמר (ישעיה ד, ג) והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים מה קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין (צב, א).

ע"י קיום תרי"ג מצוות גם גוף האדם מתקיים

ועל דרך מה שכל מצווה היא כנגד אבר אחר בגוף, א"כ כל כמה שעושה האדם את המצווה בשלמות כן יהיה אותו האבר או אותו הגיד בשלמות הראויה, ואם עשה את המצווה בצורה רופפת ושלא ראויה כן יהיה אותו האבר רופף, וביותר אם לא קיים כלל מצווה אחת אזי אין קיום לאותו האבר שכנגדו, כלל הדבר כפי עבודת האדם כך יזכה לשלמות.

ומלבד זאת יש עוד בחינה והיא השימוש הנכון באיברים שלנו, מה אדם עושה עם ידיו, עם רגליו וכו' אם הוא משתמש בהם כראוי או לא, וזה נושא אחר ובעזרת ה"י נרחיב עליו במק"א ומו"מ כעת אנו רואים שכל אבר יש לו קיום ע"י מצווה אחרת.

והרי ודאי שכ"א רוצה שכל איבריו יהיו שלמים, ואפי' בעוה"ז שהכל זה חיצוניות ואדרבא זה כפרת עוונות, וכ"ש בעולם האמת ששם זה השלמות האמתית ודאי שצריך לשמור על שלמות כל האיברים.

ויתר מכך מביא הח"ח (בס' תורה אור)

בשם הזהרה בפר' אמור עה"פ כי כל איש אשר בו מום לא יקרב, דקאי ג"כ על מי שאין איבריו הרוחניים שלמים שלא יוכל להתקרב אל הקודש בעולם האמת.

והנה יש מצוות ששייכות לכל ישראל, ויש מצוות שלא שייכים לכולם, ולמשל המצוות של שבט הכהונה, שהם לא נוגעות לישראלים, ומצד שני יש מצוות לישראל שלא שייכות לכהן כפדיון הבן, ואמנם פדיון הבן גם לא שייך לכל ישראלי אלא למי שיש לו בכור.

וביותר ישנם מצוות שהגם שהאדם שייך בהם דוגמת קן ציפור, אולם אין חיוב לקיימה, אם אדם הולך ברחוב ומתעלם מקן ציפור הוא לא עבר עבירה, רק וודאי שאסור לו לקחת את האם על הבנים, אבל אם אינו רוצה את האפרוחים אין עליו תביעה, (יש סוגיא שלמה על הלאו של שלחת תשלח, בטלו ולא ביטלו קיימו ולא קיימו, אולם וודאי שאין לאו על אחד שלא לוקח כלום).

וכן מצוות כיסוי הדם הגם שהיא נוהגת בכל איש מישראל אולם היא קיימת רק היכן שאדם שחט חיה או עוף, שאז הוא מחויב בכיסוי הדם, אבל מי שלא שחט אין לו מצווה של כיסוי הדם, וכמו"כ יש מצווה שאינה נוגעת כי אם לאיש אחד מישראל וכגון מצוות כתיבת ס"ת של המלך.

אתם יודעים כמה אפשר להרוויח ולהיות מיליארדר מהמזוות האלו, האדם צריך כמה שפחות להסתפק במה שיש לו מבחינת קיום המזוות, אנחנו צריכים לאגור בהאי עלמא מאגרים בשביל חיי נצח.

בחז"ל מובא הלשון אורחין רחיקא וזוודא קלילא, האמוראים זירזו את עצמם בכדי שיהיה להם מספיק צידה לדרך - לעולם הבא, כאדם שיוצא לדרך ארוכה שמצטייד עם צידה שיהיה לו מה לאכול ולשתות, היום כשאנחנו נוסעים לצפון ליום שלם אנחנו מסתמכים על זה שיהיו חנויות בדרך עם הכשר טוב ונוכל לקנות שם מה שצריך, אבל נתאר לעצמנו אדם שיוצא לנסיעה ארוכה בספינה ובזמנם שלא היו בספינות חנויות, היו צריכים לקחת מטען גדול כדי שיספיק למשך הנסיעה.

היום אין לנו את המושג של נסיעות ארוכות, נסיעה במטוס יום שלם זה כבר רחוק, פעם נסעו חודשים ויותר, (בגמ' לא מוזכר נסיעה לארה"ב, בזוהר כבר יש רמז על ארה"ב, אבל בזמן הגמ' היו נסיעות לספרד, יוון וצרפת, ולא יותר רחוק ובכל זאת היו נוסעים תקופות ארוכות).

וכן איתא בקהלת רבה: מעות לא יוכל לתקן, בעולם הזה מי שהוא מעות יכול להתקן, ומי שהוא בחסרון יכול להימנות, אבל לעתיד לבוא מי שהוא מעות אינו יכול להתקן, ומי שהוא בחסרון אינו יכול להימנות, יש מן הרשעים שהיו חברים זה לזה בעולם, אחד מהם הקדים ועשה תשובה בחייו קודם מיתתו, ואחד לא עשה תשובה קדם מיתתו, וזה זה שעשה בחייו ועמד בצד חבורה של צדיקים, וכו' ראה חברך בנוולך ונשבע לשוב מדרך רשעותו ועשה תשובה כצדיק, וגרמה לו תשובתו לטל לכאן חיים וכבוד וחלק עם צדיקים, וכו'.

העולם הזה דומה ליבשה

ממשיך המדרש: והוא אומר להם הניחו לי ואלך ואעשה תשובה, ומשיבין אותו ואומרים לו אי שוטה שבעולם, אין אתה יודע שהעולם הזה דומה לשבת ועולם שבאת ממנו דומה לערב שבת, אם אין אדם מתקן מערב שבת מה יאכל בשבת, ואין אתה יודע שהעולם שבאת ממנו דומה ליבשה, והעולם הזה דומה לים, ואם אין אדם מתקן לו יבישה מה יאכל בים, ואין אתה יודע שהעולם הזה דומה למדבר, ועולם שבאת ממנו דומה לישוב, אם אין אדם מתקן לו מן הישוב מה יאכל במדבר (א, ט"ו).

אדם עצלן שיוצא לדרך רחוקה ויקח עמו מעט לחם ומעט פירות וירקות, ואין זה נאה לו לסחוב ארגזים ע"ג ארגזים כמה טיפס הוא, אחרי יומיים שלוש אין לו כבר מה לאכול, מלבד לשלול דגים מהים, זה הפשט העולם הזה דומה ליבשה ועולם הבא לים, אם לא מתכוננים כאן כראוי עם מה נבוא לעולם הבא.

באו חז"ל ואמרו, הצידה קלה והדרך רחוקה, הם תבעו מעצמם, ולמעשה לא שייך להתכונן לעולם הבא לעולם ועד, בשבעים, שמונים או מאה עשרים שנה א"א לאסוף צידה שתספיק לחיי נצח, אולם אם אדם עושה את חובתו בעולמו הקב"ה עוזר לו, והצורה שאנו מתכוננים היא ע"י עוד מעשה חסד, עוד קיום מצווה.

למעשה כל יהודי יש לו אמונה בה"ת, אבל אדם יכול לפספס את העיקר, צריך לחיות את האמונה, לקיים אותה בהידור, בכל מצווה יש כמות ואיכות, כמה

מקיימים אותה ואין מקיימים אותה, ובמצוות האמונה אנחנו צריכים לדאוג לקיימה בשלמות.

נמשיל את הדברים, שתי משפחות שומרות תו"מ ואפילו בני תורה, שחזרו מבית הכנסת בליל הסדר ובאים להתחיל במצוות היום, משפחה אחת קיימה את כל מצוות הלילה כראוי כפי דרגתה, ובמשפחה השנייה התעכבו בפסטי בעלמא, פוליטיקה ומריבות ללא שום תוכן, עד ששכחו היכן הם עומדים וכבר עלה השחר, בזמן שהם בזבזו הם הפסידו אכילת מצה, מרור וסיפור יציאת מצרים.

מצד אחד הם נראים בבית הכנסת אותו דבר, אין הבדל בין המשפחות, אבל א"א לתאר בכלל את המרחק ביניהם, זה קיים את מצוות הלילה וזה לא, צריך להסתכל עליו כמו ריק ואומלל, להבין מה הוא הפסיד בחיים, ההבדל בין יום ללילה הוא משל לעומת הפער בין שתי המשפחות הללו, כ"ש אחד שחי כל החיים את האמונה והשני לא שם לבו ה' ישמור, א"א לתאר את הפער ביניהם, לא נתפס.

ע"י דבקות באמונה זוכים לקיום מצוות רבות

ויש דבר שהוא נורא ומפליא למתבונן, אם אדם חי את האמונה ומציאות הי"ת, ושהקב"ה ברא את העולם ומוחייה את העולם, הוא זן ומפרנס הוא מחיה, והכל בידי יתברך, הרי כל פעם שהוא זוכר את האמונה הוא מקיים מצוות עשה דאורייתא של אמונה, א"כ כמה מצוות אפשר להרוויח על ידי זה.

והנה מלבד תרי"ג מצוות יש לנו עוד שבע מצוות דרבנן, (אגב יש הרבה ספרים על מנין המצוות, ויש גם את החיבור של רבי דוד ויטל, הוא חי לפני מאות שנים, והוא כותב שבעשרת הדברות מאנכי ה' עד המילים וכל אשר לרעך, יש בדיק כת"ר אותיות, וכל אות היא כנגד מצווה אחת מתרי"ג מצוות, ושבע האותיות הנוספות הם כנגד שבע מצוות דרבנן, הכל רמז בעשרת הדברות).

ואחת מהמצוות דרבנן היא, המצווה לברך ברכת המצוות, ברכת השבח וברכת הנהנין, ולפי מה שדברנו, בכל ברכה מלבד מה שעצם המצווה היא דרבנן, הרי יש גם את הדאורייתא של מצוות האמונה, ע"ז שאדם אוכל תפוח ומכוון שהקב"ה בורא פרי העץ, הוא חי את האמונה בה', ומצד שני אם אחד יעשה רק את הדאורייתא ולא יברך את הנוסח שתקינו חכמים הוא מבטל דברי חכמים משום שחז"ל תקנו צורה לברכה.

וכן הנוסח שאומרים בבוקר, מודה אני לפניך וכו' אם אדם מתבונן במה שאומר הרי הוא מקיים מצוות אמונה מן התורה, אדם שקם בבוקר וחושב מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמתی בחמלה רבה אמונתך, הוא חושב על זה, זה דאורייתא, הוא מקיים מצוות אמונה, וזה זכות לומר את הנוסח הזה, אבל צריך לחיות את הדברים.

ונותר לנו לבאר כיצד ינהג האדם בכדי שיוכל להיות שלם בתרי"ג מצוות גם במצוות שהוא לא יכול לקיימם וכיצד ע"ז יהיה שלם ברמ"ח ובשס"ה, ויש כמה דרכים לבאר ענין זה ונדבר על זה בעזרת הי"ת.

השכר על האמונה משתלם בזה העולם

אני רוצה לסיים בווארט נורא שהנה ידוע שכל הטוב, השפע וסייעתא דשמיא מגיע לאדם ע"י האמונה, ומובא במדרש שכל מה שכלל ישראל זוכים לקבל הכל זה בזכות האמונה, והביאור בזה (כמדומני בשם הרבי' העשיל רבם של הש"ך והט"ז) שהרי כתוב ששכר מצוות בהאי עלמא ליכא, הקב"ה משלם שכר רק בעולם האמת, ונשאלת השאלה הרי ק"ל שאנן אגירי דיומא אנן, והלכה מפורשת היא ביומו תתן שכרו, ככה הוא שואל.

והתשובה היא, ע"פ הגמ' בב"מ שכל הדין של ביומו תתן שכרו הוא רק אם בעל הבית בעצמו שכר את הפועל, אולם אם היה זה ע"י שליח אין דין של ביומו תתן שכרו, והנה הקב"ה נתן לנו את התורה ע"י שליח, וממילא אין ביומו תתן שכרו, אבל אמונה מפי הגבורה שמענו, א"כ על האמונה צריך לשלם בעולם הזה מלבד מה שנקבל בעולם הבא.

כל אחד צריך לראות לחצק גם בביתו את מצוות האמונה, ובעזרת ה' נמשיך הלאה שבוע הבא להתחזק יחד, והקב"ה יברך את כולם שנחיה את אור האמונה בליבנו ונהיה קרובים להקב"ה.

לע"נ האשה החשובה
מרת מרים בת יבלחט"א רבי גרשון הלוי בריינס
ע"ה

גליון 166
תשפ"ב

מיליון אנשים, ולא היה חסר להם כלום, כלום, כלום!!! לא חום, ולא קור, לא חושך ולא אור. הכל יש להם! עמוד אש עמוד ענן. וכשעם ישראל בקשו לאכול בשר - היה להם שליו. הם בקשו מים - הוציאו להם מים מן הסלע. מה שרצו... למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ!

מבחן ערשים פעם אחת!

ואת זה הקב"ה עשה פעם אחת. והוא לא חוזר על זה כל פעם ופעם. ישנו סיפור מפורסם עם הגאון רבי ישראל מסלנט זצ"ל. שהוא היה רגיל להתאכסן בפונדק מסויים של יהודי כשר שומר תורה ומצוות ואפשר לסמוך עליו. לימים הגיע רבי ישראל לפונדק וראה שחל שינוי בבעל הבית והוא קיצץ בנטיעות... ל"ע הוא נהיה בן אדם אחר, והתקרב בשמירת תורה ומצוות. שאל אותו רבי ישראל, מאי האי, מה ראית לעשות כן? אמר לו הפונדקאי, תראה, הגיע לפה אדם משכיל אחד ולקח נתח חזיר בידו ואמר לי תשמע איך אני מדבר עם האלוקים. הוא לקח את החזיר ואמר, אלוקים, אני כעת אוכל חזיר נגד רצונך, אם אתה קיים - תהרג אותי! ולאחמ"כ הוא אכל את החזיר ולא קרה לו שום דבר... הוא הראה לי איך שהכל לא נכון. ומאז התחלתי לדרת ברמה הרוחנית שלי. אדהכי והכי, הגיע בנו הקטן של בעל הפונדק והראה לאביו תעודת הצטיינות מתחרות זימרה, שהוא זכה במקום ראשון בתחרות! כשר' ישראל סלנטר ראה את זה, הוא הגיב בהתפעלות: איזה יופי, מזל טוב! וביקש, אני גם רוצה לשמע אותך, תשיר, אני רוצה לראות שבאמת מגיע לך מקום ראשון!... אמר הבן - לא רוצה. מה איכפת לך, אני מבקש ממך...! אך הוא התעקש לא רוצה. האבא שלו התבייש, הרב מבקש ממך, למה לא תשיר?... הילד פרץ בבכי ואמר, אבא, אתה יודע כמה בחינות בחנו אותי?... עם זה, ונגד זה, ומול זה, כ"כ הרבה פעמים עד שסוף כל סוף הצלחתי וקיבלתי תעודה. עכשיו כל אחד שירצה לבחון אותי אני יצטרך לעמוד במבחן לפניו?... בשביל זה יש לי תעודה! נהנה האב מתשובתו הפיקחת של בנו, והוא מראה לר' ישראל איזה בן פיקח יש לו... אמר לו ר' ישראל, כעת תבין: הקדוש ברוך הוא הראה לנו במעמד הר סיני איך שהוא ורק הוא הבעלים על הבריאה. כבר בחנו אותו כ"כ הרבה פעמים, נראה לך שעכשיו כל סופר שירצה להכחיש את מציאותו יתברך, הקב"ה יצטרך לעמוד במבחן לפניו?...!

אשר נסוני אבותיכם בחנוני גם ראו פעלי, כבר בחנו אותו בכל מיני צורות, והוא הראה לנו ביציאת מצרים שהוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים! סיפר לי גיסי הגאון ר' אברהם צבי טויב שליט"א שהוא היה פעם אצל מרן רה"י רבי דוד פוברסקי זצ"ל אחרי שעלו פעם ראשונה לירח, ומישהו בא לרבי דוד ושאל אותו, מי אמר שבאמת היתה יציאת מצרים כמו שמספרים... מי אמר שזה נכון?...!

רבי דוד לא ענה לו, והמשיך לדבר עם היושבים. לאחר זמן רב, הוא פנה לגיסי, אברהם צבי! אתה מאמין שכן אדם עלה לירח?...! זה לא נורמלי... מסתבר שזה המציאות, נכון?... גיסי אמר לו הראש ישיבה! כל העולם ראה את התמונות של זה, ואת כל המראות כולם ראו! אמר רבי דוד, נו... מה הבעיה, עשו הצגה, וכמה אנשים הציגו כמו ירח, ואחד עלה לשם, וסיפרו וכולם האמינו... ושוב הוא חוזר ואומר לו מה זאת אומרת, כל העולם יודע מזה! וכמה שהוא מנסה להוכיח את זה, רבי דוד מושך אותו עוד יותר ועוד יותר... עד שהוא אמר, זה לא יכול להיות שכל העולם כולו טפשים, ואף אחד מכל אלו ששיחקו שם לא יכל אפילו לרמוז שזה גם היה שקר?...! ואז פנה רבי דוד לאותו אחד שפקפק ואמר לו, אה... לזה אתה מאמין, וזה שיש שלש מליון אנשים שהעבירו מדור לדור שהם היו ביציאת מצרים, הם ראו! ואף אחד מתוך כל השלש מליון לא הכחיש את זה. שלש מליון!!! ואין האב מנחיל שקר לבנו, לא היה אף אחד שלפני המוות אמר לבנים שלו, סתם עבדנו עליכם... על זה כן יש לך ספיקות... רק על החללית אין ספיקות?...!

ההכרה בהקב"ה

יציאת מצרים - יסוד האמונה

אנחנו מתחילים כעת את חומש שמות, זה החומש של יסודות האמונה! ומה המיוחד ביציאת מצרים? ידועים דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא: 'ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ - להורות על ההשגחה, כי לא עזב אותה למקרים כדעתם. ואמר למען תדע כי לה' הארץ - להורות על החידוש, כי הם שלו שבראם מאין. ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ - להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בעדו. כי בכל זה היו המצרים מכחישים או מסתפקים. אם כן האותות והמופתים הגדולים - עדים באמנות באמונת הבורא ובתורה כולה. ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון, והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ ובעזיבת הפסח (!!!) והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפיו בבוקר ובערב, וכמ"ש אמת ויציב דאורייתא, ושנעשה סוכה בכל שנה. וכן כל כיוצא בזה מצוות רבות זכר ליציאת מצרים. והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלקים'.

ביציאת מצרים, הקב"ה נתן לנו 'אשר נסוני אבותיכם בחנוני גם ראו פעלי'. הקב"ה לא הקפיד ונתן לנו לנסותו שוב ושוב, הוא הראה לנו עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם שהוא השליט, והכל רק בידיים שלו לטוב ולמוטב. וממילא אין טעם שהוא יראה זאת כל פעם מחדש, כבר בחנו אותו וראו שהוא יכול הכל!!!

[העולם מספר, שכאשר ר' יהונתן אייבשיץ היה בחור, ורצה חותנו לקחת אותו לחתן, הוא בחן את ידיעותיו בתורה, ור' יהונתן הצליח. אח"כ הוא אמר שהוא רוצה לעשות לו מבחן נוסף. אמר לו ר' יהונתן, אני מסכים, אבל בתנאי שאח"כ גם אני אבחון אותך. אמרו לו שזה חוצפה... הסביר ר' יהונתן זה לא חוצפה חלילה... אלא כמו שיש דין שאסור לאדם להשיא בתו לעם הארץ, יש גם דין שצריך לקחת בת תלמיד חכם. מאיפה אני אדע שהיא בת תלמיד חכם? סומכים על החזקה, שמסתבר שהשווער שלו בחן אותך. אבל הוא לא מסתמך על החזקה, הרי כבר נבחנתי והוא רוצה לבחון אותי שוב, נו... אז גם אני רוצה לבחון אותו...!]

אשר ניסוני אבותיכם בחנוני גם ראו פעלי. הקדוש ברוך הוא עמד במבחנים. ולא סתם במבחנים... כלל ישראל היו במדבר ארבעים שנה, ואכלו מן כל יום! כתוב ברמב"ן (תחילת מסעי) בשם המורה נבוכים שהצורך להזכיר את כל המסעות הוא גדול מאד! כי הנסים והאותות הנעשות היו אמיתיות לכל רואיהם.

ומאותות התורה ונפלאותיה העצומות - עמידת ישראל במדבר ארבעים שנה, ומציאת המן בכל יום. והם מקומות רחוקות מן הישוב ואינן טבעיות לבני אדם, לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון, וכל אלה אותות הם במעשה נס נראות לעין!

אי אפשר לתאר את זה... הרי הם היו מינימום שלש מליון איש! שש מאות אלף היו גברים מגיל עשרים עד גיל שישים, ונוספי את הזקנים והנשים והילדים - מינימום שלש מליון. שלש מליון שנמצאים במדבר ללא שום תבאים! לא אוכל, לא שתיה א"א להיפנות ולעשות צרכיהם, שום דבר לא... ואם היו חולים - אז אין בית חולים, שותים מים מבארה של מרים - ומיד היו מתרפאים, וגם מרוויים צמאונם, ואוכלים מן הנבלע באיברים!

[ובאמת כתוב בהלכה נוהגים לשאוב מים במוצ"ש מהבארות, כי הבאר של מרים מסתובבת בזמן הזה, וכן זו באר שמביאה חכמה, כמו שידוע שהאר"י ל' הטביל את רבי חיים ויטאל בבארה של מרים, ואז הוא זכה להשגות גבוהות ביותר!]

הקב"ה עשה מציאות על טבעית שלא קיימת בעולם!!! שהיו במדבר שלש

והאמונה הזאת של יציאת מצרים היא נותנת לנו את הכח לדעת ולהאמין שהקב"ה הוא הכל ואני ה' לא שניתי. אנחנו, יש לנו ירידת הדורות, אך אצל הקב"ה אין הבדל. היום אתמול ומחר זה אותו הדבר ולא שייך אחרת. כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. הקב"ה יכול לעשות שוב את כל הנפלאות שהיו בארץ מצרים, מה הבעיה? וזה נתן לנו את עמוד האמונה

[באו פעם בזמנו, למרן המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל לבקש ממנו שיתפלל על יהודי שחולה במצב קשה. אחד המקורבים למשגיח אמר לו, המשגיח, הוא מחוסר הכרה! אמר לו המשגיח, מי לא מחוסר הכרה? ... אתה כן מכיר?! במה אתה מכיר, אתה יודע שיש בורא עולם?!! ...]

ונתאר לעצמנו אדם שהוא היה מחוסר הכרה, וכעת הוא פותח עיניים אבל הוא יכול לראות רק תפוחים... זה נקרא שהוא כבר לא מחוסר הכרה?! מה הוא כבר רואה... במה אתה מכיר??? באוכל?! במיטה?! בשינה?! זה מחוסר הכרה!!! עיקר מה שבן אדם צריך להכיר, זה להתבונן ולדעת כמה אנחנו רחוקים מזה].

וע"י השינון של סיפור יציאת מצרים, לאט לאט אנחנו מתקרבים לזה. וכך זה בכל חומש שמות. הקב"ה נתן לנו סייעתא דשמיא שזה מלווה אותנו כמעט עד פסח. ללעוס את יציאת מצרים עוד פרשה ועוד פרשה, אחרי זה קריעת ים סוף, ואחרי זה מעמד הר סיני, ואחרי זה המשכן והשואת השכינה.

והדברים האלו מתחילים לאט לאט לחדור בנו, להבין את האושר הגדול שיש לנו, כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראינו אליו.

הגאון ר' שלום שבדרון זצ"ל, ויבלחט"א המשגיח הגה"צ ר' אורי ויסלובום שניהם מביאים משל דומה: היה אדם יהלומן גדול שהיה מולטי מליונר, ופעם הרי לא היו בנקים וכדו', והוא מאד פחד מגנבים, והוא המיר את רכושו בכמה יהלומים קטנים יקרי ערך ומרהיבים ביופים, והחביא אותם תחת אחת הבלטות. יום אחד הוא יצא לרחוב, ונפגע בתאונת דרכים קשה ל"ע וקיפה את חייו במיטב שנותיו. הוא השאיר בן אחד צעיר. הבן הולך לבנק, ורואה שהחשבון לא כזה גדול מי יודע מה... ולאט לאט הוא השתמש בכסף עד שהוא נגמר, והוא חי כמו עני

ואביון. עד שאפילו הוא נצרך להשכיר חלק מן הדירה בשביל שיהיה לו ממה להתפרנס... אם משהו רק היה מבשר לו ומודיע לו מילה אחת: תרים את הבלטה הזאת... כל החיים שלו היו משתנים! הוא היה מוכן לשלם למבשר הבשרה הזאת הון רב!

אומר ר' שלום - אנחנו רק מודיעים לך... הטמינו לך מטמון. כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קראנו אליו, תתפלל אליו, הוא יכול הכל! הוא הבעל הבית של הכל, ועושה הכל, ויכול הכל, תדבר איתו!!! תתפלל אליו!!! צריכים לשכנע... לבוא לישיבה, להתפלל בזמן... אתה עושה טובה למישהו?!!... איך אפשר עוד להרגיש שעשיתי טובה להקב"ה שבאתי בזמן?!! בעזרת ה', תהיו ראשי ישיבות, ותצטרכו גם לאסוף כסף, כמו רוב ראשי הישיבות... אז אפשר לשאול, אם תבוא לגביר ותגיד לו, תראה, בעצם אנחנו לא צריכים את הכסף שלך, אנחנו רק רוצים לזכות אותך במצוות צדקה... בא נראה עם כמה כסף תצא... (לא יהיה לך כסף אפילו לחזור חזרה הביתה...)

צריכים לשכנע אותך לקום ולבא לתפילה?! אם תבקש מהקב"ה - תקבל. הרחב פיך - ואמלאהו. הקב"ה אומר - אני לא מחייב אותך לקבל ממני מתנות, אם אתה לא רוצה - לא צריך.

היה פה סניף דואר ליד הישיבה, היו שולחים לשם חבילות, והאנשים היו מקבלים פתק הביתה שיבואו לקחת את החבילה. תארו לעצמכם שהיה בחור שקיבל משלוח מהדודה שלו באמריקה, היא שלחה לו הרבה דברים טובים... והוא קיבל פתק לבוא ולקחת את החבילה מהדואר, והוא מתעצל לבוא... הוא עייף... אין לו כח ללכת... אז החזירו את זה בחזרה לאמריקה. אחרי זה הוא בא בטענות... למה לא קיבלתי... מה אתה רוצה??? שלחתי לך, זה כבר חיכה לך! אתה לא רוצה לבא?! ההפסד כולו שלך.

אומר הריבנו של עולם, כאן מחלקים לך מתנות. הרחב פיך - ואמלאהו! אתה לא רוצה לבא לתפילה בישיבה?! אתה לא רוצה לבקש ממני?! לא צריך... אני יקח את המתנות בחזרה, לא קרה שום דבר.

רק לפתוח את העיניים, יש בורא עולם! באותו כי מי גוי גדול יש ב' דברים: כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו. כמו שהקב"ה גדול כך הוא גם קרוב אלינו! כל העולם הוא שלו, אבל אנחנו הבנים שלו.

וזה העבודה בחומש שמות, ללעוס את זה לאט לאט... מי שעובר את חומש שמות ביעף הוא בכלל המאבד מה שנותנים לו. נותנים לך כזו מתנה, תלעס את זה שוב ושוב עם כל מאמרי חז"ל, לחיות את יציאת מצרים.

יהודי אחד סיפר, שהוא בא פעם למשגיח הגה"צ ר' מאיר חדש זצ"ל, ור' מאיר שאל אותו, אתה ראית פעם עבד? יש לך מושג מה זה עבד? אמר לו - לא. תן לי קצת ציור איך נראה עבד, ביקשו ר' מאיר. איך אני אתן ציור?... אני לא יודע מה זה. תמה ר' מאיר: אז איך אתה מתכוון ליציאת מצרים???... הרי חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים! מה זה יצא ממצרים? שהיינו עבדים, ומשלו בנו, האדון עושה בעבד מה שהוא רוצה... הוא יכול לשעבד אותו עשרים וארבע שעות ביממה, לא לתת לו אוכל, להרביץ לו, להכות אותו, מה לא?...

וקצת מושגים לזה ראינו בשואה האיומה. וברוך ה' יצאנו ממצרים! ואילו הקב"ה לא הוציאנו משם, הרי אנחנו, ובנינו, ובנינו בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים! זה מחזק אותנו באמונה. זה מחזק אותנו שיש רבש"ע. וגם היום... הרבנו של עולם הוא אותו רבנו של עולם!!! אני ה' לא שניתי, ואתם לא כיליתם, הכל זה בידיים שלו.

אהבת הקב"ה לישראל

הזהר הקדוש מביא בתחילת שמות (ה, ב) אם בני אדם היו יודעים את האהבה שהקב"ה אוהב את כלל ישראל, הם היו שואגים ורצים אחריו כמו אריות.

וממשיך הוזה"ק דתניא כשיעקב ירד למצרים. אמר הקב"ה לפמליא של מעלה, ואמר להם רדו כולכם למצרים ואני ארד גם עמכם בני... עמו אנוכי בצרה! וזהו המושג של שכינתא בגלות. כביכול, הקב"ה נמצא איתנו בגלות. אנחנו חטאנו... ופשענו... אבל הקדוש ברוך הוא איתנו. אני אבא! וישראל אע"פ שחטא - ישראל הוא. בנים אתם לה' אלוקים. לו היינו יודעים כמה הקב"ה אוהב אותנו ומרחם עלינו, כמה אפשר להשיג ממנו...!

מה קורה לראש ישיבה שאוסף כסף לישיבתו, והוא חי בדוחק וצמצום, ופתאום מתברר לו שיש לו איזה חבר בלב ונפש עשירות בשנים, והוא מולטי מליונר, עשיר גדול. אבל נדע לו שהוא עשיר גדול רק לאחר שהוא נפטר... הוא לא יכול להירגע... אם הייתי יודע מזה קצת קודם, הייתי בא אליו והוא היה נותן לי הון תועפות...!

בא, תיזכר עוד קודם, כשאתה עדיין בחיים, יש לך בורא עולם!!! אחרי מאה ועשרים כבר לא תוכל לקבל... יש לך כזה אבא עשיר, הכל שלו, והוא אומר לך תבקש, אני רוצה לתת לך. בוא לחיות בורא עולם, לחיות את האמונה הפשוטה שאתה לא יכול לקבל שום דבר חוץ מהקדוש ברוך הוא. ולא יעזור לך שום השתדלויות וכדו', כי הגזירה אמת והחריצות שקר! ועם הקדוש ברוך הוא - אתה יכול לקבל את הכל!

הגאון, ר' אליעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל (בעל ה'מתנה מועטת', והמנהל של ת"ת תשב"ר) למד בישיבת חברון. ופעם הוא נסע למרן החזו"א. החזו"א אמר לו, רואים הרבה אנשים שהם היו בעלי אמונה, ופתאום הם ירדו. לא יורדים ברגע אחד, זה מתחיל לאט לאט, לאט לאט... כשר' אליעזר צדוק חזר לישיבה, הוא חושב לעצמו בדרך, למה החזו"א אמר לי את זה?... כנראה הוא ראה בי משהו לא טוב, שאני מתחיל להתדרדר... זה מאד הפריע לו. כשהוא בא לישיבה הוא שאל את הבחורים, ראיתם בי משהו לא טוב חלילה? אני רוצה לדעת. אמרו לו לא... הכל בסדר. אז למה החזו"א התכוין? שאל. אמרו לו חברי, מה הבעיה... תסע שוב לבני ברק, ותשאל אותו. הוא נסע שוב לבני ברק ושאל את החזו"א. החזו"א מחייך... לא התכוונתי לשום דבר אצלך. התכוונתי למה שאמרתי. אדם צריך להתחזק כל יום באמונה, כי אם לא אז לאט לאט מתדרדרים.

שאל ר' אליעזר צדוק: איך מתחזקים כל יום באמונה? אמר לו החזו"א, על כל דבר לבקש, ולהודות על מה שאתה מקבל. כל מה שאתה רוצה - תקדים תפילה, לבקש, וגם תגיד תודה כשקיבלת. ובאמת היו הרבה גדולי עולם שככה חיו! להודות על העבר ולבקש על העתיד. ככה אתה חי בורא עולם. אתה חי ומפנים שהוא הנותן לך כח לעשות חיל!

ולחצו ציאים מים מן הסלע. והוא היה נערץ בתוך הגינה, וכאשר משה הושיט את ידו, המקל יצא והוא לקח אותו. מה שאף אחד אחר לא הצליח! ולכן הסכים משה לשבת עם האיש, וכשראה רעואל מי הוא, הוא נתן לו את צפורה בת בנו לאשה.

איך הכל התחיל? כאשר הוא עזר ליהודי, ובגלל זה הוא היה צריך לברוח ולהיט לביד. על פניו זה נראה שהוא הפסיד... אבל מפה באה כל הישועה שלו. להציל את בנות יתרו, לזכות לשידוך, לקבל את המטה שעם זה הוא יעשה את האותות והמופתים, ובאותו הזמן גם בחרו אותו למנהיג.

כל הדברים מתגלגלים ומתגלגלים. אדם רואה רק קצה חוט! הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. כשיהודי חי עם בורא עולם, כשיהודי חי עם אמונה - כל החיים שלו אחרת.

לנצל את ה"עת רצון"

כתוב 'ויסתר משה פניו כי ירא מהביט את האלוקים'. ובסוף כאשר משה ביקש לראות שנאמר 'הראני בא את כבודך' (לג, יח) אמר הקב"ה למשה - אני באתי להראות לך והסתרת פניך, עכשיו אני אומר לך 'כי לא יראני האדם וחי'. כשביקשתי לא בקשת. כשרציתי אתה לא רצית, עכשיו שאתה רוצה - אני לא רוצה.

נשאלת השאלה: הרי למה משה לא רצה? כי ירא. היתה לו יראת שמים! אז למה הוא מפסיד? אלא אומר הגאון רבי חיים קמיל, זה לא עונש... אלא יש זמן שהוא עת רצון. בעת רצון אפשר להשיג הרבה דברים. אך כשגמר העת רצון - כבר אי אפשר.

ויש לזה הרבה סיפורים דומים: ונספר, שפעם היה יהודי ירושלמי שלא היה לו כסף לחתן את ילדיו. הוא רצה לכתוב מכתב לגבירים בחו"ל. הוא בא לגזבר של ישיבת עין חיים ובקש ממנו שמות של גבירים וכך הוא יוכל לכתוב להם מכתבים. אבל מה הגזבר יתן לו? את השמות של עין חיים? עין חיים צריכה אותם!... הוא נתן לו שני שמות שתמיד היו תורמים סכום זעום של דולר או שתיים... הוא האמין שגם הוא יקבל את זה, למה לא, מה יש... הוא שלח מכתב לראשון, וקיבל מעטפה עם 18,000 דולר (!). הוא בא בהתרגשות למזכיר, או, יישר כח! איזה שם נתת לי... קיבלתי כזה סכום טוב, כעת אני יוכל לחתן יותר בקלות... (פעם עוד יכלו לחתן עם כזה סכום...) המזכיר התפלא: אני מקבל דולר או שתיים והוא מקבל שמונה עשרה אלף? הוא מיד שלח לו מכתב שהוא מבין שהוא התעשר וגם עין חיים רוצה ליהנות מזה... הוא שלח לו בחזרה: נכון. אני נתן לך דולר או שתיים כי באמת אין לי יותר. אך לאחרונה היתה לי בת שהיתה בסכנת חיים, ובדדתי, שהבקשה הראשונה של צדקה שתבא אלי, אני אתאמן בכל הכוחות ואף אקח הלוואות ואתן סכום ענק! והוא היה הראשון. אם כעת יבא עוד אחד אחריו לבקש אז גם שתי דולר כבר לא יהיה לי לתת לו...

זה מה שנקרא עת רצון. קורה לפעמים שיש אדם שכשהוא במצב רוח טוב ומרוצה, הוא מחלק סכומים הזויים, אבל רגע לאחר מכן כבר אין לו את זה.

אומר ר' חיים קמיל, כשרציתי - זו היתה עת רצון שאם היית מנצל אותה - היית זוכה ורואה. אך לא רצית. עכשיו שאתה רוצה - אני לא רוצה, כי אי אפשר לראות! לא יראני האדם וחי! אם לא נצלת את העת רצון, גם אם זה מחמת דברים טובים, כעת כבר אין עת רצון, ובלי עת רצון אי אפשר להשיג את זה!!! בדרך כלל, כשבן אדם קשה לו בכל מיני תחומים, והוא עומד בנסיון - זה עת רצון להשיג דברים.

הגאון הגדול ר' יצחק זילברשטיין שליט"א אומר בשם הג"ר אהרן ראטה בעל השומר אמונים, שכאשר בן אדם עומד בפני נסיון קשה ושומר על עצמו והוא מתגבר ולא נכשל - זה עת רצון. זה הזמן לבקש! כשאדם מתגבר על קשיים ונסיונות, כעת זה עת רצון ואפשר לבקש.

כשיהודי מוסר נפש - יש לו כח לבקש

'ותיראן המילדות את האלוקים, ותחיין את הילדים' התורה לא מציינת את החסד הגדול או את המסירות נפש, אלא את היראת שמים, כי יראו המילדות את האלוקים. כתוב בחז"ל שהם התפללו תפילה מיוחדת. הרי בכל מצב הילודה יש סטטיסטיקה, יש תינוקות שראויין למות בשעת יציאתן, או לסכן בהם ולמות

כאשר בנו את ישיבת חכמי לובלין עשו מעמד חנוכת הבית. היה זה מעמד רב רושם, והגיעו לשם הרבה גדולי עולם כמו האמרי אמת והאלטיגער רב'ה, ורבו הצולטקובער [שכמעט ולא היו יוצאים] והיו עם רב. ופתאום באמצע המעמד, ראש הישיבה, הג"ר מאיר שפירא זצ"ל - נעלם. חפשו אחריו, אך לא מצאו. אדחיק והכי אחד הבחורים אמר לשני תראה, בא נעלה בינתיים לראות את הבנין מבפנים. הם התחילו לעלות, ובערך בקומה רביעית - הם שמעו איזה קול מדבר מלמעלה... הם נבהלו שניהם. אך הם ניסו להקשיב טוב, וגילו שזה בן אדם שמדבר... הם עלו קומה נוספת, ושמעו את קולו של רבי מאיר שפירא, הם היטו אזנם, ושמעו איך שהוא אומר ברור 'השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך... ואמרת בלבבך כחיי ועצמי ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל'!!! הוא חזר על זה כמה פעמים, וירד למטה.

ולכן זכה ר' מאיר והוא הצליח! אבל עם זה הוא חי, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל! לדעת את האמת הפשוטה. לפעמים אדם בטוח, יש לי ויש לי ויש לי, אבל הכל זה בורא עולם. אם ה' רוצה - יש לי את הכל, ואם הוא לא רוצה - אז אין לי כלום!

הודיעו בעמים עלילותיו

ובכלל, אין לנו מציאות להבין את כל המהלך של הבריאה. הרי הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. עלילותיו זה כמו עלילה. אני עושה משהו אחד ובכלל לא מתכוין לכל מה שייצא מזה אחר כך. אנחנו כל כך קצרי ראות.

כתוב על יוסף, וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה. אמר רש"י - 'מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים כי גר יהיה זרעך'. מה אתה רואית? כלום. אבא שולח את הבן שלו לברר מה שלום האחים.

אבל יש פה עצה עמוקה! מהי העצה העמוקה? עצה עמוקה שהבנים שונאים אותו. עצה עמוקה שהבנים ימכרו אותו למצרים. עצה עמוקה שפוטספר יקנה אותו. עצה עמוקה שאשת פוטספר תעמיד אותו בנסיון. עצה עמוקה שהוא ייכנס לבית הסוהר, ועצה עמוקה שמבית האסורים יצא למלוך!!!

משה רבינו! הרי מה הוא היה? הוא ראה יהודי מוכה, ועזר לו, הוא הרג את המצרי ויטמנהו בחול, ואז הוא היה צריך לברוח ממצרים בלי אבא, בלי אחים, בלי משפחה, כמה הוא מסכן...

אך מה התגלגל בזכות המסכנות הזאת?... חז"ל אומרים, איש מצרי הצילנו מיד הרועים, משל לאחד שנשכו הערוד, וידוע שאם הערוד קודם למים - מת האדם ואם האדם קודם למים - הוא חי והערוד מת. אז אותו אדם רץ במהירות ליתן רגליו במים. עד שנכנס לנהר וראה שם תינוק אחד שהוא טובע במים, ושלח ידו והצילו. אמר לו התינוק - אם לא היית מגיע להציל אותי - כבר הייתי מת! תודה רבה לך. אמר לו, לא אני הצלתי אותך אלא הערוד שנשך אותי וברחתי ממנו הוא הציל אותך. בלעדיו לא הייתי רץ למים.

כך אמרו בנות יתרו למשה, יישר כחך שהצלתנו מיד הרועים! אמר להם משה, אותו מצרי שהרגתי הוא הציל אתכם. ולכן אמרו לאביהן איש מצרי. כלומר, מי גרם למשה שיבא אצלנו? איש מצרי שהרג.

זה עוד לא נגמר... ע"י זה שהוא בא למדין הוא קיבל את השידוך שלו, ואח"כ ע"י שהוא היה רועה את צאן יתרו חותנו אז הקב"ה לקח אותו למנהיג העדה. 'מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו'. כתוב שבזכות שמשוה ריחם על הצאן, הקב"ה לקחו למנהיג העדה שירחם עליהם.

אבל יש פה עוד חלק מעניין: איך באמת זכתה צפורה להיות אשתו של משה רבינו? בכל אופן... היו עוד הרבה יהודיות צדקניות שסבלו בשיעבוד מצרים?

כתוב בתרגום יונתן בן עוזיאל (ב, כא) על הפסוק 'ויואל משה לשבת את האיש ויתן את צפורה בתו למשה'. כאשר רעואל הכיר בכך שמשוה ברח מפרעה, הוא השליך אותו לבור, כי הוא פחד שמא פרעה יתנכל אליו שהוא מקיים אותו, והייתה צפורה בת בנו מפרנסת אותו בסתר שתיים עשרה שנה! ולסוף שתיים עשרה שנה הוא הוציא אותו מן הבור ונכנס משה לגינה של רעואל, והיה מודה ומתפלל לפני ה' שעשה עמו נסים וגבורות. ואח"כ הוא הביט וראה את המקל שנברא בערב שבת בין השמשות וחזקו ומפורש עלה שמא רבא ויקורא, שבו הוא עתיד לעשות את האותות במצרים, ובו הוא עתיד לקרוע את ים סוף,

אח"כ. והיו המילדות עומדות בתפילה ואומרות לקב"ה, רבוננו של עולם! המתן להם עכשיו, ותן להם את נפשותיהם של יאמרו ישראל הן הרגו אותן. רבש"ע, לא מגיע לנו כאלו בזיונות... והקדוש ברוך הוא עושה תפילתן, לפיכך ותחיו את הילדים, לא היה אף אחד שמת!!! ולמה? כי מסרתי נפש, אז יש לי את הכח לבקש. כשיהיה מוסר נפש - יש לו את הכח לבקש!!!

כתוב 'ותשלח את אמתה ותקחה' אנחנו לא יודעים מה הפשט בזה שנשתרבה ידה אמות הרבה, אבל היא מסרה נפש נגד אבא שלה, והיא ירדה לרחוץ מגילולי בית אביה, ולעבור על גזירותיו. היא כעת עוברת לחיים קשים לגור בתור יהודיה בבית של פרעה הרשע שגזר את הגזירות הכי קשות על היהודים! עכשיו היא תצטרך לשמור שבת, וכשרות... ואבא שלה יכול לעשות הכל. כאשר היא באמת רצתה - ענו לה. היא מסרה נפש - זו שעת רצון!

צריך להשקיע

כאשר ישבו שבעה אצל משפחת קופשיץ שאלו את בנה רבה של בית שמש הגאון ר' נתן שליט"א בכל אופן... איך זכיתם?... הוא אמר, פעם, ידעו לתבוע והיו מוכנים גם לקיים. וסיפר: אבא שלנו, בשביל שלא נאחר לתפילה בישיבה בחברון, היה מעיר אותנו כבר בשעה שש... (!) והם לא היו גרים רחוק מהישיבה... אבל כבר שעה לפני התפילה - אבא היה מעיר אותנו. ואחיו הגאון ר' יוסף חיים, שהוא מאד רצה לקבל חדר בישיבה. בכל אופן... היה קשה לו כל הדרך הלך וחזור, והוא רצה חדר בישיבה כמו כולם, אך ר' מאיר לא הסכים לתת לו. והדבר מאד הפריע לו... הוא היה בחור מבוגר, והוא גם הגיע לכל התפילות והסדרים, ממש מהמצויינים הגדולים בישיבה. למה נגרע חלקו?... אך ר' מאיר לא נתן לו. פעם אחת הוא לחץ הרבה על ר' מאיר שיגיד לו למה לא. אמר לו ר' מאיר, תאמין לי שאני רוצה לתת לך... רק אבא שלך בא אלי ואמר לי לא לתת לך חדר. ולמה, כי אולי יהיו לך חברי חדר שלא קמים לתפילה ואתה לא תקום בזמן. אז הוא אמר לי, שאם אתה תבא כל לילה הביתה - לא יקרה כלום, והוא ידאג להעיר אותך בשש, ובשבע כבר תהיה בתפילה בישיבה - בזמן.

אמר רבי נתן, אז ידעו לתבוע מאיתנו. וידענו שאם אבא מבקש - עושים את זה! אבל היום, כולנו מפנקים... אוהבים ללמוד רגל על רגל... ומכל קושי קטן מיד נשברים, מכל דבר הכי קטן כבר מאבדים את המצב רוח... אם אתה רוצה להשיג משהו, אתה צריך להשקיע!!!

הגאולה תלויה בלימוד התורה

יש אור החיים בסוף פרשת ויחי, וקודם לכן נקדים: שאותה קורונה שמטילה חתה על כולם, ובכל פעם עושה שינוי השם, וגם שינוי מקום... כעת היתה שפעת. היו שקראו לזה 'שפעת הישיבות'... ובירושלים מסתובבת בדיחה, שפעם אמרו החש בראשו יעסוק בתורה, והיום אומרים העוסק בתורה חש בראשו...

ומה העניין בזה? כתוב האור החיים בפרשת ויחי: 'אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה'. 'תבאר על דרך אמרם כי הגלות הרביעית שבו יגלה הגאול העצום צריך שתהיה ביד ישראל עסק התורה. וזולת זה - הוא יתעכב מבוא. ולזה רמז באומרו כבס וגו' כי כמו של המלך המצופה שילה שמו, הוא בחינת עסק התורה

שיתעסקו ישראל ביניה של תורה. וכשיגיע זמן הגאולה ולא ימצא יין, פירוש: שאין בנו תורה, תהיה הגאולה באמצעות עול ותוקף הגלות שיצירון האומות לישראל... ואומרו ענבים, כי באמצעות היסורין תגמר הכנתה, כגמר ביטול פרי הגפן, שהם הענבים'. נמצא, שיש לנו שתי דרכים להביא את הגאולה, או ע"י עסק התורה, ואם לא, אז ח"ו יסורים. או אדום ביניה של תורה או ע"י כובד היסורים.

וכן באור החיים (בתחילת פרשת תצוה) כתוב: בדרך רמז שיש ד' גלויות לישראל, וכל גלות הם נגאלו בזכות א' האבות הקדושים, והרביעית תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה. עכ"ד. זה בידיים שלו, אבל הוא לא רוצה!!!

מין שר התורה שליט"א בסידורו, מביא שמבקשים 'והביאנו מארבע כנפות הארץ', מה זה שייך לאהבה רבה? ומבאר בשם הבית הלוי, כי הגאולה תלויה בלימוד התורה!

הערך של בן תורה

כתוב 'וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא'. מסביר האור החיים, מה הצורך להודיע פעם שניה על מיתת יוסף? ועוד, למה צריך להודיע שמתו כל האחים וכל הדור. והוא מסביר: שזה בא להודיע את השתלשלות התחלת השיעבוד וסיבותיו. שכאשר כל הדור ההוא מת, עם ישראל ירדו מגדולתם וחלזלו בעצמם. בתחילה וימת יוסף ואח"כ וכל אחיו ואח"כ וכל הדור ההוא. ולאט לאט החלו בני ישראל להתבולל בתוך המצרים ולהתערב עמהן, וזה מה שגרם לשיעבוד. הם לא ידעו להעריך את הכח שיש להם בידיים, את הכח של היהודים. וממילא הם נהיו כמו המצרים, ואבדו את הכל.

הגמרא במגילה (יא) אומרת, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וכו', איך שבכל דור שהיתה צרה לעם ישראל, הקב"ה העמיד להם צדיק שיושיעם. על הגלות האחרונה כתוב - שהעמדתם להם בית רבי וחכמי הדורות. הגלות האחרונה היום זה על בני הישיבות. וממילא כל כלל ישראל תלוי היום בבני תורה!!! וכמרדכי בשעתו. תארו לכם שמרדכי היה אומר אני לא רוצה לגאול אותם... הרי כל כלל ישראל נשען עליו!

אם אנחנו מקילים ראש בתורה או בתפילה, ומרשים להתפלל תפילה של בעלי בתים, או תפילה חסידית... יש כל מיני סוגים אחרים. אבל תפילה של בני תורה זה בישיבה. 'במקום ריבה שם תהא תפילה'. וכאשר מזלזלים בתורה, או בתפילה, אז מאבדים את הכל.

אדם צריך לדעת להעריך את יקרת ערכו כבן תורה! לדעת מה זה בן תורה! להודות לקב"ה, רבוננו של עולם, תודה רבה שאני בן תורה!!!...

להגיד בערב בשמחה ובכוונה, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות, לשמחת שאני מיושבי בית המדרש, ולשלם בשביל זה את המחיר בעמל התורה. להבין מה זה בן תורה בדור הזה, בן תורה אחד יכול לשנות את כל הדור! איזה שחר מתכה לבן תורה אחד... כי היום הדור תלוי עליו, וכל טיפה משנה את כל מהלך הבריאה! קצת להתגבר, היום זה הזמן לצאת עם רכוש גדול שמחכה לנו, שיהיה בקרוב בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן

לע"נ

מור אבי הר"ר יעקב אריה
בן ר' שלום הלוי הורן זצוק"ל
נלב"ע בשב"ק פרשת שמות כ"א טבת תשנ"ג
תנצב"ה

לע"נ

הר"ר בן ציון ב"ר אליהו הרבסט זצ"ל
נלב"ע כ"ג טבת תשנ"ג
ורעיותו מרת ברכה מירל ב"ר מרדכי אברהם ע"ה
נלב"ע ג' כסלו תשפ"ב
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר ב"ש"ה"ק

עמל התורה

וזהו אכן עומקם של דברים, שכל תכלית האדם נוצרה מלכתחילה בכדי שיעמול, ואף כל הבריאה כולה נבראה 'לעשות', כמקרא שכתוב 'אשר ברא אלוקים לעשות', ואם כן עצם טבעו של האדם הוא לעשות ולהתייגע ולעבוד עוד ועוד, ומשום כך אם יניח את עצמו בחוסר מעש בלי לעשות דבר הרי הוא פועל נגד טבעו - ואין לו יותר יכולת להתקיים.

על הפסוק 'אדם לעמל יולד' (איוב ה', ז') כתב האבן עזרא ז"ל; "יש אומרים כי כאשר תולדות העוף לעוף כן תולדות האדם לעמל", ושמעתי מרה"י הגר"ש רוזובסקי זצ"ל שביאר, שציפור שניטלו כנפיה יכולה עדיין ללכת ולהסתובב כאשר החיות, אולם היא נחשבת כמתה וכבר אין עליה שם 'ציפור', כיון שכל מהותה של הציפור הוא עצם היותה עם כנפיים, וכאשר בטלה ממנה היכולת לעוף שוב אין היא ציפור, ועל כך המושל האבן עזרא את האדם - שכל מהותו היא אך ורק לעמול, וכאשר הוא יושב בטל בלי לעסוק במלאכה, גם אם יראה כחי כבר בטל ממנו התואר 'אדם'.

ואם כנים הדברים לענין עבודת עבודה של מלאכת ארעי כאן בזה העולם, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר במלאכת עבודת הבורא, אשר גם היא נחשבת למלאכה ולעמל ומוצאה מצא חיים, וכמאמרו של רבא במסכתא דסנהדרין (צ"ט), 'כולהו גופי דרופתקי נינהו, טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא'.

ומכאן יבין כל אדם שדוקא העמל, הטורח והיגיעה הם אלו שמחזיקים ומקיימים אותו, ואילו הבטלה - לא רק שלא תוסיף לו כוח ואון אלא אדרבה, תחליש אותו, תזיק את גופו, וממנה יוכל להגיע חלילה ל'תרדמות לב והשתוממות המחשבה'.

אמנם זאת ודאי שהאדם זקוק לפעמים למנוחה ליתן רווח בין פרשה לפרשה, אך שומה עליו להבחין את החילוק הברור בין 'מנוחה' ל'בטלה', שהם שני דברים שונים לחלוטין ולא קרבו זה אל זה, שכן גם כאשר האדם 'נח' אין זה מחייב שישב עם עצמו חסר מעש בלי 'להתעסק בשום דבר שבעולם', אלא גם אז הוא יכול להיות עסוק בעשיה, ואף אם הוא זקוק לישון או לאגור כוח - גם לזה 'עשיה' יקרא, כל עוד שמטרתו בידו ואינו יושב סתם כך בשעמום הלב.

מזן הגרי"ז סיפר על ימי חורפו שלעיתים היה עוסק בתורה עד כלות הכוחות ונצרך לנוח מעמלו, ולפיכך בעת עוסקו במסכת בבא בתרא - היה לומד ולומד עד שתם כוחו, ואז היה מחליף את הלימוד למסכת תרומות, וכאשר נגמר לו הכח ממסכת תרומות - היה מחליף שוב למסכת בבא בתרא, וסובב והולך וחוזר חלילה...

ואם כי אנו לא זכינו להגיע למדרגתו של הגרי"ז מכל מקום גם עלינו מוטל להבין שתכלית כל החיים היא 'לעשות' ו'לעשות' ותו לא מידי ואין לך שעה שאפשר להפטר ממנה, וגם כאשר נצרכים למנוחה - יש לעשות זאת בצורה של עיסוק ועשיה, שתמשיך ותתן כוחות גם הלאה, ולא בצורה של 'בטלה' אשר אחריתה עדי אובד.

כל אחד יכול להרגיש זאת על עצמו, שכאשר הוא שב מבין הזמנים לשיבה - אין לו כוחות גדולים יותר מאשר בסוף הזמן שעבר, אלא אדרבה, העייפות גדולה שבעתים... וכל כך למה, מפני שזוהי דרכה של הבטלה, שהיא מנוגדת לטבעו של האדם ומחלישה את נפשו מבלי שתוסיף תת כוח לו.

כל מטרתו של האדם היא להציב את עצמו על דרך של 'עשיה' שאינה פוסקת, לא לבזבז את הזמן לריק ותמיד למצוא מעש לעסוק בדברי תורה, ורק אם הוא עושה כן אז הוא חי בצורת החיים התקינה שתתן לו כוחות גם הלאה להמשיך ולפעול.

פ"ג משנה ד'. הנעור בלילה והמהלך בדרך יחיד והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו.

המאירי מפרש שכוונת התנא לשלושה מקרים נפרדים, שעל כל אחד מהם נאמר 'הרי זה מתחייב בנפשו', המקרים הראשונים הם 'ניעור בלילה' ו'מהלך בדרך יחיד' והמקרה האחרון הוא 'המפנה ליבו לבטלה'.

וביאר המאירי, שכל שלושת הדברים המנויים במשנה הם עניינים המזיקים את בריאות האדם ומסכנים את חייו, ומשום כך החמירה המשנה כל כך וכתבה 'הרי זה מתחייב בנפשו', משום שמי שאינו שומר על בריאות גופו ומזלזל בחייו אין לו שום טעדיק שבעולם למה לא שמר על עצמו כדי חייו, והרי זה חלילה כמאבד עצמו לדעת.

ועל כך ביאר המאירי אחת לאחת, ראשית כל 'הניעור בלילה' - כי התעוררות יותר מדי תזיק מאד" וכו' יעו"ש, שנית 'המהלך בדרך יחיד' - כיון שהדרכים בחזקת סכנה, ושלישית 'המפנה ליבו לבטלה' - "רצונו לומר שלא יתעסק בשום דבר בעולם, יבא מזה לידי תרדמות לב והשתוממות המחשבה", עכ"ל.

מפורש אם כן בדברי המאירי, שהסיבה שהמפנה ליבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו היא משום שהוא מזיק את עצמו, שמי שיושב בטל ואינו מתעסק בשום דבר שבעולם - סופו בא לידי מיתה.

וביאר הדברים הוא כפשוטו, שהרי אם אדם יקנה מכשיר חדש, גם אם המכשיר יהיה חזק וטוב, מכל מקום אם ישאר אותו זמן מה על עומדו דרך הינוחו בלי לתחזק אותו ולעשות בו שום שימוש - אותו מכשיר יתקלקל מאליו כאבן שאין לה הופכין, וכל זאת משום שדרך הטבע להתקיים דוקא מתוך הפעולה, ואם לא יעשו בו מלאכה סופו מתנונה והולך.

וכך הם כידוע גם כוחות האדם, בין כוחות הגוף ובין כוחות הנפש, אם האדם לא יזיז במשך מספר שבועות את ידו או את רגלו - לאחר מכן הוא יצטרך לעשות פעולות בכדי להפעיל את הגוף מחדש, ואף בכוחות הנפש כמו המחשבה או הכשרון וההבנה, אם האדם ישאר את מוחו חסר פעולה - בסופו של דבר המוח יתנוון ולא יוכל להפיק מאומה.

ומאידך, ככל שהאדם יפעיל את כוחותיו יותר כך הם יפעלו יותר, אם יעשה התעמלות - הגוף יתחזק, ואם יחזק ויחדד את מחשבתו אזי שכלו יתגבר, ואף לגבי כח הזכרון ידוע - שככל שהאדם חוזר עוד ועוד ומתרגל לזכור, כך מתגבר אצלו יותר כח הזכרון, הכל לפי רוב המעשה.

ומעתה כן הוא גם לענין כוחות הנפש, אם האדם פועל ועושה, יוצר ועובד, נפשו עומדת על תיקונה והוא חי חיים שיש בהם ממש, אך אם הוא יושב בבטלה גמורה בלי לעשות מאומה - נפשו תתכלה ותלך, עד שפתיל חייו יסתיים מאליו.

ואפשר לראות זאת בחוש אצל העוסקים בחיי שעה, אותם אלו שיצאו לפנסיה לעת זקנתם והפסיקו את עבודתם, לעיתים לא עברה תקופת מה עד שעברו לחיי עולם פשוטו כמשמעו, הואיל ומשעה שפסקו לעמול ולהתייגע פסק הדבר שקיים אותם מספר כל ימי חייהם.

ויעוין באבות דרבי נתן על המשנה 'אהוב את המלאכה' שהאריכו שם מדברי התנאים עד כמה כל מהות האדם היא לטורח ולמלאכה, עד שסיימו שם וכתבו שאין אדם מת אלא מתוך הבטלה'.

משנה ו'. "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרדיה ביניהם וכו', ומניין אפילו חמשה וכו' ומניין אפילו שלשה וכו', ומניין אפילו שנים וכו', ומניין אפילו אחד וכו'."

מעלת הלימוד בחבורה דוקא

בדברי רבינו יונה במשנה מצינו את מעלת הציבור לענין התפילה, שכל מהותה היא כבוד שמים והכרה במלכות ה', אך על אחת וכמה וכמה שהדברים אמורים לענין התורה, שהיא עיקר עבודת האל ותכלית כוונת היצירה.

וזהו החילוק דתנן במתני' בין עשרה לחמשה ובין שלושה לשניים ואחד, שדוקא בעשרה שנחשבים לעדה יש את מעלת הציבור ולכן דוקא אצלם מגיעה השכינה עוד לפני שהם יושבים ועוסקים בתורה, אולם גם בפחות מכאן יש את מעלה הציבור בכל מנין ומנין לפי כמותו, ואלו הם חילוקי הדרגות המנויים במשנה מחמשה לשניים עד אחד שיושב ועוסק בתורה - שאצלו אין את מעלת הציבור כלל ועיקר, ולפיכך אינו זוכה להמנות בספר הזכרונות ולהחשב כבר אותה מעלה.

ולמדנו חז"ל שתפילת היחיד אינה נשמעת, ואם כן מי שנשאר סרוח על מיטתו בשאט נפש רק כיון שאינו רואה מעלה להתפלל בציבור - הוא מראה שלא אכפת לו ממה שאין התפילה נשמעת, והרי זה כמוסר את תפילתו למעלה ושוברה בצידה, שאינו רוצה שיקבלו את תפילתו...

ומסתברא דכך הוא גם כן לענין לימוד התורה, שאחרי שמצינו שישנה מעלה גדולה עד כדי כך בלימוד בחבורה ודוקא אז זוכים לקדש שם שמיים ולקבל את מעלת הציבור, אזי מי שפורש מן הכלל והולך ללמוד לו לבדו יש עליו תביעה מדוע הלך מתוך הקהל.

ואם כי יש מי שיטען שיצא שכרו בהפסדו, וכגון אותם שנוהגים לעסוק בתורה כל ליל שישי ולחבר לילה ליום, בודאי ובודאי שיש בכך מעלה גדולה ויזכו לרב טוב המתעסקים בה, אבל על כך אמרו חז"ל הוי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה, שהרי אם משלים את שיעורו לאחר מכן במהלך היום - הרי זה פורש מן הציבור שיושבים ועוסקים בתורה בערב שבת ומפסיד בידים את מעלת הכלל, ורק אם יכול לקיים שניהם ומזה ומזה לא להניח את ידו אז יוכל לעשות כל העולה על רוחו, אך מי התיר לו לפרוש מדרכי הציבור על חשבון הרווח העצמי שלו.

וכמו"כ ישנם בחורים שיש להם תועלת מלימוד דוקא לבדם בבית כנסת זה או אחר ולא בשיבה, אך בדרך כלל גם ככה"ג יש לחשב את הצדדים ולהעדיף את הלימוד יחד במקהלות, כי אין להפסיד את מעלת הציבור הגם שיש סיבה אחרת, ואין התורה נקנית אלא בחבורה.

וכך ראיתי אצל אמו"ר הגאון זצ"ל, שהיה אדם דלא פסיק פומיה מגירסא כפשוטו, אם אפשר לומר כן על אדם מהדור האחרון, אך במשך התקופות שהיה חי בתוך הציבור כחלק מן הכלל היה מקפיד להיות בביהמ"ד בזמן הסדרים יחד עם כולם, למרות שנוסף על זאת היו לו את הסדרים שלו בעיתות אחרות עד השעות המאוחרות, והיה צריך להחליף את הזמנים למחר לבוא ולאחר לצאת.

ועוד בזמני בישיבת פוניבז', כשהיה הגרא"מ שך זצ"ל כבר אדם מבוגר, למד דבר יום ביומו שני סדרים רצופים בישיבה החל מתשע בבוקר והחל משלוש ורבע בצהריים (שהיה זמן תחילת הסדר), ואף שהיה עוסק בעניינים אחרים ממה שנלמדו בישיבה, היה יושב מאחורה בתוך הקהל ונושא ונותן במלחמתה של תורה יחד עם בני החבורה, כך עד שנותיו המאוחרות ממש כשכבר קפץ עליו רוגז משא העדה.

לכל אחד יש אחריות על הכלל

נוסף על כל הדברים האמורים יש ענין אחר לענות בו והוא חילול שם שמים, דהנה לו יצויר ויבוא אדם וגרזן בידי, יפנה לעבר ישיבה

קדושה ויחריב אותה מן היסוד - הרי פשוט וברור שגדול עונו מנשוא ואין תרופה למכתו, אך בכל זאת יש לדעת שניתן להיכשל גם בכגון דא בזעיר אנפין, על ידי החלשת כח הכלל ויצירת רפיון בתוך המחנה.

הלא אין ספק שבחור שאינו מגיע כלל לסדר, או שמגיע באיחור, יוצר סיבות גם אצל החברותא שלא להגיע, וכיון ששניהם כבר אינם מגיעים נוצר רפיון אצל כל יושבי הספסל לפניו ולאחריו, וכך הדבר גורם לגלגל החזור בתוך כל בית המדרש, ודי בבחור אחד ויחיד שהורה היתר לעצמו בכדי להחליש רבים מן הציבור ולחלל שם שמים.

ולפעמים חושבים 'מי אני שילמדו ממני', אך זו מחשבת היצר, הואיל ובדברים כאלו אין שום מקום לענווה, שכן עינינו הרואות בטבע העולם כיצד במצוות ובשאר מעלות יכול האדם לחשוב לעצמו אני ואפסי עוד, אך לענין ללמוד מאחרים את חסרונם - כל אחד ואחד תולה קלנו מחבירו, ויכול במהירות רבה לנסע לעצמו את אותו דבר גנאי שראה אצל רעו בלי להעמיק מהי בדיוק הוראת ההיתר, כמקרא שכתוב 'ראית גנב ותריר עמו'...

אם כן מלבד המעלה הגדולה שיש בתורה של ציבור, יש על כל אחד תביעה בפני עצמה שלא לפרוש מן הכלל ולקלקל את תורתם של אחרים, ואף אם לו עצמו יש הוראת היתר מכל סוג שהוא אין להחלק במקום שיש חילול ה'.

ובגמ' (ביומא פו.) מקשינן היכי דמי חילול ה' ואמר ר' יוחנן כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין, וכתב שם רש"י; "ואין הכל יודעין שנחלשתי בגרסתי, ולמדתי הימני להבטל מללמוד תורה", ולכא' הדבר צ"ב, דהלא ר' יוחנן היה רגיל כל ימיו ללכת בתורה ותפילין, ואם בכל זאת לא יכל ללכת כך אפילו כדי מרחק קצר של ד' אמות על כרחך שבאמת הדבר לא היה בכוחו, ואם כן הכיצד יש עליו תביעה מצד חילול ה' ללכת בלא תורה ובלא תפילין.

ובהכרח שכל ענין ה'כח' הוא דבר יחסי שנמדד בכל מקום לגופו, וגם אם כלפי ענין מסויים אין לאדם כח ויכולות, כאשר מגיעים דברים אחרים שחשובים יותר יש לו את היכולת, והוא אף מקבל מרץ וכוחות חדשים שלא היו לו לפני כן. לפיכך הגם שמצד עצם הענין לא היה לר' יוחנן כח ללכת עם תורה ותפילין, כאשר נגע הדבר לחילול שם שמיים הוא תבע את עצמו עוד יותר ומצא בנפשו כוחות אחרים שלא היו בו מצד הטבע הרגיל.

וכך הוא לגבי כל אדם ואדם, גם אם מצד המישור האישי יש לו אין ספור סיבות וטעמים מדוע ראוי לו להתנהל בטח בדד, יש מישור בפני עצמו של ההשתייכות אל הכלל שכולל חיובים לעצמו, ובכל מקום שיש בו חילול ה' התביעה גדלה יותר ודורשת מן האדם להתעלות מעל עצמו ולהקדיש את כוחותיו למען הציבור, וכבר אמר ר' יוסי בשבת (ק"ח:) 'יהי חלקי ממושיבי בית המדרש ולא ממעמידי בית המדרש'.

מכאן תצא קריאה עולה מאליה לכל אותם שיכולים להעדיף את עצמם על פני חבריהם, להחליף לילה ביום בערבי שבתות וכך להמעיט ביושבי בית המדרש, שאף אם להם עצמם הדבר טוב ומועיל ואכן אין על זה חולק, עדיין יש לחשב מה ייגרם אצל הכלל כולו, האם חיזוק או שמא להפך.

ובכלל אלו שרפים ידיהם בסוף השבוע ונחלשים מגירסתם הרי הם יוצרים אורה של בזיון, כביכול לאחר חמשה ימים כבר אין כח באדם לעצור בעצמו והוא מוכרח לעמוד לפוש, ושמעתי מהגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל שפירוש המילה 'פריי טאג' כולל בתוכו שתי משמעויות, הן יום השישי והן יום חופשי... ואם חפון יחפון האדם בטורח ובמלאכה עליו לשים את ליבו למה שה' אלוקיו דורש מעמו, ולשבת יחד עם כולם כאיש אחד לקדש שם שמים ולהגדיל תורה ולהאדירה.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

הנהגה טובה ג' פעמים

שאלה נהג בעצמו להפריש חומש מרווחיו לצדקה ורוצה לשנות ולתת רק מעשר, האם עליו לכנס שלשה הדיוטות ולעשות התרת נדרים בפניהם עם 'פתח' להיתר, או שמועילה התרת הנדרים מערב ראש השנה.

תשובה בכל דבר שלא קיבל עליו בפירוש, אלא רק נהג בו כהנהגה טובה אפילו יותר משלש פעמים, הורה רבינו שיכול לסמוך להיתרו על התנאי שעשה בהתרת נדרים בער"ה. כמבואר בברכי יוסף (יורה דעה ריד, א) שכשלא מקבל בפירוש הוא רק מדרבנן. ובזה ניתן לסמוך על ערב ראש השנה. וכן הורה הגר"ש אויערבאך (מנחת שלמה צא, ב).

קבלת תענית בה"ב

שאלה שכר דירה לסוף שבוע, וחזר בו ואמר לשוכר שהחליט להתענות בה"ב ולכן דוחה את נסיעתו לנופש. האם נחשב הדבר כקבלת תענית.

תשובה אין בזה לא משום קבלת תענית כיון שהקבלה צריכה להיות בשעת מנחה של ערב התענית (אורח חיים תקסב, ו). ודיבר על כך עם המשכיר עוד קודם לכן. ואף אין בזה משום נדר המחייב תענית כמבואר במשנה ברורה (תקסג, ג), משום שלא אמר זאת בדרך 'קבלת תענית' אלא כסיפור דברים בעלמא, כמבואר בגר"א (יורה דעה רלו, ז). ומה שנוהגים העולם להקדים ולומר 'בלי נדר' אינו אלא הנהגה טובה כזהירות בעלמא.

ביטול תורה ותפילה לעניית אמן

שאלה הלומד בשמיטלאך ולצידו מברכים ברכות השחר וכן עונים לקדושה וכדו, האם חייב לפסוק מלימודו ולענות.

תשובה אינו חייב להפסיק מלימודו כדי לענות אמן. למרות שאינו רשאי לבטל שום מצוה משום לימוד תורה, אך שונה עניית אמן שהוא כעניין אחד עם לימוד, כעין המבואר בירושלמי (שבת א, ב) "שזה שינון וזה שינון, ואין מבטלין שינון מפני שינון".

ומה שנזכר בפוסקים (משנה ברורה טא, ח) הוא שמוותר להפסיק ולענות. אכן "יהא שמה רבא" ו"קדושה" חייב לענות עם הציבור, שאם אינו עונה אותם נראה כלוזל.

אך חוץ מאלו רשאי להמשיך ללמוד ולא רק במחשבה, אלא אף יכול לדבר ולהוציא הלימוד מפיו, כיון שכבר התפלל. כעין המבואר בשלחן ערוך (אורח חיים קמו, ב) "יש מתירים (לגרוס בשעת קריאת

מעלתם וגבורתם של זקני תלמידי חכמים

קיבלנו את הטובה הגדולה והאושר הרב ביותר שיש לאדם.

כמה שידו מגעת

לביתו של הסטייפלער נכנס בבכיות יהודי הנשוי בזיווג שני, כאשר שניהם הביאו עמם עוד ילדים מנישואיהם הקודמים, וביניהם את מר גורלו במטרדות הפרנסה לכלכל בית גדול ומבורך עם ילדים משלש משפחות, ואיך למרות הכל הוא מסרך רגליו בעייפות לבית המדרש מדי ערב לשיעור דף היומי, אך מיד עם תחילת השיעור צונח ראשו באפיסת כוחות ונרדם אל תוך דפי הגמרא. ונשבר מאוד מזה שעוב עד כדי כך את לימוד התורה.

ניחמו הסטייפלער ואמר לו: אתה טועה, כאן בעולם הזה אולי מעריכים למדנים ושקדנים, אך בשמים הכל נמדד בצורה אחרת, אינך יודע איזה גנרל חשוב אתה בשמים. כמבואר בפסחים (א, א) "עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה ותחתונים למעלה" וביארו שם המפרשים שדבריו מכוונים על אנשים אלו, שכאן בעולם נדמים כתחתונים, כיון שאינם למדנים גדולים, אך בעלמא דקשוט הם מהעליונים, כיון שבעולם הבא לא מעריכים לפי התוצאות, אלא מי שעושה את מה שיכול.

אכן מי שמתאמץ ועושה כמיטב יכולתו, הוא עבד אמיתי לקודשא בריך הוא.

וקווי ה' יחליפו כוח

יסוד הדבר הוא שאלו המשקיעים את כל כחם ומרצם בגוף, ככל שהגוף מתבגר ומאבד את כוחו, האדם נחלש ומאבד את הרצון לעשות דברים חדשים בפרט.

אך כאשר הנפש והדעת הם העיקר, אדרבה ככל שמתמלא ביותר דעה ויותר תבונה, קונה בזה יותר שיעור קומה וזכויות ומקום להתגדר בו והרי הוא ככלי מלא וגדוש ממנו יכול להשפיע עוד ועוד לזולת.

וכפי שניכר הדבר אצל מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א אשר ככל שמתבגרים, כך גדלה השפעתם, ואף כחם עומד להם. כדברי המשנה (קנים ג, ו) "רבי שמעון בן עקשיא אומר זקני עם הארץ כל זמן שמזקינים דעתן מיטרפת עליהם... אבל זקני תלמידי תורה אינו כן, אלא כל זמן שמזקינים דעתן מתיישבת עליהם".

"ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמעונים שנה בדברם אל פרעה"

(שמות ז, ז)

טבעו של עולם, זקנים שהגיעו לגבורות ואף פחות מכך, אינם מתחילים תכניות עבודה חדשות אלא מבקשים לשמור על הקיים וליהנות מהשנים שנותרו להם בעלמא הדין. והנה משה רבינו עבר כבר שני שליש מחייו, שהרי חי בסך הכל מאה ועשרים שנה (דברים לה, ז), ועם כל זאת בגיל שמונים אור עוז ונכנס לפרעה מלך מצרים כדי להתחיל את כל תהליך גאולת ישראל, הבאתם והכנתם לקבלת התורה והנהגתם ארבעים שנה במדבר - שנים מלאות תהפוכות בעיצוב כלל ישראל לדורות עולם, כי עבור מי שהוא 'עבדא דקודשא בריך הוא', אין זה משנה גיל העבדות לקב"ה, ובעבודה זו אין חופשה ואין פנסיה.

אמנם התורה כולה חירות כדברי המשנה (אבות ז, ב) "והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות - אל תקרי חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה", אך ההתחייבות לקיום דברי החירות שבתורה לא מבדילה בין גיל, זמן ומקום. "אנא עבדא דקודשא בריך הוא בכל עידן ועידן" (מתוך בריך שמויה).

המשגיח הגה"צ רבי דב יפה שאל את נכדיו בליל הסדר מהו הרווח שהרווחנו ביציאת מצרים, והלא קודם לכן היינו עבדים לפרעה, ומאז ועד עתה אנו עבדי ה'. ואם כן אין זו יציאה מעבדות לחירות, אלא מעבדות לעבדות.

וכיוונם להשיב ששונה עבדות זו מזו בתכלית, כיון שלהיות עבדי פרעה זו עבדות עבור פרעה, למילוי צרכיו וגחמותיו. אך להיות עבדי ה', זו עבודה בשבילנו. ואף שהיא עבדות גמורה בציות לכל חוקי התורה בתרי"ג הוראותיה, הרווח כולו שלנו. והיא כוונת הפסוק "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו" (איכה ג, כו) שלמרות שהיא עבדות, אך טובה לעבד עצמו שמרוויח ממנה.

בפירוש לקדושת יוצר כתב מרן הגר"ח קניבסקי (סידור שיה יעקב) "וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים - עול נקרא אפילו ברצון ובשמחה, שהרי בהמה שנרבעה נקרא עליה עול. וממילא ביציאת מצרים

הלכה למעשה

התורה למי שקודם קריאת התורה מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע, אלא לקרות ומתחיל לקרות.

ורק מקיים 'מצוה חיובית' כהנחת תפילין וכדו' לא נפטר מחמת לימוד תורה, אך מצוה קיומית שאינה מוטלת על כל יחיד אלא שרק הואיל ונמצא במקום שמברכים צריך לענות אמן, פטור כשעוסק בתורה, מלבד קדושה ואיש"ר כנ"ל שאם לא יענה יש בזה זלזול ולכן הוא חמור כעבירה, ולא כקיום מצוה בלבד.

ואף לעניית י"ג מדות אינו מפסיק מלימודו, כיון שאינו חיוב, כמבואר באלף לך שלמה (מד) שאף הנמצא בתוך הציבור אינו מחויב לומר עמהם.

עניית אמן בי"ג מידות

שאלה האם מותר לענות אמן על ברכה באמצע אמירת י"ג מידות בציבור.

תשובה חייב לענות אמן.

עניית אמן באמצע פסוקי דמורה

שאלה הקורא פסוקי דמורה והעומד לצידו מברך בקול ברכות השחר, האם חייב לענות אחריו אמן.

תשובה אינו חייב לענות אמן אם מסתחו מהריכוז בזה.

כדברי הגר"ח ברלין (שו"ת נשמת חיים ח) "הכל לפי מה שהוא אדם, ואם עניית יהא שמיה רבא או קדושה באמצע לימודו או תפילתו אינו גורם לו טרדה כל שהיא, נכון לו להפסיק במקום שמותר משום מהיות טוב ולא יותר. ומי שיועד בנפשו שענייתם יטרידוהו מלימודו ותפילתו אינו מחויב כלל להפסיק אף מאמירת תהלים".

ואמנם פטר מלהפסיק אף באמירת תהלים לעניית אמן יהא שמיה רבא, וחייב ורבינו להפסיק לענייתו, אך יסוד הדברים אחד הוא (שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות תרה הערה נד).

יהיו אשר בזה ניכרים תלמידי הסבא קדישא מסלבדוקא ותלמידו מו"ח הגדול".

וזה משמעות הפסוק "כי נער ישראל ואוהבהו" (חושע יא, א) שהקב"ה אוהב את הנערות שנשארת בעם ישראל, עד שאף הזקנים שבהם ממשיכים לפעול ולחדש בתורה ובמעש ברוב מרצם ופעילותם.

הילדים נכרכים אחר הת"ת אף בזקנותו

על הפסוק המתאר את ירידת יעקב ובניו למצרים "את יעקב איש וביתו באו" (שמות א, א) הובא במדרש הגדול שבנוהג שבועלם כל זמן שיש לאדם כח, בניו טפלים אליו, והוא העומד במרכז. אך משהזקין הוא נעשה טפל לבניו, והם המשמשים אותו עד שנכרך אחריהם.

אך אצל יעקב שונה הדבר כמבואר בפסוק "את יעקב איש וביתו" – אחרי יעקב באו כולם. וממשיך המדרש "וכן תלמידי חכמים אף על פי שהזקינו בניהם טפלים להם, לפי שדעתן מיושבת. אבל שאר עמי הארצות שדעתן מטורפת אם יזקינו יהיו טפלים לבניהם".

וכפי הנראה אצל גדולי תלמידי החכמים שלמרות גילם המופלגים דבקים בהם צאצאיהם הצעירים ואף תלמידים מבחוץ ונעשים טפלים לאותם ישישי שיבה בעלי תריסין.

ה' יזכנו שעם התגברות השנים, תגבר בנו חשקת התורה ונשתה בצמא את דבריה, עד שנהיה בה כדשנים ורעננים המפיצים אורה של תורה לרבים.

זכורני כי בשנים בהם ירד מו"ר מרן הגר"ש אלישיב במדרגות בית הכנסת 'תפארת בחורים', והיינו התלמידים סובבים אותו בשאלות וליבון הדברים שנאמרו בשיעור, הוא היה ממש רץ כמדלג מעל גבי המדרגות ואנו הצעירים ממנו עשורות בשנים, היינו נדחקים כדי להדביק את קצב הליכתו הזריז, וזאת למרות שכבר היה מעל גיל תשעים.

ואכן רעננות ושמוחה תמיד היו על פניו, בין אם היה זה בשעת התפילה או השיעור, ובין אם היה זה בדיונים העוסקים במשאל ומותן הלכתי, ותמיד השיב דבריו בצורה מהירה וקולעת אל השערה כחץ מקשת. אמנם יש לציין שדבר אחד היה מעייף אותו – כמעט מדי שבת בשבתו בשנותיו המבוגרות בעת שאכל מהטשולנט בסעודת השבת, היה נרדם בעת האכילה.

וכידוע שאנשים נרדמים כאשר הם עייפים ועוסקים בדבר שלא מעניין אותם, אמנם בשעת האכילה כמעט אין בנמצא מי שיירדם, אך בעת הלימוד או התפילה עליה חוזרים מדי יום ביומו, ישנם שנרדמים. אך רבינו, למרות גילו המופלג לא נרדם מעולם באמצע התפילה, ואומנם בעת האכילה נרדם, אך באמצע לימודו לא ראינוהו נרדם כיון שעל אף זקנותו, גברה ערנותו בדברי התורה, ובוה היה דשן רענן כאחד הצעירים. מו"ר המשגיח הגר"ש וולבה בהסכמה לספר 'מבית אברהם' משיחות חמיו הגה"ק אברהם גרודינסקי זצוק"ל כתב "ברוך ה' נתקיים בו הפסוק 'עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים

יראת שמים של פרעה

"ויאמר פרעה חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים"

(ש, כז)

רק לאחר מכת ברד האירה האמונה בלבו של פרעה. בתחילה אמר "מי ה' אשר אשמע בקולו..." לא ידעתי את ה' (ה, ב), וכל המכות לא הועילו להכניע את לבו העיקש. רק לאחר שראה את המראה המבעית של ברקים וכדורי אש המעורבים בשלג, אשר באו לצד רעש הרעמים האמתניים, הודה שיש ה' בעולם, ולא רק זאת אלא ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, שהרי לא בא עלי להענישני כשונא הבא על חברו בפתע פתאום להורגו, אלא הודיעו מראש ואף נתן לו עצה להינצל באומרו כי מי שייכנס לתוך הבתים יינצל.

והטעם בזה ביאר בשערי אהרן על פי הגמרא בברכות (טז, א) "לא נבראו רעמים אלא כדי לפשט עקמומיות שבלב, שנאמר והאלוקים עשה שיראו מלפניו". לפני מכת ברד אמר הקב"ה לפרעה "הנני שולח כל מגפותי אל לבך" (י, ט) מה שלא נאמר בשאר המכות. משום שעל ידי הקולות והרעמים תגיע המכה אל הלב. ואכן כך היה שהתפשטה העקמומיות שבלב פרעה, עד שאמר

"חטאתי! אני ועמי הרשעים".

ובכל זאת משה רבינו לא קיבל את תשובתו ואמר לו "ואתה ועבדך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלוקים", משום שידע שאין זו יראת שמים פנימית ואמתית, אלא יראת חיצונית. ולמרות שהרעמים נבראו כדי "שייראו מלפניו" אך פרעה ועבדיו יראים רק מפחד המכה ולא מפני אלוקים, ומיד כשתסור המכה יפוג מהם היראה והפחד ולא ישלחו את העם כהבטחתם כאשר אכן היה.

אמנם הצדיקים האמיתיים מתפללים שלא תפוג ההתעוררות הבאה בעת צרה עם תום הצער. "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך" (תהלים לג, כב) שאף בשעה ש"יהי חסדך עלינו" וניוושע מהצרה, נמשיך להישאר בטוהרת הלב כמו שהיה באותה שעה שיחלנו לך. ולא להיות כפרעה ועבדיו שרק טרם סור המכה מעליהם הם יראים מפני ה', אך עם תום צערם ופחדם, הם שבים לסורם.

יתן ה' שנושב אליו מתוך תשובה אמתית, ובפרט עם ירידת השפע העצום עם גשמי הברכה המלווים בברקים ורעמים, שיגרמו לקרבת אמת בדבקות בחי העולמים.

בית הוראה הכללי
ירושלים

מחשבת
התורה והאמונה

מוקד ההלכה

שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

נדרים

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני ההלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גלין מס' 36

פרשת וראא תשפ"ב

העמל הנדרש בעבודת השי"ת

א בתחילת הפרשה ישנו פלא גדול, הנה בפרשת שמות כתוב שמשו רבינו אמר לקב"ה: "והן לא יאמינו לי", והקב"ה אמר לו: "מאמינים בני מאמינים", וכמו שהיה לבסוף שכתוב "ויאמן העם".

ואילו כאן בפרשה כתוב שב"י לא שמעו אליו "מקוצר רוח ועבודה קשה", מה קרה? לא ניתן להם תבן. והדבר טעון ביאור, הרי מאתיים ועשר שנה הם בשיעבוד, ומתוכם שמונים ושש שנה בקושי השיעבוד, ותמיד היו באמונה שיגאלו, שיבא גואל ויאמר "פקוד פקדתי" והאם בגלל שלא ניתן להם תבן, אז הם כבר לא שומעים?

אמנם, הרמב"ן מדייק שלא כתוב שלא 'האמינו' למשרע"ה, אלא הם לא שמעו אותו, הם לא היטו אוזן לדבריו, וזה מחמת ה"קוצר רוח", "כאדם שתקצר נפשו בעמלו ולא ירצה לחיות רגע בצער, מדעתו שירוח לו אח"כ".

דהיינו, בודאי שהאמונה לא בטלה מחמת שחסר את התבן, אלא זה גרם להם ל"קוצר רוח". אז הם המשיכו להאמין, אבל הם לא יכלו לשמוע את דברי משרע"ה מחמת שקצרה נפשם.

וזה היתה ההתחכמות של פרעה שלא לתת להם תבן. משום שידע שאת האמונה הוא לא יכול לבטל להם, אבל הוא רצה לפחות להרויח שלא יוכלו לשמוע למשרע"ה, כי בשביל לשמוע צריך את מנוחת הנפש ואת הרוגע הנפשי, אבל פרעה לא נתן להם בכלל את הזמן לשמוע כי כל הזמן הנוגשים נגשו בהם.

וראים מדברי הרמב"ן יסוד, שלפעמים האדם יודע בתוך תוכו את הידיעה האמתית שכל התכלית היא עשיית רצון השי"ת והגדלת כבוד שמו בעולם, אך יש את ה"קוצר רוח". וצריך א"כ להתבונן מהו ה"קוצר רוח" הנורא כ"כ?

ב ב"ספר העיקרים" מאמר שלישי פרק ל"ג כתב, שלשלמות בעבודת ה' אפשר להגיע רק ע"י השמחה, אם לא עושים את המצוה בשמחה אז לא רק שיש כאן מצוה בלי שמחה אלא זוהי פחיתות במצוה, ועל אי עשיית המצוה בשמחה מגיעים כל הצרות.

ומקשה ה"ספר העיקרים" הרי כתוב מפורש בתורה "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה" משמע שצריך עבודת השי"ת היא ע"י יראה, וכמו שביאר בפרקים הקודמים, ויראה לכאורה הוא דבר הסותר לשמחה.

אלא מבאר ה"ספר העיקרים", שכל דבר שאדם מציב לעצמו לפעול משהו והוא לא מצליח בו זה גורם לו לעצבון ושברון לב, ואם מצליח זה גורם לו לשמחה. וכך הוא בכוחות האדם אם הם מנוצלים כראוי זה מורה על שלמותם, אבל אם ח"ו אינם מנוצלים כראוי זה מראה על חסרון שיש בהם, או שאותו אדם שלא מנוצל כראוי הוא שוטה.

א"כ, אם יש דבר שאדם אינו צריך לפחד ממנו והוא מפחד - זה מראה על חסרון, וכן להיפך, אם יש דבר שהוא צריך לפחד והוא אינו מפחד כלל זה מראה על חסרון, ולמשל אחד שלא מפחד מהלכת ידו באש זה מראה על חסרון, [או שאין לו חוש בידו, או שהוא מהוסס בשלכנו].

וכך הוא גם בכוחות הנפש, אם הנפש חרדה ממה שראוי שתחרד ממנו זה יורה על בריאותה ושלמותה, וכן על שלמות השכל. ואדרבה ככל שתגדל מעלת הנפש ושלמות השכל כן תגבר החרדה. א"כ יראת השי"ת שהוא יראה חיובית, זה מראה על שלמות האדם והיותו בריא בשכלו ונפשו.

ולכן מחמת זה צריך לשמוח, והיינו שיראת רוממותו יתברך היא המביאה את השמחה ואת השלמות. וזהו שכתוב "עבדו את ה' ביראה וגילוי ברעדה", ר"ל באותה רעדה מהשי"ת בהא גופא יש לשמוח.

[וכ"ה להדיא ברבינו-יונה ברסות (מהר"ה) "שאע"פ שצ"ל שכל בשר ודם היראה והשמחה הם דבר והפכו, שבשעה שהאדם מפחד מזולתו הוא עומד ודואג, אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אדרבה - כשהאדם מתבונן בגדולתו וירא מפניו יסמה וגיל באותה יראה, מפני שבאמצעותה מתעורר לקיים המצוה, ושש ונעלם בקיומה, שירע כי שכו אותו ופעולתו לפניו".]

ג אבל עדין צריך להבין איך שייך שיראה ושמחה ישימשו ביחד, הרי היראה הוא דבר המשבר הלב, והשמחה בדיוק בהיפך.

אלא מבאר ה"עיקרים", דכשאדם שואף להשיג דבר הנספק אצלו ביותר, לא ישים לבו על הטורח והעמל המבוקש כדי להשיג אותו הדבר, ויהיה מוכן לסבול עברו והעיקר שבסוף ישיגו. היינו שהרצון להשיג הדבר גובר על הצער והסבל, וכן הוא הענין ביראת השי"ת, "כי בהיות האדם משער גדול המדרגה המושגת על ידי היראה וכו' לא יחוש לכל הטורח והעצבון והחרדה המגיעים אליו ע"י היראה.

וזהו שממשיל שלמה המלך ע"ה (משלי ב' ד-ה) "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא", ר"ל שאם יאמרו לאדם שבביתו במקום פלוני טמון אוצר גדול מאבותיו, אז כל הטורח והעמל יהיו כאין וכאפס לשמחתו בחיפוש האוצר, אף שע"כ יקרה שינזק ויחבל בגופו בכ"ז הוא מוכן לסבול הכל ואף לחפור בידיו, העיקר שבסוף יגיע לתכלית, שהיא מציאת האוצר.

כן על דרך זה ראוי שיובן העמל והיראה והחרדה והרעדה שאדם משיג ביראת השי"ת שראוי שיסמך בה שמחה גדולה בהיותו משער גודל מעלת התכלית המושג שהוא ההכנה אל השי"ת והעבודה אליו שזו היא תכלית הידאה.

וזהו שאמר "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'" כלומר כשתסבול כל הטורח בסבר פנים יפות כחופר המטמון וכמוצא הכסף, אז תבין יראת ה' - שעל אותו דרך בעצמו ראוי שתהיה שש ושמח בטורח והעמל והצער שיעיך בעבודת השי"ת, "כי מי שהוא אוהב השי"ת לא יחוש לכל הטורח והעמל והיסורין שיגיעוהו מעבודתו יתברך", "וכל זה ממה שיראה כי סבול הטורח והעמל בעבודת השי"ת בשמחה, נותן שלמות אל העבודה והיראה". ע"ש.

ומי שיאמר שאינו מוכן לסבול מעט עבור למצוא האוצר לשוטת יחשב, דהלא בקצת צער, יכול להגיע להרבה רוח, והשוטה מחמת שאינו מוכן לסבול רגע, מפסיד את עתידו. שהיי כל העולם הזה בני על יסוד העשיה, ואשר ע"כ קרוי "עולם העשיה", דמי שאינו עושה נמצא מבלה ימיו לריק.

א"כ כל דבר בעוה"ז יושג רק ע"י עשיה אם מעט ואם הרבה, וודאי שמי שיאמר שאינו רוצה לפעול כלום וברצונו להשיג הכל, לשוטת יחשב. וזהו נסיונו של האדם וע"י זה הוא נבחן בבריאות שכלו ונפשו, האם מוכן לסבול קצת בעבור שאח"כ ירויח הרבה, או שהוא לא מסתכל על העתיד אלא על הרגע הקשה, ואינו מוכן לפעול ולעבור אותו.

"איהוה חכם הרואה את הנולד" מי שבריא בשכלו רואה את הנולד ולפי זה פועל כדי להגיע למטרה, אבל השוטה אף שיראה את הנולד לא יהיה מוכן להתאמץ בשביל להשיגו.

ד ובה נגיע לביאור של ה"קוצר רוח". שהקשיו איך יתכן שעמדו בכ"כ הרבה שעבוד, וכעת כבר נהיה להם קוצר רוח, אבל התשובה היא שאדרבא בגלל שבנ"י האמינו שיגאלו, הם לא יכלו יותר לסבול ואפ"ל כמעט את הצער, למרות שידעו שהוא רגעי ועוד מעט יפסק, כי זהו הגורם ל"קוצר רוח", הדינו אי מנוחת הנפש. ומחמת זה לא יכלו לשמוע את דברי משרע"ה, משום שנטרדה מנוחת נפשם.

זהו הקושי של הבן אדם! האי יכולת לעמוד ברגע הקשה בשביל הרווח שיבא אח"כ. ולכן הוא מעדיף לא להתאמץ בכלל למרות שבתוך תוכו הוא יודע שא"א להגיע לכלום בלי לפעול קודם, וכנ"ל, וכמו שכדי להגיע לאגוז צריך להסיר הקליפה וזהו דבר הברור לכל אחד, בכ"ז האדם לא מסוגל לסבול את הרגע הקשה שלפני הרווחה הגדולה, זה גורם לו לקוצר רוח היינו אי סבלנות ואי מנוחת הנפש. הוא מוכן להפסיד הרבה, העיקר לא לעמול ולסבול קצת. זוהי הרי שטות גדולה מאין כמוה, אבל בזה אנו מתנסים מידי יום יומיו, ורבים לא עומדים בזה.

יש פתגם "על שפת הים הגלים סוערים", אתה רק נכנס קצת לים, פתאום מגיע וגם מפיל אותך, אתה מנסה לקום, ומגיע עוד גל, ומפיל אותך, רק כשנכנסים עוד קצת אז אפשר להתחיל לשחות, אבל יש כאלו חלשי אופי שלא יהיו מסוגלים לעבור את הקטע הקשה הזה, למרות שהם רואים שיש כאלו ששוחים בים עד למרחק, בכ"ז הם לא מסוגלים, יש כאלו שזה פשוט שגור על לשונם: אני לא יכול... אלו פשוט מסכנים.

וזה היתה כוונת פרעה, לגרום להם לקוצר רוח ע"י בלבול דעתם, ו"קוצר רוח" הוא כמו "קוצר רואי" הדינו אדם קצר ראייה שרואה רק מה שקרוב לפניו, כך הוא ה"קוצר רוח", לא משיגים בעתיד, רואים רק את העכשיו ונפלים לאישו, ר"ל.

ה ונביא מדבריו הנפלאים של החזו"א, שמדבר על המפריע הזה בלימוד התורה, וכך כתב בלשונו הצחה (קבוץ אריות חזו"א, אגרת ב'): "אם אמנם רצוני העז להצלחת הלימודים הצעירים בלימודם ירגישו כשהדבר נגד עיני מבלי משים, וכאלו אני רואה מן המפריעים העומדים על דרכם ואשר הסיבה העיקרית בסדר הלימוד שצריך זהירות יתרה, לעשות את העיקר לעיקר, והוא העיון בבירור הכללים והפרטים בכל סוגיא שיהיה המשא ומתן שגור ושונו, לזכור את ה"לכאורה" ואת המסקנא את ההלכות הודאות ואת אלה שנותנים מקום לדיון, ועיקר הוזה דורש עמל ומלחמה נמינית נגד העצלות בשיון כמה פעמים אף בלי חידוש, ולחזור על אתר כמה פעמים ולדקדק בדבריהם שאין השכל נהנה מהם בתחילתן ואדרבה מכבידים עליו, אבל העמל זה הוא עמל התורה, אשר כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה, ואמנם אחרי העמל נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קץ, וכו' ועל כולם הקנינים, שאם לא נעשה קנין לא קנה".

וממשיך החזו"א: "התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם וכל שישים האדם מבטחו בו ית' כן יעלה וכן יצליח, וישמר מכל דבר המפסיד את הלימוד האמיתי, הלימוד והתפילה קשורים זה בזה, עמל הלימוד עוזר לאור התפילה והתפילה עוזרת את הלימוד, תפילה בבחינת "קבע" מרחיקה את הלימוד, והלימוד בעצלתם מונע תפילה".

ומסיים החזו"א: "כמובן הדבר רב העמל וכביר הימים". א"א להשיג הכל בבת אחת, צריך לדעת שרק "אחר העמל נפתח שער אורה חדש אשר השכל מתענג ללא קץ", וכך הוא בכל דבר, ופרט בעבודת השי"ת, רק ע"י עמל רב ורצון חזק, אז מגיעים לשמחה אמיתית ולשלמות בעבודת השי"ת.

- - - נערך מאתנו תלמידים - - -

הוקדש לע"ז הנה"צ ר' שלמה ליב ב"ר משה יצחק ברעוודה זצ"ל, בעמח"ס "איפה שלמה" ועוד ספרים, ונב"ע כ"ו טבת תשע"ג

לתרומות ולתנצחה להפצת הגיליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלת יעקב < קטגורית > "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגיליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

- כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 -

גבית חוב ע"י הערמה

מעשה בראובן שהיה חייב כסף לשמעון שגר בשכונתו וראובן זה היה אדם אלים ולא רצה לשלם, הגיע יום ששמעון עמד לעבור דירה לעיר אחרת, נמלך שמעון בדעתו ואמר לראובן שהוא עומד לעשות מסיבה יקרה ולצורך כך צריך הוא לכלים יקרים. והואיל לראובן יש כלי כסף משובחים ונאים מבקש ממנו להשאיל לו לפאר את המסיבה, ראובן הכיר את שמעון כאדם נאמן לא חשד כלום בשמעון שכנו והשאיל לו את הכלים היקרים למחרת עבר שמעון דירה ולקח עמו את הכלים היקרים, לשאלת בני משפחתו שהרי הכלים אינם שלו, השיב שמעון ראובן חייב לי כסף עוד יותר מהכלים האלו והרי אני לוקח אותם כפרעון על חלק מהחוב, האם נהג שמעון כדיון.

והנה בב"ק כ"ז ב' אי' בן בג בג אומר אל תיכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שלא ברשות שמא תראה עליו כגנב אלא שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל, ואולי גם אופן הנ"ל נראה כגנב, ויהא אסור. [ויעוי' במנ"ח רכ"ד אם הלכה כבן ב"ב, והסמ"ג הביא דין זה, וכן בשער"ת ש"ג אות פ"ה, ויעוי' בתור"ח דהוי עיצה טובה, וברי"ף תשו' קל"ג דהוי איסור תורה, ובחרדים במל"ת התלויים בידיים ובכל יום אות י"ז הביא זה כענף מצוה, ויעוי' בהגרי"פ ל"ת צ"א דהוי איסור דרבנן].

והנה בפ' שמות פ"ד פכ"ב ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות ושמתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים, והרי לא היה דעתם לחזור למצרים ולהחזיר את הכלים ואיך היה מותר להם.

ובסנהדרין צ"א א' פעם אחת באו בני מצרים לדון עם בני ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא אומר וד' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום תנו לנו כסף וזהב שנטלתם ממנו, אמר גביה בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמם לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו להם הדייט שבנו נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו להם תורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות הלך ודון עמהם, אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה, אמרו לו מן התורה, אמר להם אף אני לא אביא לכם ראיה אלא מן התורה שנאמר ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששעבדתם במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר להם אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו לו תנו לנו זמן שלשה ימים נתן להם זמן בדקו ולא מצאו מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות וברחו ואותה שנה שביעית היתה.

ואם כן מה שבקשו כלי כסף וכדו' היה כדי לפרוע מקצת החוב שמצרים חייבים להם ומוכח שמותר לעשות כן, ועי' באור החיים שכ' על הפסוק ושאלה אשה כו' (שמות ג' כ"ב) "כאן רמז היתר הצלת אדם ממונו מאנס", הרי שלמד באור החיים מכאן להתיר להציל ממונו בדרך הערמה כזו. [יעוי' לש' הק' בפ"ח 'ובענין המעשה מצד עצמו שנטלו ממונם אין איסור בזה להציל אדם את שלו מהאנס, וצא ולמד מיעקב שהיה מערים להציל את שלו מיד לבן הארמי, וצא ולמד ממעשה ג' תנאים (יומא פ"ג) אשר הצילו פקדונם מאשת כידור בדרך ערמה ואין בזה איסור, והוא אומרו הנביא (תהלים י"ח) ועם עקש וגו'. ומה

שלפנינו הענין הוא יותר נקי ובר כי דקדקתי בכל הדברים הנאמרים בענין ואין בהם דבר שקר כי לא הזכירו בלשונם החזרה כלל, ויעוי' בנידון זה בשו"מ תליתאה ח"א שע"א וברב פעלים חו"מ ח"ג סי' ה']. וא"כ יש לחלק שמעשה גביה אוסר לעשות אבל בדרך הערמה מותר, ויש מקום לומר שלעשות כן לנכרי מותר אבל לישראל אסור, אבל זה תלוי במה שדן בס' פרשת דרכים אם היה להם דין ישראל גם לקולא. והנה בקצה"ח סי' ד' הביא מזה"ק שאסור לעכב פקדון עבור פרעון חוב, וכפי הנראה דהוא כמו מצות השבת העבוט, וע"ש בגליון על הקצה"ח מה שהק' ע"ז מכמה מקומות.

מכת צפרדע

פ"ח פסוק ח' ויצעק משה אל ד' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה, וצ"ב מהו ל' על דבר. ובתרגום אי' על עיסק. והי' אפ"ל דהנה בשבת נ"ח ב' דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מניין למשמיע קול בכלי מתכות שהוא טמא שנאמר כל דבר אשר יבא בש תעבירו באש אפילו דיבור יבא באש, ומבואר שהשמעת קול נקראת דיבור, והנ"ל כאן דקאי על השמעת קול של הצפרדעים.

וי"ל עוד דהנה מצינו במדרש הגדול באותה שעה נזדמנו להם צפרדעים והיו נכנסין מטבעתו ויוצאין מפיו ובכל אוכלוסיו לקיים ובכה ובעמד והיה הצפרדע קורא ממעי פרעה ועונין לו חביריו ממעי אוכלוסיו וגדוליו וצפרדע אומר לחבירו אימתי נצא מכאן ועונין צפרדעים זה לזה עד שיבוא בן עמרם ויתפלל בעדינו כו', והיינו שהצפרדעים עצמם היו מדברים ואומרים שישארו עד שיתפלל עליהם, ולפ"ז א"ש הכתוב ויצעק על דבר הצפרדעים היינו שצעק אל ד' כמו שאמרו הצפרדעים שעד שיתפלל.

מכת ברד

במכת ברד נאמר (ט' יט) כל האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הביתה וירד עליהם הברד ומתו, ובפסוק כ"ז וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אלהם כו', וצ"ע את מי שלח שהרי כל מי שהיה חוץ לבית מת מהברד.

והי' אפ"ל שהיו בביתו עבדים מישראל, אבל בר"ה דף י"א בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרים וע"ש בתוד"ה בראש "ואע"פ שהתחילו המכות מניסן דמשפט המצרים י"ב חדש כדתנן בעדיית (פ"ב מ"י) מ"מ לא פסקה עבודה עד תשרי". ועכ"פ מכת ברד היתה אחר שבטלה עבודה מהם.

וידידי רבי עקיבא בן צבי אמר דכתיב ותדר בת פרעה לרחוץ על היאור וא"ר יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה ופי' רש"י לרחוץ לטבול לשום גירות, וא"כ אפשר ששלח את בתיה שהיתה בביתו אבל היתה גיורת.

ומצינו עוד בתרגום יונתן פ' יחיי פרק נ פסוק ג וישלימו ליה מן דאתבסס
ארבעין יומין ארום כדין שלמין יומי בסימניא ובפסון יתיה מצראי
שובעין יומין אמרין אליו לאליו איתון גבפי על יעקב חסידא דבנפומיה
עדת כפנא מן ארעא דמצרים דהנות גזירתא למנהי כפנא ארבעין
ומרתין שגין ובנפומיה דיעקב אתמנעו ארבעין שגין מן מצרים ולא הנה
כפנא אלהו תרתין שגין בלחציהון. ד"ז שמעתי מהג"ר אברהם שלמה
בר.

מראות הצבאות - דף היזמי

במגילה כ' ע"א אין קורין את המגילה ולא מלין ולא טובלין כו' עד שתנן
החמה וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר, ופרש"י דמעלות השחר
יממא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאיין בו צריכינן להמתין עד הנץ החמה,
(ובלבוש סי' תרנ"ב מבואר שעיקר יום הוא אחר הנץ ע"ש), ובמשנה
אח"כ בעמ' ב' כל היום כשר לקריאת המגילה כו'.

ובטו"א כ' שבכל אלו ג"כ צריך לכתחילה אחר הנץ, וע' בשו"ע סי'
תקפ"ח ס"א שכ"כ לענין תקיעת שופר, וכן בשו"ע סי' תרנ"ב ס"א כ"כ
לענין לולב.

וברמב"ם פ' אהלה' בית הבחירה הי"ב אין בונין את המקדש בלילה שנ' וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה, ועוסקין בבנין מעלות השחר עד צאת הכוכבים, וק' למה אפשר קודם הנץ ומ"ש משאר המצוות שדינם ביום שצריך דוקא אחר הנץ.

והנה ק' ממשנה ביומא כ"ח א' שמבואר שהיו שוחטין את התמיד משהאיר המזרח ומשמע קודם הנץ החמה וע' ברש"ש, וע' במנ"ח מצוה ת"א שכהנים זריזים ולא טעו, ובערוך השולחן חו"מ סי' תכ"ה סע"ט הק' כן וכ' שכל דבר שתלוי בב"ד אין חוששין שיטעו.

ומה"ט כ' לר"ן גבי עריפת עגלה שאפשר משעלה עה"ש גם קודם הנץ, ובדרך חכמה תי' לפ"ז דמה"ט אפשר לבנות בית המקדש מעלות השחר.

הפסרת פ' וארא

ומקור ד"ז במדרש רבה פ' מקץ סוף פ' פ"ט רבנין אמ' מ"ב שנה היו שכן
פרעה רואה ואמר ליוסף ויוסף חוזר וא' לפרעה, אמר ר' יוסי בר' חנינה
ב' שנים עשה רעב כיון שירד אבינו שם כלה הרעב, ואימתי חזרו בימי
יחזקאל ה"ד ונתתי את ארץ מצרים שממה (יחזקאל כט יב).

ויש לדרון ע"ז שהרי במשנה הוזכר גם שאין מלין עד הנץ ומשמע בין מילה בזמנה ובין מילה שלא בזמנה, (וכמבואר בשו"ע יו"ד רס"ב א' שגם במילה שלא בזמנה אינה אלא ביום), והרי במילה שלא בזמנה מבואר בדבר אברהם ח"א סי' ל"ג אות ב' שעובר בכל רגע, שהרי הרמב"ם כ' שעובר בכל יום ונקט בדב"א דה"ה כל רגע, וע"כ כ' שמי שיש לפניו מילה בזמנה ומילה שלא בזמנה יקדים מילה שלא בזמנה משום שעובר כל רגע, ומיהו בשו"ת אבנ"ז או"ח סי' תק"ו נקט שעובר בכל יום ולא כל רגע וכל' הרמב"ם, וע' במג"א סי' תמ"ד ובשער הציון שם ס"ק כ"ד, ובשיעורי ר' שמואל למס' מכות דף י"ד. וע' מש"כ בצה"ל על מגילה סי' יט.

לפאכיות וליהפולח זיליון "שיאור" צבא פל"ן באריבת פזיר זלאן דוידבוי ויתו לפנות למי זלמן747@gmail.com

בענין שנים מקרא ואחד תרגום

מקור הדין. כתב השו"ע (או"ח סי' רפה סעי' ד) 'מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת', וביאר בשו"ע הרב (שם סעי' ה) שהכוונה שייסיים את השנים מקרא עד סעודת שחרית.

ובטעמו של דבר נתפרשו כמה טעמים -

באור זרוע (ח"א הלכות ק"ש סי' י"ב) כתב שהטעם שצריך לסיים לפני הסעודה הוא מפני החשש שמא ע"י הסעודה ישכח לומר שנים מקרא או שישכח לסיימו [והו"ד בביאור הלכה סי' רפה סעי' ד]. וכן הוא בלקט יושר (ח"א עמ' נה) שטעם הדבר שמא יאכל הרבה ויתעצל במצווה. ולפי טעמים אפשר לאכול בקידושים ורק יש לגמור את השניים מקרא לפני שמתחיל סעודת שבת, כי משמע שהחשש הוא שע"י הסעודה ישכח לקרוא, ונראה שהוא רק בעיקר סעודת שבת.

ובב"ח (סי' רפה) כתב שיש לסיימו בשבת בבוקר לפני האכילה כי באותו שעה משלימים הציבור ומצווה מן המובחר להשלים עם הציבור. ולפי טעמו יש לדון בזה.

אמנם בשו"ת שאלת יעב"ץ (ח"א סי' מ) כתב שהטעם הוא משום זריזות ולפי"ז כתב שאין לטעום כלום קודם שייסיים אמירת שמו"ת. ולפי דבריו אין לאכול בקידוש עוגות לפני שמסיים את השניים מקרא [ובקידושים שנערכים באופרוך וכדו' אין לאכול לפני שיגמור לומר שניים מקרא].

אך דברי היעב"ץ מחודשים, ולטעם האו"ז והלקט יושר הנ"ל **מותר לאכול בקידוש מזונות קודם שייסיים אמירת שמו"ת, כל עוד אינו אוכל סעודת שבת העיקרית.**

זמן התחלת קריאת שמו"ת

שאלה. כתבו הראשונים (ברכות ח) ונפסק בשו"ע (סי' רפה סעי' ג ובמ"ב ס"ק ז), **שאחרי מנחה של שבת אפשר להתחיל לקרוא את הקריאה של שבת הבאה**, ולא נתבאר להדיא **האם הכוונה מזמן מנחה** [מנחה גדולה או מנחה קטנה] או הכוונה מזמן **שהתפלל תפילת מנחה.**

תשובה. ונראה שהכוונה מתפילת מנחה, אבל אם עדיין לא התפלל מנחה אף שהציבור שרגיל להתפלל איתו כבר התפלל, ואף שעבר זמן מנחה קטנה - אינו יכול לקרוא כל עוד שלא התפלל בעצמו [וכדלהלן].

נאנס ולא קרא שמו"ת עד מנחה

שאלה. מי שנאנס ולא קרא שנים מקרא עד אחרי מנחה של שבת, האם חייב לקרוא עד יום שלישי או שאמרינן בזה ספיקא דרבנן לקולא (כיון שיש אומרים שאם לא קרא עד אחרי מנחה - לא יקרא עוד)

תשובה. אין בזה דין ספק דרבנן לקולא וצריך לקרוא שמו"ת, ואם לא קרא עד יום שלישי יאמר בהמשך השנה עד שמחת תורה.

מקור הדין. בשו"ע סי' רפה סעי' ד כתב וז"ל: 'מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת, ואם לא השלים קודם אכילה ישלים אחר אכילה עד המנחה; וי"א עד רביעי בשבת; וי"א עד שמיני עצרת (דהיינו בשמחת תורה, שאז משלימים הצבור)'.
מקור הדברים מבואר בבית יוסף שם שנחלקו הראשונים בזה: דעת האו"ז (הל' קריאת שמע סי' יב) שאחרי שבת כבר א"א להשלים, וכן דעת הכלבו (סי' לז) בשם ר"פ, וכן דעת רבים מהראשונים.

ומאידך דעת הגהות מיימוניות (פי"ג מהל' תפילה) בשם הר"ם שאפשר להשלים עד יום שלישי בלילה, וכ"כ בכלבו (סי' לז) בשם רבינו מאיר.

ומאידך דעת הגהות מיימוניות (פי"ג מהל' תפילה) בשם הר"ם שאפשר להשלים עד יום שלישי בלילה, וכ"כ בכלבו (סי' לז) בשם רבינו מאיר.

והיה מקום לומר שיש בזה דין ספק דרבנן לקולא, ומכיון שיש הרבה ראשונים שסוברים שאחרי שבת א"א להשלים - אינו חייב להשלים אחרי שבת, ובפרט שהשו"ע סתם כדעה זו, אך כיון שהשו"ע הזכיר גם הדעה שאפשר להשלים, שהיא דעת כמה מהראשונים כנ"ל, נראה שדעתו שיש לחוש לשיטה זו, ולכן למעשה אם נאנס ולא קרא עד שבת - יקרא עד יום שלישי בלילה, ואם לא הספיק יקרא עד שמח"ת, כדעת הגה"מ (פי"ג מהל' תפילה) בשם רבינו שמחה (ואבודרהם (סדר ליל הו"ר), ושבלי הלקט (סי' שעא).

אכילת מזונות לפני שמו"ת

שאלה. האם אפשר לאכול בקידוש [שנעשה על עוגות] לפני סיום אמירת שמו"ת.

תשובה. אף שיש שכתבו שיש לסיים אמירת שמו"ת לפני הקידוש, להלכה מותר לאכול, אך יש לסיים לפני סעודת הפת של שבת בבוקר.

זמן סיום קריאת שמו"ת

באותו אופן יש לדון לגבי המבואר בראשונים (ברכות ח) ונפסק בשו"ע (סי' רפה סעי' ד) שאם לא השלים שניים מקרא לפני הסעודה בבוקר ישלים עד מנחה, ולא נתבאר להדיא האם הכוונה עד זמן מנחה [מנחה גדולה או מנחה קטנה] או הכוונה עד שהוא בעצמו התפלל מנחה.

ונראה שהכוונה עד שהוא בעצמו התפלל מנחה [עיי' ספר שבילי אמונה לנכד הרא"ש נתיב ז].

שבת שלא יקראו בה פרשת שבוע ממתו אפשר לקיים בה דין שנים מקרא

יש לדון האם אפשר להתחיל לקרוא שנים מקרא באופנים שכבר במנחה התחילו לקרוא אבל בשבת הבאה יקראו פרשה אחרת, כגון בשבת הגדול שבמנחה קוראים את הפרשה שיקראו בעוד שבועיים כיון שבשבת חוה"מ קוראים קריאה אחרת.

וכן בשבת שובה שבמנחה מתחילים 'וזאת הברכה' אבל בשבת הבאה שהיא שבת חוה"מ קוראים קריאה אחרת, יש לדון האם מועיל קריאת שנים מקרא לאחר מנחה של שבת שובה [וכן כשיום א' דר"ה חל בשבת ובשבועות שחל ביום שישי בחו"ל].

ונראה שמועיל כבר ממנחה כמבואר בראשונים (ברכות ח) ובשו"ע (סי' רפה) שכיון שהתחילו לקרוא במנחה של שבת את הקריאה של עוד שבועיים נחשב משלים פרשיותיו עם הציבור, אף שבשבת הבאה יקראו קריאה של חג - אין זה מפסיק.

ואף ששיטת הכלבו שזמן הקריאה מתחיל רק מיום ראשון ולא אחרי מנחה של שבת, וטעמו הוא שכיון שבאותה שבת קראו קריאה של שבת שעברה א"א לקרוא של שבת אחרת (ולא נפסק כן להלכה), והיה מקום לומר שה"ה שאין לקרוא בשבת זו קריאה שתהיה רק בעוד שבועיים שהרי בשבת הבאה יקראו קריאה אחרת מענייני החג, מ"מ כיון שקריאת החג איננה מסדר הפרשיות אינה מפסיקה את הקריאה של פרשיות השבוע, ואפשר לומר שמו"ת של שבועיים אח"כ.

שנים מקרא בפרשת 'וזאת הברכה'

התחלת זמן של קריאת פרשת וזאת הברכה הוא ממנחה של שבת שובה. ונחלקו הפוסקים מתי הזמן הנכון לקרותו,

האם מליל הושענא רבה או מליל שמח"ת. ורבים נוהגים לקרותו בליל הושענא רבה.

סוף זמן קריאת השמו"ת הוא עד שגומרים לקרוא בתורה את 'וזאת הברכה'.

חינוך קטנים לשניים מקרא

יש לחנך מגיל שיש בכוחו לקרוא ולהבין בעצמו מה שקורא, והוא גיל מאוחר יותר מגיל חינוך הרגיל [נפעמים רבות הוא קרוב לגיל בר מצוה] (סי' רפה ושמג).

האם צריך לקרוא פרוש רש"י בפה

אם קורא רק פירוש רש"י לבד וסומך על זה שמעיקר הדין יוצא יד"ח בפירוש רש"י במקום תרגום - צריך להוציא המילים בפיו, אך אם הוא יר"ש שקורא גם רש"י וגם תרגום - ראה בשאלה הבאה.

יר"ש שקורא רש"י ותרגום האם צריך להוציא בפה את רש"י

יר"ש הקורא גם תרגום די שיקרא פירוש רש"י בהרהור.

האם אפשר ללמוד שנים מקרא ואחד תרגום בלילה

לכתחילה אם יכול ללמוד מקרא ביום ילמד ביום, אבל אם אין לו זמן אחר לקרוא שמו"ת - יכול לקרוא אף בלילה. ובליל שישי ובליל שבת מותר לקרוא בלילה לכתחילה.

צורת הקריאה

בכל אופן וסדר שקוראים שנים מקרא ואחד תרגום יוצאים ידי חובה, אך ישנם שני אופנים לקריאת שמו"ת שהם מובחרים יותר -

א - לקרוא כל פסוק פעמיים ואח"כ התרגום של אותו פסוק.

ב - לקרוא כל פרשה פתוחה או סתומה פעמיים ואח"כ לקרוא את התרגום, ודעביד כמר עביד ועביד כמר עביד (סי' רפ"ה משנ"ב ס"ק ב').

ויש הנוהגים לכתחילה לקרוא קריאה אחת (מלבד קריאה פעם שניה ותרגום הנקראת בנפרד) עם הבעל קורא, ויש להם על מה שיסמוכו (ספר המנהגים למהר"א טירנא עמ' כה', וע"ע סי' רפה' סעי' ו' מג"א ח' - ט', ומ"ב טז' וט"ז שם ס"ק ב').

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס' 39

בוהה של תפילה

טבת תשפ"ב

הנס ע"י ילוד אשה, הנביא אלישע. וזה נותן לנו מעט השגה עד איזו דרגה גבוהה מסוגל בן אדם להגיע.

לאחר שגדל הילד, יצא עם אביו על הקוצרים, ושם התלונן שכואב לו הראש, ולאחר מספר שעות נפח את נשמתו ומת. ראתה אמו כן, ומיד רצה לחפש את אלישע הנביא ולבכות לפניו. הוא היה אז בהר הכרמל, שם ישב אליהו הנביא שהיה רבו, והוא למד תורה ממנו, היא הגיעה עד אליו ונפלה לפני רגליו ובכתה, הלא הבטחת לי שיהיה הבן הזה בן קיימא, והנה תראה כעת הוא שוכב בחדרו מת. דרך אגב, יש לנו ללמוד מכאן על אמונתה של האשה, כי מה היא רצתה מהנביא, מה הוא כבר יכול לעשות? אם היתה מגיעה לפני שעות אחדות, כאשר עוד היה בנה בחיים, ומבקשת ממנו שיתפלל עליו שלא ימות – ניחא, אבל כעת שהוא כבר מת מה יכול הנביא לעשות. אך היה בה אמונה גדולה בנביא, והיא האמינה שיש בכוחו ובכוח תפילתו לפעול דברים אף שלא כדרך הטבע לגמרי, ולהחיות את בנה המת.

הלך איתו אלישע אל ביתה, נכנס אל החדר ששכב בו הילד, סגר את הדלת אחריו, והתפלל לפני השם יתברך, ולאחר מכן גהר על הילד המת והחיה אותו. והנה כאן שוב אנו רואים את כוחו של אלישע, אך זה כבר לא 'מופת' כשני המופתים הקודמים, כאן אנו רואים את כוח התפילה שלו, כיצד שמע השם אל תפילתו והחיה את המת שלא כדרך הטבע לגמרי.

לאחר מכן מסופר בנביא מלכים עוד מופת גדול שעשה אלישע עם נעמן, שהיה מצורע והוא הורה לו לטבול שבע פעמים בנהר הירדן, וזה ריפא אותו מצרעתו. ולא מי הירדן הם שריפאוהו, שהרי לא שמענו סגולה כזו למי שחולה בצרעת – לטבול במי הירדן, אלא כוחו של הנביא שהורה לו לעשות כן, הוא זה שריפא את נעמן. ועוד הרבה סיפורים ומופתים מסופרים שם בנביא שעשה אלישע, כגון מה שהמתיק את המים הרעילים ביריחו, ועוד כיצד"ב.

הקב"ה נתן לצדיקים כוח שליטה על הבריאה

ב. ננסה להבין מהיכן היה לו את הכוח לעשות את כל המופתים הללו שלא כדרך הטבע, פוקד עקריות, מחיה מתים, והנס שעשה עם אשת עובדיה והשמן, כיצד היה לו כוח לפעול שלא כדרך הטבע ולעשות את כל זה?

יש שאומרים, שכוח מיוחד יש לצדיקים ש"צדיק גזור והקב"ה מקיים", אך אין בטעם זה די, כי משפט זה נראה כאומר שהצדיקים משתמשים בכיכול בהקב"ה שיקיים את גזירותיהם. על כן נראה כי ביאור הענין הוא, על פי מה שאמרנו בגמ' במגילה (יח, א), על הפסוק שנאמר אצל 'עקב אבינו לאחר שבנה את המזבח: "ויבן שם מזבח ויקרא לו קל-אלוקי ישראל" (בראשית לג, כ), והנה יש שתי אפשרויות כיצד להבין את הפסוק הזה, או שקרא 'עקב אבינו למזבח 'קל-אלוקי ישראל', או שקרא אלוקי ישראל לעקב 'קל', והגמרא שם אומרת שאכן זו היא כוונת הפסוק: ויקרא לו לעקב קל, ומי קראו קל? אלוקי ישראל. וצריך להבין הביאור, מה המכוון בזה שקרא עקב אבינו בשם 'קל'. ביאור הענין, שהקב"ה נתן לו כוח שליטה בבריאה, שיש בכוחו לשלוט ולקבוע דברים! כביכול לעין מה שיש להקב"ה כח בבריאה שהוא שולט ומנהיג את הכל, כך הוא נתן גם לצדיקים כוח מעין זה, שיש להם שליטה בבריאה והם יכולים במאמר פיהם לשנות דברים מדרך הטבע! זה עומק הענין של 'צדיק גזור', שיש לצדיקים כוח לשלוט בבריאה ולגזור בה גזירות. ואת הכוח הזה אנו רואים אצל אלישע הנביא, בכל המופתים המסופרים כאן שעשה.

כוח התפילה

ג. אך יש נקודה נוספת שעלינו ללמוד ממעשה זה של אלישע. כאשר הגיע אלישע הנביא אל מיטתו של הנער, וראה שהוא מוטל לפניו ללא רוח חיים, מה עשה? 'ויתפלל אל השם'. נשאלת השאלה, מה היה לו להתפלל, הרי הוא רואה שהנער כבר מת. ואנו רואים בספר שמואל (ב, יב) שסופר על דוד המלך, כאשר נולד לו ילד מבט שבע והיה הילד חולה מאוד, עשה דוד הרבה תעניות וצומות והתפלל בכל כוחו על הילד שיבריא, אבל נגזרה הגזירה והילד מת. מיד כאשר שמע דוד על מותו של הילד, הלך ואכל והסתפר [כדניו של המלך שצריך להסתפר בכל יום. וידוע מה שאמר בזה מרן הרב מבריסק זצ"ל, שדניו דוד להסתפר בעודו אונן לפני שחולו עליו דניו אבולת בסתימת הגולל], תמהו מקורביו מאוד ושאלו אותו כיצד יתכן שכאשר היה הילד חי ישב בצומות ובתעניות, וכעת כאשר הוא כבר

המופתים שעשה אלישע הנביא

א. בהפסטר פרשת וירא, קראנו בנביא כל המעשה עם אלישע הנביא, ננסה להתבונן בו להבין עד איזו דרגה גדולה יכול ילוד אשה להגיע. תחילה מספר הנביא המעשה שהיה עם אשת עובדיה, היה זה לאחר שבתקופתו של אחאב סבלו נביאי השם מאוד מרדיפות והריגות ע"י איזבל, אשתו של אחאב, שהרגה הרבה מהנביאים ובני הנביאים, עד שמאה בני נביאים התחבאו במערה, חמישים במערה אחת וחמישים במערה אחרת. אז אמנם במערה היו יכולים להיות בטוחים יותר על חייהם, אך עדיין היו זקוקים שם לאוכל שלא ימותו ברעב. מי שלקח על עצמו את העול הכבד לפרנסם יום יום, ולהביא להם את מאכלם ומימיהם, הוא עובדיה הנביא. אך התקופה ההיא היתה תקופת בצורת, והמאכלים היו יקרים מאוד, ולהאכיל מאה נביאים מידי יום ביומו זה עול כלכלי כבד, ומהיכן יהיה לו כסף לעשות כן? מה עשה, היה לוה מיהורם בן אחאב כסף רב בריבית, ולמרות שהדבר אסור מ"מ לא היתה לו ברירה כי לא היה מצב של פיקוח נפש, אם לא יהיה לו מה לאכיל את הנביאים הלא כולם ימותו ברעב, על כן הותר לו לעשות כן, ובכסף זה שהיה לוה ממנו האכיל את כל הנביאים במערה.

כשחלפה הסכנה ויצאו בני הנביאים מהמערה, בא הנושה לגבות את חובו, והיה זה חוב עתק. ובינתיים עובדיה כבר נפטר, על כן הוא בא לאשת עובדיה לתבוע, אך לא היה לה כלום בבית, ולא היה לו מה לקחת ממנה בחובו. מה עשה, אמר לה יש לך שני ילדים בביתך, תני לי אותם לעבדים ובוה יושלם החוב. ודבר זה הוא בודאי שלא כדין, וכי יש אפשרות למלוה לגבות את ילדי הלווה בחובו? יתירה מזו, אף הלווה עצמו אינו מחוייב להשכיר עצמו לעבדות בכדי לשלם את חובו, א"כ ודאי שבניו לא צריכים להשתעבד למלוה של אביהם. אך הוא היה רשע, הלא היה עובד עבודה זרה יחד עם אחאב, וכך היה בדעתו לעשות, לגבות את בני עובדיה לעבדים תחת חובו שהיה חייב לו.

הגיעה אשת עובדיה לבכות אל אלישע הנביא, וסיפרה לו דברים כהווייתם: עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את השם, והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים. שמע אלישע את מצוקתה, ושאל אותה האם בכל זאת יש לה משהו בבית שהיא יכולה לפרוע בזה את חובה, אמרה לו: אין לשפחתי כל בבית כי אם אסוך שמן, רק כד אחד קטן של שמן זה מה שיש לי בבית, ומלבד זאת אין לי מאומה. וכאן הגיע המופת הגדול של אלישע, הוא הורה לה לאסוף את כל הכלים שיש לה בבית, ולהוסיף עוד כלים של כל השכנים שלה, ולהעמיד את כל הכלים הריקים בתוך ביתה ולסגור את הדלת, ואת תמלא את הכדים הללו בשמן שיש לך בבית, ותראי כיצד השמן יתברך ויתרבה. ואכן כך עשתה, וכך היה, היא מילאה מאותו כד קטן של שמן שהיה לה, את כל הכלים הרבים שהביאה לביתה, ומשמן זה התפרנסה וגם שילמה את חובה.

זה המעשה הראשון מסופר בהפסטר, ובו אנו רואים את המופת הגדול שעשה אלישע שלא כדרך הטבע, כיצד מעט שמן התרבה מאוד בצורה פלאית.

עוד מסופר שם, שבבוא הימים עבר אלישע אל שונם, והיתה שם אשה גדולה שעשתה לו הכנסת אורחים בעין טובה, היא ראתה שאיש אלוקים קדוש הוא, שכאשר היה אוכל אצלה לא באו זבובים על שולחנו, ובקשה מבעלה שברצונה לעשות עבורו עליית קיר קטנה, ולהקצות לו שם מיטה ושלחן כיסא ומנורה, בכדי שבכל פעם כאשר הוא מגיע אלינו לאכול יוכל ללכת לחדרו לנוח שם. ואכן כך עשו, הביאו לאלישע הנביא חדר מיוחד שיוכל להיות בו. כאשר ראה כן אלישע, שלח את גחזי נערו לשאול את האשה האם חסר לה דבר מה שהוא יוכל לעזור לה בזה, אולי לדבר עבורה באיזה ענין עם המלך או עם שר הצבא, אמרה לו האשה שלא חסר לה דבר, אך גחזי אמר לאלישע שאין להם ילדים ובעלה כבר זקן. שמע כן אלישע ואמר לו: קרא לה, והיא אכן באה ועמדה בפתח דלתו של אלישע. שם בירך אותה והבטיח לה: למועד הזה כעת חיה את חובתך ב! הוסיפה האשה לבקש ממנו, שאם יהיה לה בן לא בריא, שימות מיד, אין זה נחשב 'חובתך ב', והוא בירך אותה שיהיה הבן הזה בן קיימא. ואכן כך היה, לאחר שנה בדיוק נולד לה בן.

ולהבין את גודל הנס, מספרים לנו חז"ל (פרד"א פרק לג) שהשונמית הזו כבר לא היה לה אורח כנשים, ונעשה לה נס כדרך שעשה הקב"ה לשרה אמנו, שילדה בו שלא כדרך הטבע. אלא ששם נעשה הנס ע"י מלאך שנשלח במיוחד להודיע לאברהם שעתיד להיפקד, וכאן נעשה

מת אינו יושב ומתאבל אלא הולך לאכול ולהסתפר. ענה להם דוד, כאשר היה הילד חי התעניתי וצמתי כדי להתפלל אל השם שירחם עליו וירפא אותו, אבל כעת לאחר שהוא כבר מת, מה אני יכול לעשות! הוא כבר לא יחזור אלי.

וכאן אצל אלישע, למרות שהנער כבר מת אנו רואים שהוא עמד בתפילה להתפלל שישבו הילד לחיים. מהיכן שאב את העוז להתפלל על כזה דבר שהוא נגד הטבע לגמרי. ואנו רואים בימינו, כאשר יש משהו שחולה רח"ל במחלה הנוראה, לפעמים מנסים להסתייג מבני האדם את מצבו הקשה בכדי שלא לייאש אותם מהרחמים, כי כאשר שומעים האנשים שהחולה במצב קשה מאוד פעמים רבות שכבר מרגישים מיואשים ולא מתפללים מכל הלב. וכאן, לאחר שהנער כבר מת, היה יכול אלישע לעמוד ולהתפלל מכל ליבו להחיות אותו.

לומדים אנו מכאן מהו זה כוח התפילה, אלישע הנביא הכיר את אמינותו מציאותו יתברך, הוא ידע שהקב"ה הוא כל יכול ואין דבר יפלא ממנו, וכפי שאמר הקב"ה לאברהם: היפלא מהשם דברי! וכשם שהקב"ה יכול לעשות שעקרה תלד, כך הוא גם יכול לקחת ילד מת ולהחיות אותו.

אנחנו צריכים ללמוד מזה גם אלינו, לפעמים מרגישים שכבר 'אין מה לעשות', אך האמת היא שהתורה הקדושה אומרת לנו: ומי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כהשם אלוקינו בכל קראינו אליו! הקב"ה קרוב אלינו ולתפילותינו, הוא שומע, הוא מחכה שנפנה אליו והוא עונה לנו לתפילה. לתפילה יש כוח עצום, ואנו צריכים לדעת את זה.

ובאמת ישנה קושיא, שהרי אמרו בגמ' (ב"מ נט, א) "מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה", ולמדו כן מקרא באיכה "גם כי אזעק ואשועו סתם תפילתי", ואמרו שם שלמרות שננעלו שערי תפילה, מ"מ שערי דמעות לא ננעלו. ולכאורה זה פלא גדול, שהרי התורה אומר שהש"ת קרוב אליו 'בכל קראנו אליו', ואילו כיום שנחרב בית המקדש הרי ננעלו שערי תפילה. ושמעתי אחד שאמר, שאמנם שערי תפילה ננעלו אך אם דופקים חזק השערים נפתחים. אבל בגמ' שם לא נראה כן, שהרי למדו הדבר מהפסוק שאומר 'גם כי אזעק ואשועו סתם תפילתי', היינו גם אם אני זועק, בוער ומתחנן, משוע, עדיין סתם תפילתי.

אכן ביאור הענין הוא, כפי שאמרו שם בגמ' שגם כאשר שערי תפילה ננעלו עדיין שערי דמעות לא ננעלו, והענין הוא **שכאשר אדם זועק מקריאת ליבו, בלב נצור ונזכה, הקב"ה לא עומד מנגד והוא שומע ומקבל את תפילתו**. כאשר האדם מוריד דמעות לפניו ית', בין אם דמעות של כאב וצער ובין אם דמעות של געגועים להקב"ה, לפעמים כאשר אדם מרגיש קרוב מאוד אל בוראו הוא יכול לבכות ולדמוע מרוב געגועים אליו, כאשר אדם פונה אליו מתוך דמעות כאלו או דמעות של כאב הקב"ה פותח את כל השערים בפני התפילה שלו. וכאשר נאמר בתורה "בכל קראנו אליו", הכוונה היא שיהיה 'קראנו אליו', שנקרא אליו מכל הלב, וקריאה כזו אכן הקב"ה קרוב אליה מאוד.

יש השגחה פרטית על כל אחד

ד. התורה הקדושה מלמדת אותנו בכמה מקומות שנדע שיש השגחה פרטית על כל אחד ואחד מ ישראל, וכגון המעשה שהיה עם שרה אמנו כאשר נלקחה אל בית פרעה, ששלח הקב"ה מלאך שיכה אותו במחלת הראתן, והכה אותו על פי דבריה של שרה, היא אומרת לו להכות והוא מכה. מה אנו לומדים מכך? אנו רואים שהקב"ה משגיח על ישראל, הוא משגיח על כל אחד ואחד, הוא רואה מה ארע עם שרה אמנו, הוא רואה שהיא נלקחה לבית פרעה, והוא שולח מלאך להושיע אותה משם. וכך אנו רואים אצל יצחק והמעשה עם אבימלך, וכל המעשה של יעקב בבית לבן, בכל זה התורה באה ללמד אותנו שנדע שיש לנו מישור משגיח עלינו בכל עת ובכל רגע. ועל זה אנו אומרים ומברכים בכל יום "אלוקינו ואלוקי אבותינו", הקב"ה הוא האלוקים שלנו, שמשגיח עלינו, והוא אלוקי אבותינו שהשגיח על האבות הקדושים בהשגחה פרטית. ועל זה משבח דוד ואומר: לא הניח לאיש לעשקם ויוכח עליהם מלכים (דבה"א טז, כא), הוא השגיח עליהם תמיד ושמר עליהם מפני כל צר ואויב.

לזכרו של הג"ר רפאל ברוך טולידאנו זצ"ל

ה. ואת היסוד הזה אני רוצה לומר ביום זה כאשר התאספנו לזכרו של סבי רבי רפאל ברוך זצ"ל, שהוא היה איש קדוש שתמיד היה חי עם הבורא עולם, הוא היה בוכה לפניו על צער הגלות, היה מבקש תמיד מהקב"ה בדמעות שישבו לביתו. לאחר פטירתו שאלו אותו האם הוא היה עושה 'מופתים', אמרתי שלא ידוע לי על מופתים שהוא עשה, אבל כוח התפילה שלו היה חזק מאוד. וסיפר יהודי, שפעם אחת כאשר אשתו יצאה לבית החולים בלינסון ללדת, הודיעו לו הרופאים שהמצב מסוכן מאוד, ואמנם הם עושים את כל המאמצים אך בדרך הטבע יש סכנה גדולה מאוד גם לאם וגם לעובר, והמצב נראה 'לאחר מעשה'. ייעצו לו, אם יש לך רבי, תלך אליו ותבקש ממנו שיברך אותך ויתפלל עליך. הוא מיד שם פעמיו לביתו של רבי ברוך, וסיפר לו על המצב הקשה של אשתו, ובקש ממנו שיעתיר עליו. מיד עשה לו רבי ברוך פדיון נפש, והחיל להתפלל כדרכו בדמעות שליש, פנה להקב"ה ובקש ממנו שיושיע אותה וישלח לה רפואה שלימה. כשסיים תפילתו אמר, לך תקנה יין ונעשה 'לחיים', מזל טוב! הוא ידע מתוך תפילתו שגורה

בפיו, שתפילתו נענתה. וכמו שאמרו בגמ' (ברכות לד, ב) על רבי חנינא בן דוסא, שהיה יודע האם תפילתו נענתה, ואמר "מתוך שתפילתי שגורה בפיו יודע אני שהוא מקובל. ואכן כאשר שב הבעל לבית החולים בשרוהו הרופאים שיצא הולד שלום, ואין סכנה לא לאם ולא לילד. וזה מלמד אותנו על כוח התפילה, עד כמה הוא גדול, ואין דבר העומד בפניו.

מעשה נוסף שמעתי, סיפר אותו הרב משה תנעמי, רבה של רכסים. לפני שנים רבות, ראיתי את מצב הטהרה בעירנו, ונוכחתי לגלות שאמנם יש מקווה מהודרת וכשרה בעיר אך היא ריקה ושוממה, וכמעט לא באים לשם לטבול. ייעצו לי שאם אבנה מקווה מפואר יותר זה ימשוך אותם להגיע, ואכן עשיתי כך, אך עדיין לא באה הישועה משם, והוא נותר לעמוד על ביקוש נמוך מאוד. אמרו לי לפנות לרבי ברוך, והוא ידו רב לו בהשפעה על עם ישראל לשמור טהרה וקדושה. ואכן כך עשיתי, והגיע רבי ברוך לרכסים, עשה שם חוגי בית לנשות השכונה, דיבר עימן אודות החשיבות הגדולה של טהרה המשפחה, והוא עם היראת שמים שהייתה מפעמית בקרבן הצליח לשכנע אותן ולהסביר להן את חשיבות הענין, עד שלאחר כשבועיים הגיעה הבלגית בדרישה להוסיף במשכורתה, כי היא צריכה לעבוד עוד שעות רבות מחמת העומס שנוצר.

כאשר ראה הרב תנעמי את ההשפעה הגדולה שיש לרבי ברוך, הוא ביקש ממנו לבוא לעוד ועוד מקומות באזור חיפה והקריות, ואכן היו נוסעים הרבה יחד, הרב תנעמי היה לוקח אותו ברכבו לחוגי בית, והיתה לו השפעה גדולה על הרבה מבנות ישראל. פעם אחת, כאשר נסעו יחדיו, באמצע הדרך נתקע הרכב ולא היה באפשרותם להמשיך לנסוע. לא היתה ברירה, ואמר רבי ברוך לרב תנעמי שמכיוון שיש הרבה שמחים להם אי אפשר להתעכב, נשאיר את הרכב פה ונסע באוטובוס, ולאחר מכן נשוב לכאן לבדוק מה לעשות עם הרכב. אכן כך עשו. כאשר הגיעו לתחנת האוטובוס, ישב שם יהודי צעיר מהעיר מקנע שבמרוקו, ורבי ברוך פתח עמו בשיחה, במהלך שיחתם התברר לו שאותו יהודי לא מניח תפילין. החל רבי ברוך לשוחח עמו בדבר המצוה הגדולה והחשובה הזו של הנחת תפילין, עד שאמרו חז"ל (ר"ה יז, א) שדינם של רשעים ביהנום י"ב חודש אך קרקפתא דלא מנחא תפילין נידון לדורי דורות, וכך הצליח לשכנע אותו דע שהבטיח לו שממחר בוא מתחיל להניח תפילין. לאחר ההבטחה שיצאה מפיו, פנה רבי ברוך לרב תנעמי ואמר לו לך תתניע את האוטו ותבוא לכאן לאסוף אותי! ברור לי כשמש שכל העיכוב הזה נוצר בכדי שאוכל לפגוש את הבורח ולהשפיע עליו להניח תפילין, וברגע שבצעתי שליחותי הרכב יחזור לפעול. ואכן כך היה.

וכאן אנו רואים במעשה זה את ההשגחה הפרטית שמשגיח הקב"ה על כל יהודי ויהודי, כיצד הוא זימן את אותו צעיר לתחנת האוטובוס, וסיבב שהרכב שנסע בו ייעצר בכדי שרבי ברוך יפגוש את הצעיר ויגרום לו להניח תפילין.

סיפור מעין זה היה מספר מו"ר מרן הגרא"מ שך זצ"ל על מרן הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל, שהיה רבה של וילנא, ומידי שנה היה נוהג לצאת לנופש בתקופת אב, והיה שב לוילנא לפני שבת סליחות. שנה אחת, כך סיפר הרב שך, לא חזר ר' חיים עוזר לשבת סליחות, וכולם התפלאו על כך, ואף הוא עצמו היה כאוב על שנאלץ להישאר שם. כאשר שב לאחר מכן, סיפר שהסיבה שהוא נשאר עוד קצת זה בהוראת הרופאים שהורו לו על צורך ביותר מנוחה. אך הסיבה אמיתית, כך אמר, היא סיבה אחרת לגמרי, לא הרופאים ולא מנוחה, אלא ענין אחר לגמרי, וגופא דעובדא כך הוא:

כאשר הייתי שם בשבת, ראיתי שהגיע לבית הכנסת יהודי אמריקאי נכבד, במהלך השבת פתחתי עמו בשיחה מה מעשיו כאן, והוא סיפר לי שהוא אלמן, ואחיו נפטר לפני תקופה והשאיר אחריו אשה וילדים יתומים, ייעצו לו ידידיו לישא את האשה וכך יוכלו הילדים לגדול אצל הודו שלהם ויהיה טוב לכל הצדדים. שמע כן ר' חיים עוזר ונזעק, הלוא זה איסור כרת דאורייתא! אשת אח שיש לו בנים אסורה! ואל תחשוב שזה חומרא יתירה או מנהג טוב, מקרא מפורש הוא, והראה לו את הפסוק. אך אותו אדם לא השתכנע, ואמר לו 'ותרא', אם הרב של וילנא הוא לי שזה אסור הייתי שומע לו, אבל אתה... מיד הוציא ר' חיים עוזר את הפספורט מכיסו, שם היה רשום על יש שמו את התואר 'רבה של וילנא', והראה לו. אני הוא רבה של וילנא, אמר. כאשר שמע כן, והבין שלפניו עומד אדם חשוב תלמידי חכם, החליט לסגת מהרעיון.

סיים ר' חיים עוזר ואמר, אז אתם מבינים למה נשארתי שם? הקב"ה סיבב שהרופאים יגידו לי להישאר שם בשביל שאציל את היהודי הזה מלעבור על איסור דאורייתא של עריות.

יסוד זה אנו צריכים ללמוד, ראשית כל את יסוד התפילה, עד כמה כוח התפילה הוא גדול, ותמיד כאשר יש צרה או מועקה כל שהיא עלינו לפנות להקב"ה ולהתפלל אליו, והוא שומע אותנו ויושיע אותנו. ועוד עלינו להפנים שיש לכל אחד ואחד השגחה פרטית מלמעלה, הקב"ה יושב ומשגיח על כל אחד ואחד, וכפי שראינו כאן בשני הסיפורים האלו כיצד סיבב הקב"ה גם את תקיעת הרכב של רבי ברוך, וגם את הישארותו של ר' חיים עוזר בעירית הדאציה בשביל להציל יהודים מאיסורים ולזכות אותם במצוות.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר

טל' 054-8520936

או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עוטה אור', או באמצעות

הטל' 03-7630585 שליחה 6465

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממויינים הרב שלימ"א במערכת

"קול יהודי מרוקו" 0747962335 שלוחה 2-2 שמעו ותחי נפשכם

הדברים נכתבו עפ"י הבנת הכותב, מתוך שיחה הנמסרת בבית הרב מידי מוצ"ש בשעה 20.00 לקבלת הגיליון במייל מידי שבוע, ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: m0548468875@gmail.com

עקוב הלב מכל

❖ דווקא מכת ברד, האש המתלקחת בתוך הברד, אמורה הייתה לעורר ניצוץ של תשובה בלב המצריים, אלה שבהמותיהם ניצלו ❖ לפעמים העקמומיות של הלב מתגלה במקום הכי לא מפליא.

ל**באורה** מכת ברד צריכה להיות בגבורה יותר, אש מתלקחת בתוך הברד, אין האש נסוגה מפני המים ואין המים מתאדים מפני האש, שניהם כאחד ששים לעשות רצון קונם. אך אין בנם זה כדי להכביד את לב פרעה, ואין בזה כ'מכה' יותר מאשר אילו באו בנפרד.

היו בה עוד כמה פלאות. על בהמות המצריים ירד הברד בעוז והמיתם, ועל בהמות ישראל הסמוכות לא ירד ולא פגע (מ"ד במדבר פ"ט). גם בהמות שרצו להימלט מאימת הברד, לא יכלו, מאחר שכדורי הברד התייצבו כמו נד, כמו קיר חוסם מוד' רוחות (שוחר טוב פרק ע"ט).

ו**עדיון**, אחר כל הפלאות הללו, אין בהם כדי חידוש מעבר למכות הקודמות, אין בהם כדי הכבדה נוספת מעבר לערוב, מעבר לבהמות מתות ושחין פורח באדם ובבהמה.

הירא את דבר השם

וב**מדומה** שבאותה מכת ברד, יש תוספת שלא נתנו דעתנו אליה עד עכשיו. חלק מהותי בתוך המכה הזו.

ב**כל** המכות הקודמות לא ניתנה אפשרות למצריים להינצל מהמכה, עד אשר יתעשת היושב על כסא המלך וישחרר את עם ישראל מעול העבדות.

עד שהגיעה המכה הזו. כעת מודיעים שכל האדם והבהמה אשר ימצאון בשדה ולא יאספו הביתה, וירד עליהם הברד ומתו. אם אתה רוצה לשמור על עצמך ועל בהמותיך, מוטב שתכניס אותם לאוורות ולרפתות. אם תעשה זאת, תינצל.

וקיון כאלה ששמעו. התורה מכנה אותם 'הירא את דבר ה' מעבדי פרעה'. יש מקום להבין כיצד היו כאלה שלא שמעו בקול משה, אם בדבר קל יכלו להציל את ממונם. אבל נניח לזה. כעת ב'ירא את דבר ה' מעבדי פרעה' אנו עסוקים.

מוזרה היא מכת ברד, ומשונה מחברותיה.

כל מכה מתוך עשרת המכות, לא באה ללמד על עצמה גרידא אלא ללמד על הכלל כולו יצאה. לכל מכה יש את הסיבה ואת הטעם מדוע דווקא מכה זו ומדוע דווקא בסדר הזה.

כל מכה הראתה באופן אחר את מדותיו של הקדוש ברוך הוא, את המידה כנגד מידה על מעשיהם של המצריים, הפלא ופלא.

מכת דם באה כנגד מה שהשליכו ילדי ישראל המימה (ב"ד שמות י, יז). מכת צפרדע באה כנגד מה ששיעבדו את ישראל להביא לפניהם שקצים ורמשים (ב"ד שמות י, ד), וכנגד זה שמנעו מהם קריאת שמע שחרית וערבית, באו הצפרדעים המקרקרים יום וליילה (זוה"ק שמות ל), הגה וכהנה רבות.

גם העיתוי של כל מכה, בדיוק נמרץ, עם הזמן המיוחד לה. יש מכות עם התראה ויש בלי התראה, לכולם נקצב מועד שנקרא מראש, משך זמן המכה וגם זמן ההפסקה בין מכה למכה, יד ה' נראתה ונגלתה שוב ושוב על אדמת מצרים, בחשבון מדויק. עד שהגיעה מכת הברד, שם המכה צריכה לימוד מחודש.

ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד

מוסכם הדבר שהמכות היו גוברות והולכות. בכל מכה התחדש עוצם של עונש שלא היה במכה קודמת לה, כי רק כך אפשר להשיג את המטרה של הכבדת לב פרעה ולמען שתי אותתי אלה בקרבו.

ב**מכת דם** היה אפשר להימלט על ידי תשלום ממון, ממכת הצפרדעים אי אפשר להימלט, אולם הם לא הותירו נזקים מלבד הבאשה, אחר שמתו. ממכת כינים ואילך החלו להישאר סימנים הולכים וגוברים, בגוף ובממון. עד מכת שחין שהיה בה 'ניסים הרבה' (רש"י ט, ח) ולבסוף מכת הברד.

אם בלשון הכתוב הם מכונים 'ראי השם', עלינו להבין מה היא אותה יראה שנמצאה בהם.

כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה'

ראו נא עוד שינוי במכת ברד. משה מסרב להתפלל מיד להסרת המכה, עד שיצא מהעיר.

פרעה מבקש ממשה לשחרר אותם מעול המכה הזו, 'חטאתי הפעם. ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים'. משה מסכים להתפלל, אבל לא כאן, רק כצאתי את העיר. הסיבה היא, משום שמצרים גדושה בעבודת גילולים בכל פינה, ובשביל לפרוש כפיים, עליו לצאת מהעיר ('ע' רמב"ן שרצה לפרוש כפיו אל השמים, ולכן לא יכל להתפלל בביתו).

וזו טענת פלא. במכות הקודמות משה כן הצליח להתפלל בתוך העיר, מה השתנתה מכת ברד שעבורה יש לצאת מהעיר?

וכנראה שכעת, במכת ברד, התגברה טומאת עבודת האלילים ביותר, עד כדי שמשה לא יכל לפלס דרך לתפילתו.

כי בדיוק באותה מכה שהתבררו בה 'ראי השם' מעבדי פרעה מתוך חבריהם שלא היו יראי השם, בדיוק אז התגברה עבודת האלילים (ראה דעת וקנים ט, כט). יוצא אדם מביתו בעיצומה של מכת הברד, מבין שבהמותיו בחיים ובהמות שכנו שוכבות פגרים, ומבין שזה בגלל ששמע בקול משה להכניס את הבהמות לבתים.

לכאורה היה עליו לשבח למי שאמר והיה העולם. רבותינו מגלים שדווקא אז הלך אותו 'ירא ה' מעבדי פרעה', והכפיל את כמות העבודה זרה, מקדיש את תודתו ליראתו! בלומר, אותם אלה שבהמותיהם ניצלו על פי עצת משה, הלכו בעת זובחו נסכים לאלוהי מצרים, משל אלה הם שהצילו את רכושם.

עקוב הלב מכל!

ראו ולא לקחו מוסר

הכרנו את המרגלים שראו צרעת מרים ולא לקחו מוסר. השתיקו את ליבם.

הכרנו את חיאל בית האלי שבכל התקדמות בבניית יריחו מת אחד מבניו, ולא למד מוסר מעצמו. השתיק את לבו.

והנה לנו השתקה מחודשת, חריפה מקודמותיה.

אינו אלא ממנגנון השתקה בנפש, זה שרואה את העולם קורם, ובכל זאת ימשיך להאמין בו בכל לבו, כי כך הורגל או כך קיבל מהוריו. המנגנון הזה משתק את המחשבה הבריאה, המתבוננת וחוקרת.

הרי זה אותו תינוק מזה רעב, ברגליים כחושות יסרב לומר פסוק 'שמע ישראל'. יעדיף להתפגר על גילולי בית אביו בעוד יראתו בחיקו, ולא לשנות את דרכו.

למה לא תשנה את דרכך? האמת נגלית לפניך במלוא יפעתה, מי ששמע בקול משה ניצל ומי שלא שמע הפסיד. ואתה הרי כן הסכמת לשמוע בקולו אתמול, היכן אתה כעת?!

זו תופעה שאין לה אח ורע, קשה להבנה, נוגעת עד עומקה של נפש.

אתם רואים שרשראות של ניסים ומחזיקים בעיקשות לא לשלח את העבריים, ניחא. אתם רואים שהמכות פוגעות בכם בדיוק, ומבדילות בין ישראל למצריים, ונותרים בעיקשות, ניחא. אבל גם כשהן מדלגות עליכם בעת ששמעתם לקול ה', אתם רצים לעבודה זרה להודות?!

זו ההבנה שלכם מזה מאורע? להכפיל את הייצור של עבודת הגילולים?!

נשגב מהבנה.

ולמה נתפלא על המצריים ולא נשתומם על עצמנו, בעת שאנו מציבים מחיצת הסתרה על מעשי ה' ונפלאותיו ומייחסים אותם אלינו. דווקא בעת שההשגחה העליונה האירה לנו פנים, בו בזמן נתפעל מעצמנו ומכישרונותינו הברוכים.

למה אנחנו מרבים בעבודה זרה, דווקא בעת שנגלתה עלינו יד ה'?

עקוב הלב מכל.

מי ידענו.

נתרם להצלחת
הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
ברוחניות ובגשמיות

לעילוי נשמת
קדוש ישראל
הרה"ק רבי ישראל אביחצרא זיע"א
לרגל יומא דהילולא (ד שבט)
נתרם ע"י הרב חנניה פרץ שליט"א – ביתר עילית

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסד על סדר הפרשיות

בולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת וארא

בערב הגאולה יכנסו ישראל לשער הנג' של הטומאה

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בפרשה, פרשת וארא.

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה'. פירש רש"י, אני ה' - נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפני. וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם. וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגוריהם אשר גרו בה. הקב"ה כרת עמנו ברית, וכאן אומר הקב"ה למשה רבינו, דע, אני אקיים את הברית הזו שהבטחתי ליתן להם את ארץ כנען. וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי.

אותם מאתים ועשר שנים של שעבוד ישראל במצרים, היו שנים של צער עצום הן בשעבוד גופני והן בשעבוד רוחני. האלשיך הקדוש מפרש מה שכתוב (דברים טו, ו) "וידעו אותנו המצרים ויענונו", וידעו אותנו - שעשו אותנו רעים. השחיתו גם את הרוחניות שלנו. וכך הוא מוכרח להיות, שכן בעצם היותם של ישראל בארץ מלאה טומאות כארץ מצרים, "ערוות הארץ" (בראשית מב, ט), בהכרח שיורדים הם ברוחניותם. ואמנם זה לא נעשה ביום אחד, אבל במשך תקופה ארוכה כל כך, מאתים ועשר שנים, בוודאי שהמקום משפיע.

הפסוק אומר (דברים ד, לד) "או הנסה אלהים לבוא לקחת גוי מקרב גוי, ופשטות הכתוב "מקרב" - מתוך. אבל דרשו רבותינו (מדרש שוחר טוב מזמור קיד), שכאותו דעה שצריך לפעמים להכניס את ידו לתוך מעי הבהמה ולהוציא את העובר מוחכה, כשהוא מקשה לילד, כך עשה הקב"ה בזמן שהוציאנו ממצרים. חזו "גוי מקרב גוי", קרב מלשון קרבים. הרי עובר ירך אמו (חולין נח, ה) הוא טפל ובטל לבהמה ונחשב ממש חלק ממנה. כמו שיש איזון לבהמה, כך יש ירך לבהמה, וזה העובר. וכלל ישראל ברוב ידידתם הרוחנית גם הם היו כאותו עובר, כחלק נטפל ומבוטל למצרים, וזיה הקב"ה כביכול צריך להושיט את ידו ולהוציאנו מקרב מצרים.

והאור החיים הקדוש כותב בהרבה מקומות בפרשות האלו, וכידוע כן בשם רבינו האר"י ז"ל, שהירידה הזו של ישראל היתה ירידה כמעט מוחלטת. שהרי יש הרבה הרבה דרגות לירידה, וכלל ישראל ירדו אז כמעט עד לדיוטא התחתונה, במ"ט שערי טומאה. ולשון הרמב"ם (הלכות ע"פ פ"א ה"ג), שבאותם ימים חשוכים שירדו ישראל ממעלתם בהיותם ממצרים, "כמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקר וחוזרין בני יעקב לטעות העולם". אותו אילן גדול של אמונה בבורא ששתל אברהם אבינו שמסר נפש כדי לנטוע ולשתול אמונה בלב הבריות להאמין בבורא יתברך, כמעט ונעקר מן העולם. וידוע שלכן הקב"ה מיהר להוציאם ממצרים, כי אם היו ממתנים עוד מעט כבר היו יכולים לרדת עוד ולהשקע בשער הנג' של הטומאה, ממנו אין תקומה (כמו שכתב האור החיים שמות, ג, ז).

האור החיים הקדוש בפרשה הקודמת (שמות ג, ה), כותב דבר נורא. במצרים באמת היתה ירידה גדולה, כמו שראינו. אבל קודם הגאולה העתידה, אומר האור החיים, תהיה הירידה גדולה עוד יותר, עד נג' שערי טומאה.

שער החמישים של הטומאה - שער המינות

מהו שער הנג' של הטומאה, ובמה הוא מתבטא?

ראיתי בספרים הקדושים (הובא בספר שומר אמונים מאמר האמונה דף ק"א ועוד), כי קבלה בידנו ששער הנג' הוא שער המינות. וכמו שאומרת הגמרא בעבודה זרה (דף יז, ב) על המינות, כי כל באיה כמעט לא ישובון, וצריך עבודה קשה עד מאד כדי לצאת מטומאה זו. ולדאבוננו הרב, בזמננו טומאה זו הלכה והתפשטה מאד, וכלל גדול הוא בתורה, שהאדם מושפע מאנשי סביבתו. יהיה מי שיהיה, אם אדם יהיה בסביבת אנשים מתוקנים והגונים, גם הוא ישתפר. ולהיפך, אם יהיה בחברת אנשים רעים, בהכרח ירד. כמו שהאריך בזה הרמב"ם ז"ל בהלכות דעות (פ"א ה"א).

כן אנתנו רואים אצל חניך ביתו של אברהם אבינו, שהיה דבוק בו כל הזמן, ראה אותו יום יום, אכל אותו יום יום, וגם למד אותו יום יום, וזהו לוט. בו ברגע שעזב

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmail.com

את אברהם אבינו והלך לסדום נתהפך להיות כאנשי סדום. ולכן כשהוא רוצה להציל את המלאכים, את מי הוא מציע לאנשי סדום תמורתם? את בנוחיו. כאן אנתנו רואים איך ירד לוט עד הדרגה התחתונה. ולכאורה איך אפשר כדבר הזה, הלא עד לא מזמן היית יחד עם אברהם אבינו דבוק בו יום יום? - אבל ההסבר הוא בזה, כי האדם מושפע מאנשי סביבתו. ודאי כשהיה לוט אצל אברהם היה מושפע מאברהם, אבל ברגע שעבר לגור בסדום, ושמע וראה את המחשבות שלהם ואת דעותיהם, זה השפיע עליו. ואמנם בודאי שלא היתה זו ירידה ביום אחד, אבל במשך תקופה יום אחרי יום היה יורד ויורד עד שנהיה ממש כאנשי סדום ועמורה. ולכן אילולי הזכות המיוחדת של אברהם אבינו היה לוט ראוי להאבד יחד עם כל אנשי סדום, כי גם הוא היה עושה כמעשיהם.

וכיום בזמננו יש את הדבר הזה. ואדם צריך לעמוד על המשמר כל הזמן כדי לא לקלוט ולספוג אווירה מהרוב, אוירה של היפך דעת תורה והיפך אמונת ה'. וזה מתבטא בהרבה אופנים. למשל, אותה אווירה של "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז). 'חיל' פירושו עשירות, כמו שמתרגם שם אונקלוס. הן עשירות גשמית והן עשירות רוחנית.

עשירות גשמית, כשאדם טועה ומייחס את ההצלחה שלו אליו עצמו. הוא אומר, למה יש לי, ולמה הצלחת? - כי אני טרחתי השתדלתי והפקרתי את חיי בשביל הפרנסה שלי, ולכן עכשיו אני קוצר את הפירות ויש לי ממון הרבה. והוא טועה ולא יודע שיש אחד יחיד ומיוחד שהעושר והכבוד ממנו יתברך.

זו עשירות גשמית, אבל צריך לדעת שכך זה גם בעושר רוחני. החכמה היא מאתו יתברך. וידע האדם היטב, "אתה חונן לאדם דעת". כל החכמה של האדם היא רק מהקב"ה.

ובאמת שמעתי מאדם גדול אחד שהעיר הערה נכונה. כידוע תפילת העמידה מחולקת לשלושה חלקים. החלק הראשון הוא שלשת הברכות הראשונות שהן שבח לה' יתברך, החלק האחרון והשלישי הוא שלשת הברכות האחרונות שבהן האדם מודה להקב"ה על כל הטובות שהיטיב וגמל עמו, והחלק האמצעי אלו הבקשות. והבקשה הראשונה שהאדם פותח בה, היא הבקשה על החכמה "אתה חונן לאדם דעת", כי באמת החכמה היא הכי חשובה, וכשיש לאדם חכמה יש לו הכל.

אמר אותו גדול, כשאדם מבקש על רפואה, איך הוא מבקש? - רפאנו ה' ונרפא. וכשמבקש על פרנסה, איך מבקש? - ברך עלינו. אבל רק בברכה אחת, תקנו וקבעו אנשי כנסת הגדולה, מאה ועשרים זקנים ומהם כמה נביאים, לשון של "אתה". אתה חונן לאדם דעת. ומדוע? - כי כאן יש מקום לטעות. ברפואה האדם רואה ויודע שהיא מאתו יתברך. הרי הרבה פעמים הרופאים מתייאשים ואומרים שאין לחולה תקנה, אולי יהיה עוד כמה חודשים, ולבסוף, החולה מספיד את הרופא שלו. הוא זוכה לאריכות ימים יותר מהרפא. כולם רואים כאלו סיפורים ומבינים שהרפואה רק מידו יתברך. אפילו בפרנסה אדם רואה הרבה פעמים, איך ייתכן שהוא יטרה ויטייגע, ולבסוף לא יצא לו כלום. ולהיפך, לפעמים אדם בלא שום טרחה יש לו יותר ממה שציפה. ומזה מבינים ויודעים גם כן שהפרנסה תלויה אך ורק בבורא יתברך.

אבל בחכמה יש מקום לטעות. אדם טועה ומייחס את החכמה לעצמו. לכן דוקא כאן יש את ההדגשה הזו "אתה חונן לאדם דעת". דע, החכמה גם כן היא מהבורא. וכל כמה שהאדם תוקע בעצמו את הידיעה הזו יותר שהחכמה היא מהבורא לבדו, כך ישיפיעו לו יותר ויותר חכמה. ולהיפך חלילה, אם אדם מייחס את החכמה לעצמו, יקחו ממנו את החכמה, וכמו שאומרת הגמרא (פסחים סו:) שכל המתיהר בחכמתו נוטלין ממנו את חכמתו.

המשנה אומרת כל השוכח דבר אחד ממשנתו כאילו מתחייב בנפשו (אבות פ"ג מ"ה). יש הרבה ביאורים במשנה זו, אבל אומרים בשם הבעל שם טוב שהסביר, 'כל השוכח דבר אחד ממשנתו, הוא שכח את את ה"אחד", את יחידו של עולם,

את ה' יתברך הוא שכח ממשנתו. הוא אומר, אני אשוב ואלמד, אני אחזור ואשגן, אני אדע את התורה, בהכל הוא אומר אני ואני ואני. אבל את ה', הוא שכח ממשנתו. ואחד כזה ששוכח את ה' ממשנתו, מתחייב בנפשו.

וכך רמזו במה שאמרו (הגיגה ט'): 'אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים למי ששונה מאה ואחד פעמים'. מאה ואחד, הכוונה שיהיה עם המאה פעמים הוא מצרף לזה גם את ה'אחד', את הקב"ה.

זהירות מהשפעת הרחוב

והאדם מושפע מאחרים. הוא רואה איך אנשים אומרים ומייחסים לעצמם את כל ההצלחה הן בגשמיות והן ברוחניות. תשאל בן אדם איך השגת דבר פלוני, והוא אומר לך הרי יש לי קשרים עם פלוני ועם אלמוני, והם עזרו וסייעו לי. תשאל בן אדם איך אתה יודע מה שאתה לומד, והוא משיב לך, זה בגלל שאני עשיתי כך וכך, ולמדתי כך וכך, בלא להזכיר שם שמים בפיו. וצריך להזהר לא להיות מושפע בדבר הזה מאחרים.

וכן הוא בענין אמונת החכמים. אדם שסומך על דעת רבותינו, שהם עיני העדה, אשריו וטוב לו. אבל כשנדמה לאדם שהוא מספיק חכם ויכול לבטל את דבריהם, והוא אומר לעצמו, נכון, הם אומרים כך, אבל אני אומר אחרת. הם חושבים, אבל גם אני חושב. זו סכנה גדולה. לא יכולה להיות לאדם טיפה של ראות שמים, בלי אמונת חכמים.

וכל הדברים האלו באים מכל מיני כלים ומכשירים שונים ומשונים שאדם מטה אליהם אוזן, וזה משפיע עליו. וזה השער הנ"ל של זמננו. וצריך השגחה ושמירה מתמדת, יום יום ושעה שעה כדי שלא יסתנו ויכנסו הדברים האלו אל האדם. וענין זה מרומז בפרשה שלנו. בהמשך הפסוקים כתוב שכשמשנה רבינו בא אל פרעה. וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך... ויאמר ה' אל אהרן ואל משה לאמר. כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את משך והשליך לפני פרעה יהי לתנין. זה יהיה האות והמופת. תקח את המטה האלהי, שהיה מן עדן כמו שאומר תרגום יונתן, והיה כתוב עליו שם המפורש, ותשליך אותו לפני פרעה, וייהפך המטה להיות תנין, נחש שרף.

אמרו רבותינו, מכאן יש לנו לימוד ומוסר השכל למה שדברנו. אפילו המטה האלהי, אם זורקים אותו לפני פרעה, למה הוא מתהפך? – לתנין. נהיה המטה לנחש. כי האדם מושפע מאנשי סביבתו, ואפילו מטה. כל זמן שהוא בידו של משה רבינו, הרי הוא מטה אלהים. אבל ברגע שמשליכים אותו לפני פרעה, על אדמת ארץ מצרים המאוסה ערוות הארץ, גם מטה האלהים מתהפך ונהיה לנחש. ומתי יתהפך שוב הנחש הזה להיות מטה? – רק כשיחזור שוב לידי של משה רבינו.

הוא שאמרונו. יהיה מי שיהיה, אפילו יהיה מטה האלהים, במדרגה גבוהה ונשגבה, אבל אם הוא יהיה בסביבת אנשים מושחתים ומקולקלים, בעלי דעות אסורות, בהכרח שהוא יבלע גם כן מהדעות האסורות, וייהפך להיות גם הוא נחש.

זה הוא השער הנ"ל, הקשה מכל השערים, דעות אסורות, ומינות. היצר הרע עובד לדאבונו הרבה הרבה בזמננו על הענין הזה, להכניס לאדם דעות אסורות על ה' ועל משיחו. ואפשר להתקל באנשים שמקיימים לכאורה את התורה והמצוות כפי שצריך, ומדקדקים בקלה כבהמורה, אבל כשאתה שומע אלו דיבורים הם מדברים, ובאלו דעות הם מחזיקים, הרי הדברים מבהילים כל לב לראות אדם ששומר את כל התורה והמצוות, אבל אומר, מה יש אם ילכו בחורי ישיבות לצבא. הרי זה תרתי דסתרי! איך יתכן שאדם ששומר תורה ומצוות ידבר דיבורים שכאלו. אבל זה כי האדם מושפע. הוא קורא מה שקורא, שומע מה ששומע, והדברים מתחללים ונכנסים אצלו.

האדם צריך לפקוח את העינים היטב היטב ולדעת, שלא כל דבר קוראים, ולא כל דבר שומעים, ולא כל דבר מכניסים לבית. כמו שאדם לא מכניס כל אוכל לביתו, ובדוק היטב היטב אם האוכל הזה כשר או לא, כי אינו רוצה לפטם את גופו במאכלות אסורות, כך צריך האדם לדעת שעליו לבדוק היטב היטב במה הוא מפתם את השכל שלו, ומה הוא מכניס לראשו. גם זה צריך בדיקה והשגחה, וצריך כשרות.

והנה, כשהחולה יודע שהוא חולה זה כבר חצי רפואה. מפני שהגם שהוא מסתיר את החולי שלו מעיני בני אדם, אבל בעצם היותו יודע שהוא חולה הרי הוא זוכר את זה ומנסה למצוא רפואה למכתו. אבל אינו לו לחולה שנדמה לו שהוא בריא. חולה שמתהלך כאחד האדם ולא מרגיש בחוליו, אין תקווה ואין סיכוי שיבריא, מפני שאין הוא יודע בכלל שהוא חולה.

הסכנה שבעיתונים ובמכשירים אסורים

לכן, אקריא מכתב שכתב רבינו הגדול הגר"מ שך שליט"א (זצ"ל) (מכתבים

ומאמרים ח"ג אגרת רס"ד), בענין הזה. לכבוד פלוני, שלום רב וברכה. אבקש אותך ואבקש את אשתך תחיל, אם אתם רוצים לחנך את הילדים שילכו בדרך הישרה, וזו היא עיקר העיקרים. אדם שמביא ילדים לעולם בשביל שיישאר לו שם, וכדי שיהיו לו עוזרים, מפסיד את התכלית. התכלית והעיקר היא לדאוג שהילדים יהיו גם כן משמשי ה' יתברך, וגם הם יהיו עבדים לבורא יתברך. וזהו מה שאומר כאן הרב שך, אם אתם רוצים שהילדים ילכו בדרך הישרה, ושלא תהיה לכם עגמת נפש מהם, וכל אחד רוצה את זה, שהרי אין לך עגמת נפש גדולה יותר מקלקול הבנים, וכמו שאומרת הגמרא (ברכות ז'): 'קשה תרבות רעה בביתו של אדם יותר מלחמת גוג ומגוג'. מלחמת גוג ומגוג היא המלחמה האחרונה העתידה, ומי יודע מה יהיה אז, אבל עם כל זה אדם שיש לו בנים שאינם מהונגין יש לו צער יותר גדול, ואי אפשר לשער ולתאר צער מי שבניו אינם מהונגין. ועוד מוסיף הרב שך, ויהיה לכם אך ורק נחת מהם. וכל אחד זה הרי מה שהוא מבקש כאן בעולם הזה. זו השמחה הכי גדולה של האדם בעולם הזה. אפילו אם יהיה עשיר כקרח ובריא כאולם שאף פעם לא מצטנן, אם יש לו צער מבניו כלום לא שווה בעיניו.

מה היא העצה לכל זה? – אומר הרב שך: וזהו וזהו מלכניס בבית מכשיר רדיו. הרב שך תולה את הכל בזה. הם מפטמים את השומע אך ורק בדברי ליצנות וניבול פה המרעיל נפש האדם. אדם צריך לדעת שבאותו הזמן ששומע מה ששומע, הרי הוא מרעיל את הנפש שלו. והרי הוא דומה למי ששותה כוס של רעל, ומבקש לאחריה עוד אחת, שגם כאן הוא שומע ומבקש אחרי זה עוד מהדורה. בכל שעה יש מהדורה, ובין המהדורות גם כן יש חדשות בקצרה למי שלא יכול להתאפק ולחכות שעה שלימה...

זה מרעיל את נפש האדם, ובפרט את נפשות הילדים שמושך אותם. וכשמתרגלים לשמוע את זה הם לא יכולים להתמסר ללימודים. נכנסים בהם כל מה שהם שומעים, כל המחשבות והדמיונות הללו, ועל ידי זה מדרדרים. זה הפתח הראשי לירידה עד שער הנ"ל.

אומר הרב שך, אביא לך ראיה לזה. כל ילדי הרחוב, איך הגיעו? בבית אחת? – וכי פתאום ברגע אחד עזבו הכל והלכו לרחוב? – ודאי שלא. אלא שלא התמסרו ללימודים ורצים אחרי דברים כאלה, וכשאין לימודים יש בטלה, והבטלה מביאה את כל הקלקולים בעולם. מגיעים ארתי פרחי ואומרים לילד אם אתה לא לומד שם, בוא ותלמד אצלנו, ניתן לך שיעורים בחנם. על כן כל מי שיודע שיש לו חובל לחנך את הילדים שילכו בדרך טובה, כל מי שחי אצלו הנקודה הזו והוא יודע שזה הוא עיקר העיקרים, לחנך את בניו בדרך התורה והמצוות כפי שצריך, צריך למנוע מהילדים לשמוע מכשירים כאלו.

ועל האם, שבדרך כלל ממנה שומעים הילדים הרבה יותר, מוטל יותר החיוב לפקח על הילדים בזה ובדאי שאסור להכניס בבית מכשירים כאלו. ממני הרוצה טובתכם ומברך אתכם, אלעזר שך. אלו הם דברי הרב שך שליט"א, עליו אמר רבינו הגדול הסטייפלער זצ"ל שרצונו הוא רצון הקב"ה.

זה הוא הפתח הגדול להדרדרות עד השער הנ"ל, של מחשבות המינות. וכל מי שחושב שלי זה לא יזיק, להווי ידוע שכבר ניזק הוא. כבר יש בו קלקול, וה' ירחם עליו, שיעציל להתנתק מהמחשבות האלו הרעות והאסורות שכבר נכנסו בו.

סילוק שיבושים ודעות מינות - רק בעסק התורה

קשה מאד להפטר מדעות אסורות. כל אחד יראה בעצמו, שיש דברים ששמע או קרא והוא יכול לזכור אותם משך כל שנות חייו. ולפעמים זוכר דפים דפים של דברים אסורים שקרא בילדותו, והוא עוד זוכר אותם, כי נחקקו הדברים בלבו. ואחר כך זה יכול להתבטא גם במעשה.

רק דרך אחת יש להוציא את השיבושים מן הראש, והיא העמל והיגיעה בתורה. רבותינו במדרש שיר השירים (פ"א) אמרו, נמשל הלב של האדם לכוס של שמן, נכנסת טיפת מים יוצאת טיפת שמן כנגדה. אדם יתאר לעצמו שיש לפניו כוס מלאה שמן, ואם שופכים לתוכה טיפה אחת של מים, כנגד הטיפה שנכנסה יוצאת טיפת שמן מן הכוס. ולהיפך, אם נכנסת טיפה של שמן יוצאת טיפה אחת של מים כנגדה. והנמשל הוא, שאם נכנס ללב דבר אחד של תורה, יוצא דבר אחד של ליצנות כנגדו.

זה לא דבר קל להכניס דבר של תורה ללב. הראיה היא, שהרבה פעמים אדם שומע דבר תורה, ולמחרת אם תשאל אותו 'מה אמרו אתמול בשיעור' הוא אומר לך 'אני לא יודע, שכחתי'. מה שאני כן זוכר זה רק שאמרו רבי חנניא בן עקישיא.. לכן לא קל הדבר להכניס דבר תורה בלב, אבל אם האדם מקעקע את הלב ומחזיר בו היטב היטב דבר תורה, כלשון הגר"א באגרתו, רק אז אפשר שתסתלק ותצא ממנו טיפה אחת של מים, דברי ליצנות.

ה' יהיה בעזרנו, שננצל מכל הדעות האסורות והחובות, ונזכה בקרוב שתמלא הארץ דעה את ה'.

פרשת וארא תשפ"ב

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

שאלות מעשיות בהלכות תיווך ושידוך

שאלה א

מתווך הציע לראובן דירה מסוימת לקניה, ולמרות שראובן היה מעוניין בדירה, היא נמכרה לבסוף לשמעון ששילם עבורה יותר כסף. כעבור חצי שנה עבר ראובן באותו הרחוב וראה שלט במרפסת של אותה דירה שהיא עומדת למכירה. לפיכך פנה הוא לשמעון שהינו בעל הדירה שימכור לו אותה, והם הסתדרו ביניהם במחיר, ולבסוף קנאה ראובן.

האם מגיע למתווך שהציע בשעתו לראובן את אותה הדירה, דמי תיווך מהקונה עבור רכישתו את הדירה, למרות שהמתווך לא ידע כלל שהדירה עומדת למכירה, וממילא לא היה לו שום חלק בעסקה שנעשתה?

תשובה

מגיע למתווך דמי תיווך. ויתכן שיש מקום לפשר במעט, ועיין במקורות. 1

שאלה ב

ראובן חיפש לקנות דירה בעלת חמישה חדרים, ומתווך הציע לו לקנות דירה מסוימת בעלת שלושה חדרים עם אפשרות הרחבה של עוד 40 מ"ר. הקונה התלהב מהמיקום, ומהמחיר, אולם כשבירר אצל השכנים בבנין האם מסכימים לבנייתו - נתקל בהתנגדות של כמה מהשכנים, ולכן לא רכש את הדירה.

כעבור שלושה חודשים אירס את בתו ונזכר בדירה ההיא, והחליט שהכסף שהוא ומחותנו מתחייבים, בתוספת המשכנתא הגדולה שהוזג לוקח על עצמו, ביחד ניתן לרכוש את הדירה ההיא, ולכן הם פנו ישירות לבעל הדירה והגיעו ביניהם לסיכום, ורכשו את הדירה.

האם מגיע למתווך דמי תיווך?

תשובה

מגיע למתווך דמי תיווך כמו הסכום שסיכם עמו אבי הבת בתחילה. 2

שאלה ג

שדכן הציע לראובן שידוך עבור בנו את בתו הגדולה של שמעון. והנה למרות שנמצאה התאמה בין המשפחות, וגם בנושא הכספי הצדדים הגיעו להסכמה, אולם התברר שתכונות האופי של הבן עם תכונותיה של הבת אינן תואמות, ולכן השידוך לא יצא לפועל, והבת התחתנה עם הראוי לה בתוך מספר חודשים.

כעבור חצי שנה נודע לראובן, שמחפשים שידוך לבת השניה של שמעון ובבירור שעשה התברר לו, שתכונותיה מתאימות לבנו, ולכן פנה לשדכן אחר להציע את השידוך לשמעון, שלבסוף יצא לפועל.

האם מגיע לשדכן הראשון חלק מדמי השדכנות מצידו של ראובן שמודה, שבגלל שבירר בשעתו על משפחת שמעון והתלהב מכך, לכן יזם להציע לבנו להשתדך עם הבת השניה באותה משפחה?

תשובה

א. אם משפחות המחותנים משתייכות לציבור הליטאי, או לשאר הקהילות הנוהגות כמותו - אבי הבן פטור מלשלם כל תשלום לשדכן הראשון. אמנם ישנם מקרים שדינם כמבואר בסעיף ב. 3

ב. בקהילות חסידיות באותן המשפחות שבהן ההתאמה בין המשפחות ובפרט היחס המשפחתי, והשיקול של זכות אבות מהווה מרכיב חשוב מאד בעשיית השידוך, ובפרט באותן המשפחות אם למשל, משפחת הבת הינה מיוחסת לגדולי שושלת החסידות או למשפחת אדמו"רים וכ"ש לאדמו"רי או רבני אותה חסידות שהחתן משתייך אליה, וצד החתן אינו מיוחס או במקרה הפוך - מגיע לשדכן הראשון חלק מדמי השדכנות. אולם לכל היותר יקבל עד שליש מדמי השדכנות, והיתרה יקבל השדכן השני, ועיין במקורות. 4

שאלה ד

שדכן הציע שידוך לראובן את לאה, ולמרות פגישת הצדדים, מסיבות שאינן מהותיות, השידוך לא יצא לפועל, ובמהלך השנה כל אחד מהם התחתן עם זיווג אחר. אלא ששני השידוכים הנ"ל לא עלו יפה, והם התגרשו בתוך מספר חודשים.

והנה לאחר שהחיים המרים לימדו את הצדדים מה באמת צריכים לחפש בשידוך יהודי, התקשר הבחור מיוזמתו למשפחת הגרושה, והם נפגשו, ולבסוף השידוך ביניהם יצא לפועל.

האם מגיע לשדכן שהציע והפגישם בראשונה דמי שדכנות?

תשובה

מעיקר הדין לא מגיע לו דמי שדכנות. אולם מכיון שבנידון דנן לא היה שדכן אחר, לכן ראוי להתפשר עמו וישלמו לו אחוזים מסוימים מדמי השידוך שמקובל לשלם אצל רווקים, ולא כמו שמשלמים עבור שידוך לגרושים. 5

מקורות

1. מאחר והמתווך הציע לו את הדירה שקנאה לבסוף, וגם הקונה מודה שרק בגלל המתווך ראה את הדירה והשתכנע לקנותה, אע"פ שלבסוף העיסקה לא יצאה לפועל. אמנם גם כעת רק בגלל שנזכר בפעולתו של המתווך ובשיכנועו על מעלותיה של הדירה, הוא נכנס למשא ומתן לרכישתה, לפיכך למרות שבעלי הדירה השתנו, אולם התשלום בתיווך נובע בגלל רכישת הנכס בלבד, ולא משנה כלל מי הם בעליה. ומאחר ובכל מה שקשור לדירה עשה המתווך הראשון, וזה הועיל לקונה גם כעת להתעניין ולרכוש את הדירה, לכן מגיע למתווך את דמי התיווך. ועיין בשו"ת אבני נזר חו"מ (סי' ל"ו) שניתן ללמוד ממנו שכן היה מכריע בנידון השאלה דנן.

נוסיף עוד, שהמנהג לשלם דמי תיווך עבור רכישת דירה אחוז עד שני אחוזים מהמחיר שנקנתה הדירה. סכום זה קיים, למרות שהמחיר שהציע המתווך לקונה או למוכר היה גבוה או מוזל מהמחיר שלבסוף נמכרה הדירה.

אמנם למרות האמור, מאחר והמידע החדש שהדירה עומדת למכירה, נודע לקונה מהשלט שהוצב במרפסת ולא מהמתווך, לכן יש מקום לפשר במעט במחיר התיווך.

אבל נדגיש, שאם נודע לקונה שהדירה עומדת כעת למכירה ממתווך אחר, הדין יהיה שונה, ובמקרה זה שני המתווכים יתחלקו בשווה בדמי התיווך או שאחד מהם יקבל שלישי והשני שני שלישי. ותלוי הדבר בכל מקרה לגופו, מה היתה עבודתו של המתווך השני בעסקה.

2. תחילה נקדים, מה יהיה במקרה השאלה, אם הקונה ביקש לקנות את הדירה לצורך מגוריו, אולם בגלל סירובי השכנים שיבנה עוד 40 מ"ר, החליט לבסוף לקנותה כמו שהיא כדירה בת שלושה חדרים, עבור משרד לעסקיו. הרי ברור שלמרות שהקונה שינה את יעוד השימוש בנכס הנקנה, אולם מאחר ותיווך משלמים עבור עצם רכישת הנכס שהגיע מחמת המתווך, ודבר זה נעשה גם כאן, א"כ מה משנה לנו עבור מה ייעד הקונה את הנכס שקנה אח"כ. לפיכך יצטרך לשלם דמי תיווך כמקובל.

לאור האמור, כ"ש שבנידון דנן שהקונה קנאה כנכס למגורי בתו עם היעוד למגורים שלשמה קיימת הדירה, ודאי שמגיע למתווך את שכרו. כי אין הבדל ביחס לדמי התיווך אם קנאה עבורו או עבור קרובו, בשני המקרים המתווך עשה עבודת תיווך עבורו. וכמו כן העובדה שהעיסקה נעשתה שלושה חודשים לאחר ההצעה מהמתווך - אינה מפחיתה את דמי התיווך.

3. פעולת השדכן היתה לזווג בין בנו של ראובן לבתו הגדולה של שמעון, ועבור שידוך זה בלבד מגיע לו שכר, ומאחר ודבר זה לא נעשה, אלא נעשה שידוך אחר עם בת אחרת שעבורה לא פעל השדכן מאומה, לכן לא מגיע לשדכן דמי שידוך. אמנם ישנם מקרים אצל משפחות מסוימות שגם אצלן שייך מה שאמור להלן במקורות במס' 4, ולכן יש לדון בכל מקרה לגופו.

4. ראיתי שמביאים בשם שו"ת הרי בשמים תניא (ס' פד) שהיה מגדולי הפוסקים בגליציה - פולין, לפני כמאה וחמישים שנה, וכיהן באזורים שהיו שם קהילות חסידיות, שבשאלה דומה חייב לתת לשדכן הראשון שלישי כדין מציע, בגלל שהוא קירב את התקשרות המשפחות, וזה מהווה חלק חשוב בעשיית השידוך. והנה אין הספר הנ"ל ברשותי, אמנם לאחר עיון ובידור אצל מביני דבר המשתייכים לקהילות החסידיות, נלע"ד שיפה הורה הגאון הנ"ל זצ"ל לגבי משפחות רבות מקהילות חסידיות, [אם כי אין הדבר קיים אצל כולן] ונבאר זאת בס"ד בהרחבה.

ישנן משפחות רבות בקהילות חסידיות, שאצלן: הייחוס, זכות אבות, וההדבקות בבתי צדיקים מושללת החסידות, מהווה מרכיב חשוב מאד בעשיית השידוך בין המשפחות. וכ"ש שלייחוס של זכות אבות ישנה משמעות רבה, כאשר לצד אחד אין יחוס לצדיקים הקשורים לשושלת החסידות, ואילו למשפחה השנייה יש יחוס כזה. ולכן כאשר המשפחה השנייה בעלת הייחוס, מוכנה להשתדך עם הצד הראשון, במקרה זה תעשה המשפחה הראשונה מאמצים רבים שלא לאבד את הזכות להשתדך עמו. ולכן אם השידוך עם הבת הראשונה לא התאים, הם ינסו בכל האפשרויות הניתנות להשתדך עם הבת השנייה. לפיכך מאחר והשדכן הראשון הוא זה שקישר וחיבר בין המשפחות, ועבודתו הועילה וגרמה מצידן גם ליצירת השידוך השני, לכן אפילו אם בפועל את השידוך לבת השנייה ביצע שדכן שני, אולם מגיע לשדכן הראשון שלישי או קרוב לכן מדמי השדכנות.

אמנם נדגיש, שהשיקול הזה קיים גם אצל משפחות חסידיות כשלשתיהן יש ייחוס וכו'. שייחוס האבות וזכות הצדיקים שתלוה את המשך השלשלת, הינו מרכיב חשוב מאד בעשיית השידוך בין המשפחות המיוחסות, ולכן מאחר ומקרים אלו ששכיחים גם בזמן הזה במשפחות רבות בקהילות החסידיות, וכ"ש כשהשידוך נעשה

בין משפחות אדמו"רים, שהקשר בין חצרות הצדיקים מהווה מרכיב חשוב ביצירת השידוך, לכן לגבן נשארת הכרעתו של השו"ת הרי בשמים. כלומר, באותן המקרים שהצדדים מודים, שהקשר שעשה השדכן הראשון בין שתי המשפחות, הוא זה שהיווה מרכיב חשוב לעשיית השידוך עם הבת השנייה.

5. מעיקר הדין מכיון שעבודת השדכן הראשון נעשתה כשהיו רווקים, ופעולה זו התבטלה לאחר שכל אחד מהם התחתן עם זיווג אחר. לכן אח"כ כשנעשו גרושים נחשב הדבר - שפנים חדשות של המשתדכים במהות, ובמצב שונה לחלוטין באו לעולם, ואינם קשורים לזוג הרווקים שעמם התעסק השדכן הראשון בשעתו. ולכן לא מגיע לשדכן הראשון דמי שידוך.

אולם אם לא נכנס שדכן נוסף, למרות שהתבאר שמעיקר הדין לא מגיע דמי שידוך לשדכן הראשון, אבל מכיון שהצדדים מודים שהיכרות והקשר הראשוני שביניהם היה מחמת הפגישות שנעשו ע"י השדכן הראשון, וקשר זה הוא שגרם להם אח"כ לחדשו מחדש, לכן אע"פ שמהותם השתנתה, וישנו הבדל מהותי בין רווקה לגרושה, וכנ"ל לגבי האיש, אולם עדיין ראוי להם [אע"פ שאין כאן חיוב] להתפשר עם השדכן הראשון בסכום מסוים. אבל מאחר ועבודתו עבורם נעשתה כשהיו רווקים, לפיכך גם הפשרה הכספית תהיה בכפוף לסכום הנהוג לשלם דמי שידוך לרווקים, שהינו זול בהרבה משכר השדכנות שנהוג לשלם בזיווג שני.

אבל מסתבר שאם עברו שנים רבות מעת היותם רווקים, אין עוד שום קשר וזיקה לשדכן שהציע זאת בהיותם רווקים, ואפילו לא לפנים משורת הדין.

כמו כן אם את הצעת השידוך בהיותם גרושים הציע שדכן שני, מגיע לשדכן השני את כל שכרו. כי א"א לעשות לפנים משורת הדין על חשבון שכרו של השדכן השני שמגיע לו ע"פ הדין.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

הסיבות לעונשי פרעה וכל עמו המצריים

הקשו רבותינו הראשונים, למה נענשו המצריים בעשר המכות, בלקיחת רכושם, ובהטבעתם אח"כ בים סוף, הרי הקב"ה אמר לאברהם אבינו בברית בין הבתים שזרעו יגלה ויעבדו כעבדים ארבע מאות שנה. וא"כ המצריים קיימו את רצון ה', ולמה מגיע להם לסבול?

ביאור הרמב"ם לעונשי מצרים

והנה הרמב"ם (פ"ו מתשובה הל' ה) תירץ על כך, שהקב"ה לא אמר לאומה המצרית ככלל, ולא לאף אחד מהמצריים באופן אישי להשתעבד בבני ישראל, נמצא שהיתה בחירה לכל אחד להחליט אם הוא ישתעבד בישראל או לא, ומאחר והם מרצונם בחרו בגלל רשעותם לשעבד את ישראל, לכן הם נענשו.

ביאור הראב"ד והרמב"ן לעונשי מצרים

והקשו עליו הראב"ד שם, והרמב"ן בפ' לך לך (טו, יד) מה בכך שה' לא אמר למצריים להשתעבד בבני ישראל, אולם מכיון שבפועל הם קיימו את רצון ה', א"כ למה מגיע להם עונש? ולכן תירצו הראב"ד [בתירוץ השני], והרמב"ן, שנגזר על בני ישראל שיעבדו כעבדים בלבד, אולם המצריים ברשותם העבירו אותם בפרך בצורה אכזרית יותר מעבודה רגילה של עבד. כמו כן הרגו את ילדיהם כשזרקום ליאור, ולצורך רחיצת פרעה בדמם לאחר שהצטרע, ועוד. לכן עבור מה שהוסיפו

המצרים ברשעותם להרוג, ולשעבד את בני ישראל בפרך בעבודה קשה הרבה יותר ממה שנגזר עליהם, לכן נענשו.

ביאור האור החיים לעונשי מצרים

האור החיים הקדוש בבראשית שם מתרץ, שגזירת הגלות שגזר הקב"ה על בני ישראל בכל ארבעת הגלויות, היתה בגלל מצוות מסוימות שלא קיימו אותן. משא"כ הגויים ששעבדו את ישראל, עינו, והרגו אותם, עשו זאת - בגלל סיבות הפוכות מכך. כלומר, דווקא בגלל שקיימו את המצוות שבהם כן עשו את רצון ה'. כלומר, בגלל שנימולו, למדו תורה, שמרו שבת, לא עבדו עבודה זרה, ולא היו מוכנים להתבולל ולהיות כחלק מאומות הגויים וכו'. לפיכך הגויים ששעבדו והרגו את בני ישראל נענשים - בגלל רצונם לעקור את קיום המצוות מישראל, ורצונם שבני ישראל יעברו במוזיד על רצון ה'. ואין קשר בין גזירת הקב"ה להעניש את ישראל, לסיבות ההפוכות שמחמתן הגויים כולל המצריים שיעבדו את ישראל.

הטעם לבקשות הרבות מפרעה לשחרר את בני ישראל

והנה הקב"ה אמר לאברהם בברית בין הבתרים (טו, יד) "וגם את הגוי אשר יעבדו - דן אנוכי, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". והטעם לכך - מאחר ומגיע למצריים עונשים חמורים על השעבוד וההרג שעשו לבני ישראל שלא כדן. ולפי"ז יש להקשות, אם נניח פרעה היה שולח את בני ישראל ממצרים מיד לאחר בקשתו הראשונה של משה, איך היה מתקיים בו ובעמו העונש על העינוי וההרג שעשו לבני ישראל שלא כדן במשך שמונים ושש שנה?

וניתן לתרץ, שאע"פ שלא היו נענשים בעשר המכות, ובטביעה בים סוף, אולם הקב"ה היה מענישם בארצם בעונשי שמים קשים כמו: רעב, דבר, ושאר מגפות שהיו פוגעים בהם וברכושם.

אלא שכתוב במדרש שמ"ד (י, ה) שעל המטה של משה היה כתוב ראשי התיבות של עשר המכות - דצ"ך, עד"ש, באח"ב. והרי המטה הזה היה בידי משה עוד כשהיה אצל יתרו, נמצא שהיה ברור לקב"ה מראש, שפרעה לא ישחרר את בני ישראל ממצרים עד שיקבל את כל עשר המכות. ומבואר שם במדרש (י, ה) שהקב"ה גילה עוד בסנה למשה, שפרעה לא ישלח את בני"ך רק לאחר מכת בכורות.

לפי"ז יוצא, שאע"פ שהקב"ה לא מנע בחמש מכות הראשונות מפרעה את הבחירה, ויכל לשלוח את בני"ך, אולם בכוונה תחילה הקב"ה משך אותו בכל אחת מהמכות הראשונות באופן שיוכל לסבול אותן, כדי שלא יסכים לשולחם ויקבל את כל עשרת המכות. וכך גם כתוב במדרש שמ"ד (ח, ג) על הפסוק "ועתה נלכה נא שלושה ימים" והקשה שם המדרש, למה לא אמרו לפרעה את האמת - נלכה לעולם? ותירץ, שבכוונה אמרו כך, כדי שיטעו המצריים וירדפו אחרי בני"ך, על מנת שיטבעו בים סוף ויקבלו את עונשם מידה כנגד מידה, על חטאם שזרקו את ילדי בני"ך ליאור ע"כ.

ודברים אלו כתובים בפירוש בפ' בא (א-ב) שהקב"ה אומר למשה שהכביד את לבו ואת לב עבדיו כדי לתת להם את המכות, ובכוונה הוא התעלל במצריים. ופירשו שם רש"י והרמב"ן התעללתי - כלומר צחקתי עליהם, כדי שיסרבו לשחרר את בני"ך, ויקבלו את כל עשרת המכות ויקחו את רכושם, ויטבעו לבסוף בים סוף, והכל נעשה כדי שיקבלו את עונשם כראוי מידה כנגד מידה.

נמצאנו למדים, שבקשת משה מפרעה לשחרר את בני"ך, לא נעשתה כדי שזה יקרה בפועל, אלא הפוך - כדי שלא יקרה. ואדרבה הקב"ה השתמש בבקשות אלו לצורך ההתעללות בפרעה ובעמו, כדי שיסרבו להיענות למשה, ואז יקבלו את מלוא עונשם על כך שהרגו ועינו את בני ישראל בפרך.

מבואר במדרשי חז"ל מה היתה הסיבה לקבלת כל אחת מעשר המכות, וכיצד התקיימה בהן הענישה מידה כנגד מידה. כמו כן מבואר בחז"ל ובמפרשי התורה, למה נקבע סדר המכות דווקא באופן של דצ"ך, עד"ש, באח"ב. והנה מלבד הטעם שכתוב, שהקב"ה החל במכת דם, כדי להלקות תחילה את היאור שהוא הנילוס, שפרעה עשה אותו כאלוה. ולכן הראה הקב"ה, שתחילה הוא יכה את כל אלוהי המצריים שהם היאור, ושאר הפסלים שעשו, שכולם התמלאו בדם, כדי לבזותם ולהראות לכל שהם הבל, שאפילו את עצמם לא יכלו להציל, ואדרבה עוד עלה מהם צחנה שגרמה לבזותם באופן מיוחד, וכלשון הפסוק (ח, ט) "ובאש היאור".

סיבת העושר לבני"ך עוד במכה הראשונה

אמנם לענ"ד שישנו טעם נוסף שמחמתו רצה הקב"ה שהמכה הראשונה תהיה דווקא דם, ומזה נלמד אורחות חיים והנהגה במקרים רבים, וכדלהלן. כתוב במדרש שמ"ד (ט, י) אמר ר' אבין הלוי ברבי: ממכת דם - העשירו ישראל. כי רק כאשר המצרי היה קונה מהישראלי את המים בכסף - היה שותה מים, אולם באופן אחר, גם אם המצרי היה שותה מאותו הכוס שבו שותה הישראלי - ליהודי היה מים, ולמצרי זה נעשה דם. והנה אע"פ שעיקר העושר שקיבלו בני"ך היה מביות מצרים לאחר שקיבלו עשר מכות, וכן ממה שאספו בים סוף, אבל העושר הראשוני שהיה להם נעשה כבר במכת הדם.

והנה ברור שבכוונה עשה הקב"ה כך, מאחר וכתוב לגבי בליעת האדמה את קורח ועדתו, שגם היקום אשר ברגליהם נבלע באדמה. ואמרו חז"ל שהכוונה היא - לגבי ממונם, כי הממון הוא זה שמקיים את האדם על רגליו. לאור זאת לימד אותנו הקב"ה, שמאחר ובני"ך היו שבורים נפשית וגופנית משמונים ושש שנות עבדות בפרך עם כל המסתעף מכך, עד שאפילו לא רצו לשמוע לדברי משה שבא לגואלם, מקוצר רוח ומעבודה קשה. לכן כדי לשקמם לא מספיק רק שיענישו את המצריים, אלא צריך לשקם את רוחם ונפשם של בני ישראל.

לפיכך בכוונה נתן הקב"ה למצריים את מכת דם כמכה הראשונה, כדי שכל אחד מבני ישראל כולל שבט לוי שלמרות שלא עבדו בפרך גם הם היו בגלות ובמצוקה נפשית, יקבל תחילה כסף רב עבור צרכיו, וכלשון המדרש, שממכת דם - הם התעשרו. ולאחר שהקמנו אותם על רגליהם עם הממון, כעת ניתן במשך שנה שלמה להדריכם, ולעודדם כדי לשקמם נפשית מכל מה שעבר עליהם.

נמצא שהעושר המקדמי שבני"ך קיבלו במכת דם - לא נועד כפיצוי על עבודתם בפרך, כי את הפיצוי על עבודתם בפרך קיבלו מהרכוש שלקחו מהמצריים כשיצאו ממצרים, ומהביזה שצפה על ים סוף. אבל העושר שקיבלו כתוצאה ממכירת המים למצרים נועד - לצורך השיקום הנפשי שלהם בלבד. והקב"ה לימד אותנו, שאי אפשר לשקם את הנפש לשרי במצוקה - מבלי לעזור לו תחילה כספית וכלכלית. ורק לאחר העזרה הכספית, ניתן להתחיל עם דיבורים והדרכה.

ההוראה המעשית ממכת דם

נמצאנו למדים מכאן הוראה למעשה, שאכן הוכיחה את עצמה במקרים רבים, שאם ישנם קשיים בתחום הכספי לאותם שמטופלים בבעיות הנפש או בבעיות של שלום בית בין בני הזוג, וכ"ש למי שיש בעיות בפרנסה ובכלכלת הבית, שתחילת הטיפול צריך להיות בחיפוש מקור כספי שינתן מיידית לאותם שבמצוקה, כדי לייצבם כלכלית, ורק לאחר מכן תהיה תועלת מעשית לשאר דיבורי האמונה, וההדרכה המעשית שנועדו לשיקום הנפש או להדריך את בני הזוג בהתנהגותם ההדדית.

מגילה כד:

כהן שהרג נפש, מתי אינו נושא כפיו?

שאלה

באלו מקרים כהן שהרג נפש נפסל מלשאת את כפיו, ובאלו מקרים למרות מעשהו החמור, רשאי לשאת את כפיו?

תשובה

א. כהן שהרג יהודי במזיד או בשגגה, ואם היה נזהר במעשיו לא היה אותו אדם מת - אסור לו לשאת את כפיו.

לפיכך אם נהג ברכבו בחוסר זהירות ראויה כפי חוקי התעבורה, ומחמת זה הרג יהודי - אסור לו לשאת את כפיו. כמו כן אם לא היה זהיר כראוי בעבודתו, וכתוצאה מכך פגע עם חפץ כבד על ראשו של יהודי והרגו - אסור לו לשאת את כפיו.

ב. כהן שהרג בשוגג או במזיד, ועשה תשובה ראויה על מעשיו כפי שהורה לו אחד מגדולי ההוראה שבדור, לנוהגים כדעת מרן השו"ע, למרות תשובתו - אסור לכהן לשאת את כפיו. אולם לנוהגים כדעת הרמ"א - מותר לו לשאת את כפיו.

ג. אם הכהן הרג בשגגה או במזיד גוי, למרות האיסור שעבר עליו, וחובתו לעשות תשובה כדי לתקן את חטאו, אולם הוא רשאי לשאת את כפיו גם לדעת מרן השו"ע.

ד. אם הכהן הרג באונס, כלומר, שהוא לא היה אשם כלל בהריגה - רשאי לשאת את כפיו גם לדעת מרן השו"ע. לפיכך אם נהג כראוי על פי כללי התעבורה, ולפתע קפץ ילד או אדם מבוגר לכביש לפני מכוניתו באופן שלא יכל לעצור, ולכן נפגע ונהרג - רשאי הכהן לשאת את כפיו.

ה. מוהל או רופא שנהרג התינוק או החולה במהלך ניתוח או נתינת זריקה או תרופה שאינה נכונה, למרות ששגגו במעשיהם, ואם היו זהירים יותר לא היה נהרג האדם, מכיון שהם התכוונו לשם מצוה, גם לדעת מרן השו"ע רשאים לשאת את כפיהם. אע"פ שיצטרכו לעשות תשובה על התקלה החמורה שיצאה מתחת ידם.

מקורות

ביאור מחלוקת הרמב"ם ורש"י, האם מועילה לכהן תשובה על הריגתו

כתוב במשנה ובגמ' במגילה (כד:) מקרים מסוימים שבהם פסול כהן לשאת את כפיו וע"ש. והנה ישנו פסול נוסף לכהן לשאת את כפיו שמבואר בגמ' בברכות (לב:) שאמרו רבי יוחנן, שכל כהן שהרג את הנפש - לא ישא את כפיו שנאמר בישעיהו (א, טו) "ובפרשכם כפיכם, אעלים עיני מכם, גם כי תרבו תפילה - אינני שומע, ידיכם דמים מלאו". וכתב הרמב"ם (פ' טו מתפילה, הל' ג) שאפילו אם הכהן עשה תשובה - אינו רשאי לשאת את כפיו, ואפילו אם בשגגה הרג את הנפש, וכך גם הכריע השו"ע אור"ח (סי' קכה, לה).

ובבית יוסף הסביר את הרמב"ם, שסובר שבהריגת הכהן נפש יהודי - הוא חילל את קדושת הכהן שלו. כלומר, יש כאן פסול באדם, ולכן לא

מועילה התשובה לעקור את הפסול. ומשמע מהרמב"ם וכפי שהבין שם גם הבית יוסף, שאם הרג באונס - לא נפסל, כי איננו אשם על עצם ההריגה.

אולם הטור שם הביא בשם רבינו גרשום, ורש"י, שאם הכהן עשה תשובה ראויה, אפילו אם הרג במזיד - מועילה תשובתו, ויכול הכהן לשאת את כפיו. וכמותם הכריע שם בספר האגור, ובב"י על הטור, הרמ"א, הב"ח ורוב הפוסקים, וע"ש בביאור הלכה. וכנראה שהם סוברים, שהריגת אדם הינו חטא חמור, ולכן כדי לתקנו צריך לעשות תשובה חמורה מתאימה, אולם אין כאן פסול בכהן עצמו, ולכן לאחר תשובתו - נושא כפיו.

הריגת אדם על ידי רכבו של הכהן

לאור האמור, אם אדם נהג בזהירות עם רכבו ע"פ כללי התעבורה, ולפתע קפץ תינוק או אדם שלא התבונן בכביש לפני מכוניתו, ולא היה שייך למנוע את פגיעתו - רשאי הנהג שהרגו לשאת את כפיו, כי נחשב אנוס במעשהו. ובמקרה זה גם לנוהגים כדעת מרן השו"ע רשאי הכהן לשאת את כפיו.

אולם אם בגלל חוסר זהירותו של הנהג פגע בהולך רגל או במכונית שלפניו, במקרה זה, כל זמן שלא עשה תשובה ראויה - אסור לו לכל הדעות לשאת את כפיו.

ואם עשה תשובה ראויה כפי שהורה לו אחד מגדולי ההוראה שבדור, לדעת מרן השו"ע - אסור לו לשאת את כפיו, ואפילו אם מעשהו היה בגדר שוגג ולא שפשע בנהיגה פראית. אולם לדעת הרמ"א ורוב הפוסקים האשכנזים - רשאי לשאת את כפיו.

הריגת הכהן גוי

אם הנהג הרג בנסיעתו שלא היתה זהירה גוי, אע"פ שעבר איסור על כך, אולם כתב הפרישה שם, שרשאי לשאת את כפיו. מאחר והפסוק "ידיכם דמים מלאו" נאמר כשהכהנים הרגו יהודיים. לפיכך אם הרג גוי - אפילו אם לא עשה תשובה - מותר לו לשאת את כפיו. ואע"פ שצריך לעשות תשובה על האיסור שעבר, אולם אין הדבר מונע ממנו גם לדעת מרן השו"ע מלשאת את כפיו.

הריגת מוהל או רופא בשגגה

כתב השו"ע שם (בסעיף לו) ע"פ דברי המרדכי, שאם כהן מל את התינוק, ובגלל חוסר זהירותו מת התינוק - הכהן רשאי לשאת את כפיו. והטעם לכך - מכיון שהכהן התכוון לשם מצוה. וכן אולי התינוק הנ"ל היה בגדר נפל וכו'. לפי"ז יוצא, שהוא הדין רופא מנתח שמחמת טעותו בניתוח או בתרופה או בזריקה שנתן לחולה, כתוצאה מכך מת החולה - רשאי לשאת את כפיו. מכיון שהתכוון לשם מצוות הצלת חיי החולה, ולכן אפילו אם שגג במעשהו, אין דבר זה משנה את כוונת המצוה, ואע"פ שודאי חייב עדיין לעשות תשובה על התקלה שיצאה מתחת ידו.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

מעייני החיזוק

גליון 39 שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנאו זצוק"ל

וידוע דברי המשך חכמה בפרשת נח ויחל נח איש האדמה שהביא מהמדרש פרשה ל"ו א"ר לוי חביב משה מנח נח נקרא איש צדיק ואח"כ איש האדמה ואילו משה מתחילה נקרא איש מצרי ואח"כ איש האלוקים, וכתב המשך חכמה שיש שני דרכים בעבודת הית"ב, דרך אחד מי שמייחד עצמו לעבודתו יתברך ומתבודד, ויש מי שעוסק בצרכי ציבור ומבטל עצמו לכלל ומפקיד נפשו עבורם, וכתב המשך חכמה שלפי מושכל ראשון נראה שהדרך הראשון הוא הדרך הנכונה אבל חז"ל מגלים לנו שהדרך האמיתי הוא הדרך של משה רבנו שזה מורה פחיתות בנפש הואיל ומסר נפשו על ישראל בהריגת מצרי שהגיע לתכלית השלימות מה שיוכל האדם להשיג, ומזה רואים שכל כוחו של משה רבנו הגיע בזכות שהרג את המצרי ומש"ה נקרא איש האלוקים. ובהמשך רואים שהגיע למדין וראה שהרועים מגרשים את בנות יתרו ויקם משה ויושיען וישק את צאנם ומזה מצא את זיווגו, ורואים מזה שכל מטרתו לילך לגלות הוא כדי למצוא את זיווגו וכמה חיזוק יש בזה שכבר בתהליך של וירא בסבלותם ראה את ישועתו הפרטית, וידוע המעשה שסיפר הגר"ש וולבא זצ"ל שהגיע למרן המשגיח הגר"י לווינשטיין זצוק"ל ושאל אותו לגבי בחור מהישיבה"ק וענה מרן המשגיח תשובה וכשיצא הגר"ש וולבא קרא לו המשגיח ושאל אותו כמה פעמים אם הוא יודע שיש בורא עולם וחזר המשגיח ושאל אותו כמה פעמים אם יודע שיש בורא, עד שתפס שאפשר להגיד הרבה שיחות מוסר ולהתפלל ולקיים מצוות ולא לדעת שיש השגחה פרטית. וידוע שהח"ח לעת זקנותו

בעמדנו בפרשות של גלות מצרים רואים דברים נפלאים בהנהגתו של משה רבנו ע"ה, ויצא משה וירא בסבלותם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, וברש"י כתב נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם. והדברים מפליאים שמשה רבנו שעתיד להנהיג את עם ישראל בכל השלבים מהמכות של פרעה ומצרים עד כניסתם לא"י ואח"ז תלמידו יהושע שהוא לחם את כל מלחמות העמים בא"י, ויהושע לזקנים עד היום הזה כל קיומו של עם ישראל התחיל במשה, כשמשה מסתכן בלעזור ליהודי שהוא מוכה ואם לא היה נעשה נס שצוארו נעשה כסלע היה נהרג והיינו מפסידים את כל התהליך של עם עם ישראל לדורותיו. ומזה רואים שאדרבה זה שהיה מיצר על צרותיהם של ישראל ומתעסק עם דברים קטנים בסבלותם של ישראל זה מה שנתן לו את הכוח להמשיך את המנהיגות על עם ישראל עד היום הזה, כמו שידוע שבכל דור ודור יש מציאות של משה כמו שכתוב בספרים והבחינה האמיתית של אדם זה להתעסק בדברים קטנים וזה נותן לו את הכוח להגיע למדרגות גבוהות של כמשה והדברים מבהילים. וכמה מחזק אותנו הגר"י גלינסקי זצ"ל שלא לעשות חשבונות עתידיים והביא ראיה מתמר שהוציאו אותה לשרפה ולא עשתה שום חשבון שעתידה להפסיד את משיח צדקנו וראתה מול עיניה את דברי חז"ל שנח לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, ומזה רואים שאדם שיש לו מצוה שלא יעשה חשבונות עתידיים אלא בהדי דכבשי דרחמנא למה לך ויש בזה הרבה עובדות וה' יחזקנו במעט שכתבנו.

נסע בכוחותיו הדלים לחזק שש אלפים אנשים ושש אלפים נשים ואמר ששווה כל הנסיעה מראדין לוילנא בשביל לחזק יהודי אחד באמונה ובטחון, וכמה רואים אמונה ובטחון והשגחה פרטית מכוח מעשה קטן של משה רבנו של וירא בסבלותם שמזה הוצרך לגלות ומזה נעשה איש האלוקים, וכמה אנחנו מפספסים מעשים קטנים של נושא בעול עם חברו וחושבים שזה דברים קטנים ולפעמים מכל הדברים הקטנים יוצא מזה דברים הכי גדולים בעם ישראל.

וידוע מה שאמרו חז"ל שבזכות שאברהם אבינו אמר ואקחה פת לחם זכה שבניו יקבלו מן ובשכר שאמר יוקח נא מעט זכה לבארה של מרים ויוסף בשכר שקיים וינס ויצא החוצא זכו עם ישראל לקריעת ים סוף שכתוב הים ראה וינס, ומזה רואים את גודל הדברים הקטנים לעין שזה מביא גאולה לדורות הבאים, וידוע שאשתו של מרנא הגר"א מוילנא באה בחלום לחברתה שהיו אוספים צדקה וסיפרה לה שבזכות שהיא רצה מעבר לכביש להתרים יהודי לצדקה היא נמצאת במקום הרבה יותר גבוה, וכמה מצוות קטנות עומדות לנו ואנו דשים בעקבינו שאין אנחנו מעריכים התחזקות קטנה. ובשבוע שעבר קיבלתי טלפון מיהודי בקרית ספר שסיפר שקיבל על עצמו שמירת עיניים לעי"נ רבי מתיא בן חרש ארבעים יום וראה ישועה גדולה מעל דרך הטבע, ומזה רואים שאדם שמתחזק בדברים קטנים מונע מעצמו הרבה דמעות.

וגם בנושא בעול עם חברו בהארת פנים, ידוע המעשה שהיה בחור מאחד הישיבות שלמד הרבה זמן ולא קיבל שום יחס עד

שחשב לברוח מהישיבה וביציאתו מביהמ"ד שלבש את החליפה משהו סידר לו את הצווארון ובגלל זה חזר לישיבה הק' ונעשה ת"ח גדול, וכמה אברכים ובחורים מסתובבים ומחפשים איזהו תשומת לב ובידינו הדבר בכמה מילים טובות להציל נשמות מישראל כמו שידוע שגדול המלבין שיניים לחברו יותר ממשקהו חלב, וראיתי בספרו של הגר"י גלינסקי זצ"ל שחיזק בעניין הכרת ה' יתברך באיש מדע שבא אליו והתלונן אצלו שאינו מכיר בבורא רח"ל, ושאל אותו הגר"י גלינסקי לגילו ואמר לו שהוא בן חמישים שנה, וסיפר לו שהיה מעשה ברוסיה במנהל ביה"ס שנכנס עם המפקח ושאל את כל הילדים אם רואים את המפקח וצעקו כולם כן ואח"ז שאל אם רואים את המנהל וצעקו כולם כן ואח"ז שאל על החללון והדלת וצעקו כולם כן ואח"ז שאל על הכרת האלוקות וכולם צעקו בשלילה רח"ל, ואז קמה ילדה קטנה בת שמונה שנה ושאלה את אותם השאלות ששאל המנהל אם רואים את המנהל והמפקח והחלונות והדלתות וכולם אמרו כן ושאלה אם רואים שיש להם שכל וכולם ענו לא ואז אמרה שרואים מזה שאין לכולם שכל וכך היא נצחה את כולם והראתה לכולם שיש בורא עולם אפילו שאינו נראה, וכל מי שעובר בעוה"ז רואה בכל צעד ושאל את הכרת הבורא ואת גודל השגחתו הפרטית. וה' יחזק אותנו בפרשיות אלו להתבונן בגודל הכרת אלוקינו והאמונה והבטחון בקב"ה ונזכה לצאת מחבלי משיח הנוראים שפוקד את עם ישראל בפרט בתקופה האחרונה בזכות האמונה והבטחון בקרוב ממש.

**לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן
מלכה הי"ו שכל העלונים הוא
בזכותו ע"י ידידו משה בן שרה
ומשפחתו**

**לזכות ידידינו הרב משה והרב
רפאל חסן להצלחה בכל
העניינים
ולע"נ אביהם הרב יהושע בן
מרים ז"ל**

"והשבות אל לבבך"

דברי רבותינו גדולי האחרונים בחשיבות לימוד המוסר

מדברי רבינו הגר"א:

"ובספרים שלי יש משלי עם לשון אשכנז, למען ה' יקראו בו בכל יום והוא יותר טוב מכל ספרי מוסר, וגם בספר קהלת יקראו תמיד לפניך כי הוא מהביל ענייני העוה"ז ושאר ספרים, אבל ח"ו לא תהיה התכלית הקריאה לבד, כי בזה אין מתפעל האדם, גם כמה בני אדם לומדים בספרי מוסר ואינם מתפעלים והוא בשביל הנ"ל". (-היינו שהתכלית צריכה להיות לשינוי מעשי). [איגרת הגר"א]

"כל יום ויום חייב אדם לבדוק עצמו מעיפוש הדעות והמידות... הגדרים שעושה והסייגות הכל אינו מועיל למי שאינו מחטט אחריו". [הובא בספר הצדיק רי"ז מסלנט עמ' ק"א]

"צריך לתקן מידותיו ללמוד בספרי תוכחות, עד שיתרכך לבו הרע". [ביאור הגר"א ישעיהו א' ו' בהערה מכת"י]

"ערכת לי בהם קב חומטין – רמז לאדם שיש לו ללמוד בכל יום מעט ספרי מוסר, כי באין מוסר יפרע עם". [חידושי הגר"א שבת לא.].

"ללמוד ספרי מוסר כמה פעמים בכל יום".

[מעשה רב אות ס']

מדברי רבינו הגאון רבי יהונתן אייבשיץ:

"והעיקר שילמוד כל אדם הן ת"ח הן ע"ה, איש ואשה, דף אחד בכל יום בספרי מוסר כל אדם לפי עניינו... אשרי האדם ההוגה בהן, וזה יהיה לאדם ממש לחומה בצורה שלא ילכדהו זקן וכסיל כי תחבולות רב, ויהיה עניו ושפל בעיניו, ויהיה כל אחד חביב עליו ויכבדהו".

"מאן גבר בעי חיי הנפש יתמיד יום ביומו בספרי תוכחת מוסר... ואם תעשו כן מובטח אני בכס שיהיה לבבכם נפתחות על שרשי היראה לירא את פני ה' הנורא ולא בקל תחטאו בשאט נפש" [יערות דבש דרוש ה']

"מי אשר בשם ישראל יכונה מחוייב לקרוא בכל יום ערב ובוקר איזה דפים מספרי מוסר, אשר הם ת"ל רבים בדפוס... וכן חובה כאשר עשיתי זה אשתקד ובל"ג עוד לעשות בזמן הזה ללמוד עם תלמידים בחורים ובעלי בתים טרם פתחי ללמוד עמם שיעור גמ'

או פוסק ללמוד עמם דף אחד משל"ה מה שכתב בתוכחת מוסר ולא יהיו בעוונותנו הרבים בחורים נעדרים מיראה והולכים אחר הבל עולם... והאיש אשר אלה לו לומד יום ביומו בספרי מוסר, אז יבחין כמה חטא לנפש וכמה רעות עשה, ויהיה חרד לדבר ה' בסור מרע ועשה טוב ונוח למטה על הבריות ונוח למעלה וימצא חן בעיני אלוקים ואדם". [שם דרוש י"ב]

וכן הפליג בחשיבות המוסר באומרו "מעידני עלי, שלא יחשב בכל ימי חיי הבלי שום זמן מהזמנים כל כך ליקר וחפצי בו, כמו שעה שתים אלו שאני דורש לכם דברי תוכחת מוסר, דזהו חלקי וחפצי וישעי מכל הימים אשר אני חי על האדמה". [שם דרוש ט"ו]

מדברי רבינו הגר"י מליסא בעל נתיבות המשפט:

"הנני מזהיר אתכם שתקבעו שיעור בכל יום בספרי מוסר, כי בעוונותינו הרבים נעשה לבנו כלב האבן, ומחמת לימוד המוסר יתרכך הלב". [בצוואה לבניו]

מדברי רבינו החתם סופר:

"וראשית חכמה יראת ה'... על כן למד לפניהם (-לפני תלמידיו-) קודם כל שיעור בספר חובות הלבבות, וכן אמר לתלמידיו שילמדו בספר מנורת המאור, כי שם מלוקטים היטב אגדות חז"ל... ורגיל על לשונו לומר לתלמידיו: 'תאמינו לי שביום שאין אני לומד מוסר מרגיש אני בעצמי הצטננות ביראת ה'". [חוט המשולש]

עדות על הנהגת רבינו המהרש"ל:

מעיד החיד"א "שמעתי מרב אחד, שקיבל דהגאון מהרש"ל בשבתו על כסא ההוראה לרב ואב"ד, צווה למוכיח אחד, שיבא בכל יום שעה אחת ויוכיחנו ויזהירנו כאילו הוא אחד מהמון, כי כך רצונו והרשות נתונה לו. וכעת בא המוכיח תיכף מהרש"ל מתעטף ויושב לשמוע תוכחות מוסר ביראה ורעד לפני ה'".

[שם הגדולים ערך ראשית חכמה]

דברי ה'מגיד' למרן הבית יוסף:

"ותקרא מרגניתא דבי רב בכל יום וכו', וגם כן תקרא קריאה אחת מספר חובות הלבבות להכניע היצר הרע ולהשפילו מתוקפני".

[ספר מגיד מישרים לב"י סוף פרשת בהר]

דרכי ההשבה אל הלב

הדרכים המביאות להתפעלות בלימוד המוסר מדברי רבותינו

העמדת לימוד המוסר בצורה המשפיעה ביותר

הנה לימוד המוסר הוא נשקנו במלחמת היצר, כמו שכתב הרמח"ל "כי ידיעת האמת מחזקת הנשמה, ומרחקת ממנה היצר ודאי" [דרך עץ חיים]. כיוון שכך מצווה רבה היא להעמיד את לימוד המוסר בצורה שהכי תשפיע עלינו, ולא להסתפק בלימוד מוסר פשוט, וכמו שבמלחמה משקיעים השקעה עצומה בהכנת הנשק שיהיה בצורה הכי יעילה ומחשיבים שיפור כל שהוא, כיוון שהצלחת המלחמה תלויה בכך, כך עלינו להשקיע בכל כוחנו להעמיד את לימוד המוסר בצורה הכי תועלתית, דהיינו עם מירב ההתפעלות, ולא לוותר על כל שיפור בזה, וכך נצליח בס"ד במלחמת היצר.

העיקר היסודי להתפעלות, מבואר בדברי הגר"א לעיל, שהוא ע"י לימוד למטרת שינוי ולא לשם הקריאה לבד. ורבותינו לימדונו כמה דרכים להוסיף בהתפעלות:

א. הרחבת הדברים:

לתאר בהרחבה ובפרטות את הדברים. כמ"ש רבינו הגר"ס זצ"ל: "להרגיל בחכמה הלזו, להלהיב הנפשות בזיכוד הרעיון בלימודים הנשגבים הללו, ללמוד בשפתים דולקים ברעיון נכון בציור רחב, להרחיב כל דבר ולקרבה בדמיונות קרובים, עד אשר יתלהב הלב אם מעט אם הרבה". [אור ישראל מכתב ב]. "עתה מה היא היראה ומה קנייתה, אחת היא, הרחבת הדברים הנודעים לכל" [מכתב ט].

לדוגמא: רבותינו החובות הלבבות והמסילות ישרים כתבו על עניין הטבת ה' אלינו וחובתנו לעבדו מחמת זאת. המס"י כתב העניין בתמצות בכער משפטים בפרק ח' [כדרכו מפני שבא בספרו לכלול כל חלקי עבודת ה'] והחזיק"ל כתב בזה בהרחבה עצומה בשער הבחינה ושער עבודת אלוקים, כל פרטי הטבת ה' ופרטי החובות שלנו מחמת שכך משפיע לחוות את הדברים.

ב. ציור הדברים:

לקרב לליבנו את הידיעות השכליות שאיננו חווים עדיין, על ידי משלים ממושגים שאנחנו חווים כבר, כדברי הגר"ס הנ"ל: "ולקרבה בדמיונות קרובים" ובמכתב ז' "כח הציור מועיל למוסר" למשל: "העולם הזה דומה ליבשה, העולם הבא דומה לים" ולא אמרו "עוה"ז עולם ההכנה, עוה"ב עולם הגמול" כי הוא מקרב העניין לחוש.

הסבא מקלם זצ"ל הפליג בחשיבות כח הציור באמרו: "ההפרש מה בין צדיק לרשע, הוא רק כח הציור כי מי

לא ידרוש טובה מתמדת וכולו טוב, אבל כח הציור חסר לרשע, ולא חסרון אמונה כסברת העולם" [חכמה ומוסר ח"א מאמר כ"ח].

הגר"א דסלר זצ"ל כותב: "מה העצה לתיקון המצב? רק עצה אחת יש: ציורים – ציורי הלב. היינו להרבות בכח הדמיון ציורים מוחשיים בענייני קדושה, שנרגיש כמו חי את האושר הנפלא שבה. [הגרש"ז זצ"ל היה שואל: במה השיגו האבות הקדושים וכל גדולי עולם את מדרגתם? במה היה כוחם יפה מכוחנו? והשיב: הם ידעו את הכח האדיר שבציורי הלב. הנה היצר הרע יודע היטב סוד זה, וכל מלחמתו היא תמיד בציורים ודמיונות שבהם לוכד את ליבנו ולוכד אותנו ברשתו. לא נוכל להלחם נגדו כי אם בנשקו – דהיינו להרבות ציורים לצד הקדושה]" [מכתב מאליהו ח"ד עמ' 252].

שני דרכים אלו – הרחבת הדברים וציור, יכולים אנו להמחיש לעצמנו באופן זה: אם היינו באים לשכנע אדם שיש לנו יכולת השפעה עליו בדבר שהוא ממש בנפשנו, הרי שלא היינו אומרים בתימצות: "צריך לעשות ... בגלל ש..." אלא היינו חושבים איך לומר בצורה שתדבר על ליבו, והיינו מרחיבים בתיאור העניין וממשילים משלים, כך בדיוק עלינו לעשות כשבאים אנו להשפיע על נפשנו, דהיינו שהשכל היודע את האמת בא להשפיע על הלב שלא חווה עדיין את האמת, [כלשון רבינו יונה בעיקר הראשון 'ישיב אל ליבו'], וכך צריכים אנו לשכנע את ליבנו כדבר איש אל רעהו.

ג. לימוד בניגון המעורר התפעלות:

ללמוד בניגון מתאים שמעורר את הרגש לחווית הדברים, כמבואר בדברי הגר"י בלאזר: "כאשר יקרא האדם מאמרי חז"ל וספרי מוסר, המלהיבים הלבבות ביראת ה' ית"ש בקול תוגה ועצב [בפשוטו היינו כשלומד מאמרים שעניינם שהאדם יתרחק מהם כמו חטא ועונש, אך כשלומד דברים שעניינם שירצה אותם, כמו 'האדם לא נברא אלא להתענג על ה' - מתאים ניגון של שמחה] והתפעלות הנפש אז יחם לבבו בקרבו, ויסתער ויתרגש נפשו ויתפעלו כל חושיו עד אשר יכו שורש במשכיות לבבו פנימה להביא יראת ה' אל קרבו" [שערי אור פרק ט].

וכמו שרואים בחוש בשירה ותפילות של ימים הנוראים, שהניגון משפיע לחוות את הדברים, וכן ביאר בספר החינוך עניין תקיעת החצוצרות בשעת הקרבן "לפי שהאדם מהיותו בעל חומר צריך התעוררות גדולה אל הדברים, כי הטבע מבלי מעיר יעמוד כישן, ואין דבר שיעוררהו כמו קולות הניגון" [מצוה שפ"ד].

המעוניין להפיץ באיזור מגוריו ולהארות והערות נא לפנות ל: 0548492506

הפרשה המחנה

פניני חינוך בפרשיות התורה

הרב שלמה רוזנשטיין

וארא גליון 88

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֱנִי ד'

הכרה שמכניסה כל תהליך לפרופורציה

בתהליך השיעבוד והגאולה אנו מוצאים אמירה אחת החוזרת על עצמה שלוש פעמים לכל הצלעות המרכיבות את השיעבוד והגאולה - לעם ישראל המשועבד, לפרעה ומצרים המשעבדים, ולמשה רבינו המוציא את ישראל בשליחות הבורא משיעבוד לגאולה.

למשה רבינו אומר הקב"ה בתחילת פרשתינו כתשובה לשאלתו 'למה הרעות לעם הזה' - וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱנִי ד'.

ובהמשך לקראת בשורת הגאולה מצווה הקב"ה את משה לומר לבני ישראל - לֵכֶן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱנִי ד'.

וכך גם כל מכות מצרים, אומר הקב"ה כי מטרתם היא - וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֱנִי ד'.

בכל תהליך של שיעבוד או מצוקה, של גאולה או הצלה, חובה עלינו לשנן זאת לעצמינו בידיעה ברורה ובהכרה נאמנה - **אני ד'**. הכרה זו מכניסה כל תהליך לפרופורציה הנכונה, יש מי שמנהל את האירועים, יש מי שמנהל את העולם, יש מי שמשגיח וצופה, עוזר ומסיע, שומר על בניו ומנווטם ביד חזקה ובזרוע נטויה.

^ ^ ^

אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֱנִי ד' וְהוֹצֵאתִי... וְהַצֵּלְתִּי... וְהָאֱלֹהִי...

מודל הגאולה האישית

אנשים רבים זקוקים לעזרה וסיוע, הם במצוקה כלשהי נקודתית או מצוקה מתמדת ועקבית והם צריכים שיצילו אותם מבעיות שונות ומצרות שונות. אך כלל לא ברור שיצילו אותם באמצעות עזרה או סיוע, כי הם צריכים להציל את עצמם מידי עצמם.

כשאנו מגדלים את ילדינו, אנחנו מנסים להעניק להם את הכלים הנדרשים ואת התבונה והדעת כיצד לא יכניסו את עצמם למצוקה, מה היא הדרך להתמודד עם קשיים ואתגרים, כיצד לצלוח מהמורות ומכשולות ולתת בידם את הכלים להציל את עצמם ממצבי מצוקה שיצוצו לאורך חייהם. אנו מתפללים ומייחלים לראות את ילדינו מתמודדים בחייהם עם האתגרים והקשיים וצולחים כל מצוקה בברירות הגוף והנפש.

כאשר אדם נמצא במצוקה מתמדת או במשבר עמוק, הוא זקוק לערכת כלים שתסייע לו להיחלץ ממצבו - אמנם אחריות הסובבים אותו לוודא שיש בידו את הכלים ולסייע לו, אך האחריות הגדולה והמשמעותית ביותר מונחת ומוטלת על כתפיו של האדם עצמו, כי כל סיוע חיצוני לא יוכל לסייע לאדם אם הוא לא יחליט שהוא מעוניין

לצאת ממצבו הבעייתי ואם לא יהיה שיתוף פעולה מצידו - כדי להציל את עצמו מעצמו.

בפרשתינו אנו מגלים את מודל הגאולה, מודל זה שלמדנו בתהליך היציאה וההתנתקות של עם ישראל מתוך 'מצרים' על כל פירושה ומשמעויותיה, יכול לשמש כמודל מצוין עבור כל אדם שנמצא במצב של 'שקיעות' בתוך אישהי 'מצרים' גשמית או רוחנית.

והוצאתי

השלב הראשון הוא - יציאה. יציאה פירושה התנתקות כפי שמוציאים ומנתקים דבר שדבוק אחד לשני. הניתוק מהמצב הבעייתי, מהתלות, מהחיבור לדבר השלילי, זה הוא השלב הראשון של מודל הגאולה.

והצלתי

השלב השני הוא - הצלה. לאחר הניתוק מהחיבור החזק, שלב ההצלה הוא החלק של היציאה מהמצוקה, אדם השרוי במצוקה זקוק להצלה, וההצלה אפשרית לאחר ההתנתקות והיציאה שבוצעו בשלב הראשון. הדבר משול לאדם שנמצא בבור עמוק ומחובר בתוכו בשלשלאות, בשלב הראשון יש צורך לנתק את השלשלאות ובשלב השני יש צורך בהצלה מתוך הבור.

וגאלתי

השלב השלישי הוא - גאולה. גם לאחר שאדם יצא ממצב מצוקה, לעיתים הוא 'מכור' למצוקה שבה הוא היה נתון, הוא לא מכיר מצב של חירות לאחר שהוא היה משועבד למצב המצוקה או לתלות ולשיעבוד שלו לגורם כלשהו. הגאולה היא השחרור המנטלי מכבלי השיעבוד והחיבור - שבהם הוא היה נתון כאשר הוא היה במצוקה.

ולקחתי

השלב הרביעי הוא - לקיחה. לאחר שלושת שלבי הניתוק הגופני והמנטלי והגאולה והשחרור מכבלי השיעבוד והמצוקה, ישנה אפשרות שהאדם עולה לדרגה חדשה וגבוהה שבה הוא טרם היה, וכעת הוא יכול להגיע אליה לאחר התנתקותו וגאולתו.

מודל הגאולה נכון למצבי מצוקה ומשבר ברמה הרוחנית וגם למצבי משבר ומצוקה מבחינה נפשית או גשמית.

מודל זה מעניק לנו גם את ההבנה על תהליך הכניסה למצבי מצוקה ושלבי הנפילה, השיעבוד, החיבור למצוקה. ההכרה בשלבים גם בכיוון הכניסה וגם בכיוון היציאה, מאירים לנו את נקודות התורפה, ואת נקודות תהליך הריפוי.

על פי מודל הגאולה יש שלביות של תהליכי העבודה כדי לצאת ממצב של גלות מכל סוג שהוא לגאולה שיש בה עתיד שביכולתו להביא את האדם גם 'ולקחתי' ובסופו גם 'לוהבאתי'.

^ ^ ^

ראשית - להבין שהמצב רע

לא פעם אנו מנסים להסביר לילד שמצבו אינו תקין, ותגובתו היא – הכל בסדר, אני לא מרגיש שאני מצוי בבעיה כלשהי. וקשה הדבר שבעתיים להסביר זאת לאדם בוגר שמצבו אומלל אך הוא אינו מרגיש וחש בכך.

ההתנתקות מהשיעבוד - והגאולה, צריך שיגיעו מתוך הכרה ומתוך רצון לצאת מהשיעבוד המאוס, להכיר את תועלתה של הגאולה ואת מעלתה, שכן לא פעם האדם מצוי בעומק 'מצרים' עד שאין הוא מבין שיש לו צורך לצאת ולהיגאל משיעבודיו המאוסים.

כל עוד מסוגלים בני ישראל לסבול את חיי הגלות אין הגאולה יכולה לבוא. לכן - מסביר בעל חידושי הרי"ם - מבטיח הקב"ה לבני ישראל "והוצאתי אתכם מתחת סיבלות מצרים" - שיוציא את ישראל מן ה'סבלנות' שיש בהם כלפי המצרים וימאס בעיניהם את הגלות, על כל תועבותיה עד שלא יוכלו עוד לשאתה - ובדרך זו ייפתחו שערי הגאולה.

ורבי יעקב שמשון משפוטובה זיע"א היה אומר: קל יותר להוציא את היהודים מתוך הגלות מאשר להוציא את הגלות מקרב היהודים...

^ ^ ^

וַיִּפֶן פְּרַעְהַ וַיָּבֵא אֶל בֵּיתוֹ וְלֹא שָׁת לָבוֹ אֶם לָאֵת

חוסר מודעות לסביבה

יש שסובלים מחוסר מודעות עצמית, חוסר מודעות לסביבה, הם לא רואים מה קורה סביבם ומה מתרחש בעולמם.

הלוקים בחוסר מודעות - סובלים. הם לא מצליחים לנווט את עצמם בתוך העולם שבו הם חיים, ילדים ותלמידים או מבוגרים, אחת היא בכל גיל ובכל מצב. מי שאינו מכיר במצבים השונים, בשינויים, בסיטואציות, אינו מנתח את המתרחש ואינו מגיב באופן הראוי לכל הקורה סביבו, אינו מסוגל להתמודד, להכין את עצמו לבאות, להתאים את התנהגותו והתנהלותו למתרחש.

בהיבטים שונים, כולנו לוקים בחוסר מודעות למתרחש, כי אילו היינו ערניים די כדי להבין את כל האיתותים ואת כל נורות האזהרה האדומות מצד אחד והנורות הירוקות להתקדמות מהצד השני, היינו יכולים להתקדם טוב, להצליח טוב יותר ולהימנע מטעויות שגגות ומזידים.

פרעה סבל ללא ספק מחוסר מודעות לסביבה ברמה משמעותית, הוא לא הבין את המתרחש סביבו, לא ניתח את המצב ולא הסיק מסקנות.

פרעה 'לא שת ליבו גם לזאת'.

פרעה לקה במכה אחר מכה, הוא ראה שמה רבינו מביא עליו את המכות בשליחות ד' וגם מסיר את המכות לעת שהוא מבקש, והנה הוא נשאר סורר בעמדתו מבלי להסיק את המסקנה הנדרשת.

חזת עלינו לדעת, כי סופו של מי שאינו מודע למתרחש סביבו שהוא מכניס את עצמו לתוך הצרות, והוא מביא על עצמו את קיצו, כך פרעה מכניס את עצמו לגזירת הבכורים כאשר הוא יודע שבכך הוא מסכן את עצמו ולבסוף הוא דוהר עם פרשיו לתוך הים שהיה עבורו מלכודת מוות.

הבה נשים ליבנו לאיתותים ולתמרורי אזהרה, ולכל המתרחש סביבנו, נלמד כל העת תוך כדי הליכה את הדרוש תיקון או שינוי בהתנהגותינו כלפי שמיא ובין אדם לחבירו.

לשמור את רגעי ההתעוררות

בעת יציאתם ממצרים נצטוו ישראל על שילוח עבדים, כך מבואר בירושלמי "אמר ר' שמואל ב"ר יצחק, על מה ציוונו? על פרשת שילוח עבדים", כריתת ברית מיוחדת היתה ביציאת מצרים על מצות שילוח עבד עברי.

רבי חיים שמואלביץ מבאר, מדוע הצטוו ישראל במצוה זו באותה שעה, והרי אין מצות עבד עברי נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג, והיובל לא נהג עד שנכנסו לארץ וחילקוה, וא"כ מה טעם להקדים מצוה זו עוד לפני מתן תורה. אלא כך הוא ביאורם של דברים, קושי גדול הוא לאדם לשלח לחופשי את עבדיו, את קניינו ועמלו, ואף כי נפשו של העבד כמהה לחירות ועול השעבוד כבד עליו ביותר אין האדון מרגיש בכל זאת, על כן - אומר הגר"ח - נצטוו במצוה זו דוקא בשעה שיצאו בעצמם מבית עבדים, בשעה שהרגישו בנפשם את שמחת החירות הגדולה.

אותה שעה של יציאה מעבדות לחירות, משעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול, היא השעה הכשרה והראויה להרגיש ולשמוע היטב את הצו העליון של "מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו". אם היו מצווים על כך לאחר הרגע הגדול של השמחה ורגשות הפורקן, כשהרגשות היו הולכים ומצטננים לאיטם, לא היתה המצוה נתפסת אצלם כראוי.

לכל אדם יש רגעים של התעוררות לנושא מסוים, ועיקר העבודה היא, לשמר את ההתעוררות שלא תפוג, ועל ידה להיות לאיש אחר.

לתפוס רגעים נכונים זו שוב משימה של מודעות למתרחש סביב האדם, כי רק כאשר האדם במצב של עירנות מלאה הוא יכול להבין שסביבו מתרחש אירוע שיש לתעד אותו בנפש ולהפוך אותו לכלי מעשי.

^ ^ ^

הִירָא אֶת דְּבַר ד' מִעֲבָדֵי פְּרַעְהַ

לנוס מהרחוב

נחקק בליבי מה שזכיתי לשמוע כמה פעמים בצעירותי את ביאורו ע"פ דרש של מו"ר בעל הישועות משה מויזניץ זיע"א לפסוק זה.

הִירָא אֶת דְּבַר ד' מִעֲבָדֵי פְּרַעְהַ הֵנִיס אֶת עֲבָדָיו וְאֵת מִקְנֵהוּ אֶל הַבָּתִּים. וְאִשֶּׁר לֹא שֵׁם לָבוֹ אֶל דְּבַר ד' וַיַּעֲזֹב אֶת עֲבָדָיו וְאֵת מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה.

בפרשיות התורה שאנו קוראים בתקופה זו מסמל פרעה כמבואר בספה"ק את היצה"ר ואת הסט"א.

וכך היה מבאר הישועות משה, מי שירא את דבר ד' מ-עבדי פרעה, היינו מלהיות עבד ולהשתעבד לפרעה שהוא היצה"ר, 'הניס את עבדיו ואת מקנהו', היינו הניס את כוח העבדות והקנין שיש לכל אדם – אל הבתים, אל בתי כנסיות ובתי מדרשות.

ואשר לא שם ליבו אל דבר ד', השאיר את עבדיו ואת מקנהו בשדה - ברחוב.

כי מי שירא מלהשתעבד ליצה"ר צריך להניס את כל כוחות העבדות והקנין שחננו ד' אל בתי הכנסיות ובתי המדרשות ולא לנטשם למכות הברד שברחוב הפרוץ.

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

וארא תשפ"ב ♦ גליון ת"ס

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

הרהור כדיבור

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִעַם פְּרָעָה וַיֵּצֵק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דְּבַר הַצִּפְרָדְעִים
אֲשֶׁר שָׁם לַפְּרָעָה (ח' ח')

כתב בשפתי חכמים (ח' ו') מקשים העולם למה שינה הכתוב בצפרדעים דכתיב 'ויצק משה אל ה' משא"כ בשאר מכות כתיב 'ויעתר משה אל ה'.

ומתרץ שיש לומר משום דאמרינן (רמב"ם פ"ה מהל' תפילה ה"ט) דמהתפלל לא יצא ידי חובתו בהרהור, אלא צריך להשמיע לאזניו מה שמוציא מפיו, ובמכת צפרדע היו הצפרדעים צועקים (רש"י ז' כ"ט), ואם כן היה צריך להרים קולו בתפלתו כדי שישמיע לאזניו את תפילתו. (וכן כתב בפרדס יוסף בשם הגאון מאור הגולה מהר"א ברודא).

קושיית הגרע"א

הנה אמרינן בגמרא ברכות (כ' ב') דלשיטת רבינא הרהור כדיבור, ומן התורה יצא בהרהור, והא דבעינן דיבור במצוות התורה כמו קריאת שמע וברכת המזון וקידוש וספירת העומר וכיוצא בו, הוא רק מדרבנן. ורב חסדא קאמר דהרהור לאו כדיבור דמי. (וקיימא לן בשולחן ערוך או"ח סי' ס"ב סעי' ג' כרב חסדא).

והקשה הגרע"א (תשובות ח"ב סי' קנ"א, דרו"ח ברכות שם, גליון המשניות ברכות פ"ג מ"ד) אמאי אמרינן (ברכות כ' ב') דאם נשים חייבות בברכת המזון רק מדרבנן, אינם יכולות להוציא אנשים שחייבים בברכת המזון מן התורה, הרי כשהאיש שומע הברכת המזון מהאשה הרי על כרחך מהרהר, ואם כן עכ"פ יצא ידי חובת הדאורייתא על ידי הרהור כדיבור. [אלא דמדרבנן אין יוצאים בהרהור, ומדרבנן יכול לצאת מדין שומע כעונה מהאשה שחייבת עכ"פ מדרבנן, דאיתי דרבנן ומפיק דרבנן].

וכי תימא דגמרא הנ"ל איירי למה דקיימא לן כרב חסדא דהרהור לאו כדיבור דמי, אך הרי איתא בגמרא הנ"ל שרבינא שאל קמיה דרבא אם נשים מחוייבות בברכת המזון מן התורה או מדרבנן, ואם כן תיקשי דלרבינא לשיטתו הרי הרהור כדיבור.

ויש לדון ליישב בכמה אנפי:

תירוץ א' - מכוון שלא לצאת בהרהור

הנה ראיתי בתשובות דובב מישרים (להגאון מטשעביץ, ח"א סי' פ"ז) ליישב קושיית הגרע"א, לפום כללא דהטורי אבן (חגיגה י' א') באבני שוהם ד"ה (דילמא) דאף בגווני דמהני במחשבה, מכל מקום היכא שגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא, לא חיילא במחשבה, ומשום הכי בגמר בלבו לעשות תרומה ואמר מעשר, גם תרומה לא חיילא, והכי נמי דכוותה.

מעתה אם נימא דנשים בברכת המזון הם רק מדרבנן, והשומע לא כוון לצאת בהרהור אלא כוון להיות כעונה על דיבורה, והדיבור שלה לא מהני משום דאינה מחוייבת רק מדרבנן, ממילא אינו יוצא מטעם הרהור.

א. לחלק בין חלות למצוה

הנה יש להעיר על האי תירוץ בתרי אנפי, חדא, דיש לומר דבעלמא גם הגרע"א מודה לדעת הטורי אבן, אלא דסובר דיש לחלק בין ענין חלות שבוה אין רצונו אלא כדיבור, ובין עשיית מצוה דכיון דדעתו לשם מצוה חייל.

ב. חשיב כמכוון גם להרהור

שנית, בחזון איש (שם) איתי בשם בית שלמה (ח"א סי' י"ז בסופו) ליישב כהנ"ל, אבל כתב בחזון איש דעדיין צריך להתיישב בזה, דלכאורה כיון שמכוין לצאת בשמיעה, והלק השמיעה הוא בהרהור ובו יוכל לצאת, ומכוין לצאת בהשמיעה, אם כן חשיב שמכוין לצאת גם בהרהור, ואם כן לא יתכן דברי הבית שלמה כי אם במתנה שאם הוי בזה שמיעה כדיבור יצא ואי לא הוי כדיבור לא יצא, ולא משמע כן כלל דהאיבעיא איירי דוקא בפירש תנאי כזה.

אמנם צריך עיון בדברי החזון איש, דלכאורה הוו תרי פעולות השמיעה וההרהור ואם כן שפיר יש לחלק שמכוין רק לצאת בשמיעה ולא בהרהור.

תירוץ ב' - לכתחילה הדאורייתא כדיבור

כתב בחזון איש ליישב קושיית הגרע"א, דאף דמן התורה יצא ידי חובתו בהרהור מכיון דהרהור כדיבור, אך מדרבנן צריך לצאת הדאורייתא כדיבור ולא בהרהור, דמכיון דמדרבנן בעינן דיבור בעינן שיהא באופן דמהני מן התורה.

הלכך נהי דאם שמע מאשה יצא בדיעבד, דהדאורייתא יצא בהרהור והדרבנן כדיבור יצא מהאשה, אבל לכתחילה יענה אחריה דאם לא כן נמצא דיצא את הדאורייתא בהרהור ולא כדיבור.

א. חייב בברכת המזון מדרבנן

לפי זה אם אמר נוסח ברכת המזון שלא כנוסח שתיקנו חכמים, וחייב השתא בברכת המזון רק מדרבנן, לא יוכל לצאת מאשה, דהרי מדרבנן בעינן לקיים הברכת המזון באופן דמהני מדאורייתא.

ב. אמאי לא מהני בהרהור

אמנם בסברא צריך עיון, דאם מהני לאחר המעשה לצאת הדאורייתא בהרהור, למה לא יועיל קודם המעשה. [א"ה. נראה דכוונת רבינו להקשות שמהיכי תיתי שיהא דין מדרבנן שרק לכתחילה יקיים באופן דמהני מדאורייתא].

ג. הקטן מוציא בקידוש

תו, דהא חזינן דכתב במגן אברהם (סי' רע"א סי"ק א') דאם הגדול התפלל מעריב בליל שבת ויצא ידי חובת קידוש מדאורייתא, יכול הקטן להוציא בקידוש, ולא אמרינן דלכתחילה יצא את הדרבנן דקידוש על הכוס בצורה של הדאורייתא. ואולי רק בהרהור ודיבור אמרינן לה.

תירוץ ג' - מדרבנן לא יצא מדאורייתא

הנה יש לדון לתרץ דמכיון דבהרהור לא יצא ידי חובת ברכת המזון מדרבנן, אם כן לא יצא ידי חובתו גם מדאורייתא, דחכמים תיקנו דלא יצא ידי חובתו גם מדאורייתא.

א. פלוגת ר"ן ותוספות

הנה תליא בהא דפליגי הראשונים במי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו חוץ לסוכה ואכל, דלא יצא ידי חובתו, אי הא דלא יצא הוא רק מדרבנן, או דלמא חכמים אמרו דגם מדאורייתא לא יצא. בר"ן (י"ב ב' בדפי הר"ף) מבואר כהצד הראשון, דהוי רק מדרבנן, אבל בתוספות (ג' א' ד"ה דאמר) מבואר כהצד השני, דלא יצא מדאורייתא. ולשיטת תוספות מיושב שפיר קושיית הגרע"א, דחכמים תיקנו שגם מדאורייתא לא יצא בהרהור.

אמנם מקושיית הגרע"א חזינן כשיטת הר"ן, דאע"ג דמדרבנן לא מהני בהרהור מכל מקום לא אמרינן דלא יצא ידי חובתו מן התורה.

ב. בשכח רצה לא יצא מדאורייתא

הנה יש למילף מינה להיכא דלא אמר רצה, דהנה נקטינן (משנה ברוה ס"י קפ"ו סק"ג) דיתכן דאשה חייבת בברכת המזון רק מדרבנן, ולכך אינה יכולה להוציא איש שאכל כדי שביעה שחיובו מדאורייתא.

והנה בגוונא דאיש שכח רצה בברכת המזון דסעודה ראשונה או שניה, וצריך לחזור על ברכת המזון, יש לדון אי יכול לצאת מאשה שעדיין לא בירכה.

ולכאורה יכול לצאת, דכיון דחיובא דהזכרת רצה הוי רק מדרבנן, נמצא דעתה חיוב האיש בברכת המזון רק בגלל הרצה דהוי רק מדרבנן, וגם האשה חייבת בהרצה רק מדרבנן.

[ואע"פ דהזכרת רצה אצל האשה הוי תרי דרבנן, דהרי איכא צד דעיקר חיוב ברכת המזון באשה הוי רק מדרבנן, נמצא דגם הברכת המזון וגם הרצה הוי מדרבנן, ואצל האיש הוי רק חד דרבנן מצד הרצה, מכל מקום כיון דמספקא לן דילמא האשה מחוייבת מדאורייתא והוי רק חדא דרבנן, אם כן יכולה להוציא, דהרי לענין חיובא דרבנן, [כחייב לחזור כששכח רצה], אמרינן דספיקא לקולא, ונקטינן כהצד דמחוייבת כמורה].

אך הא תליא בפלוגתת הראשונים הנ"ל, דלדעת התוספות לכאורה האיש לא יצא ידי ברכת המזון אף מדאורייתא, דהרי מכיון דלא קיים הדרבנן דהזכרת רצה נמצא דלא יצא ידי חובת ברכת המזון גם מדאורייתא, ואם כן לא יוכל לצאת מאשה.

אמנם נראה דכיון דהר"ן פליג על התוספות, אם כן הוה ספק ספיקא, דילמא כהר"ן, ואף לתוספות דילמא אשה חייבת מדאורייתא.

ג. דברי החזון איש שרק מדרבנן בעינן הכי

הנה דברי החזון איש (שם) בתירוץ ב' הנ"ל הם ענין אחר, שכתב ליישב קושיית הגרע"א דכד אמרי חכמים הרהור לא מהני, בעו שיצא חובת דיבור באופן דמהני מן התורה, והיינו דלא כתב מפאת דלא יצא מן התורה, אלא דמדרבנן בעי הכי. [אמנם למסקנת החזון איש דהעיקר דהוא רבינא הקדמון אין הכרח מהגמרא לזה].

תירוץ ד' - נפקא מינה בלא כוונה

הנה כתב בספר תפארת ירושלים (על תוספות הגרע"א על המשניות, ברכות פ"ג מ"ד) ליישב קושיית הגרע"א, דאיירי היכא דלא נתכוין השומע לצאת, דאז משום הרהור כדיבור פשיטא דלא יצא.

אבל אם יוצא משום שומע כעונה, אז מצד חסרון כוונה יצא ידי חובתו. אלא איבעיא להו דדילמא לא יצא משום דאשה אינה מחוייבת וכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתו.

א. מגיד משנה

הנה מקור החילוק הנ"ל דלענין הרהור בעינן כוונה אבל לענין שומע כעונה יצא גם בלא כוונה,

דהנה כתב במגיד משנה (פ"ב מהל' שופר ה"ד) לחלק בין תקיעת שופר לאכילת מצה, [למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה], דגבי תקיעת שופר כיון דעיקר מצוותו הוא השמיעה, ואפילו תוקע עצמו עיקרו היא השמיעה לבד שאין בו מעשה, משום הכי אם לא כוון לבו לצאת לא יצא, מה שאין כן גבי אכילת מצה דעיקרו על ידי מעשה, אם כן יצא ידי חובתו גם בלא כוונה.

ב. שומע כעונה הוה מעשה

מעתה לרבינא דסבירא ליה הרהור כדבור, פשיטא דבהרהור לא יצא אם לא כוון דלא הוה מעשה, דגרע עוד משופר שבא על ידי מעשה מיהת מעיקרא, משא"כ בהרהור ליכא מעשה כלל.

משא"כ היכא דיוצא בשמיעה מאחרים, כיון דשומע כעונה ממש חשיב מעשה, דדמי לקורא קריאת שמע בפיו ואוכל מצה דאין צריך כוונה ולא דמי להרהור ולשופר.

ג. גם בשומע כעונה צריכין כוונה

הנה בספר תורת אהל משה (למהר"ל דיסקין, בחידושו הראשון) פליג

על התפארת ירושלים וכתב דודאי גם בשומע כעונה בעינן כוונה וכמו שכתב ברמב"ם (פ"ב מהל' שופר ה"ד) לענין שופר דבעינן כוונה.

וצריך עיון הא בתפארת ירושלים סמך על המגיד משנה הנ"ל דסובר בדעת הרמב"ם לחלק דדוקא בשופר דמצוותו בשמיעה בעינן כוונה, משא"כ בשומע כעונה לא בעינן כוונה.

אלא יש לומר דסבירא ליה למהר"ל דיסקין דאין לחלק בין שמיעת שופר ובין כל שומע כעונה.

[כמו כן בפרי מגדים (סי' רי"ג מ"ז סק"ג) נקט דלענין להוציא לחבירו אם בעינן כוונה משמיע, תליא בדיון מצוות צריכות כוונה. וכן בהגר"ו (שו"ע סי' ס' סעיף ה') כתב דלמאן דאמר דמצוות דרבנן אין צריכות כוונה הכי נמי אין צריכות כוונה שומע ומשמיע, ובאליה רב (סי' ר"ג סק"ה) כתב דכוונת שומע ומשמיע דמי לשופר ולכולי עלמא בעינן כוונה].

תירוץ ה' - הטוב והמטיב

לכאורה יש לדון בעוד תירוץ, דהנה כיון דמדרבנן הרהור לא כדיבור, אם כן במילי דרבנן אין כלל ענין שיהרהר היכא דאינו יכול לדבר.

וכמו שכתב הגרע"א (ברכות שם) לענין תפילה, דלרבינא בעל קרי שאינו יכול להתפלל בפה, לא אמרינן דעכ"פ יהרהר בתפילה, דבתפילה דעיקרו דרבנן ומצד הדרבנן המצוה רק להוציא בשפתיו, אם כן ההרהור כמאן דליתא דהא מכל מקום אינו יוצא בזה חיובו מדרבנן.

ואם כן יש לומר דהטעם דאינו יכול לצאת בברכת המזון מאשה, היינו משום ברכת הטוב והמטיב שהוא רק מדרבנן, [או משום הנוסח בברכת המזון דהוה רק מדרבנן אע"פ שמעבד], דאין בזה תורת הרהור כלל, נמצא דאם יוצא ברכת הטוב והמטיב מאשה מיבעיא להו להגמרא אם מהני, דהרי הוה לדידיה חד דרבנן, [דאין כלל תורת הרהור בזה], ואצל האשה תרי דרבנן, דכל ברכת המזון זידה דרבנן והטוב והמטיב עוד דרבנן. [היינו להצד דברכת המזון בנשים מדרבנן].

א. הטוב והמטיב כמו עיקר ברכת המזון

אבל אין התירוץ נכון, דהגרע"א בגליון המשניות (ברכות שם) הביא בשם לקוטי פרי חדש (סי' כ"ט) דהא דבעל קרי מהרהר בלבו הוא אף בהטוב והמטיב, דאע"פ דהוי דרבנן מכל מקום מברך בהרהור, דכי תיקנו רבנן ברכה הרביעית תקנו שיהיה אחד עם ברכת המזון, דכל היכא דמברך ג' ברכות מברך גם כן הרביעית.

ואם כן שוב נמצא דיכול לצאת מהאשה דגבי זידה הוה תרי דרבנן, חדא דברכת המזון דרבנן, ותו דהטוב והמטיב דרבנן, ובדידיה הוה תרי דרבנן, חדא, דיצא בהרהור, ותו דהטוב והמטיב דרבנן. [וזהו אין לומר דאצל האשה תלת דרבנן דיצאה בהרהור, דבזה מהני דין ערבות דאע"פ שיצא מוציא וכמו שכתב בחזון איש (שם)].

ב. דרבנן דלא יועיל בהרהור

תו יש לדון דאינו נכון האי תירוצא, דמכל מקום גם לדידיה הטוב והמטיב הוה תרי דרבנן, דתיקנו עצם הטוב והמטיב, ותיקנו עוד דלא יועיל בהרהור.

תדע דהא בחזון איש (שם) נתקשה במה שכתב הגרע"א דאת הדרבנן יוצא מהאשה, והא אצל אשה הוה תרי דרבנן דיצאה בהרהור, [ותירץ כנ"ל דלזה מהני דין ערבות], והא יש לומר דכיון דחיובה מדרבנן אם כן ההרהור אינו מעלה ולא מוריד וכמו בתפילה, אלא מוכח דזה גופא דאינו יוצא בהרהור הוה תרי דרבנן. ואכתי צריך תלמוד.

ג. ערוגת הבשם

הנה קיימא לן (סוכה י"ד ב') דאף היכא דחכמים הוסיפו פרטים על צורת המצוה דאורייתא, מכל מקום היכא דאנוס מלקיים הפרטים, יקיים מיהת דאורייתא, כגון שיישב בסוכת נסרים כשאין לו סוכה אחרת.

ודן בערוגת הבשם (או"ח סי' ב') מהו בכגון שמיני של סוכות בחוץ לארץ, שמצוות סוכה רק מדרבנן, ויש לו רק סוכת נסרים הכשירה מן התורה ופסולה מדרבנן, האם חייב לשבת בהאי סוכה. דבשלמא כשחייב במצוה מדאורייתא, אם כן כשאינו יכול לקיימו באופן שייצא מדרבנן, עכ"פ יקיימו באופן שייצא מדאורייתא, אמנם הכא דבין כך אינו חייב אלא מדרבנן, אם כן נימא דאינו חייב, דהרי מדאורייתא אין כאן שום מצוה, ומדרבנן הרי לא מצי לקיימו כתקנת חז"ל. ואסיק דבאמת אינו חייב. אך אחד מגדולי הדור שליט"א קאמר דחייב.

ולכאורה מדברי הגרע"א הנ"ל שמעינן כערוגת הבושם, דהרי כתב הגרע"א בדמיונה דרבנן שמצותה על ידי דיבור, פטור כשאינו יכול לדבר, ואינו חייב עכ"פ להרהר מכיון דהוה רק תקנה דרבנן. אלא אם כן נחלק בין מצוה שנתקנה אטו דאורייתא כמו ארבע מינים בחול המועד וביום טוב שני של גלויות, ובין מצוה דרבנן שאין כאן לדון מעין דאורייתא, וכגון תפילה שתיקנו לכתחילה דיאמר והלכך אין מקום להרהר. ולפי זה בברכת המזון בלא אכל כדי שביעה יצטרך לברך אף על ידי הרהור.

תירוץ ו' - דרבנן לפני דאורייתא

הנה יש לדון לתרץ על פי מה שדן במנחת חינוך אם יכול לצאת הדרבנן לפני הדאורייתא. ולהצד דאינו יכול, אם כן נימא דאינו יכול לקיים ברכת המזון מדרבנן מאשה לפני שקיים החיוב דאורייתא דברכת המזון בהרהור, והרי בכל מילה שיוצא ידי חובתו בשמיעה מהאשה, עדיין לא קיים המצוה דאורייתא דהרי עדיין לא הרהר כל הברכת המזון, נמצא דמקיים הדרבנן לפני הדאורייתא וזה לא מהני.

א. נפקא מינה בקידוש

הנה כתב במנחת חינוך (מצוה ל"א) דנפקא מינה בנידון הנ"ל דקידוש, בגוונא דקידוש פעם אחת על היין במקום סעודה, אבל לא כוון לשם מצוה, נמצא דרך מדרבנן יצא ידי קידוש, דבדיני דרבנן אמרינן דמצוות אין צריכות כוונה, אבל הדאורייתא לא קיים, ואחר כך קידש שנית וכוון לשם מצוה, אבל לא היה יין או לא היה במקום סעודה, נמצא דיצא ידי קידוש רק מדאורייתא.

והנה כל זה לדעת המגן אברהם (ס"ו ס"ק י"א) דנפקא מינה בנידון הנ"ל דקידוש, צריכות כוונה, אבל במצוות דרבנן לא צריכות כוונה, אך בביאור הגר"א (ס"ו תפ"ט ס"ע ד') נוקט דגם במצוות דרבנן צריכין כוונה, וכן פסק במשנה ברורה (ס"ו ס"ק י"א). [נמוק דברי המגן אברהם מהרד"ב (ס"ו אלף צ"ד), והאחרונים נחלקו שאין ראיה מהרד"ב].

אך יהא הנידון לכולי עלמא, בגוונא שיצא בקידוש בפעם הראשונה על הכוס אבל שמע מקטן, דהחיוב דרבנן כבר יצא, ואחר כך קידש בעצמו בלא כוס, דיצא רק מדאורייתא.

ב. להגרע"א מקיים דרבנן לפני דאורייתא

אלא לכאורה שמעינן מקושיית הגרע"א דיכול לצאת החובה דרבנן קודם שיצא הדאורייתא.

וכי תימא דיש לחלק דבנידון הגרע"א עדיפא טפי, דלגבי כל מלה קדם הדאורייתא לדרבנן, אך צריך עיון דסוף סוף לא קיים עדיין הדאורייתא.

ג. המילים באמצע אומר בפיו

הנה חזינן דאזיל הגרע"א לשיטתו, דהנה כתב הגרע"א (קמא ס"ו ז') דאדם יכול לצאת מקטן קידוש על הכוס דשומע כעונה, ורק את המילים באמצע הברכה שהוא מדאורייתא יאמר בפיו.

תיקשי הרי יוצא בהפתיחה של הקידוש את הדרבנן לפני שקיים הדאורייתא בהמילים האמצעיות, והיאך ייצא הדרבנן קודם שיצא הדאורייתא. אלא חזינן דשיטת הגרע"א דמהני וכהנ"ל.

[והנה נודע דבחזון איש (ס"ו כ"ט ס"ק ו') הקשה על הגרע"א דהוה חציו בשמיעה וחציו באמירה, ובספר צפוני דודי (ח"א ס"ע ע') כתב ליישב דעל כרחק יש שמיעה על הכל מצד חובת קידוש על הכוס דאם לא כן בצרה לה אמצעיתא שיהא על הכוס].

תירוץ ז' - לא סגי הרהור לחוד

כתב בחזון איש ליישב, דחלוק הרהור מדיבור, דמפאת הרהור כדיבור לא סגי שיהרהר בלבו את המלים מבלי להבינם ומבלי לעיין בתוכנם, משא"כ בדיבור כל שמדבר אף שאינו מבין פירוש המילות או שאינו מכין בתוכו יצא ידי חובתו. והכי נמי בשומע כעונה שדינו כדיבור.

ואם כן שפיר מיבעיא לן אם נשים בברכת המזון דאורייתא או דרבנן, דנפקותא להיכא דבעת שמיעתו אינו מהרהר בתוכן הענין מפאת שאינו מבין או מפאת שאין לבו מעיין השתא, דבכהאי גוונא ודאי דלא יצא משום הרהור, והנידון רק אם יצא בשומע כעונה.

[וזה לשון החזון איש, ובעיקר דין הרהור כדיבור, י"ל שאין הרהור דברים בלבד בכלל, אלא כיון דאיכא תרתי מילי במצוות התלוים בדיבור, היינו, הדיבור, וכוונת הלב, ובתחלה המצוה שיעשה בשתיקה, ובדיעבד נפיק בלא כוונת הלב, ואף שאין

בדברים בלא כוונת הלב כלום, ואילו קרא ק"ש בחלומו לאו כלום הוא, מ"מ כשכיון לדבר יוצא, דכה הדיבור אלים למחשב ולבטל חסרון העדר המחשבה, וכמו שאין דברים שבלב דברים בין אדם לחבירו אף אם מכוין הפכו, כמו כן במצוה מחשב הדיבור, וחשיב אף בלא מחשבה, ומאן דס"ל דנפיק בהרהור היינו בכוונת הלב, אבל בהרהור הדברים לבד, לא נפיק, מפני חסרון כוונת הלב כיון שאין כאן דברים אלא הרהור, ובהו יתישב קו' הגרע"א וקו' הטו"א מגילה י"ט ולהכי צריך לדון שמיעה למחשב כדיבור, ונפיק אף שלא כיון לבו].

א. מבין הלשון

הנה כעין זה כתב בספר תורת אהל משה (למהר"ל דיסקין, חידוש הראשון) ליישב קושיית הגרע"א, דבהרהור בעינן שידע הענין שמהרהר. [וזה לשון, דאינו יוצא בהרהור עד שידע הענין שמהרהר, ואם אינו מבין בלשון הקודש ומהרהר ברוך אתה וכו' אין זה הרהור כלל משא"כ במוציא בשפתי].

שמעינן מדבריו דדיבור מהני גם באינו מבין, ואם כן הכי נמי בשומע כעונה. אמנם דעת המחבר (ס"ו קצ"ג ס"ע א') דגם בשומע כעונה לא מהני באינו מבין הלשון ואף בלשון הקודש, אלא תירוצא דמהר"ל דיסקין היינו לדעת החולקים. [ועיין שם במשנה ברורה ס"ק ה').

[א"ה. ובחזון איש הנ"ל מבואר דבעינן כוונת הלב לתוכן הענין ולא איירי לענין הבנת המילים].

ב. לענין ציור הענין ליכא חילוק לשונות

הנה כתב בחזון איש (שם) ראיה ליסוד זה שהרהור כדיבור דוקא במהרהר תוכן הענין, מדברי הרשב"א בברכות (ט"ו א') שכתב שאם מהני גם בלא השמיע לאזנו והוה רק הרהור, אם כן ודאי דלא בעינן דוקא לשון הקודש אלא מהני גם שאר לשונות.

ופירש בחזון איש סברת הרשב"א, דהרי בהרהור בעינן להרהר ציור הענין, והלכך ליכא הבדל בין לשון הקודש לשאר לשונות.

[ולפי זה כתב דר' יוסי דסובר שאם לא השמיע לאזנו לא יצא, יליף לה מהא דבעינן רבוי מקרא שאפשר לקרוא קריאת שמע בשאר לשונות ולא רק בלשון הקודש, ואם כן מוכח דבעינן דיבור ואז באמת לא בעינן לצייר הענין במחשבתו, אבל אי אמרינן דבלא השמיע לאזנו יצא אם כן הוה הרהור ובעינן לצייר הענין במחשבתו, ואם כן פשיטא דיצא בשאר לשונות].

ג. סגי בהרהור המילים

אך במקום אחר (ס"ו י"ד ס"ק א') תבריה החזון איש לגזיזה, וכתב דלמאן דאמר הרהור כדיבור דמי סגי בהרהור המילים, [נממילא הדרא קושיית הגרע"א לדוכתיה, ונצטרך ליישב כתיבת האחר של החזון איש, דמאן דאמר הרהור כדיבור הוא רבינא], וכתב דכן מוכחא מהאי רשב"א.

דהנה התם פירש בחזון איש דברי הרשב"א באופן אחר, דהא דקאמר הרשב"א דאם יצא ידי חובתו בהרהור לא בעינן דוקא לשון הקודש, היינו משום דחשיבות לשון הקודש הוה רק כדיבור ולא במחשבה. [ולא מפאת דהרהור הוא ציור הדברים ואז אין חילוק בין לשון הקודש לשאר לשונות].

וההכרח לביאור זה ברשב"א, דהרי מוכח מהרשב"א דאם היינו מצריכים לשון הקודש אז על כרחך לא היה יוצא בהרהור, ואם נימא דלא חשיבא לשון הקודש גם בהרהור אלא דבעינן גם הבנת הענין, אם כן לעולם אימא דהרהור סגי ובעינן לשון הקודש עם הבנת הענין, [א"ה. דזה הוה עדיפות מכיון דחושב הבנת הענין אע"פ דהוה רק הרהור]. אלא על כרחך כוונת הרשב"א דהרהור הוא הרהור המילים גרידא, ואם כן אין חשיבות ללשון הקודש בהרהור.

[אך לא הבנתי נהי דיש לפרש כן ברשב"א כמו שכתב בס"י י"ד אך מנא לן דאין הביאור ברשב"א כמו שכתב בס"י כ"ט, דלר' יוסי ילפינן מדחוצרז לרבות כל לשון, דבעינן השמיע לאזנו, ולר' יהודה אדרבה ילפינן מינה מדלא בעינן דוקא לשון הקודש דכשר בהרהור. ונראה כוונתו, דכיון דלר' יהודה דסובר דהרהור כדיבור דמי, ילפינן לה מהא דכשר בכל לשון, משמע דמרבין שאר לשונות בהרהור ולא דמרבין דמהני ציור הדבר, דהמשמעות היא דהרהור הוי בכלל כל לשון].

תירוץ ח' - בעינן שישמיע לאזניו

עוד תירץ בתפארת ירושלים (שם) דעל כרחך צריך לומר הא דסבירא ליה לרבינא הרהור כדיבור, היינו דוקא לרבי יהודה דסבירא ליה (בברכות ט"ו א') דאם לא השמיע לאזנו יצא, אבל לרבי יוסי (שם) דסבירא ליה דלא יצא עד שישמיע לאזנו, פשיטא דלא יצא על ידי הרהור.

אם כן הא דמבעיא ליה בברכת המזון קאי אליבא דרבי יוסי דודאי לא יצא בהרהור.

[וכי תימא אמאי לא דחינן (בברכות שם) הראיה מאשה דמברכת לבעלה דאזלא כאידך מאן דאמר דלא השמיע לאזנו יצא דהרי להאי שיטה יצא בשומע מאשה משום הרהור כדיבור,

אך הרי בגמרא אזיל גם לדין דפסקין הלכה כרב חסדא דהרהור לאו כדבור, דגם לשיטתו לא תפשוט האיבעיא אם ברכת המזון בנשים הוה מן התורה.

תירוץ ט' - רבינא לא קאמר הנפקא מינה

הנה כתב הגרע"א (תניינא ס"י קניא) דאפשר לדחוק דבאמת רבינא רק מספקא ליה אם נשים חייבות בברכת המזון מדאורייתא, אבל הוא לא אמר הנפקא מינה לענין להוציא אחרים ידי חובתם, אלא דסתמא דהש"ס קאמר דנפקא מינה לאפוקי רבים ידי חובתם. [כיון דהפשיטות מההיא דאשה מברכת לבעלה הוא בדרך זה]. ואזילא לפי ההלכה דקיימא לן הרהור לאו כדיבור דמי.

ולשיטת רבינא אין נפקא מינה לענין להוציא ידי חובתן, אלא יהא נפקא מינה בספק אם בירך ברכת המזון, דאם חייבת מן התורה צריכה לחזור ואם מדרבנן אינה צריכה לחזור, נוכחו דבאמת הקשה בתשובות שער אפרים ס"י א' אמאי לא אמרין האי נפקותא. וכתב הגרע"א דעדיין צריך עיון.

תירוץ י' - תרי רבינא

כתב בחזון איש (אוי"ח ס"י כ"ט סק"י) ליישב דלא קשה דעל כרחך תרי

רבינא נינהו, דהא מימרא דרבינא דהרהור כדיבור מקדמין בגמרא למימרא דרב חסדא, ואם כן על כרחך דהוא רבינא הקדמון, והך דברכת המזון אם דאורייתא או דרבנן בעי רבינא קמיה דרבא ועל כרחך דהוא רבינא האחרון דהיה בזמן רב אשי דאמרין רבינא ורב אשי סוף הוראה ורבא היה רבו, והביא שכך כתב במעדני יום טוב (ס"י י"ד ס"ק ג'). וכתב בחזון איש דזה עיקר התירוץ.

קושיית טורי אבן

הנה בטורי אבן (מגילה י"ט ב') נמי הקשה כעין קושיית הגרע"א בהא דתנן במגילה (שם) הכל כשרין לקרות את המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן, ותיקשי אמאי חרש שוטה וקטן אין מוציאין אחרים ידי חובתן הואיל והן אין מחויבים בדבר, הא אפילו בשומע מן המחוייב אי אפשר לו לצאת אלא אם כן מטה אזניו ושומע מה שזה מוציא מפיו דאם לא כן לאו כלום הוא, ואם כן בכהאי גוונא בשומע מאינו מחוייב בדבר מאי הוי דל מכאן קריאה זו דאין מוציא אפילו הכי יוצא ידי חובתו על ידי הרהור דנפשיה. והתם לא יספיק תירץ הגרע"א דהקושיא תהא ממנתינן על רבינא.

אך יש לומר בדעת הגרע"א דמדרבנן מודי רבינא דבעינן דיבור והוי לעיכובא והלכך לא מהני, וכל קושיית הגרע"א רק בסוגיין דלענין דרבנן הא יועיל הא דאשה חייבת בברכת המזון מדרבנן.

ענינים שונים

אף בשחרית, והרי סמיכת גאולה לתפילה עדיפא מתפילה בציבור בשחרית, ואם כן נילף דמעומד דעדיפא מסמיכת גאולה לתפילה, אם כן ודאי דמעומד עדיפא מתפילה בציבור.

ב. גאולה לתפילה עדיף

אך כל זה לדעת הרשב"א והרא"ש (מובא בבית יוסף סוף ס"י פ"ט, וכך פסק בשולחן ערוך ס"י פ"ט סעי' ח') דפסקו כהך מאן דאמר דעמידה עדיפא מגאולה לתפילה, אך לשאר פוסקים (תוספות שם ד"ה מסמך, רא"ש ס"י כ' בשם בה"ג ברכת סוף פרק ד') דפסקו דסמיכת גאולה לתפילה עדיפא מתפילה במעומד, אם כן יש לומר דגם תפילה בציבור עדיפא ממעומד.

ג. רב אשי התפלל מיושב בציבור

הנה חזינן בגמרא התם דרב אשי התפלל מיושב בהדי ציבורא ואחר כך התפלל שנית, ואם כן יש למילף להיפוך דיתפלל במיושב בהדי ציבורא. וצריך עיון היטב בסוגיא התם. [נועין בשולחן ערוך ס"י פ"ט סעי' ח' ובבגן אברהם שם ס"ק ט"ז].

תפילה בעמידה או בציבור

הנה יש לעיין בנמצא במטוס ויש לפנינו ב' אפשרויות להתפלל שחרית, או להתפלל במטוס במנין אבל לא יוכל להתפלל בעמידה, או להתפלל אחר כך בעמידה אבל יהא ביחידות. איזה מהן עדיף.

א. עדיף בעמידה

הנה לכאורה יש לומר דיתפלל ביחידות בעמידה, דחזינן בגמרא ברכות (ל' א') דפליגי אמוראי אם תפלה מעומד עדיף מסמיכת גאולה לתפילה, או סמיכת גאולה לתפילה עדיף מתפילה במעומד.

והנה סמיכת גאולה לתפילה עדיפא מתפילה בציבור בשחרית, דהרי קיימא לן (שולחן ערוך ס"י קי"א סעי' ג') דהבא לבית הכנסת בשחרית ומצא דהציבור כבר מתפללין שמונה עשרה, לא יתפלל עמהם אלא יתפלל כסדר ויסמוך גאולה לתפלה, אע"פ דמשום הכי יצטרך להתפלל ביחידות.

מעתה למאן דאמר דתפילה מעומד עדיפא מסמיכת גאולה לתפילה

ענינים שונים

וכמו דחזינן ברמב"ן (מלחמות, ברכות ו' ב' מדפי הרי"ף) שאם היה צריך לומר שהכל, ותוך כדי דיבור אמר העץ, אם לא אמרין תוך כדי דיבור לקלקל, שפיר דמי, ותיקשי הא מה שאמר העץ הוה הפסק, וצריך לומר דחשיבא מעניינא דהוסיף על הברכה.

לפי זה מכיון דחל רק הברכה דשהכל, אם כן לא יוכל לאכול פירות העץ אחרים שלא חשב עליהם בעת ברכת שהכל.

ג. ברכת העץ מהני

תו יש לומר דבאמת חל הברכה דבורא פרי העץ, דיכול להוסיף על השהכל, ומשום הכי לא הוה הפסק. [א"י. לכאורה כוונת רבינו דמכיון דבורא פרי העץ הוה ברכה יותר מפורטת אם כן חשיב הוספה על השהכל]. ואם כן יוכל לאכול עוד פירות העץ אע"פ שלא חשב עליהם בעת שבירך שהכל. וכמדומה שזה צד רחוק.

אמר שהכל במקום העץ

הנה יש לעיין במי שהיה צריך לברך בורא פרי העץ על פרי, וטעה ואמר שהכל, ותיקן עצמו לאחר כדי דיבור ואמר בורא פרי העץ, מהו.

א. אין לו ברכה כלל

הנה יש לדון דאין לו ברכה כלל ואינו יכול לאכול הפרי, דנימא דהא שבירך בורא פרי העץ הוי הפסק לברכת שהכל, ואזדא ברכת שהכל, והא שבירך בורא פרי העץ נמי ליתא, שהרי כבר גמר לברך שהכל וחל הברכה ולא תיקנו תוך כדי דיבור.

ב. ברכת השהכל מהני

אמנם יש לומר דמכל מקום שפיר דמי, וזה יש לבאר בבי' אנפי, חדא, דבאמת הברכה דשהכל מהני, ואע"פ דהא שבירך בורא פרי העץ לא מהני, מכל מקום לא הוה הפסק מכיון דהוה מעניינא דהאכילה.

לקבלת הגליון במייל,
לתרומות והערות:

L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 306
טבת תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

אמנם כאמור יש אפשרות להקל בזה, כאשר מדובר במקום שיש עירוב טוב, לכן העברנו את השאלה להגאון רבי יהודה ריה דינר שליט"א שיורה לנו מה נכון לומר לחתן היקר, האם לצרף את השיטות ולהקל, בשביל שיוכל לכבד את השבת עם שעון יקר, ולשמח את המחותנים והמשפחה. והגרי"א שליט"א אמר שאין לקבוע לו היתר, אלא אפשר להגיד לו את השיטות אם הוא ירצה להקל, [שכאמור בלא"ה המיקל לטלטל בעירוב כתב המשנ"ב שהוא בגדר שאין למחות בידו], אך גם באופן זה נשאר שראוי להימנע מטלטל.

איך להסביר מדוע החוט צריך להיות על העמוד ולא על הגדר בגליון זה נביא גם דברים מתוך ההתקדמות שמגיעה בס"ד בעקבות הפעילות הגדולה, והדרישה לעשות עירוב ע"י המומחים בהלכה, בשבוע האחרון קראו למוקד העירוב אל אחד מהישובים בדרום, שעברנו בו לפני חודשיים וראינו שיש בו בעיות שמעכבות, ואחת מהם היה בעקבות מגרש כדורגל שנבנה בקצה הישוב על גבול העירוב, ולכן הסירו את העמוד וקשרו את החוט לגדר שנבנתה למגרש, בלי עמוד מתחתיו ובלי לח: באותו זמן שלחנו להם את ההערות, ועברו כמה שבועות עד שכעת הם חזרו ובקשו לטפל בדבר. נסענו ונפגשנו עם שני אנשים שהיו מטפלים שם

החסבר על דיון צורת הפתח ועמוד נוסף

לתקן את חוטי העירוב כשנקרעו, ועברנו על מגוון ההערות שהיו צריכים לשנות, וכשהגענו למקום הזה שאל אחד מהם מה הבעיה שהחוט קשור לגדר, הרי הוא סוגר את הישוב דבר זה הוא דבר פשוט שכל מי שקורא קצת את העלונים האלו יודע, אך לאדם מן הישוב גם זה חידוש לפעמים, ואיך נסביר לו את הדין בצורה פשוטה שמתקבלת על הלב, בלי לפתוח ספר או לקוות שהוא יאמין לי. ההסבר הוא, שהחוט אינו סוגר את הישוב מצד עצמו, אלא בגלל שהוא נחשב פתח,

ופתח הוא עם שני עמודים דוקא שהחוט נמצא מעליהם, כמו שכתוב בחומש בפרשת בא (שמות פ"ב פ"ז) ונתנו את הדם על שתי המזוזות ועל המשקוף, ומשקוף פירושו בעברית שוקף ויושב על המזוזות, לכן כאשר אין עמוד וזה לא פתח, לא מועיל שיש חוט.

מדוע הברזלים שבגדר אינם מעמוד של עירוב

הם קיבלו את ההסבר ושאלו מדוע הברזלים של הגדר, שהיא כמו

עמוד חדש שחולק ליר הגדר של העירוב

סורגים עם מקלות בצורת פסים מאונכים, אינם עמודים. במקרה זה היו כמה סיבות, א. החוט לא היה מעל המקל, אלא כרוך מסביבו, וכשהחוט אינו שוקף אינו פתח. ב. הגדר יושבת על קיר בגובה יותר מג' טפחים, והעמוד לא מתחיל מהקרקע. ג. כיון שהמקלות בנויות כדבר אחד ברצף שביניהם פחות מג' טפחים, נחשב כמו דבר ארוך, וכמו שמצינו בגמ' (עירובין דף טו.) מבוי שריצפו בלחיים באורך ד' אמות, נחשב ככותל ארוך שאינו כשר ללחי, [בגמ' מדובר בלחי של מבוי, והמק"ח דימה את הענין גם ללחי של צורת הפתח]. מכל הסיבות האלו, צריכים לעשות עמוד מסדר ותקין כמו בכל מקום.

בישויבים צריך להימנע מלעשות לחיים

הם הוסיפו ושאלו שמספיק לחבר לחי למטה לפני הגדר. אך גם לזה לא הסכמנו, וזה דבר חשוב למי שמעסק בעירובים הישובים והערים, שלא להשתמש בלחיים אלא רק בעמודים, כיון שאינם יכולים לעשות אותם כראוי, בין מצד שאינם יכולים לכוון את הלחי מתחת החוט, שדבר זה דורש בדיקה באמצעות מכשיר [הבקבוק והמחט] ולא בראיית עין

התן שישואל על טלטול השעון היקר שקיבל כשיש עירוב

נפתח השבוע בשאלה יפה שהגיעה מחתן צעיר, שלרגל האירוסין קיבל שעון מיוחד מתנה מצד הכלה, והתלבט מתי ילבש אותו, כיון שלחתן היקר היה כבר שעון לא רע כל כך, החליט שהשעון המיוחד שקיבל יהיה לשבתות אך אחרי שהתקרה השבת התעוררה לו בעיה, כי עד היום הוא לא טלטל בשבת ולא לקח שעון גם בעירוב השכונתי, מחמת מש"כ המשנ"ב (סי' שמ"ה ס"ק כ"ג) שבעל נפש יחמיר במקום שיש רחובות רחבים ט"ז אמות, ולא יסמוך על השיטות שאין רה"ד כשאין שישים ריבוא עוברים בו, וא"כ אם אינו לוקח את השעון מחוץ לבית, כמעט אין לו מה ללבוש אותו, וגם כמובן שמשפחת הכלה מחכים לראות אותו עונד את השעון, ואם אינו מטלטל אותו בשבת הרי לעולם לא יראו אותו נהנה מההשקעה שלהם. אלא שכאן הגיע לשאלה הלכתית, אולי מותר לטלטל את השעון, כיון שהוא תכשיט, ובתכשיט אין טלטול. ואע"פ שבנשים גזרו שלא ילכו בתכשיטים [ברשות הרבים וי"א גם בחצר] דילמא שלפה ומחויא [שמא תוריד להראותו ותטלטל אותו בידיה], מ"מ באיש לא שייך החשש הזה, וא"כ יהיה מותר לענוד את השעון ואין בו דין טלטול גם אם אינו סומך על העירוב. ע"ד השאלה.

שאלות של קיום ההלכה בהידור

והנה יש כמה צדדים להקל בשאלה זו, שהרי יש עירוב שכונתי מהודר במקום מגוריו ומגורי הוריו, ומדובר רק כלפי הנהגת המשנ"ב להחמיר מטלטל, ולגבי שעון רגיל נחלקו פוסקי זמנינו אם יש בו דין טלטול, או שמא נחשב כמלבוש, שדרך בני אדם לעטוף בו את היד, [ע"י בשש"כ פ"ח הערה ק"א שכתב להקל מסבירא שרגילים ללבוש על הגוף, ובארוחות שבת (ח"ג פכ"ח סעיף קל"ו) שהביא בשם האגרות משה שהיה נראה לו להקל אבל ראוי לבני תורה שלא ללבוש, ועוד הביא בשם החזו"א שאסר, וכתב שכן המנהג, וע"ע שם באריכות]. ובכל זאת החתן היקר שואל ומברר מהי ההנהגה הנכונה עבורו בטלטול זה.

חשוב שנעסוק במסגרת גליונות אלו גם בשאלות כאלו שמגיעות מאנשים שמתאמצים להדר ולהקפיד להימנע מכל חשש, אחרי שאנו מביאים הרבה מקרים שלצערינו אנשים אינם עירניים להישמר מטלטול האסור, ואפילו בין האחראים על עירובים ביישובים יש מקומות שאינם יודעים לעשות כדן והעירוב אינו כשר רח"ל, צריך לציין שכנגד זה יש גם הרבה בני תורה שכן יודעים, ועירניים לקיים כהלכה, ומדקדקים בפרטיה אפילו בשאלות כאלו בטלטול שעון של הכלה בעירוב שכונתי. אשריכם תלמידי חכמים.

דין תכשיט לאיש, ומתי השעון נחשב תכשיט

ולענין הלכה, האם אין דין טלטול בשעון יקר מחמת שהוא תכשיט, נחלקו הראשונים בדין תכשיט לאיש, והובא בשו"ע (סי' ש"א ס"ט), אבל כתב השו"ע שבדבר שישנו גם באיש וגם באשה, יש את הגזירה של תכשיט נשים, ולא מחלקים בין איש לאשה, והרי שעון הוא שייך גם באשה.

אבל באמת אמרנו לשואל שיתכן שאין לשעון זה דין תכשיט, למרות שהוא מכובד ויפה, כי השימוש של החתן בשעון היא שימוש טכני ולא להתקשט, והמודד לכך הוא יהיה אם השעון יעצור מלכת, האם הוא ימשיך לקחת אותו, והחתן השואל אמר מיד שלא, כי אין לו צורך בשעון שלא מראה את השעה. אם כך זה לא תכשיט, אלא שעון לשימוש בלבד, רק שעשו אותו יפה. משא"כ אשה שלובשת צמידים ושרשראות, ויש לה שעון זהב, יש לה שימוש ללבוש אותו גם כשאינו עובד כמו צמיד יפה, לכן זה מוגדר תכשיט. [ובזמנינו יד קצת ענין ההתקשטות אצל הנשים בסגנון הצמידים וכו', ויש גם נשים שלא ילבשו שעון שאינו עובד, אלא שהסיבה היא באמת כי לא נחוץ להם הקישוט, וגם צמידים וטבעות הן פחות לובשות ויש לעיין אם זה המודד בכל מצב, אך עכ"פ באיש בן תורה בודאי שאין חשיבות בקישוט ביחס לשימוש].

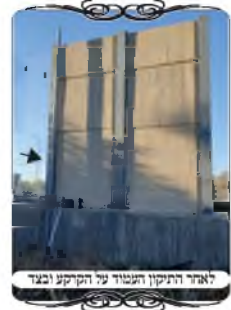

רשות היחיד לשטח האסור שמחוץ לעירוב, יוצא א"כ שהשטח שעל הקיר מחולק לשנים, ובתוך הרשות היחיד אין עליו שיעור רשות, וא"כ העמוד אינו מחיצה לשיעור מקום, ושוב חוזרת הבעיה שהעמוד מוגבה משטח הרשות ויש להאריך בזה ואכמ"ל.

עוד יש לשים לב, שיש בציור זה הלכה נוספת, כיון שהקיר גבוה י טפחים, יש לו שיעור מחיצה, ואם אדם מחוץ יניח דבר על הקיר, נחשב כמניח ברשות היחיד, כמ"ש בגמ' ובשו"ע (סי' שמ"ה ס"ז) במניח על גבי עמוד גבוה י ורחב ד' טפחים, שעל גביו נחשב רשות היחיד, משום שצידי הקיר גודרות את השטח שמעליו [מדן גוד אסיק כמ"ש המשנ"ב שם ס"ק ס"ה], ולפ"ז העמוד שנמצא על הקיר נחשב כנמצא ברשות אחרת המוקפת מד' רוחותיה במחיצה, וא"כ הוא פסול ואינו יכול לעשות צורת הפתח, כמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שאם העמיד אחד מהעמודים במקום המוקף מד' רוחותיו, לא עשה כלום.

ארון השימל שנמצא מתחת חוט העירוב

בשבוע זה עשינו תיקון לעמוד זה, בהשתתפות אברך מלומדי השיעורים של מוקד העירוב, הורדנו את העמוד מהקיר, והעמדנו אותו למטה בצד הפונה לישוב, חיברנו אותו לקיר התחתון, וקשרנו את החוט מעליו. והנה גם בתיקון זה היה צריך לשים לב באיזה מקום בדיוק להעמיד את העמוד, כיון שיש בסמוך ארונות חשמל שהם מתחת הקו שבו עובר החוט, והרי זה כמחיצה מתחת החוט, ובפרט שהארון ג"כ גבוה י ורחב ד' טפחים, שיש לו גם חשיבות של רשות בפני עצמו.

אבל לכאורה יש לומר שבארון הזה יש גם פתרון, שהוא ייחשב לחי לשני הצדדים, ויהיה כמו שני פתחים כשרים, מהעמוד עד הלחי שבדופן הארון, ומהארון עד העמוד הבא. אלא שיש לדון האם הארון יכול לשמש לחי מכיון שהוא ארוך. דעת המקור חיים שעד אורך ד' אמות יכול להיות לחי, והארון הוא פחות מד' אמות, ודעת החזו"א שיתכן שבצוה"פ אין הגבלה של ד' אמות, ומ"מ בהערה (סי' ע' ס"ק י"ח) כתב שאם הלחי משוך מכנגד החוט

ולפנים ג' או ד' טפחים אפשר דהוי פתחי שימאי, וכך מקפידים בעירובי השכונות, ולפ"ז אין להשתמש בארון ללחי כיון שהוא יכלול פנימה יותר מד' טפחים. בתחילה חשבנו שאין אפשרות אחרת, ונצטרך להקל ולומר שהארון ישמש ללחים, אבל אחרי בדיקה נוספת מצאנו שאם נעמיד אותו קצת יותר בפנים הוא יעבור לפני הארון [ועדיין לא יתקע בעץ הסמוך], וכך עשינו והכשרנו את העמוד בצורה טובה.

כל תיקון מצייל רבים מומכסול ומזכה בשימירת השבת

בדברים הנ"ל אנו רואים כמה מתוך הדברים שנעשו במוקד העירוב בשבוע האחרון, שדואגים גם לעורר את העוסקים לתקן, מייעצים, ואף מטפלים בתיקון בפועל, ובכל דבר

מדובר בתיקון קריטי שנושא על גביו עירוב שלם, שלפני התיקון לא היה כשר, וע"י התיקון זכינו בס"ד לזכות עשרות ומאות יהודים בשימירת השבת, ובשלוש המקומות מדובר בציבור דתי ללא דירות של מחללי שבת

ועוד אנו לומדים מכך, שבכל תיקון

יש הרבה דינים והלכות שצריך לדעת ולחשב כיצד לעשות נכון, ולא סתם להעמיד עמודים. וכל תיקון הופך לסוגיה בלימוד, שהעוסקים במלאכת הקודש מתדיינים איך טוב לתקן, ומהי ההלכה בכל אחת מהאפשרויות.

דין תל אדמה סביב לעמוד

באותו ענין הגיעה אל מוקד העירוב שאלה משני מקומות שונים, בעירים של ישובים, שהבחינו שנסחף החול סביב לאחד מהעמודים, ונשאר רק מעט מסביבו, או הצטבר אדמה מסביב לעמוד, ושאל האחראי האם זה טוב וכשר, או שצריך ליישר את האדמה.

והתשובה היא שתלוי בגודל התל וברחבו כדלהלן. א. אם אינו גבוה ג' טפחים, אין חשש כלל. ב. אם גבוה ג' טפחים עד י', צריך שיהיה על גביו שטח די ישר [שאינו משופע בשיעור תל המתקטן], ברוחב ד' על ד' טפחים, כדי שישבש שהעמוד עומד על קרקע, [ואע"פ שהעמוד גבוה משאר קרקע הפתח הוא כשר, כי הקרקע שלו איננה רשות אחרת מקרקע הפתח, ויש מחמירים בעירובים מהודרים]. אבל אם אין ברוחב התל ד' טפחים, יוצא שהוא מוגבה מהמקום שנחשב קרקע, והוא כמחיצה באויר, וי"מ ג. אם גובה התל י טפחים, יוצא שהוא מחולק לרשות בפני עצמה, ולפחות יש מחיצה תחת החוט, וצריך לשנות את גובה האדמה.

שמביאה לידי טעות, והרי אפילו לקשור חוט לעמוד לפעמים טועים לקשור מהצד, כל שכן בלחיים. ועוד בעיה שאינם בודקים את הלחיים, אלא רק רואים את החוטים, הבדיקה בעירובי הערים נעשית ממרחק תוך כדי נסיעה, ואינם רואים אם יחסר לחי. לכן נכון להורות לישובים שלא יסמכו על דין לחי ככל האפשר, וישקיעו בעשיית עמודים יתקנינים וטובים, כדי שהכשרות תהיה טובה.

בשלב מסוים הם חזרו שוב על הטענה שאפשר לעשות לחי גם בבעיות במקומות אחרים. והבודק של מוקד העירוב ראה שלא מספיק להם ההסבר הנ"ל, לכן השתמש בהסבר אחר, שגם ממנו נוכל להחכים. אמר לו הבודק, האם כשאתה מזמין נגר לעשות ארון אתה מיעץ לו עם איזה ברגים ואיזה דבק להשתמש, או כמה צריך לחבר, ברור שאתה רוצה שיעשה לפי הידיעות שלו, שבשביל זה אתה לוקח איש מקצוע ומשלם על כך, אני איש מקצוע לענין עירוב, ויש לי את כללי המקצוע איך עושים דבר שיחזיק לזמן ארוך, ולא רק יחזיק אלא יהיה כשר, שבביל זה יש פתרונות נכונים שלא משתמשים בהם, וזה מה שהכון גם כאן, אם אתה רוצה מקצועי תשקיע כאן עמוד מסודר. ובס"ד הוא קיבל את הדברים, אישר את העבודה, ועוד לפני שבת הגיעו צוות העוסקים במלאכה, והעמידו את העמודים במקומות ההכרחיים, ובע"ז"ה ימשיכו לסדר את כל שאר הדברים.

תיקון צורת הפתח שהעמודים תלויים וקשורים לעמודי השיער דבר נוסף שהובא בגליון לעיל שהיה בישוב אחר צורת הפתח שעשה תושב מקומי מעל פתח בגדר, שנשר פתוח כל הזמן גם שבת, והוא קשר שני קרשים לעמודי השיער, אלא שקשר אותם בגובה שני מטרים כדי שיגיעו למצב שהחוט יהיה גבוה. והרי במצב זה העמוד תלוי, ואינו המשך של עמוד השיער כיון שהוא מהצד של העמוד התחתון. במקום זה גם מסרו את המשמיה למוקד העירוב, והעובדים הביאו שני עמודים גדולים, וחיברו אותם לגדרות שלפני השיער.

במקרה זה הם השגינו על שני דינים נוספים, א. הפתח החדש אינו עובר על החוט הישן, וזה משום הדין של צורת הפתח שחוצה באמצע צורת פתח אחרת, שכתב בשונה הלכות (סי' שס"ב בהערות שבסוף הספר) ששמע בשם החזו"א שהן פסולות, משום שזה כמו שיש מחיצה באמצע הפתח, והשונה הלכות נטה יותר שהעליונה פסולה והתחתונה כשרה. אבל

באמת במקרה זה לא היתה בעיה זו, כי הפתח הישן אינו כשר כאמור, [אך לא הורידו אותו, שלא לפגוע בתושב שעשה אותו].

ב. הקפידו שהעמודים יהיו מהצד הפנימי של הגדר, בצד של העירוב, ולא מהצד החיצוני שנמצא מחוץ לעירוב והטעם משום שהעמוד הוא מחיצה לעירוב, ואם יש לפניו גדר, א"כ העמוד אינו גודר וסותם כלום. אמנם בדין זה יש סתירה בדברי החזו"א, שבמקום אחד כתב שצריך שהעמוד יגדור את הפתח שבעירוב, ובמקום אחר (סי' ע' ס"ק י"ט בתוך הדברים) נקט להכשיר לגבי מחצלת שלפני הפתח. ולכן יש מקילים בזה [באופן שהעמוד נמצא כנגד הרשות, ולא אחורי הרשות], ויש אוסרים. לכן העמידו את העמודים מבפנים, שיהיה טוב לכל השיטות. ואע"פ שחלק מהפתח סגור בגדר שמחוץ לעמודים, אין בזה חיסרון כלל, אם נשאר בפתח מקום אחד שהוא פתוח לעבור, ברוחב ד' טפחים וגובה י טפחים, כשיעור המינימלי של פתח, כל החלל שבין העמודים נחשב פתח כשר.

עמוד על קיר שיש ברהבו ד' טפחים

דבר נוסף שתיקנו בשבוע זה, בסמוך למקום הנ"ל, בכניסה לישוב עומד קיר אקוסטי גבוה, שמשמש גם גבול העירוב, ובכניסה הכניסה עשו צורת הפתח עם עמודי עירוב, אך כשבדקנו אותו יחד עם הרב מהישוב, ראינו שלא חיברו אותו באדמה, אלא העמידו אותו על קיר גבוה מטר, שעליו הרכיבו את הקיר האקוסטי. במצב כזה שהעמוד מתחיל בגובה, אינו כשר, כי דין מחיצה מתחיל מהקרקע. אבל במקרה זה הקיר היה רחב כארבעים ס"מ, ובמצב כזה יש עליו שטח שנקרא קרקע בפני עצמו, שיש בו שיעור רשות מינימלית שהיא ד' טפחים, וא"כ הרי זו קרקע גבוהה, ולפ"ז לכאורה יהיה ניתן להעמיד את העמוד על גבי הקיר.

אבל יש להסתפק בזה, כיון שלא נשאר קרקע ד' בתוך העירוב, דהיינו מכיון שהעמוד נמצא על הקיר קרוב לאמצע עביו, ומהעמוד יוצא החוט שיוצר דין מחיצת העירוב, ומחלק בין שטח

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת וארא

הטבע - "אצבע האלקים"

חכמים וצדיקי עליון, ראשי ישיבות מפורסמים ומרביצי תורה, שהינם מצאצאי הערב רב.

רשעים שכאלו...

בכדי להבין טוב יותר את משמעות הדברים, עלינו לזכור שהיו רבים מבני ישראל שלא יצאו ממצרים! מספר לא מבוטל נשאר במצרים, וכפי שפירש רש"י על הפסוק, "וְחַמְשֵׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (שם יג, יח). והנה, הורגלנו לחשוב כי אותם אלו שנשארו מאחור היו הרשעים, וכפי שאנו אומרים לבן הרשע בהגדה של פסח, "אילו היה שם, לא היה נגאל". אולם באמת יש כאן טעות מסוימת. אמנם יהודים אלו נקראו "רשעים", אולם זהו רק באופן יחסי, לעומת אותם צדיקים שראויים היו לצאת ממצרים. רק לטובים ביותר הותר לעזוב, והם נקראו "תרומה" (ירמיהו ב, ג) - החלק המיוחד המופרש מן התבואה - כלפי אלו שנותרו מאחור.

אמנם, אילו אותם "רשעים" שנדחו מלהיות התרומה המיוחדת הזו, היו חיים בינינו היום, הם היו נחשבים אחת הקהילות הטובות והחשובות בעם ישראל. זה יכול היה להיות מאה שערים, ובוודאי בורו פארק; היינו מתפארים באלו שנקראו "רשעים", אלא שבהשוואה לדור הגדול שיצא ממצרים, הם נפסלו ונדחו.

תלמידים גדולים

לאור זאת נוכל להתחיל להבין מי היו ה"ערב רב". היו אלו סלתה ושמנה של מצרים, המשכילים והנבונים שביניהם, ולא כפי שמקובל לחשוב שהיו אלו אנשים נבערים ושפלים, מה שנקרא "אספסוף" - כאלו שגויסו משכונות העוני של מצרים. לא ולא! עם ישראל לא היה לוקח יחד איתו סתם ארחי-פרחי. הם אפשרו רק לטובים ביותר, לאצולה המשכילה והמובחרת, לצאת יחד אתם ממצרים.

איך קרה דבר כזה? איך קרה שאנשים הסכימו לנטוש את אחוזותיהם, להשאיר מאחור את ארמונות הפאר, ותחת זאת לבחור לצאת אל המדבר ולחלוק את גורלה של אומה זרה? התשובה היא: המכות! המכות היו גילוי כל כך ברור של יד ה', שהיו מצרים רבים שהושפעו והשתנו לצמיתות; הגילוי הזה שינה אותם מכף רגל ועד ראש, והפך אותם לראויים להצטרף אלינו. אנשים אלו עברו סדרה של שיעורים חיים באמונה, שיעורים שהכשירו אותם להסתפח לעם ה'. השיעור הראשון נקרא "דם". השני היה "צפרדע", שבה השיגו הכרה גדולה וברורה יותר בהש"ת. "כינים" היה שיעור נוסף; כל מכה ומכה

תכליתם של המכות

בבואנו ללמוד את פרשת וארא, עלינו לנסות ולברר לעצמנו, מהי התכלית הכללית של המכות שהכה הש"ת את המצרים. אל לנו לקרוא את האירועים המופלאים המתרחשים בפרשתנו בשוויון נפש, כמצות אנשים מלומדה, אלא עלינו לשאול את עצמנו את השאלה הבאה: מה הייתה כוונת ה' בהראותו מחזות נוראיים שכאלו לבאי עולם?

חשוב מאד שנבין דבר זה, שכן תיאור עשרת המכות ממלא חלק גדול מתורתנו הקדושה. ואמנם, חשיבותן של עשרת המכות אינה מוגבלת רק להבנת הפרשיות אותן אנו לומדים, אלא יש בהן יסודות שהם חיוניים עבור השקפת עולמנו, ונצרכים לעבודת ה' היומיומית שלנו, וכפי שנראה א"ה.

והנה, התורה מציינת בצורה המפורשת ביותר לשם מה נועדו המכות: "וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֵין ה' בְּנֹתָי אֶת יָדִי עַל מִצְרָיִם" (שמות ז, ה), והתורה חוזרת על דבריה שוב ושוב: "בְּעֶבֶר תִּדְעֶה כִּי אֵין כֹּמֶנִי בְּכָל הָאָרֶץ" (שם ט, יד). הבה נגדיר לעצמנו אם כן, אחת ולתמיד: תכליתם של עשרת המכות, הסיבה שבגינה שלח הביא אותם הקב"ה על המצרים היא, כדי ללמד לעולם את מציאות הבורא יתברך והשגחתו על ברואיו.

וגם ערב רב עלה עמם

האם המכות הצליחו במשימתן? בהחלט! הם הצליחו מאוד! ידוע שמאז ומעולם, בני ישראל חיו לעצמם והתרחקו משכניהם, ותמיד היו "עם לְבָדָד יִשְׁכֵּן" (במדבר כג, ט). הם לא התחתנו ולא התערבו עם האומות השכנות. ואף על פי כן, בתוך עם ישראל זורם דם רב של גזעים אחרים, משום שלאורך הדורות הסתפחו אלינו גרים מעמי העולם, לעתים במספרים גדולים. אולם במשך ההיסטוריה שלנו, לא הצטרפו אלינו מספר כה גדול של גרים כפי שהיה בשעה שיצאנו ממצרים, וכפי שמעיד הפסוק "וְגַם עַרְבֵי רַב עָלָה אִתָּם" (שמות יב, לח). "ערב" פירושו תערובת, כלומר מספר רב של מצרים הושפעו מהלקחים שלימדו אותם עשרת המכות, עד שבחרו להצטרף אל עם ישראל. נמצא, שמלבד שנים עשר שבטי י-ה, עוד מספר גדול של גרים יצאו ממצרים, וכולם עמוד יחד, כאיש אחד, למרגלות הר סיני ואמרו בלב שלם: "נעשה ונשמע!"

לרבים מהערב רב הזה יש צאצאים בינינו גם היום. יש בעם ישראל יותר מצרים מאשר כל גזע אחר. היום כבר איננו מסוגלים להתחקות אחר דרכם בהיסטוריה שלנו, אבל הם נמצאים בינינו. אין ספק שהיו וישנם בעם ישראל תלמידי

באמצע הלילה, ודקר את הרקיק בסכין. זו היתה דרכם של היהודים להתנקם ב"מושיע" הנוצרי.

ניתן כבר להבין כמה אינטליגנטית היתה התיאוריה הזו. שיהודי יסכן את חייו עבור ההרפתקה המפוקפקת הזו. שהרי גם היהודי "האמין" בזה; הם דמיינו שיהודי ירא שמים מאמין לטענותיהם המטופשות, ושהוא משוכנע כל כך ב"תורה" שלהם, עד שבחר לחרף נפשו כדי לדקור את הבשר בסכין. עם ישראל סבל נוראות בגלל ההאשמות המטופשות הללו. היהודים קיבלו את "המגיע להם" - לא רק היהודי שהאשם באותה הפעם סבל מכך, אלא יחד עמו סבלה הקהילה היהודית כולה.

חושפים את עלילת הדם

לאחר מכן, הנושא נחקר, וכעת אנו יודעים שישנו חיידק מסוים, בעל גוון אדמדם, שגדל על הרקיקים הללו, המסוגל להתרבות במהירות, ולפעמים זה אפילו נראה כמו דם. היום הכנסייה שומרת על הרקיקים הללו בקירור, אולם בימי הביניים הם נשמרו בקופסאות, ולכן אין זה מפתיע שדברים כאלו קרו.

אין ספק שפרעה, שלא היה טיפש כלל ועיקר, היה בעל נסיון בדברים מעין אלו, ולכן, כאשר ראה את היאור הופך לדם, הגיב ואמר, "היאור אדום! אינני פתי. אלו הם רק חיידקים אדמדם המתרבים במהירות, שפגמו בנהר". ואמנם זה נכון - לפעמים חל שינוי בצבע המים, והם הופכים להיות אדמדם מכח חיידק שניתן למוצאו בימים.

הסבריו של עקשן

איני יודע מה בדיוק היה ההסבר שנתן פרעה לתופעה של הפיכת היאור לדם, אולם חשוב שנבין שהוא לא בהה ביאור מבלי לדעת מה להשיב. לא ולא! היה לו הרבה מה לומר. הוא פנה לשריו והזהיר אותם: "אל תתנו לבחור הערמומי הזה להוליך אתכם שולל. אל תשכחו, משה גדל כאן, בארמון שלנו; הוא אדם משכיל. והוא גם לא צעיר - הוא כבר בן שמונים. כנראה שהוא הריח או טעם את המים, וכך ידע מראש שבנסיבות אלו, כנראה תופעה זו תתרחש, והמים יהפכו לאדומים. כך הוא חזה שמחר זה יקרה. אל תאמינו לו!"

כך היה לפרעה הסבר למכת דם, והוא יכול היה להמשיך ולעמוד בפני מכת דם, ולא להיות מושפע ממנה כלל. אמנם היה צריך להיות עקשן גדול מאוד כדי לומר שהיאור הפך לאדום עקב חיידק כזה או אחר, אבל אדם עקשן מאוד יכול לומר זאת.

וכך היה בכל מכה ומכה. ניתן היה, תוך עקשנות עזה, לייחס כל מכה ומכה לסיבות טבעיות. מכת צפרדע - צפרדעים אינם תופעה חדשה בנהר. העובדה שיש ריבוי פתאומי של צפרדעים לא חייבת להיות נס. יש אפילו תיעוד היסטורי של מקרים בהם ירד מהשמים גשם של אלפי צפרדעים.

אם דברים כאלה יכולים לקרות, מדוע שפרעה לא יסביר את הכל באופן זה? אז מכת צפרדע היתה תוצאה טבעית של מכת דם. הנהר נפגם, וכך התפתחו צפרדעים. נהר שעומד מבלי לזרום, מייצר צפרדעים. נהר שזורם בחופשיות ובמהירות, סוחף את כל הראשנים, והם הולכים לאיבוד במורד

חינכה אותם, ובכל פעם שהגיעה מכה נוספת, הכל התעסקו בבחינתה ובלימודי האמונה שניתן ללמוד ממנה.

כמובן שבני ישראל היו התלמידים הגדולים ביותר, אשר התבוננו והעמיקו בגילוי הנורא של יד ה', וקנו בנפשם מדרגות נשגבות ועליונות של אמונה מוחשית בהש"ת, אולם גם בארמונות של מצרים, אנשים בעלי שכל היו דנים ועוסקים במכות ובמה שבאו ללמד. ואותם אלו שזכו ללמוד את המסרים הללו כראוי, אלו שהפנימו את השיעורים החיים הללו, הם זכו להיות אותו "ערב רב", ולצאת ממצרים יחד עם עם ישראל.

המלך פרעה - שוטה או פרופסור?

עם זאת, אנחנו יודעים שחלק מהאצולה המצרית לא למדו דבר מהשיעורים הללו; פרעה ושריו עצמו את עיניהם, ובחרו להתעלם מהאירועים המופלאים שהיו עדים להם, וכפי שכתוב, "וַיִּחַזַק לִב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֶלְהֶם" (ח, טו). מכה אחרי מכה, הם סירבו לראות את יד ה' בדברים המתרחשים סביבם. אחרים כן ראו; הטובים שבהם ראו והשתכנעו. "הִיָּרָ אֶת דָּבָר ה' מִעֲבָדֵי פַּרְעֹה", אלו שהיו מוכנים לפתוח את עיניהם, זכו להגיע להכרה בה'. הם הסתכלו סביבם ואמרו, "אֲצַבֵּעַ אֶלְקִים הִיא". אך פרעה וחכמיו לא ראו כלום. כשהיאור הפך לדם, בכל רחבי מצרים אנשים דיברו: "ראו זה פלא! היאור אדום! היאור אדום!" אנשים ונשים, בנים ובנות, דיברו על כך יומם ולילה. היה זה מחזה מדהים!

ואמנם, לכאורה ניתן היה להבין מזה, שפרעה היה פשוט שוטה וטיפש. כנראה שהוא ושריו היו אנשים חסרי שכל, שלא היו מסוגלים לראות את מה שראו כולם. אולם האמת היא, שלא כך היו פני הדברים. ידוע שבמצרים העתיקה, המעמד הגבוה היה משכיל מאוד. פרעה לא היה אדם פשוט כלל וכלל, והוא גם לא היה עיוור. אלא שהוא טען מה שרבים טוענים גם היום, בכל מיני ספרי כפירה הנלמדים באוניברסיטאות, שישנה תופעה המתרחשת מפעם לפעם, שבמים מופיעות אצות, חיידק אדום, שבתנאים מסוימים מסוגל להתרבות בקצב מהיר מאוד, וזה גורם למים להיראות כאילו הם מדממים.

רקיקים מדממים

לפני זמן לא רב, בימי הביניים, סבלנו מאוד מדברים כאלה. בכנסייה הקתולית מלמדים תיאוריה מסוימת, לפיה, ישנם רקיקים, שהם הבשר של "אותו האיש", אותם שומרים בכנסייה, וכאשר בני הקהילה מתכנסים יחד ולועסים את הרקיק, מאמינים הם שכעת הם אוכלים את בשרו של אותו האיש.

תיאוריה זו היתה נתונה לוויכוח לוהט בין המלומדים הנוצרים, עד שלבסוף הם הצליחו "להוכיח" אותה: לפעמים, כאשר היו מגיעים לכנסייה בבוקר, היו מגלים שהרקיקים קיבלו גוון אדמדם. לדידם היתה זו הוכחה ניצחת לכך שמדובר בלא אחר מאשר בשרו של אותו האיש, והגוון האדמדם הלא הוא דמו.

ומדוע באמת החלו הרקיקים לדמם? מה קרה פתאום? לזה היה להם הסבר פשוט. הסכיתו ושמעו מהי "חכמה בגויים": הם טענו, שבוודאי התגנב איזה יהודי מרושע אל תוך הכנסייה

שנה, בכל מצב אפשרי של טמפרטורות ולחצים, לא היה נוצר אפילו אנזים אחד! ובכל זאת, הסטודנט הזה נשאר עיוור אל מול הפלאים שהוא רואה, לא פחות ממה שפרעה היה עיוור.

גם הוא מחזק את ליבו. ואין זה משום שהוא כופר ומאמין באבולוציה - אני מדבר כעת סטודנט דתי; הוא צוחק על האבולוציה. אולם אף על פי כן, הוא אינו מאפשר לאצבע אלקים הנמצאת ממש מולו, להשפיע עליו. הוא אינו רואה את הקב"ה באנזים, בתא, או בחיידק.

האמת היא, שבית הספר לרפואה מספק לסטודנטים שלו אותות ומופתים שהם **גדולים יותר** מהניסים שחזו אבותינו במצרים! ולא רק סטודנטים לרפואה. כל אחד מאיתנו, בהליכה פשוטה ברחוב, יכול להיות עד לניסים שאינם פחות מעשרת המכות. העצים, העלים, השלג והגשם - הם אצבע אלקים לא פחות מהמכות במצרים. אלא שאיננו טורחים לראות את מה שנמצא מול עינינו. אנחנו לא טורחים לחשוב.

ניסים טבעיים

זוהי תשובתנו לכל אלו שרוצים הוכחה למציאות הבורא; הם מקשים, "מדוע ה' אינו מגלה את עצמו בניסים גלויים, כפי שעשה בימים ההם? אם היינו רואים בעינינו דברים כגון אלו, אז היינו מאמינים! מדוע הוא אינו הופך את הנהרות לדם בכל יום? למה צפרדעים אינם קופצים מתוך נהר ההדסון, ועושים את דרכם אל שכונת מנהטן, ותוקפים את בתי הקולנוע ושאר מקומות הרוע והתועבה שבכרך טיימס? איזה מראה מרהיב זה יכול היה להיות! אם כך היה, לכל אדם, בכל דור, היתה עדות ברורה למציאות ה' ולכוחו הגדול".

אולם הקב"ה נענה כנגדם ואומר, "ראו, כבר מסרתי את השיעור הזה. גיליתי את עצמי בפניכם. דבר כזה אינו יכול להתרחש פעמיים או שלוש, כי זה מאבד את האפקט, והופך לחסר משמעות. למה שלא תצא ותחקור את העולם כפי שבראתי אותו?" אומר השי"ת.

רצונו של ה' הוא שהעולם יתנהל כפי חוקי הטבע שהוא חקק. נהרות אמורות להיות מלאות במים ולא בדם שפוגע בשדות, וצפרדעים אמורות להימצא רק בכמות מסוימת. צפרדעים הם בעלי חיים מועיל ביותר - הן תופסות יתושים. אבל מה נעשה אם יהיו צפרדעים רבים כל כך? כיצד ניפטר מהם? כל שינוי של הטבע, פוגע בסדר שקבע השי"ת. הוא, בחכמתו האינוסופית, חקק את חוקי הטבע באופן המושלם ביותר. הטבע הוא חותמו של הקב"ה. לא כפי שאנשים חושבים שהניסים הם חותמתו.

למעשה, אין כלל מושג של "טבע". הכל הוא בריאה, והבריאה מורה שיש בורא. המילה "טבע" מקורה ביוונית, והיא הומצאה על ידי היוונים כדי להסתיר את הבורא יתברך. כדי שלא יצטרכו להזכיר את ה', הם נקטו במילה "טבע" (על ספר הכוזרי א, עז).

סוד הבריאה

אולם כל נחשוב שהיוונים הם אלו שהמציאו את המושג הזה - להסתיר את מציאות הבורא באמצעות ה"טבע". למעשה, זו הייתה התכנית של הקב"ה מתחילה! וכאן בעצם מתגלה לנו

הזרם. אבל כשיש מים עומדים, הראשונים מתרבים ומתרבים, וכך הגיעו כל הצפרדעים.

ובאמת, האברבנאל מבאר את רצף המכות בצורה הגיונית. המים הפכו לדם והושחתו, מה שגרם להתרבות של צפרדעים. המחסור במים לרחצה ולכיבוס הבגדים הביא להתפשטות של מכת הכינים. שטף בעלי החיים אל תוך הערים הנתושות נגרם עקב מחלת הכלבת וכן מחלות אחרות שהתפשטו מהמים הנגועים. לאחר מכן, מהכינים התפתחה מגפת הדבר, ואחריה הפצעים הנוראים של השחין.

אמנם המלבי"ם חולק על דבריו ושואל מדוע יש צורך להקטין את הניסים ולתת הסבר טבעי להשתלשלות המכות, אולם אם האברבנאל כתב זאת, בוודאי הייתה לפרעה סיבה טובה יותר לומר כך. ואמנם בוודאי אנו הולכים עם דברי המלבי"ם, שאין צורך לתת שום הסבר הגיוני למכות, ובכל זאת, אין ספק שצודק האברבנאל בכך שהשתלשלות המכות יכולה היתה להתפרש באופן טבעי, ופרעה בוודאי ניצל הסבר זה כדי לדבוק בעקשנות בכפירתו.

פרעה ואנחנו

עלינו ללמוד היטב את הפרשיות הללו, ובכלל זה את עקשנותו של פרעה, משום שהדברים נוגעים אלינו בדיוק כפי שהיו נוגעים לפרעה. יש כאן יותר מלימוד חומש גרידא - לימוד החומש הוא כמובן חשוב ביותר, זוהי נשמת חיינו - אולם יתירה מכך, כל מעשה המסופר בתורתנו הקדושה היא הוראה - "תורה" מלשון הוראה - לימוד לעתיד. ותפקידנו הוא לחיות על פי הלימודים שמלמדת אותנו התורה.

אחד הלימודים, אותו אנו לומדים מפרשה זו הוא, שיתכן ואדם יהיה עד לניסים ממש, להתרחשויות נפלאות, ועם זאת הוא יישאר באטימותו, ולא יתפעל כלל ממה שרואות עיניו. עליכם לדעת, שיש לנו מזל שלא היינו במצרים. בל נטעה; אם הדור שלנו היה שם, גם אנחנו לא היינו מתרשמים מהמכות. את מכת דם היינו מסבירים באותו האופן שבו הסביר אותה פרעה. גם למכת צפרדע וכינים היינו מוצאים הסבר מדעי או פסבדו-מדעי; לא היינו רואים את יד ה' בצורה ברורה כל כך כפי שאנחנו מתארים לעצמנו.

ניסים בלימודי הרפואה

האמת היא, שלא צריך ללכת רחוק - דוגמאות לגישה זו אל הניסים שעושה השי"ת, ניתן למצוא גם בימינו - הן צצות מכל עבר. לדוגמה - סטודנט לרפואה עובד במעבדה, והפרופסור מסביר לו שלפיסת רקמה זו יש תכונות מסוימות והיא מסוגלת לעשות כך וכך. עכשיו, אם הוא היה מוכן לפתוח את העיניים, הוא היה מהרהר בדברים שהוא רואה, וחושב על הדברים - איך יתכן שפיסת הרקמה הזו יכולה לייצר הפרשות, אנזימים, החיוניים לגוף? אנחנו יודעים על לפחות אלף אנזימים החיוניים לבריאותנו, וחלקם משאירים אותנו בחיים!

והאנזימים הללו מנוסחים בנוסחאות מורכבות ביותר, ובאופן מדויק, בחכמה אינוסופית. אם היו לוקחים את כל החומרים הקיימים בעולם, בכל שילוב אפשרי, ומכניסים אותם אל תוך מיליארד מבחנות, ומנערים אותם במשך מיליארד

עבודת חיים

בעצם, זוהי עבודתנו בעולם הזה: להתאמץ ולהשתדל לגלות את האמת של הבריאה, אשר נעלמת ומוסתרת ממנו. כך מצהיר המסילת ישרים בתחילת ספרו (פרק א): "כי כל עניני העולם... הנה הם נסיונות לאדם" הכל נברא למטרה אחת: לנסות את האדם.

ברגע שנבין את הנקודה היסודית הזו, שהעולם נוצר במטרה להסתיר מאתנו את האמת, ושהאדם עומד במבחן תמידי, האם יצליח להציץ מבעד למחיצה שמתח הקב"ה כדי להסוות בפנינו את האמת, ויזהה את ידו של הבורא, אז נהיה מוכנים לצאת אל העולם ולעבור את המבחן. העולם שלנו מלא בגילויים של מציאות הבורא והשגחתו על בראיו, וכעת אנחנו מוכנים לעשות שימוש בגילויים אלו.

למרות שהעולם נראה כאילו הוא נוצר מעצמו - הכל פועל באופן של "לעשות", מחזורים שחוזרים על עצמם כדי להטעות את אלו שאינם חושבים - אבל אם תלמדו את העולם בצורה הנכונה, תראו גילויים נפלאים של חכמת ה', של תכנון ותכלית.

אולם אותן תופעות ממש, אותם גילויים נפלאים של תכנון ותכלית, שבכוחם להביא אותנו להכרה בבורא יתברך, עשויים להטעות את אלו שעצלונם וקשיחות לבם מונעת מהם לזהות את הבורא בכל מקום. וכמו שכתב אחד ממאמיני האבולוציה, שהעולם הזה מלא בעיצוב מורכב ונפלא. השומעים אתם? עיצוב. אלא שהוא מעולם לא הסיק את המסקנה המתבקשת, שעיצוב פירושו שיש מעצב! לא יתכן עיצוב בלי מעצב. הם אומרים, "תראו, זה טבעי", ופירושו של דבר, שהעולם הזה הצליח להטעות אותם, וכפי שתכנן זאת הבורא יתברך.

אולם אנחנו חפצים להצליח במשימת חיינו בעולם הזה, ויודעים אנו שבפסיעה רגילה ברחוב, אפשר לראות ניסים שאינם פחותים מהמכות. הבריאה כולה היא הזדמנות לבא לידי הכרת הבורא, וכל מי שרוצה לראות את ה', יוכל למצוא אותו בטבע. פרח קטן הצומח מתוך סדק במדרכה ביום קיצי, עלים נושרים בסתיו או שלג היורד מן השמים ביום חורפי - הם אצבע אלקים לא פחות מאשר מכת דם. באביב, בקיץ ובחורף - לא משנה מתי; אפשר לראות את השי"ת מכל עבר - אם רק נרצה לראות את האמת.

טיול מחכים במחיצת הרב מילר

אם אינך יכול לעשות זאת בעצמך, אתה מוזמן לצאת אתי לטייל מעט, ואני אראה לך כמה דברים שיוכלו לפקוח את עיניך, באותה מדה כמו מכת צפרדע וכינים. אני אראה לך שיח ורדים. אל תתאכזב - בשבוע שעבר צעדתי ברחוב עם כמה בחורים, ונעצרנו ליד מספר שיחי ורדים. אמרתי להם, "ראו את הקוצים הגדלים על הוורדים הללו. הוורד הוא פרח יפהפה, וכשאנחנו חולפים על פניו, יתכן אולי ויהיה לנו דחף - אולי לא לנו, אבל לאדם אחר יכול להיות שיש יצר הרע לקטוף את השיח, ולשתול אותו בגינת ביתו. אולם כאשר ינסה לקטוף את זה, הוא יגלה שהוורד חמוש. כל הקוצים של השיח מופנים כלפי מטה, כך שמי שינסה למשוך אותו כלפי מעלה, יזכה ל"קבלת פנים" שאולי תגרום לו לשנות את דעתו."

סוד הבריאה. סוד הבריאה הוא, שהבריאה צריכה להיות סוד! לכן אדם הראשון נברא לאחר שנבראה הבריאה כולה; בששת הימים הראשונים, הקב"ה ברא את כל התופעות שבעולם באמצעים על-טבעיים. לא היו זרעים, וה' ברא את העצים יש מאין. פתאום הופיע דשא! ונהרות! וצפרדעים! זהו יסוד אמונתנו, שהבריאה כולה נבראה יש מאין, וה"אין" הזה הוא מאמר ה'. ואז, לאחר ששת ימי הבריאה, הגיע אדם הראשון. כאשר אדם פקח את עיניו לראשונה, הוא ראה עולם מושלם ומוכן.

תארו לעצמכם - אילו היינו נוכחים במהלך ששת ימי הבריאה, האמונה בה' היתה ברורה לנו בתכלית הברירות, והיא היתה קבועה בלבנו ללא כל צל של ספק. במשך כל חיינו, בכל פעם שהיינו רואים עלה דשא, היינו מבינים שזה בעצם אצבע אלקים.

ובאמת, נשאלת השאלה: האם לא היה עדיף כך? האם לא היה טוב יותר אילו אדם הראשון היה נברא ביום הראשון, וכך הוא היה זוכה להיות עד למחזה המדהים, שבו השי"ת אומר, "תדשא הארץ דשא", ופתאום, נברא דשא. "תוצא הארץ נפש חיה" - ופתאום נברא פיל! אדם היה משוכנע בכל ישותו במציאות ה' ובשליטתו בעולם, והיה מספר על כך לבניו ובני בניו. בכך, היתה מונעת מכל יושבי תבל האפשרות לכפור באמונה זו.

אולם תכניתו של הקב"ה היתה, שהאמונה **לא תהיה** דבר כל כך קל. רצונו יתברך היה שבריאת האדם תהיה רק לאחר השלמת הבריאה, כך שכאשר פקח האדם את עיניו בפעם הראשונה, הוא ראה לנגד עיניו עולם טבעי, עולם שנראה כאילו הוא מתפקד מעצמו.

מקום טעות

זהו פירוש המילים בפרשת בראשית (ב, ג), "אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת". "לעשות" פירושו "מעצמו", כלומר הקב"ה ברא את הבריאה באופן כזה, שמכאן ואילך, היא נראית כמתפקדת בכוחות עצמה. מחזור הגשם, זרעים, מזון, ילדים, עננים, תפוחים ושושנים, כולם נראים כמתפקדים מעצמם, כביכול הקב"ה נמצא רק ברקע.

פירושו של דבר הוא, שהשי"ת ברא את העולם הזה כדי להטעות את האנושות כולה. הוא מנע מהם בכוונה תחילה את היכולת לראות בברירות כיצד העולם הזה קם ונהיה, והדבר הזה נשאר בגדר סוד. זוהי ידיעה חשובה ביותר! הקב"ה רצה שהעולם הזה יהיה מקום של טעות. למעשה, "לעשות" היא הנקודה **החשובה ביותר** שהתגלתה לנו בנוגע לבריאת העולם. עם כל חשיבותה העצומה של עצם הידיעה שהקב"ה ברא הכל יש מאין, חשובה יותר היא הידיעה שזהו סוד, ושכך תכנן זאת השי"ת מתחילה.

ללא ידיעה זו - לא נבין כלום בבריאה. כוונתו יתברך היתה להפוך את העולם הזה למקום בו אפשר לטעות, מקום בו האמת מכוסה ונסתרת. מקום שבו יום אתה עומד למבחן: האם תקשה את לבך ותתעלם מכל מה שסביבך, או שתסתכל ותראה את אצבע אלקים שבבריאה?

ולא רק ורדים! הכל! האם ראיתם פעם תפוח תלוי על הענף? כשתפוח מופיע על עץ, נשימתנו צריכה להעתק: תפוח על העץ? איך זה קרה? הפעם הראשונה שראיתי תפוחים גדלים על עץ היתה בגיל ארבעים. הייתי עירוני, ומעולם לא ראיתי עץ תפוחים. עבור נער עירוני, תפוחים "גדלים" בסלסלות הגדולות שבמחלקת הפירות והירקות בחנות. אולם היה בית כנסת אחד, בו נהגתי להתפלל תפילת שחרית, שבו אני הייתי הכהן היחיד. לא רציתי להשתלט על כל העליות, ולכן, לפני קריאת התורה הייתי יוצא לחצר בית הכנסת, כדי שלא יאלצו לקרוא לי לעלות לתורה. יום אחד יצאתי וראיתי מחזה מדהים! ראיתי עץ, שבו תלויים תפוחים אדומים! נדהמתי! מעולם לא ראיתי דבר כזה! העץ הזה היה אצבע אלקים לא פחות מעשרת המכות. אנחנו צריכים להכניס לראש שלנו שהקב"ה מדבר גם אלינו - הוא מדבר אלינו מתוך שיח הוורדים ומתוך עץ התפוחים - ממש כפי שדיבר אלינו במצרים מתוך הדם והצפרדעים.

מפעלה העצום של הדבורה

בעודנו עומדים שם ליד שיח הוורדים, התקרבה אלינו דבורה, אשר ביקשה לשאוב מעט צוף מהוורד. צפינו בדבורה מטפסת פנימה אל תוך הפרח כדי להגיע אל הצוף, ואז, ראינו אבקה [גרגירים זעירים האחראים על התרבות הפרח] הנופלת על גבי כנפיה בעודם מתחככים באבקן של הוורד.

ראו איזה דבר נפלא. הדבורה חושבת רק על לקיחת הצוף כדי לייצר דבש, אולם בעוד היא עושה זאת, היא מביאה אבקה מוורד אחר, שכן הוורד אינו יכול להאביק את עצמו - הוא זקוק לאבקה מפרח אחר. וכך, האבקה שהדבורה הביאה מפרח אחר מגיע אל ייעודו בפרח הזה, והאבקה שנלקחת מהוורד הזה תובא למקום אחר, שם תמלא את תפקידה בריבוי הפרח. בכך, הדבורה היא שליחה של הקב"ה!

וזה רק חלק מהסיפור. אם מסתכלים היטב על רגליה של הדבורה, ניתן להבחין בסלסלות קטנות המחוברות אליהן, וכן מברשות זעירות. זוהי עובדה - לדבורה יש סלים ומברשות. והסיבה לכך היא, שגם היא צריכה אבקה. מלבד האבקה שהיא אוגרת בטעות, הדבורה זקוקה לאבקה כדי לקחת אותה הביתה, שכן היא מייצרת עוגות אבקה עבור הזחל הממתין לה בכוורת. לכן יש לה מברשות וסלסלות לצורך איסוף האבקה. האם זה קרה במקרה? במקרה יש לה אמצעים כדי לאגור את האבקה לה היא זקוקה?

כמובן שהיא אינה יודעת מה מטרתה. היא מחפשת דבש, אבל למעשה הדבורה הזעירה הזו מאבקה 100,000 מינים שונים של פרחים ופירות, וכן מכינה עוגות אבקה לזחל. מי שאינו מקשה את לבו, יראה שאין זו דבורה קטנה כלל וכלל - זהו אבצע אלקים.

יתכן שרבים מאתנו עוברים ליד שיחי ורדים יום יום, ומעולם לא נתנו את דעתנו לחשוב על אצבע אלקים המתגלה לנו עינינו. לא עצרנו כדי לשים לב לקוצים המחוודים הגדלים על הוורד. שום דבר בטבע אינו קורה סתם כך; אין חפץ חד שאין לו מטרה ותכלית. בזה מודים גם הרשעים הכופרים, אלא שהם יאמרו לך שהקוצים נועדו כדי להגן על הצמח. אולם ממש כמו פרעה, הם מחמיצים לגמרי את הנקודה. מוטל עלינו להתבונן, **מי הוא זה** שמגן על הצמח? לצמח אין שכל. הקב"ה עיצב את הצמח כך!

מי מפיל את התפוח?

להבחין בקוצים המחוודים ולהתפעל מהמדע, מבלי לזהות את אצבע אלקים? החמצת את כל הנקודה! בטעות זו טעה המדען הנודע, סר אייזיק ניוטון. מסופר עליו שהוא ישב מתחת לעץ תפוחים, ותפוח נפל על ראשו. אז ניוטון החל לחשוב, "הו! מדוע התפוח נפל כלפי מטה ולא כלפי מעלה?" זוהי חכמה של גוי חכם. הוא התעניין בפיזיקה: מדוע חפצים נופלים? ואז הוא גילה את החוק של כח המשיכה - כדור הארץ גדול יותר מהתפוח, ולכן כדור הארץ מושך אליו את התפוח. איזו חכמה נהדרת!

רק שניוטון עשה טעות - הוא לא הלך רחוק מספיק בשאלותיו! היה עליו להמשיך ולשאול את עצמו, "מדוע התפוח נשר בכלל מהעץ? מדוע הוא נשאר שם?" הלא הענפים אינם נושרים מהעץ, אז מדוע התפוח כן נושר? ולמה הוא ממתין מלנשור עד שהוא בשל? למה הוא לא נופל כשהוא עדיין ירוק? איך ידע התפוח להמתין עד שהוא יהיה בשל ומתוק, ורק ואז נשר מעצמו?

ניוטון היה צריך לחשוב על הנס הזה. איך יתכן שבמשך חדשים ארוכים, כל עוד התפוח לא היה בשל, הוא נאחז בחוזקה בעץ, ואז, ברגע שהוא מוכן לאכילה, הוא מחליט לנשור? פירושו של דבר הוא, שעץ התפוח יודע שאין לך כנפיים, ושאינך מסוגל לעוף אל הענפים הגבוהים. זאת אומרת, שאתה רואה את ה' בעץ התפוחים!

הו! הגילוי הזה היה הופך את ניוטון לאדם גדול. אבל הוא לא היה גדול מספיק כדי להגיע לגילוי זה. לגלות את חוק הכבידה הוא היה מסוגל, אולם את החוק של אצבע אלקים הוא לא גילה.

העירוניים מגלים את עץ התפוחים

אז אני והבחורים שהלכו עמי החלטנו שלא נעשה את הטעות הזו. עמדנו ליד שיח הוורדים והתפעלנו מהבריאה של ה'. כך אמורים לעשות. עצרו! אל תמשיכו הלאה! כל שיח של ורדים לידו אתם עוברים, הוא הזדמנות מפוארת להשיג אמונה בה'.

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה - ועדי מוסר, ספר לב אביגדור - עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור - פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

ובכך הם זהים לפרעה שלא ראה כלום; כל מה ששמע או ראה, נכנס דרך אוזן אחת ויצא דרך האוזן השניה.

קשה מאוד להחדיר אל לבם שכל מה שאנחנו קוראים לו "טבע", תוכנן בכוונה תחילה להוות נסיון; האדם עומד למבחן, וזו הזדמנות נהדרת לחיות חיים של גדולה. זוהי משימה שלעולם אינה מסתיימת, שכן להשתכנע פעם אחת זה לא מספיק. זו עבודה שחייבת להימשך כל חיינו, בכל מקום ובכל שלב בו אנו אוחזים.

ולפיכך, אם יטען בפניך איזה יהודי שומר תורה ומצוות: "למה לך לבזבז זמן כדי ללמוד את כל הדברים האלה? אם אתה משוכנע ומאמין בבורא עולם, תהיה כמו כלנו - תקיים את כל המצוות, ותפסיק לחפש עוד גילויים והוכחות למציאות ה' ושליטתו בעולם".

אולם לא כך היא שיטת הראשונים ז"ל, אשר מפיהם אנו חיים. הראשונים כותבים שאין מושג כזה, הוכחות רבות מדי! זוהי מצוה על כל אחד ואחד, לראות דברים בצורה בהירה וברורה יותר ויותר, עד סוף ימיו. ובדיוק כפי שגם בזקנותנו, נמשיך לספר ביציאת מצרים - אפילו כלנו זקנים, חייבים אנו לשבת ולדבר ביציאת מצרים ולתאר את המכות. כן הוא הדבר בעבודה זו של ראיית הקב"ה בעולם שמסביבנו, משום שכל התבוננות ומחשבה מחדירים את האמונה אל תוך עצמותנו.

אז גם אם אתה איש זקן, ומחר בבוקר תסתכל ותראה פרח המכונה "חיננית", צומח מתוך סדק במדרכה. לא תקשה את ליבך. חיננית אינה מופיעה סתם כך. מאיפה מגיעות חינניות? כיצד הם נוצרו? הכל זה נסים על גבי ניסים. כעת מאוחר מדי כדי להתחיל ולדבר על החינניות - אולי בהזדמנות אחרת. או אולי תוכלו לחשוב על כך בעצמכם בפעם הבאה שתתקלו בפרח החיננית.

ניסים לנצח נצחים

אמנם, עלינו לזכור כי גם לאחר ששמענו את הדברים, עדיין לא סיימנו את המלאכה. שומה עלינו לתרגל את העבודה הזו בכל יום, וכך נזכה להתעלות בעבודה זו של הכרת הבורא יתברך מתוך הבריא. איננו זקוקים לשום ספרים - כל מה שצריך לעשות זה לפתוח את העיניים ולהפסיק להקשות את לבנו; כך נגלה את השי"ת.

מי שלו עיניים לראות, עולמו מלא בניסים כאלה. הוא אינו זקוק לראות נהרות שהופכים לדם כדי להגיע לאמונה אמיתית בה'. המכות של מצרים מלמדות אותנו שעלינו לפקוח את עינינו, וששום דבר לא יעזור למי שאינו רוצה לראות. אולם המשתוקקים לאמת, העולם מלא וגדוש בניסים ללא מספר, ניסים שאינם פחותים מעשרת המכות שהביא השי"ת על מצרים!

שבת שלום ומבורך!

צונחים אל המשימה

לאחר שזכינו לחזות בגילוי האדיר של אצבע אלקים שבהתנהגותה וטבעה של הדבורה, קטפתי מהאדמה פרח הנקרא "שן הארי", והראיתי אותו לבחורים שעמדו שם יחד עמי. לשן הארי ישנם שני שלבים. יש שלב של פרחים צהובים, ואז, לאחר תהליך ההאבקה, מאבד אפרח את כותרותיו הצהובות, והופך לכדור זרעים אפור וחסר צבע,

הסבתי את תשומת לבם של בני לווייתי לכן, שכדור הזרע תמיד גדל גבוה יותר מהפרח הצהוב. לאחר שאיבד את הפרח הצהוב, קופץ הפרח לגובה, ונעשה גבוה הרבה יותר ממה שהיה קודם לכן. מדוע? משום שהזרעים שבכדור זה מתפזרים באמצעות מצנחים זעירים המחוברים לכל אחד מהם, אותם מעיפה הרוח, וכך גדלים עוד ועוד פרחי שן הארי. אולם אם כדור הזרעים יישאר באותו גובה שהיה קודם לכן, בשלב הפרח הצהוב, הוא יהיה קרוב מדי לגובה הדשא שמסביב, וכך יילכדו הזרעים בדשא במקום להתפזר הלאה ולהצמיח עוד פרחים. ולכן, כששן הארי מגיע לשלב בו הוא הופך לכדור זרעים, הוא מזנק גבוה מעל הדשא, וכעת יש לו מרחב פנוי מכל עבר, כדי שהמצנחים שלו יוכלו לצוף ולהפיץ את הזרעים.

הרמתי בידי כדור זרעים אחד, נשפתי עליו, וראה זה פלא - כמאה מצנחים החלו לרחף באוויר מסביבנו. כמה התפעלו בחורי הישיבה ממה שראו עיניהם! נשיפה אחת, ומאה מצנחים, שכל אחד מהם נושא עמו חבילת זרעים קטנה בתחתיתו, ריחפו באוויר, כל אחת מהן מתעופפת באיזון מושלם ברוח הנושבת.

כל אחד ממצנחים אלו מוכן למשימתו - להתפזר ולהפיץ את הזרעים, אפילו למרחק קילומטרים רבים. המצנחים מסוגלים גם לצוף על פני האוקיינוס; הזרעים מוגנים בכעין מעיל קשיח, שעמיד בפני מלח הים, ואם האוקיינוס יטוף אותם על חופי צרפת או אנגליה, ברגע שהוא מריח את ריח האדמה, המעיל הזעיר נפתח, והזרע מתחיל לצמוח. הוא נועץ שורש קטן אל תוך האדמה, מפנה גבעול קטן כלפי השמש, ומתחיל את הקריירה החדשה במקום חדש.

ברגע שהאדם פותח את עיניו ומתחיל להסתכל על הדברים הללו, גם שכלו נפתח, והוא מתחיל לראות את מעשי ידיו של הקב"ה בכל פינה.

נקודת מבט שונה

כמובן שאצל רוב בני האדם, גם אם תראה להם את כל העובדות הללו, הדברים לא יעשו עליהם רושם כלל, שכן האפיקורסות מושרשת עמוק בתוך לבם. גם אנשים בני תורה, עלולים להיות אפיקורסים מבפנים. הם יודעים, הם יודעים; הם חושבים שהם יודעים הכל. אולם ראית הניסים כמעט ולא שווה כלום, כיון שהם כלל לא חושבים לראות את ה' סביבם -

(ב) להגדיל חיוב הבטחון ונחיצותו, כי הלא שמענו שמך הגדול ומה שעשית לאבותינו שבטחו בך ותפלטמו בנפלאותיך הגלויות והנסתרות בכל משך ימי העולם. וגם ראינו בעינינו מה שעשה ה' לנו כל ימי חיינו מלפני צאתנו לאור העולם עד היום הזה, שברא אותנו בנפלאות החכמה והתחבולות, ומקיים את הווייתנו באותן הנפלאות, וזן אותנו ומפרנסנו בכל צרכינו על ידי פלאיו הנשגבים עד אין מספר. ולכן מצד שמך הגדול מחוייבים הכל לבטוח בך.

ואמר **באמת** לאפוקי ולהוציא מכלל ברכה כל הצבועים מפוקרי ישראל ומאומות העולם הטוענים שהם בוטחים בה', ולכן אמר **באמת** להוציאם, כי אין קרוי בוטח אם מורד במצוות ה' או בזה תורתו וחכמו ועם הקודש, כי אילו בטחו בה' וידעו שרק בידו לבד תלויים כל חייהם, היו ממהרים לעשות רצונו ולקיים מצוותיו ולהוקיר את תורתו וחכמו ועמו.

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כיצד ידע האדם מתי עליו להנות מהעולם הזה, ומתי עליו להיות פרוש ממנו?

תשובה:

מה שטוב לבריאותך, צריך אתה להשתמש בו ולהנות ממנו בעולם הזה. אם אתה אוהב לאכול לחם וחמאה וזה גם בריא עבורך, או אם אתה אוהב לאכול עוף וזה גם בריא, אז למה לא לאכול?! אדרבה, תאכל את זה! אבל תאכל את זה בשמחה. אל תגיד, "אני לא אוהב לאכול". לא, אל תגיד כך. אדם חייב שיהיה לו תיאבון; התיאבון עוזר לעיכול. זרימת הרוק בשעת האכילה, מסייעת לעיכול המזון, ומיצי הקיבה גם הם מסייעים לך לעכל את המזון כראוי. תהנה מהאוכל, אולם יחד עם זאת, תודה לה' על האוכל, שכן זוהי תכליתה של כל ההנאה שאנו חווים בעולם הזה.

עם זאת, לפעמים אנשים הופכים להיות משועבדים להנאות מסוימות, וזה בוודאי הרס. אדם חייב לפרוש מדברים שישעבדו אותו. לדוגמא, סיגריות. בהתחלה, אולי הוא פשוט נהנה מהסיגריות, אבל עם הזמן הוא כבר הופך להיות עבד לסיגריות, ואין ספק שזהו הרס של החיים! אסור לנו להיות עבדים של שום דבר מלבדו יתברך! אדם שהוא עבד לסיגריות, מציב תחרות כביכול עם עבודת ה'. ואין זה רק סיגריות. אדם יכול להפוך להיות עבד למזון שאינו נצרך לבריאותו. יש אנשים שנוהגים לאכול בין הארוחות ["לנשנש"]. אסור להפוך להיות עבדים לאכילה כזו! זה לא בריא. עם זאת, כל דבר שהוא בריא וטוב, יש לך זכות לאכול, ואתה גם צריך להנות מזה, ולהודות לקב"ה על הנאה זו.

בואו נהיה מעשיים

לראות ולהתפעל

כל פרט ופרט בטבע הבריאה, נועד כדי לפתוח את עינינו ואת שכלנו, וההזדמנויות שניתנות לנו לראות את השי"ת מסתתר בטבע הם אינסופיות. בכל פעם שאני עובר ליד עץ, ליד פרי או ליד פרח, או ליד כל אחד ממיליוני נפלאות הבורא ומתעלם מזה, אני "מקשה את ליבי" לאותות ומופתים שהקב"ה מראה לי.

הדרך להתחיל לרכך את הלב ולרכוש אמונה מוחשית בה', היא על ידי ניצול ההזדמנויות שמסביבנו. בלי נדר, השבוע, לפחות פעם אחת ביום אעצור כדי ללמוד את אחד הגילויים שדרכו מגלה השי"ת את עצמו אלי, ובכך ארגיל את עצמי בעבודה זו - לגלות את סוד ה' בעולם הזה.

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

ועל גרי הצדק ועלינו - עולה אל המעלה הרמה ביותר, והיא כללות האומה הקדושה, שהם זרע הקודש אשר רק בעבורם נבחרו החכמים ונישאו, כמו שאמר הקדוש ברוך הוא למשה (ברכות לב, א) לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם. כלל עמם את גרי הצדק, והיה מן הצורך להזכירם ביחוד, להודיע שאף שאינם מזרע ברך ה' מכל מקום בהצטרפם לישראל אף הם נכנסו לכלל ברכה.

ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת - הכוונה כאן לשכר שטוב בעיני הבריות, דהיינו לא רק שכר עולם הבא, כי אם שכר הנראה לעין בעולם הזה. שכר טוב, באופן ובמדה שיתקדש שם שמים לעיני כל חי, אף לעיני המגושמים שמכירים רק בהצלחות הזמניות. אף על פי ששכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט, ב), מכל מקום יש שאוכלים פירותיהם בעולם הזה (פאה א, א), וגם יש שמן השמים מצליחים את הצדיקים לא בתורת שכר אלא בתורת הבא לטהר מסייעין לו (שבת קד, א), כדי שיוכל להצליח עוד יותר בעשיית מצות ה' (רמב"ם פ"ט מהלכות תשובה ה"א).

ולא אמר הבוטחים בך אלא **בשמך** משתי סיבות:

(א) להגדיל שכר הבוטחים, כי אינם רואים את שכינת עוז ה' בעיניהם [לא כמו הבוטחים על חילם ועל שאר סיבות גשמיות, שהם בוטחים על דבר נראה ומוחש אשר אין כבד לבטוח בו], ואין להם אלא שמך, דהיינו מה ששמעו מאבותיהם אודות חסדך. זהו בטחון יותר כבד, וראוי לשכר רב. גם מפני שהוא בטחון שכלי ולא חמרי, וכל הנעשה בשכל הרי הוא יותר חשוב כי הוא ממעלות השכליות.

אוצה החידות והדיעות לפרשת ואח

ע"י

מרדכי זיסקינד הגר
ומאיר שולביץ

חידה. היכן מרומז בפרשה הדין שעני בישראל לא יפחתו לו מד' כוסות בליל הסדר?

תשובה. בבעל הטורים (תחילת הפרשה) כתב שהמילים, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, בגימטריא זה עני בישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות. של יין.

וכן הוא בפירוש הרוקח על ההגדה. ועיין בספר אש תמיד שכתב לבאר מדוע דוקא דין זה נרמז בהד' לשונות של גאולה.

חידה. מי למד מצפרדעים ומי לא למד מצפרדעים, והיכן זה רמוז?

תשובה. בבעל הטורים כתב מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן לשרפה נשאו קל וחומר לעצמן לצפרדעים שמסרו עצמן למיתה על קדוש ה' ועל כן נמלטו כדכתיב וימותו הצפרדעים מן הבתים ומן השדות אבל לא מן התנורים, אבל משה ואהרן שנאמר בהם יען אשר לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל, ולא נשאו ק"ו מן הצפרדעים מתו ולא זכו להכנס בארץ. ועי' בספר דודי נתן שכתב לבאר דבריו.

חידה. מה הוא המקור שיש חיוב הכרת הטוב לחפץ דומם, שאין בו כלל חיות.

תשובה. בפסוק כתיב אמר אל אהרן קח מטח, ופרש"י לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו לפיכך לא לקה על ידו, והיינו שאפילו בדומם כיון שנתגלגלה הצלתו ביאור שייך בזה הכרת הטוב. ועוד כתב רש"י לא היה העפר כדאי ללקות ע"י משה לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול.

ועי' באילת השחר שהאריך לבאר שאין לעשות דבר שיש בו חסרון הכרת הטוב. והביא דברי השטמ"ק בב"ק (צב ע"ב) שספר רבנו על רבו הריא"ף שנחלה ונכנס אצל אדם אחד במרחץ שהיה לו בביתו ונהנה מהמרחץ, אח"כ זימן אותו שישב אצלו עד שיבריא וכיבד אותו הרבה ועשה עמו טובה והבריא, ואח"כ מטה ידו וירד מנכסיו וכו', עד שהוצרך למכור המרחץ, ואמר רבנו יצחק לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנהניתי ממנו.

וכתב הגר"א דסלר בספרו מכתב מאליהו (ח"ג עמ' 001) דאף דאין הדומם מרגיש בבזיונו, ואיך בכלל שייך לומר הכרת הטוב לדומם, שאינו מרגיש ואינו נהנה מזה, התשובה היא דכל מידות הנפש, מושפעות ונעלות על ידי הרגש, ולא רק על ידי השכל, ולכן אם אין מכירים טובה לדומם שנהנה ממנו, נפגע הרגש, ופגיעה ברגש משפיעה מיד על המידות, וממילא נפגמה מדת הכרת הטוב.

חידה. היכן רמוז בפרשתנו ההלכה (המובאית במסכת דרך ארץ) שבקללה מתחילין מן הקטן.

תשובה. כתב הגר"י קמניצקי בספרו אמת ליעקב על הפסוק הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמרים בגמלים בבקר ובצאן. שהטעם שסידר את המקנה בסדר זה, מפני שבקללה מתחילין מן הקטן, דהיינו הסוסים והחמורים שאין להם שום סימן טהרה, ואח"כ הגמל שהוא מעלה גרה, ואח"כ הבקר והצאן.

חידה. כמה מליאדי יהודים היו במצרים והיכן זה מרומז בפרשה?

תשובה. כתיב וחמושים יצאו בני ישראל מארץ מצרים ודרשו חז"ל שהוא אחד מחמשה יצאו מארץ מצרים. ובסנהדרין דף קיא, תניא רבי סימאי אומר נאמר, ולקחתי אתכם לי לעם ונאמר והבאתי אתכם מקיש יציאתן למצרים לביאתן לארץ, מה ביאתן לארץ אף יציאתן ממצרים בס' ריבוא. נמצא לפי"ז שמכל יוצאי מצרים נשארו רק יהושע וכלב, לפי חשבון זה היה מניינם טרם מכת חושך מאה ושמונים מילארד בני אדם. ועיין בספר בית אלקים להמב"ט פרק מח שהאריך בזה ובספר נפלאות מתורת השי"ת לרב"צ שלעז.

חידה. היכן מרומז בפרשה שהתורה הקדושה מרחיבה לבו של אדם?

תשובה. עיין אור החיים כאן על הפסוק ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, שהתורה מרחיבה דעתו של אדם. והיינו משום שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם. ויש בזה מוסר השכל עצום, אלו שלמדו תורה הדעת שלהם יותר רחבה מאלו שלא למדו תורה.

חידה. היכן מצאנו בפרשה, שייכות בין יראת שמים לדין לבוד?

תשובה. הגרש"מ דיסקין בספרו משאת המלך כתב עפ"ד הגר"ז שביאר הכתוב, ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה, ומדוע פירטם הכתוב, הלא פשוט שברד פוגע בכל מה שיימצא, אלא כך היתה הנבואה שאם יהיו בבית לא ירד עליהם הברד ולא יזיקם. לפי"ז שכיון שנאמר שבבית לא יהיה ברד, אין זה בגלל שגג הבית היה מסתור מהברד, אלא שאמירת השי"ת שעל בתים לא ירד מטר. ויקשה איך יכלו המצרים לבנות בזמן כה קצר הרבה רפתות ובתים להגנה מפני הברד, אלא שמספיק אם יבנו בית שלהלכה יש לו שם בית על ידי דיני לבוד, ולכן המצרים לא האמינו כי בית כזה יוכל להגן עליהם מהברד, רק הירא את ה' האמין שהדבר יתכן. וע"ע מה שהוסיף בזה בספר אש תמיד.

חידה: מה המשותף בין מכת ברד, הצריך לבריות, קדירה בחלום, מלאכים ורקיע?

תשובה. התשובה היא בכולם שימשו אש ומים יחד ועשו שלום ביניהם, וזהו המשותף בין מכת ברד, מי שצריך לבריות, קדירה בחלום, מלאכים ורקיע. אש ומים- עושים שלום. כדאיתא במדרש. בברד היתה אש בתוך הברד והיא נס בתוך נס. וברקיע איתא בחגיגה (יב ע"א) שהקב"ה הביא אש ומים וטרפן ועשה מהן רקיע. ואדם הנצרך לבריות איתא בברכות (ו ע"א) שפניו משתנות כאילו נידון באש ומים. קדירה איתא בברכות (נו ע"א) שעושה שלום בין אש ומים. והמלאך גבריאל איתא בילקוט וארא הוא שר של אש והמלאך מיכאל הוא שר של מים ויש שלום ביניהם.

חידה. היכן רמזו בפרשה, שהגאון תגרום לשבר ולהיפך הרכות והענוה תגרום להרמת הראש.

תשובה. במכת ברד, בדרושי וחדושי רבי עקיבא איגר על התורה הקשה מה השיכות במכת ברד להפסוק והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל. והחטה והכסמת לא נכו כי אפילות הנה. ופירש כי זה המשך מתוכחת משה רבנו ע"ה, שאמר לפרעה ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים, וכפרוש רש"י שלא יאמין, ויחזור ויתחרט עוד הפעם, וגאותו גרמה לו זאת. ורמז לו משה רבינו ע"ה כי גאות אדם תשפילנו ויבוא שבר לגאונו, ולהפך הענוה תגביהנו למעלה ראש וירום כבודו. והראיה לכך, כי הפשתה והשעורה, מפני שהם גבעול ועומדים בחזק נוכח מהברד, ואילו החטה והכסמת שאפילות הנה, שהיו קטנות ורכות לא הוכו, ומזה ניקח מוסר לאחוז במדת הענוה, ואז לא יוכה כמו החטה והכסמת.

חידה. היכן בפרשה מרומז שארץ ישראל היא של בני ישראל אפילו בעת גלותם.

תשובה. הנצי"ב בספרו העמק דבר כתב, שמהפסוק ונתתי אותה לכם מורשה אנו לומדים שלא לבד בשעה שאתם בה תהיו בה, אלא אפילו בשעה שאתם גולים ממנה הרי היא שלכם, וכמו שאדם הפורש משדה ירושת אבותיו, לעולם דעתו עליה, ומשתדל שלא לשכוח הליכות אותה אחוזה, אולי יזכהו ה' לחזור אליה, כך ארץ ישראל, היא לנו מורשה לעד.

חידה: היכן מצינו מקור נוסף מהפרשה לתחיית המתים, חוץ מהמוזכר בגמרא סנהדרין בדף צ'.

תשובה: נמצא בזוהר כרך ב (שמות) פרשת וארא [דף כב עמוד א] שלומדים כן ממטה אהרן, בקל וחומר. וז"ל הזוהר.

תא חזי חוטרא דאהרן דאיהו אעא יבישא קודשא בריך הוא שירותא דנסינ עבד ביה ותרי שליחותי ביה אתעבידו, חד דאיהו אעא יבישא ובלע לאינון תנייניא דילהון, וחד דהא לשעתא אתהדר ברוחא ואתעביד בריה, אמר רבי אלעזר תפח [דף כח עמוד ב] רוחיהון דאינון דאמרין דלא זמין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא והיך יתעביד מנייהו בריה חדתא, ייתון ויחמון אינון טפשאין חייביא רחיקין מאורייתא רחיקין מניה בידיה דאהרן הוה חוטרא אעא יבישא וקודשא בריך הוא לפום שעתא אהדר ליה בריה משניא ברוחא וגופא, אינון גופין דהוו בהו רוחין ונשמתין קדישין ונטרו פקודי אורייתא ואשתדלו באורייתא יממא ולילי וקודשא בריך הוא טמיר לון בעפרא, לבתר בזמנא דיחדי עלמא על אחת כמה וכמה דיעבד להו בריה חדתא, אמר רבי חייא ולא עוד אלא דההוא גופא דהוה יקום משמע דכתיב (ישעיה כ"ו) יחיו מתים ולא כתיב יברא, משמע דבריין אינון אבל יחיו, דהא (בראשית קל"ז ב') גרמא חד ישתאר מן גופא תחות ארעא וההוא לא אתרקב ולא אתבלי בעפרא לעלמין, ובההוא זמנא קודשא בריך הוא ירכך ליה ויעביד ליה כחמירא בעיסה ויסתלק ויתפשט לארבע זויין ומניה ישתכלל גופא וכל שייפוי, וקודשא בריך הוא יהיב ביה רוחא לבתר, אמר ליה רבי אלעזר הכי הוא, ותא חזי ההוא גרמא במה אתרכך, בטל דכתיב (שם) כי טל אורות טלך וגו'.

חידה: מה המשותף לפרשיות וארא ופנחס?

[א] . וארא היא הפרשה הארבע עשרה מתחילת התורה, פינחס היא הפרשה הארבע עשרה מהסוף. ב. [יש בהן לשון "לכן אמור", לשון שאינה מצויה בתורה. ג.] שתיהן אותה גימטריא. 208 ד.]. בשתייהן יש פירוט של משפחות.

חידה: על איזה מצוה נצטוו (בפרשה זו) עם ישראל (לדורות) במצרים.

תשובה. מצוות שילוח עבדים: תלמוד ירושלמי (מסכת ראש השנה פרק ג)

ואתייא כהיא דא"ר שמואל בר רב יצחק [שמות ו יג] וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל על מה ציום על פרשת שילוח עבדים. ואתיא כהיא דא"ר הילא לא נענשו ישראל אלא על פרשת שילוח עבדים הדא הוא דכתיב [ירמ' לד יד] מקץ שבע שנים תשלחו איש את אחיו העברי וגו'.

וראה בשיחות מוסר שערי חיים להגר"ח שמואלביץ זצ"ל שביאר השייכות מדוע דווקא אז נצטוו על עניין זה.

חידה: מה השייכות בין מכת דם למכת צפרדע שבאה לאחריה. (שייכות ממש ולא במי שעשה אותם).

תשובה. כתב אחד מן הראשונים, ר' חיים פלטיאל פרשת בא, "לכא פכ"י זה דצפרדע מצרים לא מני הכא דהוי בכלל מכת דם דדם נקרב וממנו נעשו צפרדעים דכתיב ושרץ היאור צפרדעים,

חידה. באיזה בית במצרים שהיה שייך לגויים המים לא נהפכו לדם ומדוע?

תשובה. כתב המשך חכמה כאן על הפסוק, (כג) ויפן פרעה ויבא אל ביתו (ולא שת לבו וכו'). היא דמכת דם לא היה בבית פרעה, וכמו דאמר במדרש רבה: ממכת דם העשירו ישראל, יעויין שם. וכיון שלקחו במחיר, אם כן רב המחיר אשר נתן פרעה למשה שגדלוהו תוך

ביתו כבני מלכים. לכן לא היה במימי ביתו שלא נהפכו לדם, ולכן "לא שת לבו גם לזאת", ופשוט.

חידה. היכן בפרשתנו מרומז ששוה כל הניסים שנעשו לישראל במצרים אפילו בשביל איש יחיד.

תשובה. דברים מבהילים מצאנו בזה לבעל המשך חכמה- שכתב בפרשתנו כדאי כל ניסי מצרים רק בשביל שני אנשים יחידים אבל הם משכילים ובעלי הבנה.

(ז - ח) ולקחתי אתכם לי לעם וכו' והבאתי אתכם אל הארץ. ר' סימאי אומר (סנהדרין קיא, א): נאמר "ולקחתי אתכם לי (לעם)", ונאמר "והבאתי אתכם", מקיש יציאתן ממצרים לביאתן לארץ (מה ביאתן לארץ שניים מתוך ששים ריבוא, אף יציאתם ממצרים) שנים מתוך ששים ריבוא. (אמר רבא, וכן לימות המשיח, שנאמר "וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה ממצרים"). כוונת המאמר הזה המופלג הוא, כי כל האותות והמופתים ושפטים גדולים אשר עשה למצרים בעשר מכות ובקריעת ים סוף, שוה בשביל שיבואו שניים מס' ריבוא אל המטרה האלקית. וכמו שכל זה שעשה במדבר, הכל היה לתועלת אשר שני אנשים יישארו מ - ס' ריבוא, כן לא ימנע מהשי"ת לשדד הטבע ולהראות זרועו והשגחתו על בניו בפרט לכל באי עולם, אף כי אינם ראויים אל הדביקות לאלקות והמטרה התכליתית רק שניים מס' ריבוא. ומאות אלפים שונאי השם יאבדון עבור תועליות פרטים מצויינים מאמינים בהשגחתו. ולזה אמר רבא 'וכן לימות המשיח'.

וכן הוא אומר "ככל אשר עשה לכם ה' אלוסיכם במצרים לעיניך", כי הנפלאות עשה לכולם, ולהביט וליקח מזה מוסר צדק ואמונה טהורה, זה רק ליחידים מהכלל. לכן לא ירפה ידי המאמין בראותו כי אין מי שראוי אל המטרה האלקית רק יחיד סגולה, כי משביב אש, בהריחו ברוח סוער, יאיר כל העולם, כן ההשגחה האלקית, בהדבקה ביחיד סגולה אשר יריחו רוח משפט וצדק, תהיה לאור עולם ולאש לוהט שלהבת י - ה. ולכן נסמך אל מה שהביאו קודם 'אחד ממשפחה מזכה כל המשפחה' וכו' יעוין שם ודו"ק כי זה מושכל: לפי"ז יש שרצו לומר. שא"כ גם כל הניסים שיהיו לעתיד לבוא הכל שוה בשביל איש אחד שיוכל לפרסם מעשה ה' וגבורותיו וירבה כבוד שמים בעולם.

חידה. איזה מכה לא הושלמה ועתידיה באיזה זמן להמשיך עד שתושלם (איזה,ומתי).

תשובה. כתב בהדר זקנים (כאן) במכת ברד כתוב (לג) לא נתן ארצה. ותלויות עד ימי גוג ומגוג שעתיד הקדוש ברוך הוא להפילם עליהם. ואותם אבנים קרואים אבני אלגביש שנתעכבו על גב איש. כלומר על ידי משה שנקרא איש האלהים:

חידה. מה רמזו בנמטריא של וארא?

תשובה. אמר חכ"א ש"וארא" בגימ' 208 לרמז שהיה זה בשנת 208 לגלות מצרים, כי היו במצרים מאתים ועשר שנים, ומשפט המצרים י"ב חודש כדתנן בעדיות, נמצא שכאן אחזו בשנת המאתיים ושמונה לגלות.

חידה. כמה שקל המטה של משה שעשה אתו את הניסים, ומדוע לא הוזכר גם זה שמשוה הצליח להרים אותו?

תשובה. כ' במדרש שמות רבה (כאן בפרשה) א"ר יהודה המטה משקל מ' סאה היה ושל סנפרינון היה וי' מכות חקוקות עליו נוטריקון, דצ"ך, עד"ש, באח"ב, ע"כ. שזה מעל 500 ק"ג של אבן. (דרך אגב משקל זה היה ג"כ משקל לוחות).

חידה. היכן בפרשה מרומז שא"י היא בני ישראל אפילו בעת גלותם.

תשובה. הנצי"ב בספרו העמק ברכה שמהפסוק ונתתי אותה לכם מורשה אנו לומדים שלא לבד בשעה שאתם בה תהיו בה, אלא אפילו בשעה שאתם גולים ממנה הרי היא שלכם, וכמו שאדם הפורש משדה ירושת אבותיו, לעולם דעתו עליה, ומשתדל שלא לשכוח הליכות אותה אחוזה, אולי יזכה ה' לחזור אליה, כך ארץ ישראל, היא לנו מורשה לעד.

חידה. מהיכן רואים שאין מעמידים פרנס על הציבור אלא א"כ קופה של שרצים תלויה לו על גביו.

תשובה. בחזקוני כתב כי מה שהסכים הקב"ה שיצא אדם גדול כמשה מליקוחין שעתיד להזהיר עליהן, לפי שאין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו בצוארו, פן יתגאה על הציבור, כמו שמצינו בדוד. ובביאור הדבר כתב בספר חכמת המצפון מאמר קנח כי מנהיג בישראל צריך להכפיל את ענוותנותו ולא להסתפק בדרגה של ענווה שהגיע אליה, ובגלל זה סיבב לו הקב"ה סיבה נוספת כדי שיוכל לרכוש לעצמו ענווה במידה רבה יותר.

חידה. איזה בעל חי היה במכת צפרדע מלבד הצפרדעים?

תשובה. בבעל הטורים כתב ויסר - ג' במסורה, ויסר מעלי רק את המות הזה, ויסר הצפרדעים (לעיל ח,ד). ויסר מעלינו את הנחש (במדבר כא,ז). מלמד שעם הצפרדע ועם הארבה היו נחשים והיו ממיתים בהם, ע"כ אמר ויסר מעלי רק את המות הזה.

חידה. באיזה מכה היו להבות אש חוץ ממכת ברד?

תשובה. הריטב"א בפירושו על הגדה של פסח (ד"ה ובמופתים זה הדם) כתב בשם מדרש רבי שמעון בר יוחאי שבמכת דם היו נעשים המים כאש ומתמלא כל מצרים עשן מהם, והיינו דכתיב דם ואש ותמרות עשן.

חידה. באיזה מכה היה חושך, חוץ ממכת חושך?

תשובה. בפסיקתא זוטרתא על הפסוק וכסה את עין הארץ ולא יכול לראות את הארץ איתא כי במכת ארבה נעשה חושך בכל ארץ מצרים, על ידי שכיסה הארבה את אור השמש, וכ"פ המהר"ל בגור אריה, והיינו דכתיב ותחשך הארץ (יטו).

קדושת בתי מקדש מעט

בהמונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

יתברך, ומלבד שיש בזה גם ביטול תורה ותפילה דרבים, יש בזה אחריות נוראה לפגוע בקדושת המקום שהם מקומות של השראת השכינה בישראל ומיוחדים לעבודת התורה והתפילה, ועון זה חמור למעלה ראש ועונשו חמור מאוד, ובודאי דבר גדול הוא מאוד לבוא ולעורר על ענין זה שאצל הרבה באים הדברים מתוך חסרון התבוננות ותשומת לב, ואינם מרגישים מה היא המשמעות של הדברים ומה היא חומרתם, והלואי ויעלה חפץ ה' בידו ויזכה לעורר הלבבות ולחזק ידים כושלות לשמור על הצורה ועל המטבע של בתי מקדש מעט וצורת עבודת התורה והתפילה הראויה לבני תורה. הכו"ח למען כבוד שמים וכבוד התורה חתימת הרב שליט"א

בירורי הלכה

דבר כמו בשמעתין דעייל בגוייה פוריא וע"ז סומכין לישן בביהכ"נ ביוה"כ כדי לשמרו בפני הנרות. וכ"כ בהגהות אשר"י בשם הראב"ה. השו"ע סי' קנ"א סעי' ד' כותב וז"ל: לצורך ביהמ"ד מותר לאכול ולישון בתוכו, ומטעם זה ישנים בליל יוה"כ בביהכ"נ.

וכותב המג"א, ונ"ל שלא יכניס מטתו לשם כדאיתא בתמיד ריש פ"א. בגמ' שם איתא זקני בית אב היו ישנים בבית המוקד (בחלק החול) ושואלת הגמ' ואמאי לעיילי מטות, ומשני אמר אביי לאו אורח ארעא לעיילי מיטות לביהמ"ד. [ובמחצה"ש כתב, דס"ל למג"א דקדושת ביהכ"נ עדיפא מקדושת בית המוקד עכ"פ לא גריעא דהא חציו של בית המוקד שהיה בנוי בחול לא הו"ל כי אם קדושת הר הבית, וקדושת ביהכ"נ כתב המרדכי ומהרי"ק דיש לו מעין קדושת היכל]. ולכאורה י"ל דאע"ג שאסור לביהכ"נ מטתו מ"מ מותר להכניס כרים וכסתות דבפי"ה הרא"ש שם כתב, אבל כרים וכסתות אורח ארעא.

ורעק"א כותב ע"ד המג"א, באליה רבה חולק עליו מסברא, ולע"ד דברי המג"א תמוהים דהא האי דינא דלישן בתוכו הוא מדברי במרדכי ובמרדכי הביא ראייה לזה מפ"ק דבב"ב דאמרין עיילי לפוריה להתם ע"ש, ובתוס' שם נדחקו בזה דעיילא לפוריא היינו סמוך לביהכ"נ, ולהמרדכי לא נח"ל בזה, עכ"פ ראית המרדכי דמותר לישן ממילא מוכח דמותר להכניס ג"כ מטתו לשם דהא עייליה לפוריא.

ועל המבואר בגמ' בתמיד דלא הכניסו לביהמ"ק מטות, יש ליישב כדקשה הפמ"ג (א"א סי' קנ"ב) ע"ד המג"א, דהטעם שלא ישנו בביהמ"ק במטות זהו כדכתב הרמב"ם פ"ח מביהכ"ח ה"ו כדרך שומרי חצירות המלכים שאין ישנים במטות ואין ללמוד לביהכ"נ משם דלאו משום בזיון הוא.

ולכאורה אפשר ליישב את המג"א מהגמ' בב"ב, דהב"י מביא מהגהות מיימוני (פ"א מתפילה אות ה') בשם הריצב"א דלצורך ביהכ"נ מותר לאכול ולישן בתוכה דהא אפי' לצורך מצוה אחרת שרי כדאמרין בירושלמי פ"ק דפסחים בתי כנסיות צריכים בדיקה לפי שאוכלים שם בעיבור השנה כשנקבצו לעבר שנים, ומכאן התירו לישן בביהכ"נ בליל כיפור כדי לשמור הנרות. ואפשר לומר דהמג"א למד היתר אכילה ושינה כשהוא לצורך ביהכ"נ מהריצ"א דהוא מטעם הירושלמי ולא מהגמ' בב"ב כהמרדכי.

ועוד אפשר לומר דהמג"א למד דמקור הדין שמותר לישן בביהכ"נ זהו מהרמב"ן (המובא בר"ן מגילה טו.) דס"ל דבתי כנסיות שבבבל על תנאי עשויין היינו במקום הדחק ומועיל בין בישובן בין בחורבן כגון להאכיל ולהשכיב עניים וכן לת"ח. וכן בשל"ט"ג כתב בשם ריא"ז דעל תנאי עשויים זהו לעניים (ומביאו המג"א קנ"א סק"ב). ובפשטות כשהותר לעניים לישן בביהכ"נ במקום הדחק הם ישנו ע"ג מטות, וא"כ י"ל דהותר לרב אשי להכניס לביהכ"נ מטתו דהוי מקום הדחק דכל מטרותיו לישן בביהכ"נ זהו בכדי שלא יפסעו בבנייתו ונצטער בזה כמבואר ברש"י וא"כ הוי מקום דחק שעל כה"ג נעשה התנאי.

ג' ע"ד המחבר אבל בביהמ"ד מותר. מציין הגר"א לגמ' בסוכה שריב"ז ור"א אשתבחו בזה שזוהר מלישן בביהמ"ד וכן ראב"א בגמ' בתענית,

בהמשך למה שהבאנו בשבועות האחרונים דברי חיזוק בעניין הימנעות הכניסה לביהמ"ד עם פלאפון דלוק, ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק מאת הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון.

...מה שכתב לעורר בנושא של חיזוק שמירת מקדשי מעט, והביא מדברי רבותינו גדולי ראשי הישיבות, והוא דבר חשוב מאוד מאוד כאשר הלב מתפלץ לראות כאשר אפילו אברכים... מסוגלים לדבר בטלפון בתוך בית המדרש, ולא חלו ולא הרגישו כמה זילותא יש בזה לקדושת בית המדרש וקדושת בית הכנסת, ומבטלים לגמרי את צורת בתי המדרשות שהיו בכלל ישראל, כאשר לא היה בבית המדרש חוץ מעמל התורה ועבודת הבורא

בענין שינה בביהכ"נ ובביהמ"ד

א' השו"ע סי' קנ"א ס"ג כתב, אין ישנים בביהכ"נ אפילו שינת עראי אבל בביהמ"ד מותר. הא דאין ישנים בביהכ"נ מקורו מתוספתא דמגילה ספ"ב. ולעניין ביהמ"ד, כתב בהגהות רעק"א דמקור הדין הובא בב"ב בשם מהר"י בן חביב, דאע"ג שביהמ"ד חמור מביהכ"נ מותר לישן בו כדמשמע בגמ' בברכות מהני ציפי דבי רב דהני גרסי והני גני, ומקשה רעק"א שלכאורה בגמ' שם איירי בת"ח שהותר להם הקלות בביהמ"ד משא"כ לשאר כל אדם ונשאר בצע"ג.

ובמשנ"ב (סקט"ז) כותב, אבל בביהמ"ד מותר, ר"ל שינת עראי (ש"ך יו"ד ורעק"א). ועיין בחידושי רעק"א שמפקפק בהיתר זה, ואפשר דכיון שביהמ"ד עשוי לשהות שם זמן הרבה ללמוד ולשמוע דברי תורה וקשה לזהר משנת עראי ע"כ לא אסרו זה לשום אדם. ולת"ח הלומד שם בקביעות מותר אפי' שינת קבע (כ"מ בלבוש) ע"ש. [ואולי אפשר ליישב קושית רעק"א, דהמהר"י בן חביב רוצה להוכיח מהציפי דבי רב ששינה בביהמ"ד אינה נידונית כבזיון וקלות ראש גדול כקפנדריא וככניסה מפני החמה והגשמים מזה שמצאנו שהותרה לת"ח, דאילו היתה קלות ראש גדול לא היתה מותרת לת"ח, וע"ז באה סברת המשנ"ב דבשינת עראי לא אסרו גם לכל אדם מכיון שביהמ"ד עשוי לשהות שם זמן הרבה ללמוד ולשמוע דברי תורה וקשה לזהר משנת עראי, משא"כ שינת קבע שלא הותרה לכל אדם אלא לת"ח כיון דביהמ"ד חשיב ביתא דרבן וכדמצינו בעניין אכילה בביהמ"ד].

ובביאור הלכה כתב, ובבתי מדרשות שלנו שמתפללין בהם ג"כ לכאורה לאו גריעא מביהכ"נ לבד ואסור אפי' עראי, ולפי הטעם שהסברנו בס"ק ט"ז אפשר דשרי וצ"ע. ולכאורה ספיקו של הביה"ל הוא בשאר בני"א שאינם ת"ח, דבת"ח לכאורה לא יגרע מה שביהמ"ד הינו גם ביהכ"נ דהא ישאר שמה 'ביתא דרבנן', וכמבואר בלבוש לעניין ביהמ"ד (סעי' ב') דמתחילה לכך יחדוהו שילמדו בו לתלמידים וגם יאכלו וישתו בו ולא יצאו מתוכו כדי שלא יבטלו לימודם והוי כאילו התנו. ולכאורה זהו מוכח בביה"ל, דאל"כ הביה"ל היה צריך לכתוב נידון זה ע"ד הרמ"א בסעי' א' שמחלק בין ביהמ"ד שהותר לת"ח גם שלא בדוחק לביהכ"נ שהותר רק בדוחק. [ואמר לי הגרמ"מ לובין שליט"א, שגם כשנבנה ע"ד ביהכ"נ מונח בזה ג"כ שילמדו בו, והוי ג"כ ביהמ"ד].

ב' שינה בביהכ"נ לצורך מצווה: בגמ' בב"ב גב, מבואר שמותר לסתור ביהכ"נ בדחזו ביה תיוהא, ומביאה הגמ' כי הא דרב אשי חזא בה תיוהא בכנישתא דמתא מחסיא סתריה ועייל לפוריה להתם ולא אפקיה עד דמתקין שפיכי. וברש"י, עייליה לפוריה התם, כדי שלא יתיאש בבנינו שהחמה והגשמים מצערין אותו. ובתוס' מפר' דעייליה לפוריה היינו לחדר הסמוך לביהכ"נ דהא אין ישנים בביהכ"נ (ובתוס' כתבו דאע"ג דבתי כנסיות על תנאי עשויין היינו לאחר שחרבו ודלא כרש"י דמועיל תנאי לבישובן. ובמחצה"ש (קנ"ב סק"ד) כתב דכיון דהכנישתא דמתא מחסיא נסתרה ע"ד לבנות לא נקרא שחרב וכמבואר במג"א בשם האגודה). והמרדכי (בב"ב ובמגילה) מביא מרבינו יצחק, דלצורך ביהכ"נ עושין בו כל

משמע דמעיךק הדין מותר, ומוכיח מהגמ' בברכות הני ציפי דבי רב דהני גרסי והני גגי שחזינו שישנו בביהמ"ד.

והשו"ע ביו"ד רמ"ו סט"ז כתב, אין ישנים בביהמ"ד, וכל המתנמנם בביהמ"ד תורתו נעשית לו קרעים שנא' וקרעים תלביש נומה.

ויש להקשות דמבואר שאין ישנים בביהמ"ד כלל אפי' לא עראי דלא כמבואר אצלנו באור"ח.

ונראה לומר, דינן ב' דינים בשינה בביהמ"ד, אחד מצד כבוד ביהמ"ד ובזה מבואר דהותר בעראי (ולת"ח גם קבע), ויש עוד דין מצד תלמוד תורה, שאין ישנים כלל מצד הפסק בלימוד דתורתו נעשית קרעים כדמבואר בגמ' בסנהדרין (עא,א) א"ר זירא כל הישן בביהמ"ד תורתו נעשית לו קרעים קרעים שנא' וקרעים תלביש נומה. ופרש"י, משכח למודו ואינו נזכר אלא בסיווגיו. והרמב"ם והטור כתבו הלכה זו בהלכ' תלמוד תורה ולא בהלכ' ביהכ"נ ע"כ דס"ל דרק מצד ת"ת אין לישון כלל בביהמ"ד ולא מצד ביהכ"נ (וצ"ב למה בהלכ' ביהכ"נ השמיטו הל' זו). וכע"ז כתב הבני בנימין להאדר"ת לענין הדין שאין משיחין בביהמ"ד שכתבה הרמב"ם גם בהלכ' ת"ת וגם בהלכ' ביהכ"נ.

וצריך לומר שר' זירא (במגילה) ורב אדא בר אבהו (בתענית) תלו במה שהאריכו ימים בזה שלא ישנו בביהמ"ד גם מצד כבוד ביהמ"ד וגם מצד ת"ת. דבגמ' במגילה כתב, שאלו תלמידיו את ר' זירא במה הארכת ימים אמר

קוראים כותבים

להם מימי וכו' ולא ישנתי בביהמ"ד לא שינת קבע ולא שינת עראי. וכתב המהרש"א, אמרינן בעלמא דאסור לישן בביהמ"ד ומסמיק ליה אקרא שנא' וקרעים תלביש נומה, ור"ז החמיר אפי' שינת עראי. ולכאורה יש להקשות דהפסוק קרעים תלביש נומה זהו מדין ביטול תורה כמבואר בגמ' בסנהדרין, ומה שכתב המהרש"א שר"ז החמיר אפי' שינת עראי זהו מדין כבוד ביהמ"ד שהותר בו שינה, אלא ע"כ צ"ל דהאמוראים השתבחו בשני הדברים.

ובגמ' בסוכה כחא כששאלוהו לר' אליעזר ל' הלכות ועל חלקם ענה להם לא שמעת, א"ל כל דברך אינן אלא מפי השמועה אמר להם הזקקתוני לומר דבר שלא שמעת מפי רבותי מימי לא קדמני אדם בביהמ"ד ולא ישנתי בביהמ"ד לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא הנחתי אדם בביהמ"ד ויצאתי ולא שחתי שיחת חולין ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי מעולם, ופרש"י, כלומר מה שספק בידי לא מפני שלא טרחת בכל אלה, וא"א שאמרו רבותי דבר בביהמ"ד ולא שמעתי ומה שלא שמעתי לא אומר שכך היא מדתי. וכך מבואר במהרש"א (שם) שר"א מנה את מדותיו הקשורות לענין זה ששמע את כל הדברים שנאמרו בביהמ"ד. ולכאורה גם שמטרת תשובת ר"א היתה לענין זה שלא חיסר שמועה שנאמרה בביהמ"ד, מ"מ ג"כ נזהר מלישן עראי מצד כבוד ביהמ"ד וזהו שמציין הגר"א (ע"ד המחבר אבל בביהמ"ד מותר) ג"כ לר' אליעזר.

מת"כ. ללמדנו שהיצר לפעמים עושה בעולם מהפכה וכוונתו להסיח את הדעת ולהרוויח איזה ענין.

כלפי מה דברים אמורים? ישנה מהפכה בעולם, סדרי החיים מתנהלים ע"י מכשירים שטמון בהם רע שלא ידענו כמותו, ולענות על צרכי החיים אנו משתמשים בפלאפון הכשר המלווה אותנו במשך כל שעות היום, ויחד עם זה אנו טרודים ועסוקים כל הזמן במלחמת חרמה עם מכשירים חדשים לבקרים, (ואפילו במצלמות תמימות טמון רע), ממילא לא נותנים את הדעת שגם את הפלאפון הכשר יש להגביל. ובכן, אפשר שבכל המהפכה שעשה היצר בעולם, אף שלוחמים כנגדו, אולי די לו במה שמסיח דעתנו לגרום להחריב את קדושת בתי הכנסות ובתי המדרשות ע"י הפלאפון הכשר שאת הכשר הזה וודאי הוא הצליח לחטוף.

הכלב הרומאי מהתל ומתעתע בנו, וכנגד תחבולותיו אמרו 'בתחבולות תעשה לך מלחמה', היינו לטכס עצות להתרחק לגמרי מהנסיון.

ובכן הבו יקר וגדולה לכל אלו שקבלו על עצמם שכשיוצאים להתפלל מניחים את הפלאפון בבית, והבו יקר וגדולה לאותם בתי-כנסת דוגמת "נחניאל" בכרמיאל שהציבו ארונית עם תאים להניח הפלאפון לפני הכניסה לבית הכנסת, משמרת למשמרת, להוראת גדולי הדור שכל אדם יש לו לכבות את הפלאפון.

ואחתום בברכה, חזקו ואמצו לחזק את הענין הגדול הזה. ח. ג. בני ברק

ברצוננו להביא חלק ממכתב ששלח לנו אברך ת"ח בענין הימנעות הכניסה לביהמ"ד עם פלאפון דלוק, וז"ל:

לכבוד מערכת "קדושת בתי מקדש מעט" העומדים בפרץ, בדור תהפוכות כאשר היצר פורש לרגלינו מצודים וחרמים אשר לא ידעו אבותינו ואבות אבותינו. אשריכם.

...והנה רבים תמהים, איך טח לבנו רח"ל מלהבין במשך כמה וכמה שנים את חומרת ההפקרות והזלזול במקום שהשכינה שורה, בניהול שיחות קצרות וארוכות בפלאפון עם כל ה'מ' ו'מי', ובאמת יש לתת את הדעת על שורש ההדרדרות הזו, וכבר השרישו לנו רבותינו שאי-אפשר שתהא התעוררות של אמת והחלטות של אמת אם לא מעמיקים להבין את שורש תופעת הרע והכשלון. ואמרתי להעלות בענין זה מחשבה אחת שהסכימו עמה כמה ת"ח.

במדרש רבה (פר' בראשית) על הפסוק 'לפתח חטאת רובץ' מאריך לפרש כמה דרכים על כוחו וערמומיותו של היצר, ואחת מהם בשם ר' תנחום בר מרון הנוגעת לעניננו, ר' תנחום מדמהו להיצר לכלבים החכמים שברומי, ומה היא חכמתם? באים קרוב לפתח המאפיה, ועושים עצמם ישנים להסיח דעתו של הנחתום, וכשהנחתום מנמנם מעט קמים והופכים את כל התבניות ורק אח"כ חוטפים ככר אחת ונמלטים, וכוונתם להותיר את הנחתום לטפל במהפכה שעשו מבלי שיתן לבו לרדוף אחריהם (עפ"י

חיזוקים בבתי הכנסת

וכמו"כ החליט האדמו"ר שליט"א לחייב קנס בסך חמישים שקלים למי שהפלאפון שלו יצלצל בתוך ביהכ"נ ובחדרי ה'שטיבלאך'.

דבר זה גרם לחיזוק גדול בין המתפללים ונתרבה בזה כבוד ה' וכבוד קדושת ביהכ"נ.

יה"ר שיזכו מתפללי ביהכ"נ והשטיבלאך זה ובכל מקום להמשיך להתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת.

ביהכ"נ וביהמ"ד דחסידי 'נדבורנא' חיפה

בית הכנסת דחסידי 'נדבורנא' ברח' מיכאל בחיפה, הינו ביהכ"נ מרכזי לאזור כולו. ביהכ"נ מכיל היכל גדול לתפילה וללימוד ובנוסף ארבע חדרי 'שטיבלאך' גדולים. ביהכ"נ משמש כשטיבלאך המרכזי בחיפה.

בהוראת כ"ק האדמו"ר שליט"א הוחלט לחזק את כבוד בית הכנסת בזה שחל איסור על כל באי ביהכ"נ להיכנס למקום עם פלאפון דלוק, דבר שעלול להפריע למתפללים וללומדים.

סיפור השבוע

המהרש"א שהקבלה עוזרת על המקום עוד לפני שמקיימים את המצווה ויש מלאכים שעוזרים לבן אדם לפני שמקיים את המצווה.

אחרי שעה יצא הרופא מחדר ניתוח, רץ להורי הבחור, אמר להם, פתחנו וראינו שזה לא מה שראינו באם-אר-איי ובסי-טי, זה משהו אחר. למחרת בבוקר עשו עוד פעם בדיקות ואין זכר לחור ואין שום דבר, לאחר שלשה ימים בס"ד חזר הבחור לשיבה.

אני אסביר לכם בדיוק מה היה פה, הבחור קיבל על עצמו שני קבלות א. קיבל על עצמו לסתום את הפה והקב"ה סתם את החור ב. קיבל על עצמו לברך 'אשר יצר' ככוונה ובזה עשה תור אצל ה'רופא כל בשר' והקב"ה טיפל בו ב'מפליא לעשות'.

לעילוי נשמת מזכי הרבים

הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל

לתרומות ולהפצת העלון 052-7101970 | לשליחת חומר ולקבלת העלון: פקס 15335792498 y0527176420@gmail.com

נאה דורש

פנינים מתוך הספרים החדשים "דורש טוב" ו"נאה דורש"
על ספר שמות

הדרך להתמודד - להתחזק בעבודת ה'

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' (ו, ט)

בפרשת שמות מספרת התורה: "וידבר את המצרי", משה הרג את המצרי. במדרש שם הובאו שלש שיטות כיצד הרגו: שיטה ראשונה: נתן לו אגרוף. שיטה שנייה: לקח מגרפה והוציא לו את מחו. שיטה שלישית: אמר שם המפרש והמיתו.

מה העמק הנסמך במחלוקת זו?

אומר האדמו"ר מסדיגורא [הקודם], בשלאדם יש וכו' עם חברו. יש בידו שלש דרכים כיצד להתמודד מולו: הדרך הראשונה היא - לתת אגרוף, להשיב מלחמה, 'אני אופיח לך שאני הצודק'. הדרך השנייה היא - להוציא את המח, להתנכח, לשכנע, להוציא מראשו של חברו את מה שחשב ולהכניס בראשו מחשבה אחרת. אבל ישנה דרך שלישית - שם המפרש, הוא מצדו יתחזק בעבודת ה' שלו, באמונה שלו, והחזק שלו יגרום לכוף שהקב"ה כבר יעשה את העבודה עבורו, ויסדר את הענין עם החבר.

בסוף הפרשה הקודמת, התלונן משה רבנו לפני הקב"ה: "למה הרעתה לעם הזה". על כך באה התשובה: "וידבר אלקים אל משה", ומה אמר לו? - "אני ה'", אתה יודע איך היא הדרך להתמודד עם מצרים? - להתחזק בעבודת ה', בתפלה, באמונה ואז תראה שיפתרו כל הבעיות עם המצרים.

(רבי גואל אלקריף שליט"א)

משמעותה של נאקה

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל (ו, טז)

יש כמה וכמה לשונות לתפלה: רנה, צעקה, שועה, כאן מצאנו לשון נוספת: נאקה. באמת הלשון הוא כבר נזכרה בפרשת שמות (ב, כז): "וישמע אלקים את נאקתם". יש להבין מה משר הלשון הזאת של תפלה שנקראת נאקה.

כשאדם סובל צער ויסורים - באפן אוטומטי הוא בוכה וצועק. אין לו מחשבה לבכות ולצעק, הבכיות והצעקות פורצות ממנו מבלי שתהיה לו שליטה עליהן.

זה מה שקרה לבני ישראל. קשי העבודה, הנפכות שספגו, הגזרות שגזרו עליהם, שלקחו להם את הילדים ושקעו אותם בבגין - כל אלו גרמו לצעקות לפרץ מגורונם באפן אוטומטי. אלא שאז עשו בני ישראל חשבון: אם בין כה וכה אנחנו כבר בוכים וצועקים - לפחות נקח את הצעקה הזאת, ונעשה ממנה תפלה, נתפלל לבורא עולם שיציל אותנו מהצרות הללו.

מספרים שפשרי ברוך בער ליבוביץ' וצ"ל, בעל ה"ברכת שמואל", היה ילד קטן, אביו ראה פעם שהוא מתנהג לא כשורה, ונתן לו מכה שגרמה לילד להתחיל לבכות.

מיד לאחר שהתחיל לבכות, לקח הילד, ברוך בער, סדור והתפלל מנחה. שאל אותו אביו: "מה הענין שנעמדת להתפלל מנחה?" השיב הילד: "חשבתי לעצמי: אם כבר קבלתי מכה שהביאה אותי לידי בכי, חבל שהבכי הזה ילך לאבוד. לפחות אתפלל באמצע הבכי, ואבקש: 'אתה חונן לאדם דעת', או 'רפאנו ה' ונרפא'. אקח את הבכיות

ואתפלל אתך, כדי שאעשה מהן יהלום בפתר של בורא עולם". נאקה היא האנחות שבן אדם מוציא מתוך נפשו בלי רצון כלל. הוא בוכה וצועק מהיסורים הגדולים שיש לו. אלא שחבל לו לאבד את הבכיות הללו על כלום. הוא לוקח אותן ומפנה אותן לבורא עולם לתפלה: "רבנו של עולם: עזר לי".

חסידים היו אומרים, שבן אדם שיש לו יסורים גדולים, וכואב לו, שלא יצעק "אוי, אוי", וגם לא "וי, וי", אלא יצעק: "איי, איי".

מדוע? מה ההבדל בין אוי לאיי?

התשובה היא: "אוי" זה כלום, "איי" זה ראשי תבות של המלים אברהם יצחק יעקב! כשבן אדם צועק "איי" הוא בעצם אומר: 'רבנו של עולם, עזר לי שאני בן אברהם, יצחק ויעקב. יש לי אבות קדושים. אגא ממך, עזר לי בזכותם'.

זה מה שכתוב כאן בפסוקים: "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויצעקו", הם צעקו "איי". "וישמע אלקים את נאקתם" - הם הפנו את הבכיות, שבין כה וכה בקעו מלבם, לתפלה לבורא עולם שיושיע אותם בזכות אבותיהם. ואכן, "וידבר אלקים את בריתו".

(רבי מאיר צימרוש שליט"א)

הטראומה שנשארה למצרים מן המכות

ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לשתות ממימי היאר (ו, כז)

%הקשה רבי שלום תאומים וצ"ל בספרו "אור התורה": מה סברו המצרים להרויח על ידי החפירות הללו? הרי אפילו הרק שבפיהם הפך לדם. כיצד טעו לחשב שאם יחפרו בצדי היאור ימצאו מים זכים וראויים לשתיה?

בנוסף קשה: מדוע כותבת התורה: "כי לא יכלו לשתות מימי היאור"? הרי ברור שכינו שהמים הפכו לדם הם לא יכלו לשתות מהם!

אלא שבאן באה התורה ללמדנו, שגם לאחר שחלפה מכת דם, נותרה בלב המצרים טראומה נוראה, זאת כתוצאה מאותם ימים, בהם ראו כיצד היאור שבו התפארו מלא בדם ובדגים מתים, והצחנה הנודפת ממנו בלתי נסבלת. על כן גם לאחר שחלפה המכה, והמים שבו למראיתם, הם לא היו מסגלים לשתות ממנו מים.

משל למה הדבר דומה, לאדם שישח מים מהבויב, יכניס אותם למכונה, ובסוף התהליך יתקבלו מים זכים. האם הוא יהיה מסוגל לשתות מהם?

כך גם לאחר שעברו מספר חדשים ממכת דם, עדין לא היו המצרים מסגלים לשתות מים מהיאור. זהו שאמרה התורה: "ולא יכלו לשתות מימי היאור" - דהינו שלא היו יכולים לשתות ממנו גם לאחר שממיו שבו למראיתם כבתחלה, לכן הוצרכו לחפר בצדי היאור כדי למצא מקורות מים אחרים.

לא רק במכת דם היה כך: תוך כדי הבריחה מהאריה במכת ערוב, עדין היו המצרים מגרדים בראשם באפן אוטומטי מפני הפכים זכרונן לברכה, ובשעמדם דם בשלשת ימי האפלה, מה עבר במחם? הצפרדעים! מי יודע כמה זמן עבר עד שהיו המצרים מסגלים לאכל לחמניה, כי הרי כשאכלו אחת כזו לפני זמן לא רב, התמלא מיהם בריר ירק כתוצאה מביס באונה של הצפרדע...

כך מכל מכה נשארו למצרים צלקות נפשיות נוראות, והטראומה

(רַבִּי מִנְשֵׁה יִשְׂרָאֵל רִיזְמָן שְׁלִיט"א)

וְתַעַל הַצִּפְרָדִּיעַ (ה, ב)

*

יְתֵרָה מִכָּד - שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ לָקַח עַל עֲצָמוֹ סִבּוֹן עָצוּם, בִּיּוֹן שֶׁכָּל אֶחָד

(רבי אליהו דיסקין שליט"א)

וַיְהִי שָׁחִין אֲבַעְבַּעַת פָּרַח בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה (פ, ט)

(רבי ירחמיאל קראם זצ"ל)

גליון זה נחנך

ע"י י.ע.ב.מ.

לע"נ לאה ב"ר יעקב ע"ה אשת רבינו

הבן לאשרי זצ"ל

נפטרה כ"א טבת

פרשת וארא תשס"ב גליון פ"א שנה ג'

מליצי יושר

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:

הגיר שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלילה הכריז:
נצטויתי מאת רבינו זצ"ל
לסרסם, שהבטיח שימליץ
טוב לכל מי שילמוד בספריו,
וכן ימליץ טוב לכל מי
שיספיק את חידושי תורתו.
(רבותי אפרים א"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, פלר ביפו פרק מ"ב).

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשיל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הגני מוסר מודעה שהחלטתי
להתפלל בלי נדר בכל יום
על כל אלה שיענינו בספרי,
ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעולם הזה
ובעולם הבא, וכל הלומד
בספרי חכה ליראת שמים,
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
וסגולה גדולה בבית לכל
הדברים.

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורגשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמודו בספרים שלי,
אחיה למנן ולעזר גם אחר
פטירתי ממש כמו בחיים.
(אריך צבי להנהיג מקדונגלוב
ע"ת עמוד רמ"ב)
וכן כתב האבני נזר בעצמו
(אבה"ע סימן קכ"ב) ח"ל:
אם היה מעיין בדברי מעט
עיון היה מרויח לו טובה
הרבה.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית סדחתיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי
אחיה לו למליץ, וכ"כ הגה"ק
רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ל:
הבטיח הנאון שיעשה טובה
לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור,
וכן היה באמת שעשה
טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:

תשלומי חן וחסד ושלמא
ר"ב מן שמאי ועיניכם
תראנה בנים ובני בנים
כשתילי זיתים סביב
לשולחנכם, חכמים
וגבונים ובתים מלאים כל
טוב, גם עושר גם כבוד לא
יסופו מזרעכם וכו', בני חיי
ומזוני טבי.

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען!

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים? פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, די פלאצקע גאון, די אבני נזר, רעננה רב,

און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ג ר' נתן נטע ב"ר אשר נויטקין זצ"ל נלב"ע ט"ז טבת

ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה. וברש"י: מזער יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה, ומזער יוסף שפטם ביצרו.
וקשה, דהיאך פגם הקב"ה בכבודו של יתרו אחרי שנתגייר לקרוא לו שם על זכרון מעשיו הראשונים שפיטם עגלים לעבודה
זרה, והלא אמרו (ב"מ נה): "אם היה בן גרים, לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים".

ו"ל, דאכן כוונת הכתוב לשבח ליתרו, שאע"פ שהיה כל כך אדוק בעבודה זרה עד כדי שהיה מפטם עבורם עגלים, עם כל זה
שכח שם עבודה זרה לגמרי, וזה נרמז בתיבת "פוטיאל", דשם השכחה הוא "פוטה", וזה מה שקרא ליתרו "פוטיאל" לרמוז שאף
שפטם עגלים לעבודה זרה, אפ"ה עכשיו התנתק ושכח מזה לגמרי, "פוטי" ששכח מ"אל" נכר, או אפשר שנרמז באופן זה:
"פוטי" ששכח מעבודה זרה ודבק ב"אל" חי.

והדגה אשר ביאור מתה. יש לבאר מפני מה הוצרך להודיענו שהדגים שביאור מתו מחמת מכת הדם, הלא פשוט הוא שהדגים
שכל מחיתם רק מהמים, אינם יכולים לחיות כשהמים נהפכו לדם.

ו"ל שאם לא היה הכתוב מודיע לנו זאת, היה אפשר לומר שלא נהפך היאור כולו לדם ממש, אלא כשהמצריים שאבו מהיאור
מים, היה נראה להם כדם, ומה ששאבו בני ישראל היה מים, וממילא יכולים היו הדגים לחיות, ונעשה כך בשביל שיוכלו בני
ישראל לאכול דגים שזה היה מזונם במצרים. לכן מודיע לנו הכתוב שלא היה כן, אלא כל היאור נהפך להיות דם, וגם הדגים
שביאור מתו

לע"נ הרה"ג ר' נתן נטע ב"ר אשר נוטקין זצ"ל נלב"ע ט"ו טבת
הנה יד ה' חיה במקנך אשר בשדה. אומרים
 בהגדה של פסח: ביד חזקה זו הדבר, כמה
 שנאמר הנה יד ה' חיה במקנך אשר בשדה.
 הטעם דמיקרי מכת דְּבָר בשם "יד חזקה",
 לפי שהיה נראה גבורתו יתברך, כי דְּבָר
 הטבעי בא מצד העיפוש האויר, ומזיק האויר
 לבהמות או לבני האדם ר"ל.

והנה כאן נתייחד הדְּבָר במקנה "אשר
 בשדה", ואין חציצה בין אויר שדה לאויר
 העיר והבתים, כי השדות היו מכל רוחות
 העיר סביב סביב, וזה מורה על עוצם כח
 לעכב האויר העיפוש ולעשות לו גבול אשר
 עד פה יבוא ולא יוסיף, אף שהכל בשטח
 אחד, הן הנה מפלאות תמים דעים לעכב
 האויר שלא ילך כדרכו ויתעכב ברצונו יתברך
 שמו, ולא תהיה מיתה רק לבהמות שבשדות,
 וזהו נקרא "יד חזקה".

ולפ"ז אפשר להבין מה שכתוב "וישלח פרעה
 והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד, ויכבד
 לב פרעה ולא שלח את בני ישראל", דלכא'ו
 קשה, כי אדרבה זה ראוי להיות סיבה להכניע
 לבבו הערל, ואין תהיה זה סיבה להכביד
 לבו. אך לפי ה"ל מובן, כי אפשר פרעה
 יחשוב דזה תחבולת מעשה חכמתו של
 משה, שהשחית והטיל ארס ע"י תחבולה
 בעשב השדה, ולא מה' היתה זאת. אמנם
 מבואר במדרש שכל בהמה [שהיה ברשות
 ישראל, אע"פ] שהיה לישראל תביעה עליה
 מן המצרי, לא מתה. והנה לכא'ו היה יותר
 ראוי שתמות הבהמה של מצרים שתחת ידו
 של ישראל, ולא לחוש להפסד מועט של
 ישראל, בכדי לאמת שאין זה הדְּבָר בפעולת
 השחתת יבול הארץ מאכל בהמה.

וזה שרצה פרעה להבחין, שאם היה הדְּבָר שולט גם בבהמות מצרים שהיו
 ביד ישראל, היה משפט חותך שלא נשחת מרעה הבהמה, ומה' היתה זאת.
 אך אם כל אשר ברשות ישראל במקום מרעה בהמתם לא מתו, יש לחוש
 שמא תחבולת משה הוא. ולזה אמר "והנה לא מת ממקנה ישראל עד
 אחד", היינו אף אותם שהיו ברשות ישראל והיה שייך למצרי, לכן הכביד
 לבו ותלה בתחבולת משה במקום מרעה בהמתם של מצרים, ונתן לו הוא
 יתברך מקום לטעות בזה.

לכבוד עורך הגליון "מליצי יושר"

אתחיל בשבח וסיים ב... - בהנה אני מאד מגליון שלכם, הכל נכתב בלשון
 צח ובהיר, ובעיקר מודה אני לכם על הביאורים וההוספות בשולי הגליון,
 דעיד"ז אפשר להבין בניקל אף הדברים העמוקים של האבני נזר וחזון
 יחזקאל, שלא הבנתי אותם כראוי עד עתה.

אבל יש לי שאלה קשה מאד, הרי ידוע דהיצה"ר יעשה כל מה שבידו
 למנוע מאיש לפתוח ספר וללמוד בו, ואם אחליט לפתוח תשובת אבני נזר
 וללמוד בו, או חזון יחזקאל, או מלא העומר, בודאי יפריע לי היצה"ר,
 ויכניס בי עצלות וכבידות, וא"כ מדוע הוא מסכים ואינו מפריע לי ללמוד
 הגליון שלכם? ואדרבה, מתענג אני מאד מכל הדברים וחוזר אני עליהם
 פעמים רבות, האם יש לכם תשובה? הלא כלל ידוע הוא דכל דבר
 שבקדושה היצה"ר מתנגד.

סליחה על השאלה, אבל שאלה כזה צריך תשובה!

החותם בברכה.

שלמה זלמן ר. קרית יואל

תגובת המערכת

כבר תירצת בתוך שאלתך התשובה: "הכל נכתב בלשון צח ובהיר".

לכבוד העורך הגליון מליצי יושר

ראיתי המכתבים שאתם מדפיסים מאנשים שראו ישועות
 תיכף ומיד אחר שנדבו או שהתחילו ללמוד הגליון.

הנה אנכי לא ראיתי ישועה בנוגע הצלחה בעסקי תיכף
 ומיד, רק לאחר ד' חדשים שלמדתי הגליון בקביעות,
 התחלתי לראות הצלחה מרובה בעסקי, כן יעזור ה'
 הלאה.

ונזכרתי מה שאמר לי האדמו"ר הרה"ק רי"א מסקולען
 זצ"ל כשהיה בציריך בשנת תשמ"ח, ואמרתי לו דבדעתי
 לנסוע לפולין למקומות הקדושים לצורך איזה ישועה, ואמר
 לי כך:

**כשפוקדים קבר של צדיק, זה כמו שהולכים לצדיק
 שהוא בחיים, לא בכל פעם שהולכים לצדיק רואים
 ישועה תיכף, כי צריך לזה עת רצון, ולא כל הזמנים
 שוים. אז מה עושים? הולכים אליו כסדר עד שנושעים.**

**וא"כ כשאתה נוסע לקבר של צדיק, אולי אז אינו עת
 רצון, והוא אינו יכול להושיע לך אז, ואח"כ בעת רצון -
 אינך שם. לכן העצה היא ליתן בכל יום צדקה לע"נ
 הצדיק שאתה פוקד, או להדליק נר, או שאר דבר טוב
 לע"נ, כדי שיזכור אותך בעת רצון, עכ"ד.**

ככה בדיוק אירע לי, למדתי הגליון ד' חדשים בקביעות,
 ובעת רצון זכיתי לישועה, כן יעזור ה' הלאה.

תודה בלי שיעור

נ.ד.ק.

גולדס גרין

נ.ב. ראיתי דבר נורא בהקדמת בן לאשרי (מובא שם סיפורים נפלאים
 מהבן לאשרי ז"ע), ואעתיק הדברים אות באות:

בזמן שקיבל הבן לאשרי הוראה שצריך לעבוד בשבת בסיביר, חתך
 קצה אצבעו בגרזן, דעשה עצמו כחותך עץ וכאילו במקרה נחתכת
 האצבע, ודבר זה היה כרוך כמעט בפיקוח נפש היות ולא היה במה
 לעצור את הדם הרב שניגר ארצה.

ומובן בזה המסורה "והפלה ה' בין
 מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא
 ימות מכל לבני ישראל דבר", "והפלה
 ה' את מכותך", שכוונתו יתברך שעי'
 ההפלה הלוה שלא ימות מכל לבני
 ישראל דבר, [אפי' בהמה שהיה
 לישראל תביעה עליה מן המצרי, אם]
 היתה תחת ישראל, בזה כבד לבו של
 פרעה כדי שיקבל מכות אחרות. ונראה
 דצריך לומר דבמקום מרעה מצרים, לא
 היה לישראל בהמה. [דאילו היו בהמות
 ישראל רועות עם בהמות המצרים ולא
 היו ניגפים, לא היה לפרעה מקום
 לטעות שמכת דְּבָר הוא מתחבולת
 משה, ועל כרחך שבמקום מרעה
 מצרים לא היה לישראל בהמה].

לע"נ הרה"ג ר' שמואל ב"ר אברהם יהודה אלטר זצ"ל
 בעל לקוטי תור לקוטי

**אם אסור לדור בבית בלי מזוזה, או
 דמצוה לקבוע מזוזה.** התוס' הרא"ש
 (יבמות צ:.) כתב וז"ל: הורה ריצב"א
 דאם נפסק לאדם אחד ציצית בשבת,
 יכול להתעטף בטליתו אפי' לתחלה,
 משום דלא מיחייב עד לאחר שנתעטף,
 וא"כ דוקא בחול אסור ללבוש בלא
 ציצית, שהוא מחויב לעשות ציצית
 כשילבשו, אבל בשבת דאי אפשר
 לעשותו, ובשעת עיטוף ליכא עבירה,
 גם אין עבירה שהוא מעוטף בו בלא
 ציצית, כיון דאי אפשר לעשותו, עכ"ל.

וכתב על זה האבנ"ז (או"ח תפ"א) וז"ל:

לכא'ו אפי' היה המצוה לעשות ציצית קודם עיטוף, הא בשבת אינו יכול
 לקשור הציצית, וא"כ נימא דמשום הכי מותר ללבוש הבגד בשבת בלי
 ציצית, ומדוע הוצרך הריצב"א לחדש דאינו מחויב בציצית עד לאחר
 שנתעטף].

וצריך לומר, דאם היה המצוה קודם עיטוף, הוי אמרינן שהציצית מתיר
 ללבוש הבגד, כמו שחיטה - דקודם שחיטה אסורה בעשה שאינה זבוחה,
 ולכן בשבת שאי אפשר לעשות המתיר, נשאר הבגד באיסורו. אבל השתא
 שמתיר ללבוש הבגד בלא ציצית, על כרחך דליכא איסור בלבישה, רק זה
 מצוה דרמיא עליו, לכן בשבת שאי אפשר לקיים המצוה, אינו עובר במה
 שאינו עושה ציצית, עכ"ל.

וכוונתו, דאח"כ דאיכא איסור ללבוש בגד בלי ציצית, אבל האיסור הוא
 תוצאה מהמצוה, דכיון דחייב לקשור על בגדו ציצית, לכן אסור לו ללבוש
 הבגד בלי ציצית. לכן היכא דליכא חיוב לקשור ציצית, גם איסור ליכא*.

ודומה לזה מצינו בטבילת כלים שכתב האבנ"ז (או"ח סימן תי"ח אות
 י"א), דאין הטבילה מתיר הכלי, כמו שחיטה שמתיר הבהמה, אלא זה

* וכן מצינו בברכת הנהנין, דאמרו בברכות (דף יז.), דמי שמתו מוטל לפניו אינו מבדק ברכת
 הנהנין, ולכא'ו קשה, דאח"כ דאונן פטור מכל מצוות בתורה, אבל היינו דוקא ממצוה, ולא
 מאיסורים, והרי יש איסור ליהנות בעוה"ז בלא ברכה. וצ"ל דהאיסור הוא תוצאה מהמצוה
 לבדק ברכת הנהנין, וכיון דאונן פטור מן המצוה, לכן גם איסור ליכא.

ול"כ האבני נזר (או"ח סימן ל"ז אות ח') בנוגע בעל קרי דאוכל בלא ברכה, דאע"ג דאיכא
 איסור לאכול בלי ברכה, אבל האיסור הוא תוצאה מהמצוה, וכיון דבעל קרי אינו מצוה,
 ממילא אינו עובר. וז"ל: הברכה נראה חיוב גברא, וממילא כשהנהגה בלא ברכה מעל, לא
 שעיקר טעם הברכה משום מעילה. וראיה לזה, בעל קרי אוכל בלא ברכה לפניו (ברכות כ:),
 ואי איסור מעילה אף מדדבנן, יהא אסור לאכול עד שיטבול, וכמו שאר איסורי אכילה
 מדבנן שאסורים אפילו לחולה שאין בו סכנה. אלא ודאי מצוה בעלמא לבדק, וכשאסור
 לבדק לא רמיא חיובא עליה, עכ"ל.

ול"כ האבנ"ז (אבה"ע סימן קל"א אות כ"ט) בנוגע הבא על הפנויה בלא קידושין, וז"ל: ביאר
 הריב"ש (סימן שצ"ח) דדומה כלובש טלית בלא ציצית, וכבית בלא מזוזה, דאין בזה לאו של
 "לא תהיה קדשה", רק ביטל העשה של "כי יקח". ולכן כשם שכתב המרדכי בהיה לו טלית
 בלא ציצית ושכח קודם השבת לעשות ציצית, דמותר ללבוש בשבת בלא ציצית וכו', כן
 השוטה והשוטית כיון דאי אפשר בקידושין, מותר בלא קידושין.

שמעתי מאיש נאמן רמ"ח הי"ד, ששמע מהמשפיע שהיה בן בית אצל אדמו"ר מהרש"ב מליובאוויץ זצוק"ל, שאדמו"ר סיפר לו, שבעת שהיו רודפים את זקנו הרב קודם שנתפס למאסר, הפסיק מלומר חסידות, והיה סגור ומסוגר. פעם אחת ישב על הגג, וראהו חסיד אחד, ולקח תיכף סולם ועלה אל הרב וביקש שיאמר לו איזה מאמר בחסידות. השיבו הרב: הלא ידעת שסכנה גדולה לי אמירת החסידות. אמנם החסיד לא הירפה ממנו והפציר עד מאד שיאמר לו, והרב באחת שלא עתה עת לומר, ואף גם אסור לו לומר מחמת הסכנה.

אמר לו החסיד אספר לאדמו"ר מעשה מהרבי רבי בער המעזריטשער מגיד זצ"ל, הנה דרכו של המעזריטשער מגיד היה ליסע על הכפרים ועיירות קטנות, פעם אחת בא אצל בעל הבית אחד ובקששו שיסע עמו אנה שירצה, החסיד מילא תיכף רצונו ונסע עמו, באמצע הדרך באו למקום מדרון מאד, ואצל קצהו עמד בית שומר היער, והיו צריכים להזהר מאד לנהל את העגלה בדיוקנות מרובה שלא תעשה הפסד בבית של השומר ע"י מהירות ירידתה מהמדרון, וכאשר הגיעו קרוב לאותו מדרון, זיזו הרב המגיד את הבעל עגלה שיזכור היטב לשמור העגלה ולעכבה מלרדת מהר כדי שלא תעשה נזק, אמנם העגלון מחמת עצלנותו לא שם לבו לדברי הרב המגיד וישכב וירדם, בבואם למורד ההר התחילה העגלה לירד במהירות כ"כ שכבר לא היה אפשרות לעכבה, וירדה למטה ונתקלה בחלונותיו של בית השומר ונשברו לו כל החלונות, השומר בראותו את אשר נעשה לו, רץ אליהם בחימה שפוכה ובכעס גדול והרובה בידו ורצה להרוג את העגלון אם לא ישלם לו כרצונו, והתחיל העגלון לצעוק: אני אינני אשם בדבר, רק הסוחר היושב בעגלה הוא ציווני ליסע מהר. השומר הסיב פניו אל הרב המגיד, אך אחר הסתכלות מועט נבהל מפניו המאירים ומזהירים וברח לנפשו, ונסעו בשלום.

כשהרחיקו מעט שאל המגיד את העגלון מדוע הטיל האשמה עליו, הלא הזהירו מקודם שלא יעשה נזק, והשיבו בתמימות: חישבתי אם כבודכם הוא רבי אמיתי, לא יאונה לו כל רע, ואם הוא רק מתלבש בלבוש רבי ומאנה את הבריות, הוא ראוי לירות בו חץ. הרב נ"ע היה מרצה מהמשל, והסכים לבקשת החסיד, ואמר לו מאמר בחסידות. (בן לאשרי ח"ג).

מצוה בלבד, ובתוצאה מהמצוה אסור להשתמש בלי טבילה, לפיכך באופן שאינו יכול לטבול, מותר לו להשתמש בכלי בלא טבילה, ודמיא למצות ציצית שבזמן שאסור לעשות ציצית אינו עובר, ע"ש².

והנה יש לעיין אם מזוזה דומה לציצית וטבילת כלים, דהאיסור הוא תוצאה מהמצוה. או דלמא איכא איסור להכנס בבית בלא מזוזה, ולכן גם היכא דאי אפשר לו לקיים המצוה של קביעת מזוזה, אסור לו להכנס בבית.

והוכיח האבנ"ז (י"ד סימן שפ"א אות א') כצד השני, וז"ל: הפרמ"ג (או"ח סימן ל"ח א"א ס"ק ט"ו) כתב דאם נודע לו בשבת וי"ט שאין מזוזה בבית, מותר לדור בלא מזוזה, כמ"ש המרדכי דבשבת אין איסור ללבוש טלית בלא ציצית, וכ"כ הב"ח (י"ד סימן רפ"ח) דאם אין לו מזוזה כשירה, ידור בלא מזוזה עד שימצא כשירה. והנה הב"ח והפרמ"ג לא היו להם ספר תוס' הרא"ש על יבמות שיצא לאור בזמניו, ומשם מבואר ההיפוך, שכתב האי דינא דוקא בציצית משום דלא מחויב עד אחר שנתעטף כמ"ש התוס' (יבמות צ: ד' ד"כסותן" משמע שאתה מכוסה בה כבר, וכ"כ תוס' הרא"ש שם. משא"כ במזוזה [דמחויב גם קודם שנכנס בבית] וכו', דבמזוזה ליכא לימוד דהחיוב חל רק אחר שנכנס בבית. וכ"כ האשכול (לר' אברהם, סימן כ"ה) דהבונה בית חדש חייב לעשות בו מזוזה תיכף וכו', וכוונתו, דאם דעתו לדור בו, חייב לעשות המזוזה מיד בגמר הבית שיהיה משומר מן המזיקין תיכף ולא יוכלו ליכנס בתוכו כלל.

ובהכי נחא מה שמברך לקבוע מזוזה בשעה שקובע המזוזה אף קודם שנכנס לדור בו, ובשעה שנכנס לדור בו אח"כ אינו מברך כלום, ואילו בציצית אינו מברך אלא בשעת עיטוף ולא בשעת קשירת הציצית, והמג"א (רי"ש סימן י"ט) נתקשה בזה. אבל לפי מה שכתבתי נחא, [דמצות מזוזה מקיים מיד בשעה שקובע מזוזה בביתו, אף קודם שנכנס לדור שם, ואילו ציצית מקיים רק בשעה שלובשו], והמג"א לא היו לפניו ספר האשכול שזכינו לו בזמניו. וכיון דמצות מזוזה הוא מתיר,

שתחילה אסור לדור בבית עד שיעשה בו מזוזה, לכן בשבת שאי אפשר לעשות מזוזה, אסור לדור בו. אבל שו"ר במרדכי עצמו בהלכות קטנות שכתב להדיא דגם במזוזה הדין כמו בציצית, ואדרבא הביא ראיה ממזוזה לציצית³.

לע"נ הרה"ק ר' משה ב"ר יצחק מפשעווארסק יא"צ י"א טבת

ויקח עמרם את יוכבד דודתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה. יש לדקדק מפני מה לא נזכר זאת תיכף למעלה בפסוק "וילך איש מבית לוי", דשם היה לו לומר "וילך עמרם ויקח את יוכבד דודתו בת לוי לו לאשה". עוד יש לדקדק למה לא נזכרה כאן מרים, דהרי מפני שרצה ליחס משה ואהרן, ייחס כל שבט לוי, ואגב הם גם שבטי ראובן ושמעון שאין שייכים כלל ליחוס משה ואהרן, וא"כ כל שכן שהיה להזכיר מרים שהיא היתה סיבה העיקרית להולדת משה רבינו (ע' סוטה יב:).

ונראה, דלכא' יש לבאר לאיזה תועלת כתבה תורתנו הקדושה דיוכבד היתה דודתו. ויש לומר על פי אומרים ז"ל (יומא כב:) מפני מה לא נמשכה מלכותו של שאול, מפני שלא היה בו שום דופי, דאין ממנים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, שאם תזוז דעתו עליו, אומרים לו חזור לאחורין ותדע מי אתה. ונראה דלכן כתבה תורתנו הקדושה במכוון כשבאה ליחס משה ואהרן כדי למנותם פרנסים על הציבור, שיוכבד אמם היתה דודתו של עמרם אביהם, והגם שהיה קודם קבלת התורה, אבל מאחר שהתורה באה אחר כך ואסרה דבר זה, מספיק הדבר לקופה של שרצים שצריך לפרנס הציבור. וממילא מיושב מה שכתבה זאת כאן ולא כתבה זאת למעלה, דכאן זה מעלה כשמספר הכתוב מדוע הם פרנסים הגונים, משא"כ בסיפור הלידה היה זה חסרון וקצת פגם. אבל רק אצל משה ואהרן חשיב מעלה דעיד' נעשו פרנסים, משא"כ מרים שלא נעשית פרנס, למה יזכירה במקום הזכרת הקופה של שרצים, והבן.

לע"נ הרה"ק ר' שלום ב"ר מ' ד' ר' יוסף משה מאסקאוויטש זצ"ל משאץ

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך. מדוע רק במכת ברד אמר "אל לבך", מה שלא נאמר בשאר אזהרות על המכות. משום דמכת ברד היתה תלויה בלב, מי ששם לבו אל אזהרה זו "הניס את עבדו ואת מקנהו אל הבתים, ואשר לא שם לבו אל דבר ה', ויעזוב את עבדו ואת מקנהו בשדה".

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים. בפסוק הקודם נאמרו כל שלבי הגאולה ממצרים - "והוצאתי אתכם מתחת

סבלות מצרים" - העבודה הקשה, "והצאתי אתכם מעבודתם" - שבכלל לא יעבדו, "וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" - יציאתם ממצרים.

¹ ר"ל: מ"ע דציצית אינו אלא להטיל בו ציצית כשילבשו, ולא אמר הכתוב בלשון "לא תלבש בגד שיש לו ד' כנפים בלא ציצית", אלא מ"ע גידא להטיל בו ציצית, ומ"מ אין הטלית אסור ללבוש וגם אין עובר כיון שאין עתה יכול להטיל בו שהוא שבת, ובחול ודאי עובר כל שעה שלובשו בשעה דהטל בו ציצית, וכן במזוזה ומעקה, ותדע דאטו בלא מזוזה יאסר ליכנס בבית, אלא בעמוד ועשה קאי ותו לא.

² ר"ל: גם לכתחילה לא היה איסור להשתמש בו, רק שהיה מצוה לטבול קודם וכו', דטבילה אינו מתיר, רק מצוה בעלמא וכו'. והנה המרדכי (הלכות קטנות סימן תתקמ"ד) כתב דבשבת אין איסור ללבוש טלית בלא ציצית, כיון שאסור לעשות ציצית אז, מותר ללבוש בלא ציצית, כיון שאין איסור ללבוש בלא ציצית רק מצוה, וכשאינו יכול לעשות המצוה לא נאסר בזה הלבישה. ולפ"ז בטבילת כלים נמי כשאנו יכול לטבול מותר להשתמש בלא טבילה. וכן משמע בא"ה (ה"ד ברמ"א סימן ק"כ סעיף י"א) שכתב, דכלי שיש לישראל שותפות עם הגוי אינו טעון טבילה, דאי אפשר לטבולו דעדיין טומאתו עליו. והקשה הבית מאיר שם, דמ"מ איך ישתמש בו בלא טבילה. אך לפי מה שכתבתי לק"מ, דאין איסור בתשמיש בלא טבילה.

לכבוד מערכת מליצי יושר

אחדשה"יט, הנה החלטתי לנדב כל שבוע 50 דולר להפצת הגליון, ואומר לכם הסיבה שאני נותן נדבתי קצת בכל שבוע, ולא פעם לשנה.

כי שמעתי בשם הגה"צ חו"פ מוה"ר דוד יצחק שיק שליט"א אבד"ק תהלה לדוד ריבניץ, שפעם שאל אחד מהרה"ק מריבניץ זי"ע, מדוע החיים כל כך קשים, בכל פעם צרה אחרת, אני בא לרבי כסדר בכל פעם עבור בעיה אחרת, אני רוצה שהרבי יברך אותי שמכאן ואילך יהיה לי חיים טובים בלי שום צרה.

ענה לו הרה"ק מריבניץ, כל זמן דשכינתא בגלותא, האומות העולם מקבלים רוב השפעות, ורק מעט מזער נשאר לנו, והרי זה דומה כמו מפת השלחן שקצר ואינו מכסה כל השלחן, אם מושכים אותו לצד מזרח, יחסר המפה בצד מערב, וכן להיפך, וכיון שאנו מקבלים רק מעט מזער מהשפעה שהקב"ה משפיע לנו, לכן החיים כל כך קשים, עכ"ד הק"י.

הרי למדנו מדבריו דצריכים כסדר לברכת הצדיקים לחיות חיים נעימים, לכן חושב אני דהדבר הכי טוב שאפשר אני לעשות לי ולב"ב וליוצאי חלצי כדי לזכות לחיים טובים בלי בעיות ודאגות וצרות, הוא לנדב בכל שבוע לגליון מליצי יושר, ובזה הצדיקים האלו עוסקים כל הזמן לברך אותי ומשפחתי להינצל מכל צרה וצוקה ולהתברך בכל מילי דמיטב.

ברכה והצלחה

מאיר א. מאשקאוויטש - מאנסי

ולכאורה מיד אחרי שיצאו ממצרים, כבר ידעו שה' הוציא אותם ממצרים, ומדוע אמר זאת הכתוב רק אחרי "ולקחתי אתכם לי לעם", דהיינו מתן תורה.

רואים מכאן, שבלי תורה אין אפשרות להכיר בניסי ה' כראוי. ואכן בזמן קריעת ים סוף נאמר "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים" - את הריגת המצרים ע"י הנס הם ראו, אבל להכיר את עומק הצלתם לא הכירו, כי זה היה לפני מתן תורה.

ולא רק הכרת הנס אי אפשר בלי תורה, אלא כל עיקר ידיעת ה' גם היא בלתי אפשרית כראוי. שהרי בפסוק הקודם הוא אומר "לכן אמור לבני ישראל אני ה' ", א"כ כבר יודעים שהוא ה', ומדוע אומר אח"כ שוב "וידעתם כי אני ה' " ?

אלא גם תופעות של נפלאות ושינויים בסדרי הטבע, לא יכו שורש של אמונה ובטחון אפילו בלב הפקחים אם לא זרח עליהם אור התורה, שהמאור שבה מאיר עיני חכמים ומיישר השקפתם בקו ישר.

לכן האותות והמופתים שנעשו בארץ חם, ובצאת ישראל ממצרים על הים, לא השכילו אבותינו בהשגה נכונה אשר ממנו לא יבצר מאומה. רק אחרי מעמד הר סיני וקבלת התורה, בינה יתירה ניתנה בהם להבין ולהשכיל מעשי ה' אשר פעל בגלוי, כדאמרו בברכות (דף לח.): "הכי קאמר להו קודשא בריך הוא לישראל, כד מפיקנא לכו, עבידנא לכו מילתא [היינו קבלת התורה], כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים, דכתיב "וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים".

המתחיל במצוה אומרים לו גמור. פירוש גמור וכלה כבר מעשיך במצוה זו, ועבור למצוה אחרת.

לכבוד העורך של הגליון מליצי יושר

בגליון פרשת ויחי הבאתם סיפור מאבני נזר איך דבב"ד של מעלה פוסקים כמותו, וראיתי לנכון להעתיק סיפור מאביר הרועים (אות ר"ט) כענין זה בנוגע הילולא של בעל הישמח ישראל זי"ע בשבוע הבא.

ז"ל: סיפר לי כבוד ידידי הרב הגאון הגדול המפורסם לתהלה וכו' וכו' מוה"ר יצחק יהודא שליט"א אבד"ק קוטנא, חתן אדמו"ר הגה"ק בעל שם משמואל זצ"ל, שביום שנפטר באלכסנדר הרה"ק בעל ישמח ישראל זצ"ל, היה הוא בסאכאטשאב אצל חו"ז רבינו הקדוש האבני נזר זצ"ל, ודיבר עמו האבני נזר הרבה מהרה"ק הנפטר הנ"ל והפליג בשבחיו ובכה עליו מאד, ואמר כי עכשיו היה העולם נצרך אותו ביותר, והיה אז ארבעים יום קודם הסתלקותו של רבינו האבני נזר ("א אדר), ובתוך כך הזכיר מה שהעולם היו אומרים עליו שהוא עשה אותו לרבי ומנהיג, וגילה לו אז רבינו הק' האבני נזר זצ"ל המעשה שהיה, ואמר כי בעת שנפטר אביו הרה"ק והטהור הר"ר יחיאל זצ"ל, היה הוא רבינו האבני נזר הק' באלכסנדר על הלוויה שלו, וכשבא לביתו מן הלוויה מיד בלילה הראשונה, בא אליו הרה"ק ר' יחיאל הנפטר זצ"ל וביקש ממנו שיסכים עמו שבנו הרה"ק הישמח ישראל ימלא מקומו להנהיג לעדתו אחריו, כי בשמים ממתנים על הסכמתו, ומילא רצונו והסכים עמו.

סגולה פאר

ערליכע קינדער

סגולת אריה"ק כהדרת הרה"צ מ'אראד זצ"ל

אריינברענגען יראת חטא אין אייערע קינד דורך א שטיין ביי קברי צדיקים.

וואס טוהט מכון דורות ישרים:

- א תינו וירש וואס טוהט עס שוין אסאך יאהרן צו העלפן אידן. וועט עס טוהן פאר אייער ישועה פרייוואט, בנאמנות, קאנפידענשעל.
- יעדע נאמען איז א באזונדערע שטיין. באזונדערע עבודה און תפלות פאר א לענגערע צייט. אלעס ווערט געטוהן מיט גרויס איבערגעבענקייט. מיט כוונה, במתינות, אזוי האט עס די ריכטיגע כח.
- מ'שרייבט די גאנצע נוסח אויפן שטיין סיי פאר מען באקט די חלות און סיי נאכדעם אזוי ווי אלע שיטות די שטיין בלייבט אין דעם אויוועק פאר 2 וואכען.
- מ'זאגט די חפילה 18 מאל אויפן שטיין. ביי די ריכטיגע צייטען.
- מ'לאזט איין וויסען ווען די שטיין ווערט געבאקט. שהוא עת רצון להתפלל, כדי איר זאלט קענען מיט ואגען די תפילה.
- די תינו גייט אליין צום ציון און מתפלל, נאכדעם וואס ער רופט גשמת הצדיק אל קברו (המקובל מהישמח משה).
- די שטיין ווערט באגראבען היי די ריכטיגע וועג, און אזוי זעהט מען עס נישט.
- מ'קען אויך אפנעמען די שטיין און עס אליין אראפלייגען ביי וועלכע צדיק איר ווילט.
- מ'קען באשטעלען אפאר שטייער כדי מ'זאל עס לייגען ביי אסאך צדיקים.

דוקא אויך דעם מקובל'דיגע אופן פון מכון דורות ישרים זעהט מען היי עס ווערט מקוים די ווערטער פון אריה"ק אויפן הארץ. יבער הלב (אנצייגן די הארץ צו אירשקייט). שיתפך לבו לערשטען פון אריה"ק (אנצייגן דעם ה' נאנצע מענטש). ותרוא פלאים (וועסט וועגן וואונדער). לשמים לסובה (ווייטשיט דעם נאנצען פון מעשר).

פאר פרטים רופט-טקסט מכון דורות ישרים

917-635-3883 dorosyesharim@gmail.com

צופרידענע עלטערען פון מכון דורות ישרים ואגן:

” מיין קינד איז געווארען א אנדערע מענטש. ער לערענט מוסר. ער וויל ענדיגען א מסכתא

” מיין ווען בעהט פיר וועק מיר אויך 5 מינוט פאר טוהן זמן קריאת שמע

” מיין יצחק האט אריינגעלייגט א פילטער

” איר האב נישט געהאט קיין מנוחה פארדעם נישט וויסענדיג וואס מיין בתור טוהט

” כ'האב אנגעהויבען זעהן הצלחה מיט מייןע קינדער נאכען מנוח ויין פאר מיין חברים קינד

תורת ההשתדלות

בענייני אמונה וביטחון והשתדלות

מפי הגאון הגדול רבי גבריאל יוסף לוי שליט"א ראש ישיבת באר התורה וחבר נשיאות 'השתדלות'

הכל בגזירת עליון -

אך ההשתדלות גם מחויבת

השקפה יסודית היא כי "אין האדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה" (חולין ז:). והדברים אמורים כלפי כל מה שקורה לאדם, וכמובן גם על ענייני פרנסתו. שכן "לא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו" (קידושין פב.), "כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכיפורים (ביצה טז:)", "ו"אין אדם נוגע במוכן לחבירו אפילו כמלא נימא" (יומא לח:).

וכפי שסיכם הרמב"ן (בראשית לו טו) במשפט קצר: "הגזרה אמת והחריצות שקר".

לאור הידיעה, כי כל מה שקורה לאדם הוא רק על פי מה שנגזר עליו על פי זכויותיו, מבלי יכולת לשנות זאת על ידי פעולותיו, היה מקום לחשוב, שאין לו לאדם להתעסק כלל בענייני החומריים, ואף לא להתעסק בפרנסתו. אלא שלאמיתו של דבר, אין זה כך, וכי האדם מחויב לנקוט ב'השתדלות', לכלכל את עניינו ולדאוג לפרנסתו:

וכפי שכתב המסילת ישרים (פרק כא):

"וכבר היה אדם יכול להיות יושב ובטל והגזירה היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני אדם, 'בזעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג יט), אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון, והרי זה כמס שפורע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו.

על כן אמרו (ספרי ראה טו.יח.): 'וברכתיך' (דברים טו יח), יכול אפילו יושב ובטל? תלמוד לומר (שם) 'בכל משלח ירך אשר תעשה'.

אך לא שההשתדלות הוא המועיל, אלא שההשתדלות מוכרח, וכיון שהשתדל הרי יצא ידי חובתו, וכבר יש

מקום לברכת שמים שתשרה עליו, ואינו צריך לבלות ימיו בחריצות והשתדלות"

הוזה אומר, שלמרות שהכול מוכתב מראש, מכבשונו של בורא עולם, מכל מקום נגזר על האדם שעליו להשתדל, ו'ההשתדלות מוכרח', וברכת שמים מותנית בכך.

גדריה של ההשתדלות - טעונים ביאור

לאור דברי בעל מסילת ישרים, קיימת חובת השתדלות מוכרחת אותה יש לקיים כדי 'לצאת ידי חובה', כאשר מעבר לכך 'אינו צריך לבלות כל ימיו בחריצות והשתדלות'. אולם השאלה המתבקשת היא, כיצד קובעים את הגבולות של הדברים האלה?

בעניין זה מקובל למשל לומר, כי יש הבדל בין 'השתדלות לזמן קרוב' שהיא רצויה, לבין 'השתדלות לזמן רחוק' שאינה רצויה. והשאלה היא מה הוא 'זמן קרוב' ומה 'זמן רחוק', היכן הגבול?

כמו כן, מן הראוי לשאול, האם יש הבדל בין השתדלות אשר אדם עושה לצורך עצמו, לבין השתדלות הנעשית לצורך אחרים. ואם כן, האם המשפחה הקרובה היא בגדר 'אחרים' או שמא בגדר 'עצמו'?

האם יש חילוק בין רמות ההשתדלות הנצרכות לפרנסה, שידוכים, רפואה, חינוך הילדים, ותחומים דומים? וכאשר ההשתדלות היא לצורך מילוי התחייבות, מן הסתם יש לה גדר שונה מחויב יותר. אך האם יש הבדל בעניין זה, בין סוגים שונים של התחייבות (כתובה, שידוכים, וכד')?

האם נטילת הלוואות היא בגדר השתדלות מחויבת, וכיצד ישער האדם שיש ביכולתו להחזיר את ההלוואה?

ובאופן כללי, באיזו מידה משפיעה רמת מדת הביטחון של האדם על חיוב ההשתדלות, ואיך ידע האדם לבחון

את דרגת הביטחון שלו?

וישנן גם שאלות, כמו: מה ההתייחסות לגבי ההשתדלות שהיא לצורך קיום מצווה? האם גם בכך יש להמעט בהשתדלות, או שמא ההשתדלות היא חלק מן המצווה? האם יש חילוק בעניין זה, בין מצוות 'חיוביות' כמצה, סוכה ולולב, לבין מצוות 'קיומיות' אשר אדם חייב לקיימן רק בתנאי מסוים, כמו למשל מצוות

שחיטה, שרק כאשר אדם מעוניין לאכול בשר הוא צריך לשחוט בהמה?!

שאלות אלה, הינן רק חלק מהסוגיות הרחבות, בעניינים המצויים אצל כל אדם במסלול חייו, ובפרט אצל בני התורה - 'שבט לוי' של דורנו, החפצים להשקיע מרצם בתורה, ולא לטבוע בים ההשתדלות.

תשובת מרן שר התורה שליט"א במעמד יסוד 'השתדלות'

בגיליון זה, גיליון הביכורים של 'השתדלות' יש לנו הזכות להביא לפני הקוראים, בפרסום ראשון, דברים יסודיים, שנאמרו במעמד יסוד גמ"ח 'השתדלות', אשר התקיים בבית רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, בחודש אלול תשפ"א.

במעמד, נשאל מרן, במה שעולה מדברי החזון איש באגרותו (קובץ אגרות אגרת כ"ט), שההשתדלות המחויבת היא כזו הנעשית לזמן קרוב, ולעומת זאת, אין ראוי לעשות השתדלויות בגין דברים העלולים להתעורר בזמן רחוק, וכלשונו שם: "ולפעמים אין לחוש לפקפוקים של העתיד... ויש להקפיד על העתיד הקרוב לחושבו להווה, ומותר לחקור עליו".

ועל כך נשאלה השאלה, מה דינה של השתדלות שלמעשה מטרתה היא עבור זמן רחוק, אבל אין זמן אחר לעשותה, אלא בזמן הקרוב. דהיינו השתדלות שייעודה הוא לזמן הרחוק, אך זמן עשייתה הוא בזמן הקרוב.

דוגמה מצויה ל'השתדלות' מן הסוג הנזכר, היא, הצטרפות לקרן פנסיה, אשר ייעודה לזמן הזקנה, אך זמן עשייתה היא בעודו אדם צעיר, כשהוא מתחיל לעבוד. וכמו כן, הצטרפות ל'יחידות' בגמחי"ם לנישואי ילדים, אשר אמנם נעשית לזמן רחוק שכן ייעוד ההלוואה היא רק לעוד 15-20 שנים, כאשר הילד יינשא, ואולם ברוב המקרים, ההצטרפות היא דווקא בגיל צעיר. בדוגמאות אלה, פעולת ההשתדלות מחויבת, מעצם טבעה, להיעשות לזמן רחוק, ואם כן נשאלת השאלה, כיצד להתייחס לנקיטת פעולות שכאלה, לאור דברי מרנא החזו"א.

והשיב מרן שליט"א, באופן ברור, ואף הרחיב בדבריו כי "בכזה אופן, ההשתדלות היא בכלל ההשתדלות הנצרכת, מכיוון שניתן לעשות אותה רק היום. 'ההשתדלות לזמן רחוק' שאין לעשותה, הכוונה דווקא להשתדלות שאפשר לעשותה לזמן שאחר כך, ומזדרזים לעשותה היום".

אלו דברי מרן שליט"א, ואי"ה בגיליון הבא נרחיב בדבריו, ובעז"ה בגיליונות שלאחר מכן, נמשיך

לעסוק בסוגיות הנזכרות, בדגש על הבאת דברי רבותי-נו גדולי התורה שליט"א, מפיהם ומפי כתבם.

ונציין, שגם במדור זה, וגם בשאר המדורים, נשמח מאוד לכל תגובה, מפי כל ת"ח ובר אוריין, להרבות תורה ולהוסיף לקח כדרכה של תורה.

יו"ל על-ידי ארגון 'השתדלות' * מתוך עלון 'השתדלות' המכיל תוכן רב מעשי ומועיל עבור הורים המשיאים או עומדים להשיא ילדים

לקבלת העלון במייל יש לשלוח בקשה לכתובת: cn580718682@gmail.com

וארטים לפרשת השבוע

ו ב. וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'. פרש"י נאמן לשלם שכר למתהלכים לפני. יש להבין מה זו ההגדרה הזאת למתהלכים לפני? וי"ל שמשה אמר לפני הקב"ה בסוף הפרשה הקודמת למה הרעותה לפני הזה למה זה שלחתי, והיינו שטענתי הייתה שהוא לא פעל מאומה, וע"כ השיב לו ה' כאן, אני משלם שכר גם למי שרק הולך בלבד בשליחותי ואינו משפיע מאומה, והיינו למתהלכים לפני. דברי ישראל.

ו. ו-ח. והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי ו-והבאתי. ידוע שד' כוסות הן כנגד ארבע לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. וקשה הרי יש לשון חמישית, והבאתי. ולמה לא תיקנו כוס כנגדה? וי"ל שה'הבאתי' מתייחס לירושת הארץ כמו שכתוב כאן והבאתי אתכם אל הארץ וגו' ונתתי אותה לכם מורשה. והנה עדיין לא קיבלנו את הארץ מורשה כי מפני חטאינו גלינו מארצנו, ולזה נזכר רק כשיבא משיח צדקנו בב"א, ומטעם זה אנחנו מוזגים 'כוס של אליהו' ולא שותים אותה ככוס חמישית אלא רק כשאלהיו יבשר על הגאולה. להורות נתן.

ו יב. הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה. וברש"י זה אחד מעשרה ק"ו שבתורה. יש כאן ק"ו מה בני ישראל לא שמעו מה יש לי לומר להם מהקב"ה איך פרעה ישמע? וקשה ביותר, הלא מקרא מפורש הוא כי לא שמעו אליו בני ישראל מקוצר רוח ומעבודה קשה, וא"כ יש לפרוך את הק"ו מה לבני ישראל שהיו בקוצר רוח ובעבודה קשה. ויש לומר שפרעה היה בקוצר רוח יותר מישראל, כי הרי פרעה כל היום התאפק שלא לצאת. מרבי ברוך מרדכי אזרחי.

ו יב. ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים. יש להקשות הא כבר לעיל די אמר משה לקב"ה לא איש דברים אנכי כי כבד פה וכבד לשון אנכי, ואמר לו הקב"ה אהרן יהיה לך לפה, וא"כ מדוע כאן חזר שוב משה על הבעייה אחרי שהקב"ה כבר הבטיחו שיהיה בסדר? וי"ל דמצינו ברמב"ם פ"ז מיסוה"ת דנביא צריך להיות שלם בגופו, וא"כ לעיל משה טען שאין הוא איש דברים כי הוא לא מדבר טוב ואיך ידבר לפני פרעה, וכעת הוא טען שיש לו מום שהוא ערל שפתים וא"כ הוא לא יכול להיות נביא ולא יתייחסו לנבואתו, עי"ז א"ל הקב"ה בפסוק וברא ח"ה וידבר ה' אל משה ואהרן ויצוום אל בניי ופרעה, והיינו שהנבואה באה גם לאהרן ושוב לא יטילו דופי בנבואתו של משה. מגד יוסף.

ו כה. ואלעזר בן אהרן לקח מבנות פוטיאל אשה. הטעם שכתב מבנות פוטיאל שמעמע שלח כמה בנות ולא אחת, הוא משום שמבואר בב"ב קי. שאלעזר נשא אשה ומתה. והרי אלעזר היה כהן גדול שאסור לו לשהות ללא אשה, ולפ"ז יי"ל שנשא אחות אשתו. דודאי ראובר.

ו כז. הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם הם המדברים אל פרעה מלך מצרים וגו' והוא משה ואהרן. יש מקומות שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולים כאחד - רש"י. ויש לבאר שלכן באמירה שבני ישראל יוצאים ממצרים משה העיקר כיון שמשה הוציא את בני ישראל ממצרים, ולכן הקדים את אהרן לפני משה לומר שאהרן שקול כנגד משה בזה, אבל באמירה ששניהם מדברים לפני פרעה, אהרן העיקר דהרי משה אמר לקב"ה שהוא לבד לא יכול לדבר לפני פרעה וענה לו הקב"ה שאהרן אחיך יהיה נביאך והוא יהיה לך לפה, ולכן כיון שלגבי הדיבור עם פרעה אהרן העיקר, לכן הקדים בזה את משה לאהרן לומר שמשה שקול כנגד אהרן בזה. ונמצא ששניהם שקולים בכל. פרפרת משה לרבי משה רובינשטיין.

ז יא יב. ויעשו גם הם חרטומי מצרים בלהטיהם כן. וישליכו איש מטהו והיו לתנינים. ולהלן בפסוק כב במכת דם כתוב ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם. יש לשים לב לשינוי הלשון, דאילו בהשכלת המטה נאמר **בלהטיהם**, ובמכת דם נאמר **בלטיהם** וי"ל עפ"מ דאיתא בסנהדרין סז: בלטיהם אלו מעשה שדים. בלהטיהם אלו מעשה כשפים. ויש להבין למה במקל והתנין הם עשו זאת במעשה כשפים, ואילו בדם הם עשו במעשה שדים? וי"ל, אומר הבית הלוי, דאיתא בסנהדרין שם שאין השד שולט בדבר הפחות משעורה, כי יותר משעורה הוא יכול להביא ממקום אחר, נמצא שמעשה השד הוא להביא לכאן משוה

ממקום אחר. מאידך, כשפים זה אחיזת עיניים, והיינו לעשות כאילו הדבר הנמצא כאן התהפך למשוה אחר. ואיתא שם בגמ' שאחיזת עיניים (כשפים) זה דבר שבטל כשמגיע למים, ולכן בהפיכת המטה להזין הם עשו במעשה כשפים כי זה הספיק להם. אבל מכת דם שהיה על המים לא יכלו לעשות בכשפים כי מים מבטלים כשפים, לכך הוצרכו לעשות עי"ז שדים.

ז יז. הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאור ונהפכו לדם. יש להקשות מדוע נכתב אשר בידי, איך יכה במטה אם לא בידו? וכע"ז יש להקשות להלן בפרשת בשלח זו ה ומטך אשר הכית בו את היאור קח בידך, וגם שם קשה איך יקח אם לא בידו, וא"כ המילה 'בידך' היא מיותרת? וי"ל, אומר ע"כ רבי שמשון מאוסטרופלי, ששם הוי"ה, כשהוא נכתב כסדר, מורה על רחמים, ובלא"ה הוא מורה על דין. וא"כ כשמשה נדרש להכות את היאור כדי להופכו לדם הוא נצרך לדין, והנה על המטה של משה נכתב שם הוי"ה ובכדי שיעשה דינים היה עליו להפוך את המטה מצד עליון שבו היה כתוב שם הוי"ה לצד תחתון כדי להפוך דין שם הוי"ה שלא יהיה כתוב כסדרו ועי"כ יהיה דין על היאור ויפך לדם, ולכן וי"ל היכה במטה אשר בידו והיינו החלק שתמיד בידו, אתו הוא היכה את היאור בשביל שיהיה על היאור דין עי"י שהמטה הפוך ושם הוי"ה לא יהיה כסדר. אבל בפרשת בשלח, ששם רצה משה שיהיה רחמים ולא דין, כי רצה להכות על הצור להוציא מים לישראל, שם אמר הקב"ה ומטך אשר הכית בו את היאור תהא בידך, היינו שהצד שבו היכה את היאור יקח הפעם ביד כדי שיהיה שם הוי"ה ישר ועי"ז יהיה רחמים.

ז יח. והדגה אשר ביאור תמות. איתא בנדרים נא: הנודר מהדגה אסור בקטנים ומותר בגדולים, ולאביי שם ס"ל שגם בלשון התורה דג שונה מדגה ודגה היא רק דג קטן. ומקשינן שם בגמ' מהכא דכתיב והדגה אשר ביאור תמות והרי כאן מתנו גם הגדולים למרות שכתוב דגה. והגמ' נשארה בקושיה על אביי. ובצפנת פענח יישב את דברי אביי דהכא מתו רק הדגים הקטנים, כי כידוע היאור נחפר עי"י המצרים כדמשמע בכמה מקומות בש"ס שיארו זה מה שנחפר בידו אדם (ועיין ב"ב פא. בתוס' שם) והנה בירושלמי גיטיק ה ט איתא שמי שיש לו דגים במימיו זוכה בהם רק קטנים אבל גדולים לא, וא"כ י"ל שהדגים הקטנים היו שייכים למצרים כי זכו בהם אז נענשו, אבל הדגים הגדולים שלא שייכים למצרים לא נענשו ולא מתו וזוהי דעת אביי. צפנת פענח.

ז יז. הנה אנכי נוף כל גבולך בצפרדעים. ובמדרש: שהיתה מריבה בין מצרים לכוש על הגבול, היכן בדיוק עובר הגבול, וכעת בצפרדע הקב"ה התריע שיתמלא כל הגבול בצפרדעים והנה כשה קרה הוכר הגבול בין מצרים לכוש לרעת מצרים, ע"כ המדרש. אותו מדרש בדיוק יש גם במכת ארבה שגם שם כתוב **ארבה בגבולך**, וכתוב שם במדרש שזה היה בדיוק על הגבול להוכיח למצרים שהגבול שרבו עליו שייד 'לכוש'. ויש להבין למה צריך פעמיים להראות דבר שכבר הוכרע בצפרדע? וי"ל עי"פ ב"ב נו. שיש צמח שקוראים לו חצב, והוא מיוחד מאוד בזה שהשורשים שלו חודרים בדיוק ישר עד למטה ומשמש לסימון גבולות, ובו יהושע סימן את גבולות השבטים עי"מ. והנה אחר מכת צפרדע שמו את ה'חצב' הזה להראות הגבול בין כוש למצרים כפי שהתברר עי"י הצפרדע, כי גדר בלבד לא תועיל שהרי אפשר להזיזה בלילה, משא"כ צמח א"יאל הוציא להשורישו בין לילה. אבל לאחר זמן הגיעה מכת ברד שהשחית את כל הצומח, כולל את החצב שסימן את הגבול, לכן הוצרכו שוב לראות איפה עובר הגבול ואת זה ניתן היה לראות במכת ארבה. ולפ"ז מובן מה שדוד המלך אומר בתהלים שבר ברד עץ גבולם, דהיינו החצב.

ח ח. ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים. יש להקשות מה הטעם בכל המכות כתוב ויעתר, ואילו בצפרדע כתוב ויצעק? וי"ל, אומר השפתי חכמים, כיוון שבצפרדעים היה רעש גדול שהם קרקרו חזק כמבואר בחז"ל (רש"י ז' כט), ולכן כדי להשמיע לאוזניו כדין כל תפילה שצריך לכתחילה שישמיע לאוזניו (שו"ע או"ח קא) הוצרך לצעוק.

ח טו. ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלוקים הוא. יש לעיין אילו בכל מקום כתוב די ה' ומדוע כאן כתוב אצבע? וי"ל שמבואר בעירובין כא. שכל העולם הוי חצי אמה על חצי אמה של הקב"ה. והנה אמה היא שישא טפחים וטפח הוא חמש אצבעות אי"כ אמה היא שלושים אצבעות על שלושים אצבעות, וחצי

פרשת וארא תשפ"ב

אמה זה 15 על 15 אצבעות. א"כ כל העולם שהוא חצי אמה הוא 15 על 15 אצבעות, והנה אמרו חז"ל (מובא בכמה מקומות בש"ס) שהעולם הוא 6000 פרסה על 6000 פרסה, וכשמחלקים 6000 פרסה ל 15 אצבעות יוצא שכל אצבע היא 400 פרסה על 400 פרסה, ובתענית י. אמרו שמצרים היא 400 על 400 פרסה ולכן מצרים היא אצבע אחת של הקב"ה, וזה מה שאמרו המצרים אצבע אלוקים היא והיינו שמידת הדין של הקב"ה שלטה באצבע אחת שלו שהיא בדקדוק ארץ מצרים כולה. דרוש שמואל.

ט ג. הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאוד. מכת דבר ממבט ראשון היא נראית מכה מאוד קלה, בס"ה הקב"ה השמיד להם את כל הבהמות, וכן משמע לכאורה במדרשים שלא האריכו בזה כ"כ. אלא שההתבוננות בפסוק מראה שחתורה האריכה בזה מעבר ליד מכה שהתורה היתה יכולה לכתוב במקנך לבד שזה כולל את כל בעלי החיים, ולשם מה הוצרכה התורה לפרט. וגם הפסוק מסיים דבר כבד מאוד, משמע שהמכה היתה כבדה, וכן איתא בחז"ל 'ביד חזקה' זה הדבר, משמע שדבר זאת המכה הכי חזקה ששם נראה יד ה' יותר מהכל, וצ"ע מדוע? וי"ל שכשמתבוננים וראים שהמכה היתה קשה מאוד למצרים, היא פגעה והחריבה וקלקלה את כל אורחות החיים של המצרים וכפי שמבואר בפסוק. דבר ראשון זה פגע בסוסים, שהיו משמשים לרכיבה (ולהמחשת הדבר נתאר לעצמנו מה קורה כשכל כלי הרכב במדינה מפסיקים לנוע ביום אחד). נמשך חלאה, חמורים. החמורים הם האמצעי לביצוע ההובלות. ביום אחד משתבשת האפשרות להוביל חבילות ומטענים וכל המסחר מושבת. הלאה: גמלים. הגמלים משמשים ככלי תחבורה למרחקים (כמו אניות ומטוסים). הלאה: בקר. הפגיעה בבקר משבשת לא רק את אספקת החלב לשתיה והבשר לאכילה. עם הבקר היו גם חורשים ועושים את שאר עבודות השדה - והנה מגיעה מכת דבר וכל הפעילות במדינה נעצרת, כמו הפסקת חשמל כללית שמשבייתה את כל המפעלים, ובנוסף לכל אלו הדבר פוגע גם בצאן. מהצאן היו עושים את החוטים והבגדים וכעת הופסק כל הייצור של הבגדים והחוטים. אכן, 'ביד חזקה' זה הדבר. כי הדבר שיבש למצרים את עמוד השדרה הכלכלי והמחיה שלהם. האיחוד בחידוד.

ט יד. כי בפעם הזאת הנני שולח את כל מגפותי אל ליבך. מבואר במכת ברד שזה מופנה אל הלב בשונה מכל המכות האחרות. והטעם בזה הוא משום שלא נבראו רעמים אלא לפשט עקמומיות שבלב, ולכן בברד שה' נתן קולות וברקים זה היה בשביל לפשט עקמומית הלב של פרעה וכמו שאמר אח"כ ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים. רבי אהרן כהן חתן הח"ח.

ט כז. וישלח פרעה. בכל המכות כתוב 'ויקרא למשה ואהרן' חוץ ממכת ברד דכתיב וישלח פרעה. והיינו משום שבכל המכות קרא להם על ידי עבדיו ויד עבד כיז רבו, ולכך כתיב ויקרא, אבל בברד ששום מצרי לא היה יכול לצאת החוצה מוכרח היה לשלוח על ידי ישראל שהיו אצלו, כי להם לא הויק הברד. טעמא דקרא.

ט כט. כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה'. וברש"י: בתוך העיר לא התפלל כי היתה מלאה בגילולים. וקשה הא משה התפלל במכת כינים (ח נ) ובערוב (ח כו) ושם לא כתוב שיצא מחוץ לעיר, והא העיר היתה מלאה בגילולים? וי"ל, אומר ה'תנוכת התורה', שהעבודה זרה של מצרים היתה כבש. (דהא כששחטו את הפסח כעסו עליהם המצרים כי זה היה אלוהי מצרים) וכבש דרכו תמיד לרעות מחוץ לעיר, ולכן בכל המכות לא חשש משה להתפלל בעיר, כי הכבשים, שהם העי"ז של מצרים היו מחוץ לעיר, אבל בברד שכתוב הירא את דבר ה' הניס את מקנהו, וא"כ באותו הזמן של מכת ברד היו מצרים שהכניסו את אלוהיהם לעיר להגין עליהם מהברד, לכן הוצרך משה לצאת מחוץ לעיר.

ט לד. וירא פרעה כי חדל המטר וגו' ויוסף לחטא. יש לעיין למה רק במכת ברד נאמר ויוסף לחטא ולא בצפרדע ובערוב שגם אז פרעה חזר מהבטחתו? וי"ל שבתרד זה המקום היחיד שפרעה אמר ולא תוסיפון לעמוד והיינו שהבטיח שמיד הוא ישחרר את עם ישראל, משא"כ בכל המכות הוא אמר שישחרר את ל"א מתי ויכול לומר אני אשחרר עוד שנה. רבי אייזיק אוזבנד.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

הכרת הטוב: מצינו בפרשה במכות מצרים הקשרות ליאור או לעפר הארץ, צווה הקב"ה למשה שיימנע מלעשות אותן, אלא יאמר לאהרן שיטה את ידו על מימי היאור או יכה על עפר הארץ, וזאת משום שמשה נעזר ביאור כאשר אמו הצפינה אותו שם חתבה, ועפר הארץ הן עליו כשהרג את המצרי.
לכמו כמאן חז"ל מדת ק"ו, אם כלום נצטווה משה להכיר טובה, לאדם החי על אחת כמה וכמה שמצווים אנו להכיר טובה.
וביארנו כבר בעלי המוסר, שמכאן אנו למודים שמדת הכרת הטוב אינה רק משום שמן היושר להשיב טובה למי שמטיב עמנו, כי אם כן הרי היאור והעפר הזדוממים, אינם חשים בטובה שעושה עמם משה, כאשר לא הוא המכה אלא אהרן, הם הרי כלל אינם מצציפם להחזרת טובה מצדו של משה, אלא הכרת הטוב היא מעלה עבור מכיר הטובה, כי בזאת הוא קובע בנפשו מדות טובות. והכופר בטובתו של חברו סופו שיכפור בטובתו של הקב"ה, כי הכופר בטובתו של חברו, הרי חש הוא שחברו כלל לא עשה לו טובה, אלא זה מגיע לו, ואם כן חלילה גם כלמי הקב"ה, יקשה עליו להרגיש כי הוא חן אותו תמיד במתנת חינו, ואינו חייב לו כלום.
והדברים מבוארים בספר החינוך, שביאר כי מצוות כיבוד אב ואם, שורשה הוא להכיר טובה ולגמול חסד עם אביו ואמו, שהם סיבת היותו בעולם. עוד מצינו שלאחר שהצטרעה מרים, בשל כך נאמר והעם לא נסע עד האסף מרים והמתינו לה כל העם שבעת ימים עד שתרפאה מצרעתה. ובמה זכתה לכך כזה העם יכהנה לה, אומר רש"י, זה הכבוד חלקה לה המקום בשביל שעה אחת שנתעבה למשה כשהושלך ליאור.
וראים מכך יסוד עיון של הכרת הטוב. הלא זה לכאורה לא משה מעשה גדול, ש"הוא היא יכיתה לראות מה שיעשה עם מצוה מתוך שהיא אחותו ודואגת לו, למרות זאת היא קיבלה חזרה שמיליוני בני אדם המתינו לה שבעה ימים להכרת הטוב על אותה השעה.
ז"ה שיש הרבה פעמים שאדם אומר מה לי להכיר טובה בלפניו הלא הוא לא עשה אתי בשבילי אלא בשבילי, וראים מכאן שזו לא טענה, אלא אם אדם עשה בשבילך משוה אתה כבר נהיה משועבד אליו ומחויב לו הכרת הטוב. עוד מצינו בתורה לכלל תשליוכן אותו וכן מצוות פדיון פטר חמור והכל משום הכרת הטוב לכלל שלא חרץ כלב לשוננו, ולחמור שעזר לנו ביציאה ממצרים לסחוב המסעות. וכעין שמצאנו בחז"ל גם שצריך להוכיר טובה גם למי שלא מתכווין להנותן אצלו כמו שמואב ביבמות סג.
שאשתו של רבי חייה היתה מצרעת אותו והוא היה משקיע רבות לקנות לה דברים. שאלו רב כמה אתה עושה זאת הלא היא מצרעת אותך? ענה רבי חייה בכ"ה כיון שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מהחטא אז מחובת הכרת הטוב אנו קונה לה תמנות. והנה אשת רבי חייה בודאי לא התקשטה בשביל לעשות לו טוב כי הלא היא ציערה אותו והיא התקשטה בשביל עצמה ובכ"ה כיון שסו"ש רבי חייה הנהג מיה הוא פייסה במתנות, וראים כאן שעניין הכרת הטוב הוא אפי כשאין כוונה לכך. והכרת הטוב היא היסוד בעבודת ה', ועד כדי כך רגש של הכרת הטוב אמור להיות גדול עד שהגמ' אומרת לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו. ואפי' שמעבדו אותך כיון שהיו לך למחיה אתה חייב להכיר טובה ע"ה.
וכידוש אדיר בהכרת הטוב. וביותר מצינו במידת הכרת הטוב שאפי' כשיש ציווי מפורש מה', אם זה סותר את רגש הכרת הטוב אז יש להימנע מלעשות זאת, כמו שמצינו שהקב"ה בקש משה לקנות נקמת מדיין ומובא בליקוט שמעוני שמשה אמר שהוא תגדל במדיין ואינו יכול, לכך והוא עשה זאת ע"י שליח.
ואותו הדבר משה לא הסכים לגאול את ישראל למרות ציווי ה' עד שיבקש רשות מיתרו, ואם חמיו יתור לא היה מסכים ויהא היה גורל למרות ציווי ה'.
אומר רבי חיים שמואלביץ בשיחות מוסר בענייני הכרת הטוב שוראים מכאן יסוד עצום בעניין זה של הכרת הטוב. והטעם הוא כי כל הפותח פתח לחברו נפשו חייב לו, ולעולם לא יוכל להשיב לו טובה על מה שעשה, כי כשחברו עשה לו טובה הוא לא היה חייב לו הכרת הטוב, והוא כשמשיב אז משום הכרת הטוב אז זה פחות ממה שהוא קיבל. והכח שיש להכרת הטוב הוא גדול ועצום, עד שמצנו בחז"ל שאלהיו החיה את בן הצרפתי וכן אלישע את בן השונמית משום רגשות של הכרת הטוב. וכאשר האדם מתבונן שביבו חן לאביו ואמו וחן לבני ביתו וכן לחבריו לספסל הלימודים או למקום העבודה ובודאי שנהנה מהם באיזה עניין כמה רגשי הכרת הטוב יהיו לו שיחזיר ע"כ טובה. והכרת הטוב אינה מסתכמת באמירת תודה, אלא להשתדל תמיד לעשות כל צרכיו של המטיב באופן המופלא ביותר.

ועל כפיות טובה
כותב הרב דסלר במכתב לתלמיד (מכתב מאליהו ח"ג): "לא מצאתי במכתבך אפילו מילה אחת של תודה. הלא כי נתבין כי לא מאשר אני צריך לתודתך אני מויתוך, אך מאהבתי אותך, האם תהיה כפי טובה?... הזהר לחזק רק את רגש הכרת הטוב, והיה זה לאושרך תמיד...".
והמשיב רעה תחת טובה כתוב במשלי לא תסור רעה מביתו, ואמרו חז"ל אין לך קשה מלפני הקב"ה יותר מכפיות טובה, ומהו הטעם נטרד אדם הראשון מגן עדן, וביערות דבש כתב ששורש כל המידות הרעות מקורו בכפיות טובה. ובחינוך כתב שכפיות טובה היא מידה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואדם.
ובלב אליהו כתב שהדרך להכיר את הפני אדם זה לפי מידת הכרת הטוב שלו. והרב מבריסק היה אומר מי שהוא לא מכיר טובה הוא לא רק מושחת אלא הוא לא בן אדם. וכע"ז מובא ברמב"ן פרשת האזינו שמי שאינו מוכיר טובה למי שגמלו טוב הוא

קרוי נבל. וכפוי הטובה מתחלקים לכמה חלקים. ישנם כאלו שכשאתה מבקש מהם בקשה קטנה הם יאנחו ויאמרו לא הייתי עושה את זה רק אין לי ברירה אני חייב לך. יש כאלו שבכלל לא יתייחסו ולהפך יאמרו מה שעשית לי פעם זה לא סיבה שאני חייב לך משהו. יש כאלו שיאמרו אתה עשית את הטובה פעם בשבילך, ויש שיאמרו מה שעשית לי זה רק רעה. וידוע המידה המגונה של כפיות טובה שבגלל עשיית לי אני נהיה שונא שלך כמו שמצינו אצל דלן ואבירים שמשה הצילם מהמצרץ להתמרת הלשני ועלו למלך, וידוע מה שאומרים שמי שעוזר לשני כשאין לשני מידות מתוקנות צריך שגם יתן לו אבנים שיוכל לזרוק עליו אח"כ. והטעם לזה מצונו בחז"ל שיש כאלו שכופרים בטובה של השני מציבות שמעדיפים לשכות את החולשות שלהם מהעבר.
ובוודאי זה מידה מגונה מאוד שהקב"ה שונא את הכופרים בטובה שמואב בפוסקים שלכפוי טובה אין עניין למחול.

ואצל אנשים גדולים
מצאנו מאוד את רגש הכרת הטוב באופן נדיר ומויחד אפי' על דברים קטנים שעשו להם. הגמ' בכתובות דף קה מספרת על אחד שהפריח נוצה מעל בגדו של הדיין והוא כבר פסל עצמו לזון משום שחייב לו הכרת הטוב. והתכונה הטובה האת של הכרת הטוב היא תורשה מאבותינו שהיו בולטים בעניין זה באופן נפלא. ומצינו אצל גדו"י אך השתדלו תמיד להוכיר טובה. אצל אנשים גדולים מצאנו מאוד את רגש הכרת הטוב באופן נדיר ומויחד ובעבר הבאנו סיפורים רבים ע"כ. נביא כאן כמה סיפורים שלא פורסמו בעבר בעלון.

בשנת תרע"א
היה החפץ חיים לבדו בבית המרחץ, ופתאום התעלף עד שכמעט שלא נותרה בו רוח חיים. בסיעתא דשמיא הגיע למרחץ הבן, ולאחר מאמצים רבים הצליח להציל את חייו של מרחץ הח"ח". במשך כל ימיו, היה הח"ח מכיר לו טובה עצומה על מה שהציל את חייו, והיה מעמידו בבית הכנסת בסמוך למושב, ובחגיג אף היה מזמין ושותה עמו ילח"ה. ולא הסתפק בזה, עד שביקר שיאריך ימים יותר ממנו, ואכן זכה הבן להיפטר בשיבה טובה, כמה חודשים לאחר פטירתו של הח"ח".
פעם כשהגיע האמרי אמת אל העיר ברלין שבגרמניה לצורכי רפואה הוא היה כבר רב מפורסם וכל תושבי העיר העריצים חפצו מאוד לארח אותו אך הרבי אמר שהוא מתארח רק בביתו של השוחט רבי אליעזר פרידמן שהיה בקצה העיר ורחוק מאוד מבתי הרופאים, וכן היה לא אכסניה פשוטה וצנועה לעומת האכסניות הרבות והמפוארות והקרובות שהגיעו לו. בזמן היותו באכסניה הוא היה שרוי בשמחה גדולה והשמיע דברי תורה עריבים לרוב עד שהנוכחים התפלאו מהאורות בהם היה שרוי, וכנשאל כמה חתר באכסניה פשוטה ורחוקה זו הוא ענה משום שארבעים שנה קודם לכן כשהגיע למקום לדרוש ברופאים ועדיין לא היה מוכר מספיק מי שאירח אותו היה רבי אליעזר, וכתע חש כלפיו הכרת הטוב להשיב לו על הארוח דאז. **יש תמונה** ידועה של רבי אליהו לופיאן שהוא מגיש ספל עם חלב לחתול, סיפר נכדו שהסיפור שמסתתר מאחורי התמונה הוא כדלהלן.
לישיבת כפר חסידים סבלו מהצקות של עכבראים והחליטו להביא חתול ללישיבה כדי שיסיר את מכת העכברים שהישיבה סבלה ממנה כאשר נודע הדבר לרבי אליהו הוא בעצמו הלך להביא חלב לחתול תוך שהוא מסביר שעושה זאת משום הכרת הטוב לחתול על שרותיו למען הישיבה. וידוע שכשהיה מוסר שיעורים לתלמידיו בחק הטבע לאחר השיעור היה מנקה את האבנים לאות הכרת הטוב. וכן כל שמחה שהיתה אצל משפחתו של הספר שהיה מסתפר אצל היה קונה מתנה והיה מגיע לשמחה והיה יושב ומשתהה הרבה מן אצל כל נכדו וצאצאיו הספר.
בשנתי 1906 השניים
ד"ר משה לרנר שהיה הרופא האישי של האדמו"ר הישועות משה מויוניץ, הרבי עוד לפני הוליה פתח משניות ואחרי לשלוח לו תבילות למעלה ולמד משניות לע"י, להחמיל והשתתף בלילה ודבר רבות שיש לו חובות כלפי הרופא ועליו להכיר לו טובה בכל מה שיכול. **רבי שלום משאש**
שהיה רבה של ירושלים היה מופלא במידת הכרת הטוב, אחד הסיפורים המופלאים של הכרת הטוב שלו היה שבצעירותו הוא רצה לשוחט את העוף של הכפרות והשוחט הקבוע נאנס ולא בא אז הוא נאלץ לנסוע לשוחט שהיה גר באיזה מושב רחוק כדי לקיים את המצווה של הכפרות. לאחר יום כיפור הגיע אותו שוחט ובקש להזמין את רבי שלום לביקור אצלו בחג הסוכות ורבי שלום אמר בטח אני מגיע, וכך כל שנה עד סמוך לפטירתו היה מגיע אותו שוחט ומזמין לחוה"מ סוכות ורבי שלום היה זוכר לו חסד נעורים שלפני עשרות שנים הוא שחט את התרגול של הכפרות, וכל שנה בא אליו לביקור בחוה"מ סוכות ולא עזרו כל תחנוני המשפחה שהוא כבר החזיר מספיק, באומרו שהכרת הטוב היא מעל לכל ואין לזה גבול.

מסופר על רבי משה פינשטיין
שפעם אהב עלה לאיזה נדיב לדבר עמו על איזה עניין והנדיב היה גר בקומה גבוהה והמעלית לא פעלה אז וכשירד מהנדיב ההוא הוא אמר למקורבו שהוא צריך לעלות חזרה. מקורבו שידעו כמה קשה עליו ההליכה לעת זקנותו הציעו שהם יעלו לומר את הדברים שהרב רוצה, אך רבי משה אמר שזה דבר חשוב מידי בשביל שהוא ישלח שליח, ואכן רבי משה עלה שוב מספר רב של קומות, להפתעת המקורבים רבי משה עלה בשביל לומר תודה וישר כל על הכוּסַת תה שהכין לו עזה מאוד הרווה את נפשו וע"כ יישר כח, המקורבים שאלו מה כ"כ חשוב לעלות כמה לא עשה אותם שליחים לכך? אמר

רבי משה הלא אני שתיתי את התה ולא אתם ועלי מוטלת ההודיה.

ומי שהוא
לא מכיר טובה הוא פחות מבעלי חיים שגם להם יש רגש של הכרת הטוב כמו שמצינו בכמה וכמה מקומות גם בחז"ל וגם בזמננו רואים אין בעלי חיים נאמנים ומכירים טובה למי שגמל להם טוב. בספר המבדך יתברך מרבי יעקב מאיר שכטר שליט"א מביא מעשה שהיה בסיביר, שם שוכנים הדובים הלבנים אשר הצידים מתאמצים מאוד ללכודם מחמת פרוותם הלבנה היקרה הנמכרת בהון רב. אך היות שהיא חיה טורפת ומסוכנת, קשה מאוד ללכודה. לכן מתחכמים הצידים וחופרים להם בורות בעומק כפל ממדת גבהו של הדוב כשהא זקוף, לאחר מכן מכסים הם את הבור עם קנים רכים המתכסים מהר מאוד מהחשל היורד שם ללא הרף. כשהדוב מטיל מעמד למקום, אזי מכובד משקלו נשברים הקנים הדקים והוא נופל אל תוך הבור. מעשה שהיה באדם שנפל לתוך אחד מהורות הללו, מה נחרד כאשר הבחין ב"יריבו" הדוב הנורא עומד לצידו בתוך הבור. הוא הבין כי רגעי חייו ספורים, בעוד רגע קט ייפוך הוא לגל של עצמות, פחד אימה אחזוהו והוא התמוטט לרגלי הדוב ציפה להיות טרף בידי. אך ראה אז פלא, הדוב התיישב לצידו, ולא זו בלבד שהוא לא טרף אותו אלא הוא התחיל לגלות סימני ידידות. לאט לאט סר פחדו, והוא קם ועמד על רגליו, מנסה לטכס צעה אתי לצאת מהסבך אליו נקלע. כשראה הדוב שהאדם כבר עומד זקוף היטב, הניח את רגלו על כתפיו של האדם ועם רגלו השניה טיפס אל שפת הבור ונמלט, בהשאירו את האדם בודד בתוך הבור, מצפה למות מרעב. עברו להם שעות מספר, לפתע רואה הוא שוב את "ידידו הדוב" עומד על שפת הבור ביזו גזע עץ עם ענפים עבים, אותו הבא כתשורה למטיבו שיוכל אף הוא לצאת אל המרחב, הדב השליך את הגזע אל תוך הבור והאישי יצא לחירות.

פעם אחת
במוציא שבת שמתחילים לומר סליחות, שמע המקורבים כיצד החפץ חיים מוכיח את עצמו כשהוא בוכה ומתמוגג מדמעות ואומר: ישראל מאיר! האם הנך מכיר טובה וחסד שליית' על שחונך זעה ובניה לחבר את הספר חפץ חיים? האם הנך מכיר לו טובה על זה שהעולם לומד בספר חפץ חיים? האם הנך מחזיק לו טובה על שהעולם מכבד אותך וקורא לך על שם חיבורך חפץ חיים? אם אין אתה מכיר זאת, הרי טרם סיגלת לעצמך מדה טובה שיש בו בכלב?

דרבנן רבי אהרן מבעלז
כשהיו נכנסים אליו יהודים לבקשת ברכה עם פתק היה הגבאי קורא לפניו את הפתק, והרבי היה מברך. פעם הגיע לביתו של הרבי בחור ישיבה מבני ברק ובקש להיכנס, נערוה הגבאי שכעת אי"ה להכנס, והבחור החל לבכות, הוא קיבל ידיעה שאביו חולה מאד... שמע זאת האדמו"ר מחדור וביקר מההעניין, וציווה להכניסו. כשכנס הגבאי ורצה לקרוא את הפתק, אמר הרבי פתק זה אקרא בעצמי, הרבי קרא ואמר את שם החולה ושם אמו, ואמר הרבי מגיע לו שיוושע... וכך היה שחי עוד שלשים שנה. בני משפחתו התפלאו מדוע רצה הרבי לקרוא בעצמו את הפתק, ומדוע התבטא מגיע לו שיוושע. אמר הרבי שבחול"ב בעיירה בעלה הלך פעם ברחוב, ללרוחב הכביש היתה שוללית שא"א היה לדלג עליה. פטש אביו של אותו חולה את מעילו והניחה על השוללית כדי שהרבי יוכל לעבור. ומהכרת הטוב של הרבי הוא התחייב שיבריא.

על רבי יעקב לייזר ממשעוורסק
מאטוורן מסופר שמי שרק עשה לו טובה ולו הקטנה ביותר היה משבחו ומרעיף עליו תודות, אף שמעולם סלד מכך שאחרים יעשו עבורו משוה. בין המכתבים שהגיעו לביתו היה מכתב קבוע מיהודי קישש שהיה מברכו לקראת הימים הנוראים, ולפני חג הפסח. רבי יעקב לייזר היה מקפיד להחזיר לו תשובה וציווה לשלוח לו סכומי כסף נכבדים. לשאלת מקורבו סיפר כי בעת שהותו ברוסיה היתה תקופה בה נדד כדי להמציא טרף לביתו. אז שימש כמלמד בקרב הפלטים, ויהודי זה נתן לו מקום ללון בימינו לילה אחד, אני חייב לו הכרת הטוב. בזמן בו שהה רבי יעקב לייזר בפריו לאחר המלחמה היה שם יהודי שנתן לו חמישים דולר, סכום שהי חון רב באותם ימים. רבי יעקב לייזר זכר לאותו איש את חסדו כל ימי חייו, וכל אימת שהיה מגיע לאטוורן היה מזכירו לטוב. **יהודי אחד**
פגש פעם את הרבי מגור הלב שמחה בשנים שלפני הנהגתו, וסייע לו באיזה דבר קל. לימים החל אותו יהודי להגיע לבית ישראל, כשהופיע בבית המדרש זיהה אותו הלב שמחה, ומיד נעשה לו כושרבין, בעריכת השולחנות היה שולח לו שיריים משולחנו של הרבי, ומקורבו בכל מיני קירובים. באחד הימים פגשו על פתחם של מסעדה, מיד הזמינו לביתו, ולא הניחו לסעוד במסעדה. הכל בגין טובה קטנה, דקה מן הדקה, שעשה בעבורו פעם בהיסח הדעת. סיפר יהודי ישיש: פעם אחת ויחידה, לפני שנות דור, זכיתי לסייעו בענין מסוים. מאז, לאחר עשרים וחמש שנה לראותו, הקפיד לטפלן אלי מידי ערב יום הכיפורים, לאחל שנה טובה.

כשרבי אליהו לופיאן
הגיע לארץ הציעו לו משרות רמות ביישובת בני ברק ובירושלים משורות של הרבצת תורה, אך רבי אליהו החליט שהוא הוֹך־לכֹּחַן ביישיבה מרוחקת בכפר חסידים והטעם לדבר סיפר רבי אליהו הוא משה הכרת הטוב שהיתה לו לסבא של מייסד הישיבה רבי חיים לייב סטאוויסקער. הורויו של רבי אליהו לופיאן החליטו לעקור מליטא לאמריקה, הילד בן השמונה לא רצה לגדול

ולהתחנך באמריקה המתמיתית ושנאר לבדו בליטא. הוריו רצו שינאר אחריהם, הם חששו לגורל לידו כה צעיר לבדו בארץ יבירה, ולכן במשך חצי שנה אל שלחו ממון למחייתו תקווה שיחזור בו מהחלטתו, אך הלא בעקשנות ברזל חי חי רע בכדי לגדול בסביבה של תורה. הוא בעצמו התבטא שבילדותו מסר ונפשו לתורה. כשהגיע פקדו והציעוהו לחמיו רבי יצחק דוד רוטמן אל הסכים מחשש שמא הבחור יקרוש לאמריקה בעקבות הוריו. הלך רבי יצחק דוד רוטמן להיוועץ ברבי חיים לייב סטאוויסקער לדעה מה לעשות שבידוד זה. הרגע שנכנס רבי יצחק דוד רוטמן לביתו, היה מוכן בקרב יישי"ע עם שתי כוסיות, ומיד אמר: שמעתי שבת מתאסרת עם הבחור אליהו לופיאן, מזל טוב! ומגז' של שתי כוסיות ושתי לחיים. ומי שהורה ללך בן השמונה להישאר בליטא ולא לנסוע עם הוריו לאמריקה היה רבי חיים לייב סטאוויסקער. לימים החזיר לו רבי אליהו לופיאן הכרת הטוב לעילא ולעילא. עצם קיומה של ישיבת 'כנסת חזקיהו' עד היום הזה, נזקפת רבות לזכותו של רבי אליהו לופיאן. שכמעט נסגרה בפטירת הרב שמעוןבוץ ואז רבי אליהו ביקש מהבחורים להישאר וארגן מחדש רעשו ישיבה ורובנים, והכל בגלל רגש הכרת הטוב.

פעם לאחר תפילת שחרית שוחח המשינה מרן הגר"ל לאפיאן עם מיישרה תוך שהוא מקפל את התפילין על הספסל. הבחור ששוחח עימו שם לב שהספסל מלוכלך מעט. ההלך נלקותו. אמר לו רבי אליהו: תן לי להביא את המעבת נקתו. הבחור לא הסכים שרבו יתבזה וניקה בעצמו את הספסל במקומו. אך הטענה הניצחת של רבי אליהו הייתה משכנעת, אני חייב בהכרת הטוב לספסל, כי אני מקפל את התפילין על הספסל הזה. אבל אתה אינך חייב הכרת הטוב לספסל זה, לכן באבקש לנתן לי נקתו. **רבי דוד שלושברג** תלמיד רבי אליהו לויאן סיפר שהיה הגעע מאמריקה וזה הוא השיג טיפ גדול ומגושם שהיה בזמנו והוא הצליח להחליט את זה לארץ, ובארץ הוא הגיע לרשיבת כפר סידים ושם הוא רצה להקליל את השיחות של רבי אליהו לויאן, רבי אליהו לא הסכים בעקרון שיכניסו טיפ לרשיבה, אך יום אחד הוא הסכים, ומעשה שהיה: רבי אליהו היה עיוור בעין אחת ופעם רבי דוד שלושברג ניקה לו את העין השנייה שבה הוא ראה, ואז כשהוא ניקה לו את העין אמר רבי אליהו אתה יכול להקליל את השיעורים שלי... כי כעת זה עניין אחר עניין של הכרת הטוב אז מותרים על עקרונות גם אם הם חשובים מאוד מאוד. ולא רוק שנתן להקליל אתה היה שואל איך יצא והיה מקשיב לשיחות שלו בעצמו כבובד ראש.

פסע אירע בװג שהיו להם ילדים קטנים בביתם והשלוס בית לא היה במיטבו, והבעל עמד על דעתו שחפץ הוא להתגרש. היות שהיו בני טובים ממשפחות מיוחסות, הם באו להיוועץ עם גדולי ישראל, ומי שטיפל בסיפור היו הסטיפלער והרב שך, ולאחר שראו כי אינם מצליחים בכך הסיירו ידיהם מהעניין. עם זאת רבי נסים קרליץ לא הרים דיו והמשיך להשקיע במאמצים רבים אף מחוץ לגדר הטבע. שאלו רבי אברהם ישעיה קרליץ נאמנו, מדוע חשבו לא משקיעו להיכרע בדבר גם לאחר ששאר גדולי ישראל לא הצליחו? הסיבה לרבי נסים - יש לי הכרת הטוב לאבא של הבעל, וכביש הכרת הטוב יש שעבודים אחרים וזהו עד מסירות הנפש. והם עושים מה שהדין מחייב, ואכן עשו כלל ההשקדנות שמחייב הדין לעשות, וכשלא הצליחו הפשוט כלל, בכך, אבל אני שימי לי הכרת הטוב, ובעבורי זהו שו"ע אחר,

שאלה: היכן מצינו בפרשה שרגזון רק מפסיד

בחיים: **השטוב:** רש"י מביא שבמכת צפרדע, צפרדע אחר
היתה והיו מכין אותה והיא מתות נחלים נחלים על
צפרדעים. ותימה גדולה הוא המצרם לא היו טיפשים עד
כדי כך, הרי הם היו העם הכי חכם שהיה אז, א"כ כשהם
רואים שמכל מכה יוצאים עוד ועוד צפרדעים, למה הם
ממשיכים להכות? וי"ל, אומר הסיטפלער בברכת פרץ,
שהם לא היו טיפשים אלא הם היו עזניים, ועצבי מאבד
את כל שיקול הדעת שלו והוא עובד בלי הגיון בכלל, וכמ"ש
רגון לא עלתה ביזו אלא רגזותו, תרתי משמע. וכבר כתב
הרמב"ן באגרתו המפורסמת להתרחק מהכעס כי הרבה
מידה רעה להחטיא בני אדם. כשאדם עצבני אם הוא יתעב
את זה בחסרתה והוא יראה את זה אח"כ הוא לא יאמין
שזה הוא, הוא ימאס בעיני עצמו, כי פנוי הנכסים למראה
פני חיה רעה, אצבעותיו וציפורניו הנכסים למראה פני חית
פני ההורסת וקורתו הכל בלי רחמים. והדברים עצמם
ידועים מאוד. והכועס כל מיני גהנום שולטים בו, והוא
שוכח את כל תלמודו, ויש לו הרבה מחלות, והוא מת בגיל
צעיר, ובני אדם לא סובלים אותו. וידוע כי אף שלפני כל
המידות, כתב הרמב"ם ש'אדם צריך להתנהג בדרך האמצע'
- במידת הכעס, צריך להקפיד להתרחק אלקצה השני. רגון
לא רק שאלתה ביזו אלא רגזותו, ואין מפסיד הוא -
דברים הכי גדולים שיכל להרוויח. והר"א כתב שמידת
הכעס היא הרע שברע, כי כל המידות הרעות באדם הן
באבר אחד מגופו גדולה מידת הכעס וקומתו לא היה הנשמה
כולה ועושה אותה טריפה, כ"כ האר"י ר"מ קדוש. ואין רגון
שלא מתחרט מזה אחרי זה. ומי שמתגבר ולא כועס היה
מעביר על מידותיו וזוכה שיעבירו ממנו כל פשעיו, וזוכה
לאיכות ימים, ואין אדם שהתחרט פעם בעולם ע"ז שלא
לעס. ויש הרבה סיפורים ואין אנשים חסידים כעס וזערו
מלכותו, ובאותה השעה בקשו ישועה לעניני שהוצרכו
ונושעו לחלוטין. ויש הרבה עצות להינצל מהכעס וזאת

ולכן אני מחויב לעשות כפי ההלכה בתחום זה'. והוא אכן
ההשקיע מאמץ רב עד שהשלים בית חזר לאותו בית עד היום
הזה. וסיים רא"ש כשבירר מהי הכרת הטוב שהיה מחויב
לו, התברר כי מדובר בדבר פגוט ממש.

ההסעדות בבית רבי ברוך דוד פורבסקי הם וטובלות דב"ר ואגדה וסיפורים מרתקים ומחזיקים על גדולי ישראל. רבים משתוקקים שלהות במחצית ראש הישיבה סעודות השבת אך מעטים הם הזוכים לכך. 'היוצאים מן הכלל, להם דלתו פתוחה תדיר, היום נכדיו וצאצאיו של רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל. והסיבה לכך, נעוצה בהכרת הטוב. היה זה אירוע שהתרחש בישיבת חברון, בליל שבת הראשון בזמן קיץ של שנת תש"ד. אל הישיבה הגיע באותם ימים ראש הישיבה שליט"א, והוא ספק ילד ספק נער בן שנים עשרה וקצת, אביו, רבי דוד פורבסקי התמנה באותה העת לעמוד בראשות ישיבת פוניבז', ומשך עקר מורויו לבני ברק, כשברצתו להביא עמו לישיבה את בנו בכורו, אלא שרעייתו הרבנית חי' פיגל ע"ה הביעה בפניו חששה מכך, כיוון שהישיבה הייתה אז בתגופת בנייתו, ובית המדרש שכן במקום עראי ללא חלונות ובחלקו אף תחת כיפת השמים. תנאים אלו עוררים להביא את הנער הצעיר לחלול חו"ל, ואכן בהכרעת מר הוזה"א זצוק"ל נשלח הגרב"ב להכיל שיבת חברון. בליל ש"ק הראשון ללימודיו בישיבת חברון, לאחר תפילת ערבית, הופיע בהיכל הישיבה ראש ישיבת מיר א"י פינקל זצוק"ל, וכשהוא תר במבטו אחר הצעיר התלמידים, קראו להתארח על שולחנו. וכך במשך אחר תקופת לימודו בישיבת חברון, היה רא"י לו, לאב, וביתו הגדול היה לו לבית. לאות הכרת הטוב, מאה ויותר צאצאי רא"י פינקל זצוק"ל זוכים לקיברה יתירה בביתו ובלבית של ראש הישיבה שליט"א, בזכר לאותם הימים.

תלמידי רבי דב למז ראש ישיבת סלבודקה מספרים, כי כל השנים יש לו הכרת טובה מרובה לרבי יעקב אדלשטיין ורבי דוד טורח רבות להגיע לשמחת צאצאיו גם ברחוק מקום. וכשהוא אלוהו פגם מדוע עושה כך, הוא השיב בפשטות שבעצירתו כשונס ללמוד בישיבה בפוניבז', שהיתה בראשית צמיחתה, היה זה רבי יעקב אדלשטיין שהכניס אותו להווי הישיבה בפוניבז' וקריב אותו מאד, עד כדי שכל השנים עד היום הזה, הוא חש לו הכרת הטוב מיוחדת.

ורבי נתן צבי פינקל היה מיוחד מאוד במידת הכרת הטוב הכלל של שהעניק לו טובה, ואפילו כשטנה, וגם אם לא התכוון להחטיב לו, הוא הכיר בטובתו והרגיש שנושכב אליו כל מי לחצו. וגם אם הלה ביקש ממנו בקשה קשה שנוקקו לה במאמצים גדולים, ואפילו אם נצרך לשנות מההתנהו, דבר שנוהר לו, בכל זאת היה נרתם בכל מאמצי כוחו למלא את בקשתו, גם אם הדבר אירע לפני עשרות שנים, בכל אופן הרגיש שהדבר מחייב אותו. סיפרו יהודים שכאשר באו בניהם להתקבל לשיבה, אמר להם רנ"צ: מה הישאלה, הלא אני מחוייב לאביכם הכרת טובה, קשרים היא, ולגלותמם מבבלם, כאשר כמעט ולא היה להם קשר איתם ולא הבינו מדוע הטריח עצמו במאמצים ניכרים, עד שהתברר שעשרות שנים קודם לכן עשו לו טובה, כנון שלמדו את אחד מבניו בתלמוד תורה, וזהו טבע שרבים לא יודעים להוכיח אפילו בשעת מעשה והניצח לא טוהה דעת ממנה, וכשהיתה לו אפשרות החזיר טובה, ובכוחות חלושיה טרח לעשות זאת. פעם פגש מישהו, וזכירו שלשום והתעניין בשלשום ועניינו כידד ותיק. אותו יהודי התפלל באזני רנ"צ אמנם הוא זוכר שלמד עם רנ"צ לפני עשרות שנים בישיבה, אך

מעט ולא היה להם קשר, והשיב, עברו כארבעים שנה
ואתה תקופה! אמר לו ר'נ"צ יש בליבי הכרת טובה עמוקה
לדפ"ק ד"ר הישולם וליכ"ם! שנתת לי בבואי לשיבה, הדבר
הזאת או מאד את ליבי! גם התבטחש שוב ושוב להטיב
לם סמטיבול ההתעייף. רבי יוסף שווינגר היה דואג לו
אישור כניסה לחניה סמוך לכותל המערבי, בימי חול
מועד. דבר זה היה חשוב לו מאד מחמת מצבו הרפואי.
לענין באותו אישור, היה נמנע מזהר לעלות ברזל לשירי בית
הקדש. בכל פעם מיד כשחזר זכר להתקשר ולהודות לו על
דבר שווינגר הגיע לשיבה, שאלו רבינו לשמו, וכאשר
זכר את שמו, קיבלו רבינו במאור פנים ונהג בו בכבוד
ויושר. כאילו הוא יחסן מיוחד. מדוע כה כיבדו? התברר
באחת הפעמים שהיה בשיחת פנחס הגישה, היה הנהגה,
ורגיל להסיעו, עסוק באותו יום, וביקש מאביו של אותו
חור שימלאו את מקומו, כטובה לאותו נהג. דבר זה גרם
רבינו ליהלל בבנו כבוד מיוחד ולבקש ממנו שלא ישכח
מסור לאביו ויישר כדור.

יסופר על רבי יהודה צדקה, ראש ישיבת "פרת יוסף".
אחד מימי שישו פנה בשאלה אל חתנו, רבי יעקב אשכנזי,
כדי ירצה להתלוות אליו כשילך לבקר את החוזה.
רבי יעקב, ענה רבי יעקב, והצטרף מיד לנסיעה במכונית.
רבי יהודה הזמין באופן מיוחד, כדי להגיע בה אל האיש
החולה שאושפז בבית־חולים סיעודי. תוך כדי נסיעתם
יפר לחדות, שהחולה הוא חייט מומחה לשעבר, אשר
רבה רבנים ותלמיד־יחכמים הזמינו אצלו לתפור חליפות
גדים, והוא יוצא את כולם בנאמנות רבה ונהג כלפיהם
דרך ארץ באופן ישר מן הכלל. "מצד הכרת הטוב הרגשתי
ובה לבקר אותו" הסביר. **כשהשיא רבי אהרן מבעלז** את
הבכורה לרבי שמואל עזר קאפ הזמין את הרב הראשי
לרבי יצחק אייזיק הלוי הרצוג לסדר קידושין באמרו כי
לקור בהצלת הרבי מבעלזא. בין חסידיו של הרבי נמנו
רסידיו ירושלמי שסלדו מכל קשר עם מייצגיו הישוב את
רבות הראשית. בצעד זה סמך הרבי את מעמדו כמו את
משך התמיכה בו על ידי רוב מחזיקי ידיו בירושלים.
מהלך החופה כבר פרשו חלק מן הנוכחים בהפגנות מן
מקום. מקורו בשתחו על צעדו הנפחתי השיב הרבי הרב
רצוג הרי הקול את הרבי מבעלזא מעמק הבכא.

בכרת הטוב צריכה להיות כל הזמן לבורא ועולם. והזיל
קבנו בגי' תפילות ביום של שמעון להודות לקב"ה וכן
לברכה המזון אנו מודים לקב"ה. הרב שטינמן היה נוהג גם
בהודות ולשבח להקב"ה על כל חסדיו שעשה ועושה
ביום. והיה אומר: 'הנה כל משפחתי נהרגו בשואה ואני
יחידי שנשארת, ובמקלי עברתי את הירדן הזה ועתה ה'
שלי להקים משפחה, ויש לי חתנים יתי'ם כאלו גדולי תורה,
בנים חשובים מאוד. וה' יזכני להוציא ספרים. כמה שה'
טוב עמי! הכל חסד! הנה יש גדולים ממני שאני מנצל
וקרסוליהם אלו זכו לחבר ספרים, ועמי ה' כל כך מטיב אל
ימי המגע! וכן כמה אנשים בגילי אין מי שיעזור להם!
לי ב"ה הבנים שלי, הנכדים והננינים שלי כולם עוזרים
ועומדים רבות היה פורץ בבכי ובקושי הצליח לדבר,
היה ידו אומר: "כמה חסדים ה' עושה עמי! כמה אני
ריק להודות לה!" הנה הוצאתי ספרים ועוד דברים טובים,
מה אני משיב לו? כל כך אני צריך להודות! כמה חסד ה'
שבמקומות שונים שאני מופיע לדבר – יש חיזוק!".
תוך הספרים טובות הנהגות טובות, בידי היו עובדא,
ערב את שיחק, מילות להודות לה', מידות טיש.

דברים מגדולי ישראל וכן דברים חשובים נוספים ערוך בדרך של שו"ת

ואלת חכם. והרב שך ב'מכתבים ומאמרים' ח"ו הביא
אם הקלקול הוא במידות יש לחשוש, אבל אם הקלקול
ליל האחים הוא בדעות והשקפות פסולות, דהיינו שהם ירזו
מהדרך, ע"ז לא נאמר יבדוק באחיה.

ואלה: בפרשת השבוע מסופר שה' דבר למשה ואהרן ויצאום אל בני ישראל איתא בירושלמי שציונים שילוח עבדים ויש להקשות מה הקשר שציונים ע"ז עכשיו? **ששוב:** היות וכתע עם ישראל הרגיש מה זה להיות עבד הנה זה לקבל צעקות מהאדון כעת זה הזמן הכי טוב לצוות ל שילוח עבדים כי כעת יודעים מה זה. זה אומר שאף אחד לא יכול לדבר על השני ולדון אותו בלי שהרגיש את מצבו ע"ז שמרגישים את מצב השני וחיים את זה אפשר הבין אותו.

אֶלֶּה: ייתכן הקרוב יהיה ראש חודש שבט עם מיוחד. חודש שבט ימנשא חודשי השנה: **תשובה:** רבי חיים לא"י כותב שבחודש זה צריך יותר להקפיד בענייני היום לחברו ושלוש בין איש לאשתו יותר מכל ימות השנה וזהו דבר מאוד. לכן יש לעשות את הרעיון של גדולי"י ואדם שהדבר קצת קשה לו ישתדל מאוד לפחות שעה וסוויימת ביום, שבה יזהר לא ללכת ורכיל ולשמור על לשונו ויגיד ירבה אצלו את עניין הבאלי"ח. אפשר לבניה. כמו"כ ישבע בדיוק גמור חצי מזמון חורף אפי"ר עדיון להציל את הלב והזמן ולהפוך אותו להתעלות בתורה וירוש"י בקיבוע ימים ומלחמה ניצחת עם יצה"ר. ויש להוסיף שהחיים הם בן גלידה אם לא אוכלים מהר היא נמסה. אותו דבר חיים אם לא מנצלים לא נשאר מהם כלום, אז כעת הגיע צי השני של הזמן נצל בכל הכוח והמוח.

ואלה: סגולה קלה לרפואה וישועה: **תשובה:** ידוע שברכת אשר יצר בכוונה הוא סגולה גדולה לרפואה שלימה. והנה ציינו שכשאדם מודה בכל הלב לקב"ה ובשמחה הקב"ה גדיל לו את הישועה. א"כ אפשר לברך ברכת אשר יצר

שאלה: למה מי ששותק בשעת מריבה זוכה שיתכפר לו בעוונותיו? **תשובה:** כתוב שהכלבים ששתוק בשעת מכת חבירו ויבכו בורות זכו לקבל את הגבלות כמו שכתבו לכלל תשליכוֹן ואותו ואילו הצפרדעים שלכאורה מסרו נפשם על קידוש ה' ויבכו ונשאו רבי יוסף חיים זונפלד שראים מכאן שיותר קשה לשתוק מלהישיר באש. ולכן השותק בשעת מריבה זוכה לכ"כ הרבה.

שאלה: הנושא אישה יבדוק באחיה. אך מיישמים כלל זה **תשובה:** ויקח אהרן את אלשיבע בת עמננד ב'ב'י'. הביא ראייה מפסוק זה שהנושא הוא אישה יבדוק באחיה. הסתיפלער בקריינג דאגרת ח"ב יח. כתבת שיש **ג** אחים כשרים מסתבר שבכה"ל ל"א חיזול" האחים. והרב שטיינמ תמיד היה ואמר שאפילו בכלכלה יהיו מקולקלים צריך לבדוק הטעם ובכל מקרה צריך להזהר.

בכוונה ובשמחה ע"י שמתבונן בחסדי ה' שעשה עימו עד הלום וע"כ וודאי תצמח לו ישועה.

שאלה: אדם שנולד בין השקיעה ל-12 בלילה, האם נרשם בת.ז. שלו כמי שנולד בתאריך היום שחלף כפי הלוח הלועזי, או בתאריך היום הבא כפי הלוח העברי? **תשובה:** עד שנת תשס"ז כל מי שנולד עד השעה 12 בלילה נרשם כנולד ביום הקודם, שזה אומר שרבע מהאנשים שנולדו עד שנת תשס"ז רשומים שנולדו יום לפני יום הולדתם האמיתי, בתשס"ז חוקקו בחוק שמי שנולד מעשרים דקות קודם השקיעה יירשם כנולד ביום המחרת. לכן מי שנולד עד תשס"ז יבדוק עם אמו את השעה שנולד בה ולא יסמוך על הרישום במשרד המבחן. עיתים לבניה.

שאלה: איך מתכפרים עוונות האדם, שאפי' נגזרו עליו גזירות רעות הן מתבטלות? **תשובה:** בפרשת השבוע פרק ו פסוק יג כותב רש"י שהקב"ה ציווה על משה לחלוק כבוד לפרעה, וכותב ע"כ החת"ס שאם היו מבזים את פרעה היו מתכפרים לו כל עוונותיו ולא היה אפשר להעניש אותו, למרות שפרעה שיעבד שישים ריבו בעינויים קשים ועונשו רב מנשוא, אבל ברגע שמתבזה מוסרים ממנו יסורים קשים. הבר שטיימן כשהיו באים לבקש ממנו מחילה היה מוציא את הספר שערי קדושה ח"א שערו שבו כתוב אם שכל היה לך, תחפש מישהו שיצער אותך כי זה יתן לך חיים.

שאלה: מה הסיבה שרבי חיים גינטיסקי מורה לשמוע לאומחים שאומרים שגם ילדים יתחסנו לקורונה למרות שהתברר שהקורונה לא פוגעת כמעט כלום אצל ילדים? **תשובה:** הסיבה העיקרית היא כדי למנוע הדבקה למבוגרים שיכולים להגיע לבצע כל מוות רח"ל, גם אצל הילדים לעיתים חרוקות מאוד יכולים לפתח תסמינים מאוחרים, כמו קוצר נשימה, הפרעות בזיכרון, תופעות הנוגעות לשער, דלקת ברירי הלב, ישנם ילדים שחלו בקורונה והחלימו והם עדיין סוחבים את תופעות הלוואי. בישראל, סדר הגודל של הילדים הלוקים בתופעה הוא 500-1,000 ילדים. ומי שמחוסן בדרך כלל לא יפתח תסמינים מאוחרים כך לפי המומחים.

בפרשתנו נמצאת את העיר אפרוש כפי. וברש"י אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהיתה מלאה בגילולים ולא רצה להתפלל במקום הטינופת, דאסור להזכיר שיש במקום הטינופת. יש נידון באחרונים הנה שמו של הקב"ה הוא שלום ואיתא בשבט י: דאסור לאדם שיתן שלום לחבירו בבית המרחץ. **ויש לדון** למי ששמו שלם אי שרי לקרוא לו בבית המרחץ. ולהלכה פסק במשנ"ב דפ. שרי"א יחמיר. ויש גם שהחמירו (בני יששכר וכף החיים) באמירת המילה שבת במקומות המטונפים (כיוון ששבת זה שמו של ה'). **עוד יש לדון** האם מותר לברך כנגד מי הנטילה של שחרית. בשערי"ת או"ח ד ח. מבאי מהבדרי יוסף שהוא בכלל דבר המטונף שאסור לומר ע"י דבר שבקדושה. ויש שחלקו, והם הדברי חיים מצאנז וכ"ה בדברי יקותיאל, והמקל יש לו על מי לסמוך. **עוד יש לדון האם מותר לעשות מצווה** במקום מטונף כגון לתת צדקה במקווא, ובשו"ת הלכות קטנות ב נו הביא ראה שמותר מהא דמציוו ששוחטים בבית המטבחים למרות שהוא מקום מטונף ושחיטה היא מצווה, וכן מציוו שנכנסים עם ציצית לשרותים, ומסיק שם וכ"כ החי"א דם והט"ז המעריב הדין אסור כדי שלא יהיו מצוות בזווית עליו רק בדיעבד שרי. ובמשנ"ב בהלכות ר"ה סימן תקפח הביא בשם המטה אפרים שאסור לעשות מצווה במקום המטונף כגון מן שבבית הכסא וישמעל קול שופר שלא יכווין לצאת ידי חובה. ולגבי מצוות צדקה כיוון של"צ כוונה הרבה מהפוסקים כתבו שאין בעייה לתת במקום המטונף. **לעניין הדין כשאדם התפלל** או עשה קידוש, או ברך ברכת המזון במקום שהיה שם טינוף, כגון התפלל ע"י ילד עם טיטול מלוכלך בצואה, אז הדין הוא כך: אם

חידות לפרשת שבוע: **א.** איזה שם בפרשה הוא שש לחלק לשניים החצי השני שווה שבע? **ב.** איזה מכות היו פעמיים? **ג.** איזה צד הוא שם בפרשה? **ד.** איזה שם של בעל חיים בפרשה הוא נקרא בשם בעל חיים אחר לפי רש"י? **ה.** איזה אבר בפרשה השתנה אצל פרעה לאבר אחר (בשמו)? **ו.** היכן בפרשה אחד מיג' מידות שהתורה נדרשת בהן?

חידות ידע תורני: **ז.** הסגר הראשון שהיה על כלל ישראל? **ח.** היכן מוזכרת לראשונה מגפה בתורה? **ט.** בידוד בעם ישראל מן התורה מנל? **י.** זריקה מן התורה מניין? **יא.** מקור לתפילה במרחב הפתוח? **יב.** היכן מצוינו בשבת שנים שעשו מלאכה חייבים ואילו כשעשה ע"י יחיד פטור?

חידות לשאל את הילדים: **יג.** איך יכול להיות שאדם יוציא משהו מהמקפיא יניח על השולחן או על השיש והוא ילך מהחדר, יעבור זמן מה והוא יחזור והדבר יעלם בלי שאף אדם או כל עניין אחר נכנסו לחדר? **יד.** איך יכול להיות שגם שלי ולא אף אדם שלי? **טו.** איזה דבר לא נהנה ממנו לא באכילה לא בשתייה ולא בריח ולא בראייה ולא נתפס ומברכים עליו? **טז.** איזה בעלי חיים (לפחות 4) הם שם של בת? **יז.** איזה דבר שיש לו טעם מכניסים אותו לפה ולא מברכים עליו? **יח.** איזה ירק הוא או חום לבן או ירק

שאלה: לפני 31 שנים בימים אלו פרצה מלחמת המפרץ הראשונה, באותם ימים היה חשש גדול שעירק יזרקו טילים עם גז כימי שיכול להרוג ברגע אחד עשרות אלפי איש, מה הסיבה שעירק זרקו טילים לישראל למרות שהמלחמה בכלל נועלה ע"י ארצות הברית ועוד עשרות מדינות נוספות שלא קשורות כלל לישראל? **תשובה:** מספר שנים לפני פרוץ מלחמה המפרץ השמידה ישראל לעירק כור אטומי שהיווה סיכון גדול למדינת ישראל והוקם למטרת חיסול ישראל, וכמו אז גם היום באירן מקימים כור אטומי הנועד להשמדת ישראל. השמדת הכור הצליחה בחסדי שמים, ונשיא עירק סאדם חוסיין כל הזמן חיפש זמן לנקום את השמדת הכור וכשהגיע ההזדמנות הוא ניסה לעשות, אך לבסוף פחד להשתמש בטילים כימים כי חשש מההשמדה שלו, ומעל הכל בכל דור ודור עומדים עלינו מלחותינו והקב"ה מצלינו מידם.

שאלה: רבים חולים בשפעת בימים אלו מה המלצת הרופאים לתהליך ההחלמה משפעת? **תשובה:** ידוע שבשביל לצאת מהשפעת בלי שום תסמינים ולחזור עם לחות מחודשים חייבים מנוחה, בהופעת השפעת יש להיכנס למיטה ולהישאר בה מספר ימים או אפילו שבוע, אם יש בכך צורך. כשלא נחים במהלך המחלה, עלולים לקלות בזהים משני, כמו דלקת ריאות. בימי המחלה יש לשתות הרבה, לאכול מעט וכמובן לא לאכול מאכלים לא בריאים כגון סוכרים ושומנים רוויים, וכן מומלץ **לא** לאכול מאכלי חלב שוקולדים וקפה המגבירים את הליחה, וכדאי להוסיף לתפריט מלבד ירקות ומרקים בריאים גם פירות הדר העשירים בוויטמינים שמחזקים את המערכת החיסונית, כמובן שיש לנסות לעשות הכל לא לקחת אנטיביוטיקה לנסות להירפא בלעדיה וכו"ל. שפעת מגיעה כשהמערכת החיסונית שלה נחלשת בעקבות תזונה לקויה, שינה מועטת, עבודה מאומצת, ומתח נפשי.

שאלה: איזה דברים מומלץ שהילדים יראו בבית כדי להוסיף להם רוגע ונפשי ובטחון? **תשובה:** חשוב שיצרכו בזיכרון רגעי נינוחים שהילדים יזכרו איך אבא כבד את אמא. איך היה לאמא יראת כבוד מאבא. איך הוא התחשב

הלכות בפרשה וענייני היום

התינוק בחדר ולא היה ממנו ריח ואין סיבה לחשוש שמא יש אצלו טינוף אינו חייב לגשת לבדוק, ולכן אף אם בסוף התברר שהיה שם טינוף אינו חוזר ומתפלל ומברך. אבל אם יש ספק מכל סיבה שהיא, אז הוא חייב לבדוק ואם פשע ולא דבק אז הדין הוא כך: לגבי תפילה חוזר ומתפלל, ולגבי קידוש, ברכת המזון ושאר ברכות המשנ"ב נשאר בזה בספק וע"כ ייצא ד"ח ממישהו אחר. ואם ידע שיש לכלוך והתפלל וברך אז חוזר ומברך ומתפלל. ובמקום שמסתפק האם הלכלוך היה קודם או לא ויש לו ע"מ לסמוך שיכול להיות שזה קרה רק כעת, אפשר לתלות שזה קרה יותר מאוחר ולא חוזר ומתפלל. וכ"כ ישאל לרבותיו.

המשך הלכות שבת מהספר מנחת איש לרבי אברהם ישעיה שפירא שליט"א: **ברירה בשני מיני אוכל:** איסור ברירה אינו רק בתערובת אוכל ופסולת, אלא גם בשני מיני אוכל שמעורבים זה בזה יש איסור ברירה כאשר מפרד מין אחד מחבירו, ולא הותרה היא לקיחה אותו המין שרוצה לאכול ודוקא שיקחנו ביזו מן התערובת ולא לתת, ואם רוצה לאכול עתה את שניהם יוכל להפרידם זה מזה אם עושה זאת ביזו. **ומה הגזל של שני מינים:** מיני אוכל ששונים בשמם זה מזה או ששונים בטעמם ואפילו אם שמם שוה, הרי הם חשובים שני מינים ואסור להפרידם בשבת אלא באופן המותר, וכן גם בכלים ובגדים [שגם בהם יש איסור בורר], כל ששמש שונה זה מזה או אפילו אם שמם שווה אבל שימושם שונה זה מזה, וכגון צלחת עמוקה המיועדת לאכילת מרק המעורבת עם צלחת שטוחה וכדומה, הרי הם נחשבים שני מינים.

חידות

או סגול: **יט.** באיזה ירק בשמו אפשר לשמוע את הקול של הרבי?

תשובות: **א.** אלישבע מורכב משש אותיות וכשנחלק אותו לשניים ייצא שהחצי השני הוא שבע. **ב.** צפרדע כינים ארבה היו גם במכת ערוב שאז הגיעו כל סוגי החיות כולל הנ"ל. וכן בארבה היה גם חושך. **ג.** ו טו, מובא השם ימין. **ד.** ויהי לתנין אומר רש"י שהוא נחש ז י ה. הלב של פרעה נהפך לכבד כי כתוב כי כבד לב פרעה ז יד. **ו.** יב וברש"י. **ז.** "סגר עליהם המדבר" (שמות יד, ח). **ח.** "כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי" (שמות ט יד). **ט.** "הן עם לבדד ישכון" (במדבר כג, ט). **י.** "וזרקו את הדם על המזבח סביב" (ויקרא א ה). **יא.** "ויצא יצחק לשוב בשדה" (בראשית כד סג). **יב.** קיפול טלית ע"י אחד לצורך שבת מותר, וע"יי שנים שנראה כמתקן מנא אסור. שבת קיג. **יג.** הוציא קרח. **יד.** אני בעצמי. **טו.** רעמים. **טז.** יונה, יעל, דבורה, חולדה, רחל. **יז.** משחת שיניים. **יח.** בצל. **יט.** קולורבי.

בה. מידי פעם יוצאים לסיבוב או יושבים לארוחות סגורות ומשותפות לא בגלל שקרה משהו, יחס של כבוד והערכה. בלי מאבקי שליטה, תחרות וכח.

שאלה: איך מרגילים את הילד שלא יקרה לו שום דבר אם דוחים לו את הסיפוק היצרי? **תשובה:** בתחילה דוחים בשתי דקות. אח"כ 5 דקות. אח"כ 10 דקות הכל בהדרגה. וזה מתחיל אצל תינוק צעיר אם הוא יתרגל כל פעם שבוכה שמיד נותנים לו אוכל הוא יתרגל לזה, אבל אם נותנים לו לבכות קצת ולא מספקים לו מיידית את הצורך שלו, ככה מרגילים אותו לדחות את הסיפוק היצרי. וכמובן צריך לדעת את הגבולות מצד אחד לא להרעيب את הילד מצד שני לא לתת לו מיד ולא אוכל הוא יתרגל לזה, אבל אם נותנים לו שגם יותר מידי חזק זה לא טוב כי אם ניתן למשל לילד לבכות הרבה זמן אז כשיגדל הוא יהיה אפאתי הוא לא יאמץ באנשים, כי הוא יתרגל בתור תינוק לא לקבל את הסיפוקים ואז הרי הוא לא יכל להילחם. ויוצא שבשני המקרים כששניהם יגדלו הם לא יצליחו בכלום. כי זה לא עישה מאמץ כי הוא לא יכול להתאמץ. וזה לא עושה מאמץ כי הוא הוא אומר לעצמו בין כך אני לא יצליח כולם שונאים אותו ואין לי חשק לזה כלל. לכן צריך מאוד ללכת בהדרגה ולהנהיג בהתאם.

שאלה בחושן משפט: מעשה באחד שחיתן את בתו ובסיום האירוע בקש מחברו את רכבו בשביל שיוכל להוביל את הזוג לביתם יחד עם כל המתנות, למעשה הוא הוריד את הזוג והשאיר את המתנות ברכב, מה שגרם לפרצה הקוראת לגנב לבוא לנפץ את הרכב ולרוקן אותו. האם השוכר חייב על הנוק שקרה לרכב בגלל שהשאיר שם את המתנות? **תשובה:** מצינו שנחלקו השו"ע והרמ"א באדם ששאל סוס מחברו לרכב עליו בדרך מוסכמת והא נשדד בדרכו, דעת השו"ע שזה כמתנה מחמת מלאכה. ודעת הרמ"א שיש לחייב משום שיכול להיות שהליסטים היו תובעים אותו גם בביתו. וא"כ אולי נחלקו בזה.

הלכות שמיטה המצויות. המשך דיני סחורה בפירות שביעית: **הצורה שניתן לקנות פירות שביעית:** נחלקו גדולי עולם לענין פירות נכרי האם נוהג בהם קדושת שביעית. אמנם לכ"ע אין איסור סחורה מהגוי ומותר לקנות פירות שביעית מהגוי בעל הקרקע. וכן יכול לקנות ממנו במשקל או באריות ולא צריך לקנות באומד, לכן הצורה לקנות פירות שביעית היא ע"י שממנים את ועד הכשרות או את הסיטונאים לשליחים לקניית הפירות, והם קונים ישירות מהגוי, ומקבלים שכר רק על מה ששילמו תמורת הפירות ועל ההוצאות שהיו להם.

נמצא בעיר אחרת ולא חתם לרשת זו שלוחות: חנויות שהמכירה בהם מתבצעת על בסיס שלוחות, רשאי גם אדם שלא חתם ומינה אותם שליח להיכנס לפחות באופן ארעי לקנות שם פירות. כי אומדים את דעת אלו שחתמו ומינו שלוחות שכללו בכוונתם למנות אותם לשליח לכל הנצרך לכך.

כאשר קונים פירות שביעית על סמך מינוי שלוחות מאחר ואינו נחשב כמכירה מותר למוכרם באריות רגילות. קנה פירות שביעית בטעות כחנות ללא שלוחות, גם באופן שודאי נעשה בו איסור סחורה המאכל לא נאסר באכילה. קנה סלטים וכדו' של היתר מכירה מותר לו להחזיר לחנות ולקבל את הכסף חזרה ואין בזה משום סחורה. ערוך מתוך שיעוריו רבי דוד שריבר שליט"א על שביעית.

חידון משמעויות מילים: י' משמעויות למילה ערב

א. ערב - "משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב" רש"י: 'ערבוביה (שמות ח' יז).

ב. ערב - "את הערב" רשב"ם: מיני זאבים שנקראים ערב.

ג. ערב - ערב לחוב. 'המלווה את חבירו על ידי ערב לא יפרע מן הערב" (ב"ב קעג.).

ד. ערב - החוט הרוחני שבארגי. "או בשתי או בערב" (ויקרא יג יח).

ה. ערב - תחילת הלילה. 'ויהי ערב ויהי בוקר".

ו. ערב - מדינות ערב. 'נראו לו כערבים".

ז. ערב - לפני. ערב שבת. ערב פסח. ערב החתונה.

ח. ערב - נעים. ערב לחך. קול ערב.

ט. ערב - שותף. 'המנהל ביקש לערב את ההורים בבעייה".

י. ערב - צירוף. עירוב תבשילין.

בכל ענייני העלון, וכן להשיג את העלון 'המלא' במייל או בכתב יותר גדול אפשר לפנות למייל: 456alon@gmail.com יש לדייק במייל ולכתוב קודם 456 ואח"כ alon@gmail.com או טלל: 0527633431 לקבלת העלון בפקס יש להתקשר לטלפון 036180383

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, שבט תשפ"ב
גליון 359 - שנה 42

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

עדות איש מפי איש

הַעֲדוֹת הַכִּי-בְּרוּרָה הוֹשַׁמְעָה ע"י הַמִּשְׁגִּיחַ דְּלִיקוּוֹאֵד שֶׁאִמְרָ שִׁישׁ בִּידוֹ קִבְּלָה אִישׁ מִפִּי אִישׁ עַד לַמַּהְרִי"ל דִּיִּסְקִין ש'בַּמִּלְחָמָה הָאַחֲרוֹנָה קוֹדֵם בִּיאַת מִשִּׁיחַ, יִנְצְלוּ כָּל יְרֵאֵי-הַשָּׁמַיִם! ■ וְמָה זֶה יְרֵא-שָׁמַיִם? - מִי שֶׁמּוֹבְדֵל מִן הָעֲמִים! ■ וּבְזִמְנֵנו זֶה אוֹמֵר: הַתְּקִשׁוּרָה הַנּוֹרָאָה, וְכָל חֶבֶר-מְרַעֶיָּה

יש בעל-הבית לאולם

הַמֶּשֶׁל: חֲתָן מַחֲפֵשׁ אוֹלָם לַעֲרוֹךְ בּוֹ אֶת הַשְּׂמִיחָה. אִם אָבִיו הוּא בַּעַל-הַבֵּית שֶׁל כָּל הָאוֹלָמוֹת בְּעִיר, אֵין לוֹ מָה לַחֲשׂוֹשׁ, שֶׁכֵּן אָבָא שֶׁלוֹ בּוֹדָאִי יִיתֵן לִבְנוֹ-יִקְרֶי אוֹלָם אֶחָד מֵאוֹלָמוֹתָיו! **הַנֶּמְשֶׁל:** אִם הַחֲתָן הֵהוּא מִסּוּגֵל לַהֲיִוֹת 'רְגוּעַ בְּאוֹלָמוֹ', כָּל אֶחָד מִבְּנָיו שֶׁל בַּעַל-הָעוֹלָם יִכּוֹל לִלְכֹּת רְגוּעַ בְּעוֹלָמוֹ

נשיא ארה"ב הגיע לביקור ברמת אלחנן?

מורנו הגאון רבי מסעוד בן-שמעון מגיע ל-3 התפילות ברמת אלחנן, ואף מוסר שיעור יומי

מִרְן הַגְּרָאִי"ל שְׁטִימָנִן הִיָּה מִיַּעֲצֵץ כְּסָגוּלָה בַּעֲת צָרָה - לוֹמַר 'עֲלִינוּ לַשַּׁבָּח' שֶׁבַע פַּעֲמִים בַּכוֹוֹנָה

תורכיה סגורה, אבל רבי שלמה זביחי יפקוד את קבר הגר"ח פלאגי

אחרי מות - קדושים

הַבְּחֹר הַחֲשׁוֹב פִּנְחָס וַיִּיס ז"ל מִיִּשְׁבֵּית 'עוֹצֵס' שֶׁנֶּהָרַג בְּתִאֲוֹנָה, זָכָה לְאַחֵר מוֹתוֹ לְקָרֵב יְהוּדִי, שֶׁכֶּאֱשֶׁר רָאָה אֶת פָּנָיו הָאֲצִילִיּוֹת הַחֲלִיט לַהֲנִיחַ תְּפִילִּין מִדֵּי יוֹם

הפתעה במפקדות ה'חמאס'

הַשְּׁלֹטִים עַל חֲמֻמוֹתָיו שֶׁל הַחֲקֵלָאִי הַיְּחִיד בִּנְתִּיב הָעֶשְׂרֵה' גִּרְמוֹ לַהֲפָתָעָה אֲצֵל ה'חֲמָאס' מִמּוֹל

מלאך בין בני תמותה

וּאֶף-עַל-פִּי-כֵן יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵה לַלְמוּד מִדְּרָכָיו

מַזְכָּרוֹנוֹתָיו שֶׁל הַגְּאּוֹן רַבִּי אֶהֱרֹן רוֹטֶר שְׁלִיט"א

אַחוּתוֹ שֶׁל מִרְן הַחֲזוֹ"א נִכְנָסָה עִם לְבִיבוֹת, לְחֹדֶר בּוֹ לַמְדוּ הַחֲזוֹ"א וְהַסְטִיפֶלֶר

תגובתו המפתיעה של ראש הישיבה לשר הדואר

למה בירך רבן של ישראל את ראש ה"מאפיה"?

כ"ק מרו האדמו"ר מגור: התפילה מתקבלת בכל מקום, ולא חייבים לנסוע לקברי צדיקים

מדוע חבש מרן הגרש"ז אויערבך שטריימל שהיה גדול ממידת ראשו?

רוח-הקודש בבית מרן הגר"ח: הגביר פרץ בבכי

כיצד צריכים לנהוג בני-ישיבה שחלו בשפעת?

הגר"י זילברשטיין מספר על מקובל שהציע להיפטר מכעס ע"י 'מים קדושים'

יש בעל-הבית לאולם

חתן המחפש אולם לערוך את בו את שמחתו, אם אביו הוא בעל-הבית של כל האולמות בעיר - אין לו מה לחשוש גם בתקופה של עומס, אולי לא ימצא אולם פנוי, כי אבא שלו בוודאי ייתן לבנו-יקירו אולם אחד מאולמותיו! • ואם החתן ההוא, הבן-של, מסוגל ללכת 'רגוע באולמו', כל אחד יכול ללכת רגוע בעולמו. כל אחד • גם אנחנו, כבניו של בעל-העולם, הלא הוא אבינו מלכנו, יכולים להיות רגועים ושקטים, משום שיש מי שדואג לנו לא רק לאולם-שמחות, אלא לכל צרכינו, מאל"ף עד תי"ו! • מה שביקשנו לחדד במאמר זה הוא, שדווקא בגלל שכל המומחים אינם מוצאים כבר את ידיהם ורגליהם בנגיף הקורונה, ועד שמשחררים מזן אחד הנה כבר זן שני ושלישי; עד שיוצאים מה'דלתא', והנה כבר ה'אומיקרון' בפתח, והחוקרים מודיעים שהגל החמישי כבר כאן - דווקא בגלל כל זה מתחזקת בנו ההרגשה שיש מנהיג לעולם ואדון לבריאה, ורק הוא מגלגל את כל האירועים, ואף אחד לא יאמר לו מה תעשה ומה תפעל • ולאחר שהרגשנו זאת ברמ"ח ושס"ה שלנו, אנחנו צריכים 'לקפוץ משמחה', שכן האדון הזה של הבריאה הוא אבא שלנו, אבא אוהב, החושק בכל אחד מילדיו האהובים, הלא המה עם ישראל • וכי דבר קטן הוא, שמנהל העולם, ומי שבידו כל הכוח והגבורה - הוא אבא שלנו!?

שבשמים', זאת אומרת שהוא אבא שלנו. כן, אבא. אבא. אבא. אוהב, אבא החושק בכל אחד מילדיו האהובים, הלא המה עם ישראל.

תגידו: מה אתה בא לחדש לנו בדברים אלה? וכי לא ידענו שכל המפתחות מצויות בידיו של הקב"ה? וכי לא ידענו שהוא אבינו שבשמים?

והתשובה: נכון שאנחנו יודעים זאת. נכון שאנחנו בטוחים בכך. מילדותנו וקטנותנו שמענו זאת, וכל אחד מאתנו מאמין בכך בלב שלם. אבל, לא תמיד ניתנת לנו אפשרות 'מינה' שכזו לחוש את הדברים בפועל ומכיון שכך, החיים ממשיכים להתנהל כמו-שהם, והידיעה הכל-כך חשובה הזו על 'אבינו שבשמים' מונחת לה אי-שם בפינה נידחת, ואינה מנתבת את אורחות חיינו.

מלך בשר-ודם לא מסוגל לנווט את העניינים

את הראיה הנחרצת לכך שהמידע הזה אינו משפיע עלינו ואינו חדור בלשד-עצמותינו, אפשר להביא מתוך העובדה שאדם היודע בביור שהווא בן-מלך, ולא סתם מלך, אלא המלך הגדול ביותר בעולם, מרגיש את עצמו בטוח ומאושר עד אינסוף! ואנחנו, אם מותר לומר, לא מרגישים כך. הידיעה הזו איננה מלווה אותנו בתהלוכות היומיומיות.

ועל זה באנו הפעם. לעורר את לב אחינו בני ישראל שיתבוננו באירועי הקורונה המתרחשים סביבנו, וסביב העולם כולו, ויסיקו את המסקנה המתבקשת אליה נחשפים באי-עולם, שיש אדון לעולם, יש מנהיג ויש מי שמסובב את כל העניינים. ורק הוא אחראי לכל מה שמתרחש. לא יתכן אחרת! לא יתכן שמנהיג בשר-ודם יוכל לנווט את העניינים כך שפעם יתפשט הנגיף בארץ זו, ופעם בארץ אחרת, בשתי קצות העולם; לא יתכן שמושל/מלך/נשיא/ראש ממשלה,

כמה שהקורונה הזו שינתה את אורח חיינו! יסודות-עולם נהפכו לבלי הכר. אירועים שלא היינו מאמינים שיקרו, מתרחשים לנגד עינינו. והכל בגלל יצור אחד זעיר-שבועירים, שגם המיקרוסקופ מתקשה לזהותו.

עד שמשחררים מזן אחד של הנגיף, והנה זן שני ושלישי, היום קוראים לזה במילה מצועצעת ששמה 'מוטציה' או 'וריאנט'... עד שיוצאים מה'דלתא' והנה ה'אומיקרון' כאן, והגל החמישי כבר כאן...

אלמלא חסדי השם יתברך המקל עלינו את הגזירה, על ידי המצאת החיסונים ופתרונות נוספים, אנה אנו באים. כל העוסקים ברפואת הנגיף היו כבר מזמן מרימים ידיים, ואומרים 'לא נתקלנו מעולם בדבר כזה ובהתרחשויות עולמיות שכאלו, המקיפות את כל כדור הארץ בבת-אחת'.

כיהודים מאמינים בני מאמינים שאבנו מסקנות רבות מאז פרוץ הקורונה לעולמנו. מה שהתחדש לנו ממש לאחרונה, ושמענו זאת מכמה תלמידי חכמים, הוא שמכל המהלכים המתרחשים בחודשים האחרונים בעולמנו, אפשר לראות באופן ברור ומוחשי - שיש מי שמנהל את העולם!

גל הולך וגל בא

יש מי שמחזיק בידיו את המפתחות לכל האירועים בידיו, ורק הוא מסוגל לעשות כך או כך, להניע ולגלגל את העולם כולו לצד כזה או לצד אחר, ואף אחד - ממש אף אחד - לא יאמר לו מה תעשה ומה תפעל. ברצונו כך וברצונו אחרת, ברצונו הגל הולך וברצונו הגל חוזר.

ומי הוא זה ואי זה הוא שכל המפתחות בידיו? - אבינו שבשמים. שמנו לב לשתי המלים הללו: נחזור שוב: אבינו שבשמים. אולי התרגלנו כבר לומר את צמד-המלים הזה, ואין אנחנו מעלים-על-לבנו את מה שטמון בהן: 'אבינו

יהיה מי שיהיה, יחליט על היעלמותו של הגל או על בואו-מחדש, או אם מספר המאומתים היומי יירד או יעלה.

את כולם; וכי יש לי סיבה לחשוש? הלא אבא שלי בוודאי ייתן לי, לבנו-יקירו, אולם אחד מאולמותיו!!!

ואם החתן ההוא, הבן-של, מסוגל ללכת רגוע באולמו, כל אחד יכול ללכת רגוע בעולמו. כל אחד.

כי זה ממש אותו הדבר. בדיוק כשם שאנחנו מבינים בהגיונו, שלחנן דגן באמת אין כל סיבה להיות במתח, שהרי אביו השולט ביד רמה על כל אולמות-השמחה, בוודאי ייתן לו אולם אחד, כך באותה מידה - והרבה יותר מכך - צריכים אנחנו להבין שגם אנחנו, כבניו של בעל-העולם, הלא הוא אבינו מלכנו, יכולים להיות רגועים ושקטים, משום שיש מי שדואג לנו לא רק לאולם-שמחות, אלא לכל צרכינו, מאלף עד תי"ו!

רבעל העולם, שעליו אנו סמוכים, הרי נאדר בגבורה הוא, ובידו כל הכוחות כולם, ואין מי שיאמר לו מה תעשה ומה תפעל, בניגוד לבעל האולמות, העלול להיתקל לפתע בהתנגדותם של גופים מסוימים, עירוניים וממשלתיים, שיחליטו להפקיע ממנו את הסמכות והבעלות, וכידוע...

נו, אז האם כל זה עדיין אינו מספק לנו את העילה להיות רגועים ושמחים גם בלחץ אירועי הקורונה החולף על העולם כולו?

הבטחון - 'הגלולה המתוקה של החיים'

נחזיר למוחנו, אחת ולתמיד, שיש לנו אבא רחום וחנן, המחזיק בידיו את השליטה על כל העולמות כולם, ואיש לא יוכל לפגוע בצפורנו של יהודי אם לא תינתן לו רשות מאבא. ואבא, הרי רוצה בטובתם של בניו, ורק בטובתם.

תוצאות המשוואה הזו צריכות אפוא להביאנו לירי שלווה אמיתית, וכמו שהתבטא הסבא מקעלם שהבטחון בבורא עולם הוא 'הגלולה המתוקה של החיים', היא השמנונית של העולם הזה. כי אדם המעביר את חייו בשלווה ובמנוחה, וכנ"ל, אין מאושר ממנו. כשאנחנו אומרים מדי יום בתפילה "ברוך הגבר אשר יבטח בה" והיה ה' מבטחו" - צריך לשים לב לאמירה זו, ולדעת שבאמת אין ברוך ומאושר יותר ממנו!

אדם יכול להגיע למצב שלמרות שלא חסר לו מאומה, ויש לו דירה נאה, עם גינות ופרדסים, ומסביבו עומדים עבדים ומשרתים, אבל במציאות אין לו כל שמחה והנאה מכך. הטרדות והדאגות - בנוסח 'מה יהיה' - גוזלות ממנו את כל מנוחת הנפש. האם צריכים אנו לראות שדירה נאה אינה גורמת לבעליה רוגע ושלווה?

ומי יחזיר לו את המנוחה, את השמחה, את יישוב הדעת? - רק הביטחון המלא באלוקים!

פרק במציאות-הנפש של האדם

את העיקרון הנ"ל מצאנו בעניין השבת, שבה מצוה האדם להיות במנוחה, ולשכוח מכל עמלו. על הפסוק 'ששת ימים תעשה מלאכתך', אומרים חז"ל שתראה כל מלאכתך

הידיעה על היות מנהיג לעולם ואדון לבריאה, מתנוססת ומתנוצצת היום בראש כל חוצות, וגם החוקרים והמומחים הגדולים ביותר, המרואיינים בכל מקום בעולם, מודים ומתוודים שאין להם כבר אפשרות לחזות ולצפות במהלכים העתידיים של הקורונה

אתה שומע את תגובות היאוש של אנשי הרפואה הפוכים ידיהם אל-על, ואינם יודעים כבר מה לעשות למול הזנים החדשים המתגלים מדי פעם בפעם, וחוסמים את הדרך לפתרון מלא. ומצד שני אתה יודע שכל הדברים הללו מתגלגלים על ידי אבא שלך. שהוא הגדול מכולם.

הידיעה על היות מנהיג לעולם ואדון לבריאה, מתנוססת ומתנוצצת היום בראש כל חוצות, וגם החוקרים והמומחים הגדולים ביותר, המרואיינים בכל מקום בעולם, מודים ומתוודים שאין להם כבר אפשרות לחזות ולצפות במהלכים העתידיים של הקורונה.

ומכיון שכך, ומאחר שידענו בבטחה ש'מנהל' ואדון זה הוא אבא שלנו, כמה אנחנו צריכים לשמוח ולעלות על כך! וכי דבר קטן הוא, שמנהל העולם, ומי שבידו כל הכוח והגבורה - הוא אבא שלנו!

איזה חתן הולך רגוע באולמו?

מי שיזכה להחזיר ולהספיג את המסקנה הזו ולחיות איתה באופן מוחשי, יראה מיד שינוי בתחושות-הלב שלו. הדבר יעניק לו בטחון ושמחה עד בלי די.

בטחון. זה מה שנצרך לנו כיום הזה, יותר מאוויר לנשימה. בטחון באלוקים חיים. לבטוח בהשם יתברך ולדעת שהוא המנהיג, הוא בעל הכוחות כולם, ועליו יכולים אנחנו להשליך את כל צרותינו ומועקות-נפשנו; לדעת בידיעה ברורה שאנחנו לא מנהלים את העולם. פשוט כך.

השלב הבאה בידיעה הזו, כאמור, הוא - השמחה-המתפרצת מתוך כך שאנחנו יודעים שהמנהיג הזה הוא אבא שלנו. אבא יחיד. אבא רק של עם ישראל.

זה ממש אותו הדבר, והרבה יותר מכך

כדי להמחיש את הדבר לעצמנו, ניקח משל מן החיים. חתן שהתארס בשעה טובה ומוצלחת עם בת-גילו, ונקלע לתקופה של עומס בחתונות ובשמחות, עד שלא מצא אף אולם המוכן להשכיר לו את שירותיו ליום חופתו. חתן שכזה, ייכנס בדרך כלל ללחץ; הלא הוא מוכרח להשיג אולם, וכשזה אינו בנמצא - הוא במועקה.

והנה, מזדמן לחתן זה לפגוש בחבר נוסף, שגם הוא בא בברית האירוסין, והנה הוא שמח וטוב לב, ללא צל-של-מועקה. 'ממראה פניך אני מבין שכבר השגת אולם', הוא אומר לחבירו.

'בכלל לא חשבתי על כך עד לרגע זה', משיב החתן השני, ומותיר את הראשון בעיניים פקוחות מתמהון. 'מה? עוד לא התחלת לחשוב על אולם? אז איך אתה כל כך רגוע?'

השני, מביט עליו כאינו יודע על מה הוא מדבר. 'זכי אינך יודע שאבא שלי הוא הבעל-הבית של כל האולמות בעיר? כל אולמות-השמחה נתונים תחת חסותו, והוא מנהל

הגאון רבי משה שפירא זצ"ל היה אומר שהגשמים הם החיבור בין שמים לארץ

בשבוע שעבר זכינו למתת-שמים של שפע-
גשמי-ברכה, ולמרות כל ה'תחזיות' -
הגשמים ירדו בנחת. חובה עלינו להודות על
כל טיפה וטיפה שהורידו לנו מלעילא

מתנה לכל מטרה

ספרי מרן הגר"י זילברשטיין

- ❑ לחנך בשמחה
- ❑ שמחה בבית
- ❑ מצוות בשמחה
- ❑ שבת בשמחה

053-310-3388

כאילו היא עשויה, ורק אז - 'באה שבת באה מנוחה'. כל מלאכתך עשויה? הכל מסודר, הכל מתוקן על הצד הטוב ביותר? כי ברגע שלא תהיה כל מלאכתך עשויה, ופרט אחד עדיין לא יהיה גמור כל צרכו, לא תהיה לך מנוחה.

למדנו מכאן פרק במציאות-הנפש של האדם, שברגע שדבר אחד טורד אותנו, רק דבר אחד, כבר הוא אינו רגוע. ובכך הכל מודים, שאי אפשר להגיע למצב שבו שום דבר לא יטריד את הדעת, אלא אם כן מצויד האדם בבטחון בה, ובידיעה שמהלך העניינים תחת השמים אינו תלוי בו. רק אז הוא מרגיש שכל מלאכתו עשויה!

נשמה ונעלז

בעל הבטחון, הולך רגוע בעולמו. גם בענייני פרנסתו הוא לא ירדוף לעולם אחרי דברים שאף אחד לא ביקש ממנו לרדוף אחריהם, ושאיןם כלולים בדרגת ההשתדלות שלו. הוא יודע בוודאות שמה שמגיע לו - יגיע, ומה שלא גזר משמים שיגיע - לא יגיע, ואם כן, אין לו כל סיבה שלא להיות רגוע... רק על אדם כזה נאמר "ברוך הגבר אשר יבטח בה'". כי הוא אדם מבורך, אדם מאושר, אדם שטוב לו בחיים!

ולכן, גם במצבנו כהיום הזה, כשנגיף הקורונה מהתל בכולם, נדע ונאמין בכל לב, שלא הנגיף הוא המהתל, אלא ריבון העולמים, והוא-הוא האבא הכי טוב בעולם. אבא של כל אחד מאתנו. ונשמח ונעלז בידיעה זו כמוצאי שלל רב.

השי"ת מבטיח לנו ביד נביאו 'התשכח אשה עולה, מרחם בן בטנה? גם אלה תשכחנה, ואנכי לא אשכחך'. בשעות הקשות החולפות עלינו, זכור-נזכור את המלים הללו. ואנכי לא אשכחך. איזו הבטחה! איזו הבטחה המתנגדת לכל נטיה של יאוש, בחייו של היהודי.

הנביא מבטא כאן את כאבה של כנסת ישראל לאורך גלותה, מתוך גזירות ויסורי-ריחוק, גלגולים וטלטולים. במחשכי הגלות מכרסמת הרגשה באומה היהודית, כאילו היא עזובה ושכוחה, חלילה...

'ותאמר ציון עזבני ה', וה' שכחני'. וכאן באה התשובה ממרום, ועטפת אותנו באדרת של חסד ורחמים, מתוך תמיהה עזה על תחושת החידלון הזו. איך עולה על דעתך, כנסת ישראל, מחשבה כזו? האם אני אשכח אותך פעם? התשכח אשה עולה וכו'.

האם מסוגלת אמא לשכוח את תינוקה? - ואף אם יארע פעם כן, חלילה, אני לא אשכח אותך, בתי היקרה, לעולם. רחמי אבינו שבשמים, הרחמן הגדול, עצומים הם בהרבה מרחמי האם על מחמל-נפשה. תמיד, תמיד, השגחתו חופפת עלינו, על אף שנסיבות הזמן מסתירים זאת, לפעמים.

נענועים להשי"ת

'הן על כפים חקותיך! אם חקק אדם ציור על כף ידו, הרי החקיקה הזו תעמוד לפניו תמיד. אי אפשר שלא לראותה בכל עת ובכל שעה. גם אני, אומר השי"ת, חקקתי אותך על כף ידי. ולכן אני רואה וזוכר אותך תמיד, כמו ציור על כף היד. בתי היקרה, את חקיקה לפניי בחותם של 'זכרו לנצח'.

ואנכי לא אשכחך!

תהיה הבטחה זו מקננת בלבנו תמיד, והגעגועים לא-ל-עליון רק יתגברו ויתחזקו, ובכל פינות שנפנה - נאמין שהשי"ת לא שכח אותנו, ולא ישכח לעולם.

מלאך בין בני תמותה

ולמרות הכל יש לכל אחד מה

ללמוד מדרכיו

רבי מיכאל כהן זצ"ל, אחיהם של ייבדלו לחיים רבי יצחק-זאב ורבי אריה-לייב, תושבי רמת אלחנן, ורבי אליהו כהן - הצטייר אמנם כאברך רגיל, אבל מי שעקב אחר תהלוכותיו הבחין שמדובר במלאך החי בין בני תמותה • הסיפורים שהגיעו אל בני המשפחה במהלך ימי האבל, גילו על אישיותו הבלתי-נתפסת, כאילו מדובר בת"ח מדורות קודמים, והוא, בכשרון מיוחד, הצליח להסתיר את הנהגותיו ועשה הכל בטבעיות ובצנעה • הנהגותיו-בקדוש היו מפליאות במיוחד, כמו זו למשל שלא דיבר מילה של חולין בבית הכנסת, ואפילו על שאלה שאפשר להשיב עליה כן או לא • פרק מופלא במיוחד רשם בענין חינוך הילדים, שאינם זוכרים ולו פעם אחת שאביהם צעק עליהם • מדוע ביקש שליחה מהנכדה ביום הבת-מצוה שלה? מה כתב בפתק, שכמעט מאוד על מעשה מסוים? מדוע התעסק עם מנורות ה'לוקס' ב'לדרמן' רק באמצע הלילה? • חשוב לציין שרבי מיכאל זצ"ל היה בעל חוש הומור, ותמיד היה מבדח את כל סביביו ומשך אווירה של רוגע ושלווה • האחים ובני המשפחה הרוממה כותבים על אחיהם הצדיק, שנפטר בשיא פריחתו בהיותו בן 60 שנה • גם הקב"ה רצה בקרבתו, ולקחו לגן-עדן

סיפרו שהם זוכרים שכך היה נוהג בבחירותיו! ומדובר על תקופה של למעלה מ-40 שנה!

עם הפנים לקיר

מבחרותו היה נוהג לשבת בבית המדרש עם הפנים לקיר, כדי שלא יראה מה נעשה סביבו, וכך יעלה בידו להיות שקוע בלימוד, בריכוז מלא.

מבקש שליחה מנכדתו

סיפרה נכדתו תחי', שביום הבת-מצוה שלה ניגש אליה הסבא לבקש מחילה. לתמיהתה השיב שרשום אצלו בפנקס שלפני כמה שנים גרם לה צער ונזק, כשפתח בקבוק שתיה מוגז, ובשגגה התיז על בגדיה.

לא לעבור בחצרות הבתים

נוהר מאוד שלא לעבור בין חצרות הבתים, כדרך העולם לקצר דרכים מפה-לשם, והחמיר בזה אפילו במקומות שהפכו למיצר שהחזיקו בו רבים (העיד זאת על עצמו, שמעדיף להימנע מלעבור שם).

לא לגרום ביטול תורה

במשך 35 שנה הדליק מדי ערב שבת וחג את תאורת הגז ב'לדרמן', ובעקבות כך היו כמה פעמים שלא הספיק לאכול סעודה-מפסקת בערב יום הכיפורים! כמו-כן, מדי פעם, כשהיה צורך בפעולות אחזקה ב'לוקסים', היה בוחר לעשות זאת באמצע הלילה, והסביר שנוהג כך לא משום הבושה, או כדי שלא יראהו, אלא מפני שכאשר יש לומדים בבית הכנסת הוא עלול לגרום ביטול תורה כי יסתכלו על מה שהוא עושה, אבל בשעה זו אין איש בבית הכנסת ולא ייגרם ביטול תורה!

חשוב מאוד לציין שלמרות המדרגות הגבוהות אליהן הגיע הנפטר הדרגל, אי אפשר לפטור את עצמנו ולומר 'אין לנו מה ללמוד ממנו; הוא היה בשמי שמים, ומי אנחנו שניגע בשולי-אדרתו?' מי שהכיר את רבי מיכאל זצ"ל, יודע שהוא היה נראה כאחד מכולם, והיה מעורב עם הבריות, ותמיד היה נעים בסביבתו. אז נכון שלא כל הנהגותיו מתאימות לכל אחד, אבל בהחלט אפשר ואפשר לשאוב ממנו דרכי-חיים, כיצד לקבוע את עצמנו חזק-חזק בעבודת השם, לא להתייחס למלעיגים, ולעלות מחיל אל חיל. יהיו הדברים לעילוי נשמתו

לא מדבר בבית המדרש

כאשר היו ניגשים לדבר איתו בבית המדרש, היה מסמן בטבעיות באצבעו, כאומר 'אולי נצא החוצה', ורק כשהיה מחוץ לבית המדרש, פתח בשיחה. סיפר לנו הגאון רבי יעקב שוב שליט"א שפגש את רבי מיכאל זצ"ל בבית המדרש, ושאל לשלום אביו שליט"א, ומיכאל לא התבלבל וסימן לו כנ"ל, ויצאו שניהם החוצה, ושם השיב לו 'ברוך השם'.

בניו סיפרו שאפילו על שאלות מסוג כזה שאפשר לענות תשובה 'כן' או 'לא', גם זה לא היה משיב בבית הכנסת ובבית המדרש. כשהגיעו חבריו מתקופת הישיבה לנחם את האבלים,

יצא, רק אחרי שיצאו רב הבחורים

במשך כ-20 שנה שימש כ'משיב' בשיבה לצעירים 'שערי תורה' בראשות הגאון רבי חיים ישראל שפירא שליט"א, ותמיד הקפיד לצאת רק לאחר שרוב הבחורים קמו ויצאו. פעם הסביר זאת לבנו, ואמר שהוא נוהג כך כי אינו רוצה לגרום לביטול תורה, שבחורים יסגרו את הגמרא בגלל.

הילדים לא זוכרים שצעק עליהם אי-פעם

פרק מיוחד בחינוך הילדים היה אצל אחינו רבי מיכאל זצ"ל, שלא היה צועק עליהם כלל וכלל. הילדים פשוט לא זוכרים אי-פעם שצעק עליהם. כאשר היה צריך להעיר על דבר-מה, לא היה עושה זאת לפני כולם, אלא קרא לילד הצד, ושוחח עימו בנעימות. כשנצרך לפעמים להעיר על משהו דחוף, לפני כולם, היה מעיר בגוף שלישי, באופן שהילד לא ייגע מהסובבים, וכאילו דיבר לילד אחר... ובאמת היתה כוונתו לילד פלוני...

מה כתב בפתק לבתו?

אחת הבנות סיפרה שמעם כעס מאוד על מעשה מסוים, וקרא לילד וכתב לו על פתק שאינו רוצה לדבר עתה, כי הוא מאוד כועס על המעשה... ואינו רוצה להעניש עתה מפני הכעס... הילד הרוויח אפוא שלא קיבל עונש, אבל למעשה

הספיק האקט הזה לחנך את הילד שלא שב לסורו, ולא חזר על המעשה שנית. מדהים!

דקדוק ההלכה

דקדוק ההלכה היה אצלו ללא פשרות כלל. אחינו היה ירא-חטא ברמה שאינו מקובלת כלל בנורמה הסטנדרטית. ולמשל: הקפיד שלא יעטפו את המצות שלו לחג הפסח בעטיפת נייר, כי חשש לתולעים, שהרי הנייר שוכב במאפייה שנה שלימה.

החזיר כסף לכולל חזון איש

האח, רבי אריה-לייב שליט"א, מספר שכאשר למדו יחד בכולל חזון איש, הבחין לא פעם שכאשר מחולקות המלגות, מחזיר אחיו זצ"ל לכולל סכומי-כסף של 50-100 שקלים. שאלתי אותו מדוע הוא עושה כך, והשיב שהוא חושש

שלא מגיע לו את מלוא המלגה, עקב היעדרותו פה-ושם, ולכן הוא מרגיש חובה להשיב את סכומי הכסף.

החזיר אטבים לכל דיירי הבנין

מעשה שהיה כשיצא מביתו, וְדָרַךְ על אטבי-כביסה, וחשש לגזל, אבל כיון שלא ידע למי הם שייכים, לא ידע גם למי להחזיר... הלך ורכש חבילה שלימה של אטבים, והכניס שני אטבים לכל דייר מהבנין בשקית מיוחדת, בצרוף פתק בו כתב התנצלות על הנזק שעשה...

בעל חוש הומור, תמיד היה נעים בחברתו

מה שחשוב מאוד לציין היא העובדה שאחינו היה בעל חוש הומור, ובניגוד למה שאולי מצטייר על פי הנ"ל שהיה טיפוס שלא מן היישוב והתרחק מחברת בני אדם - ההיפך הוא הנכון; תמיד היה נעים בחברתו, והיה מצחיק ומבדח את כולם בחזות-לשונו ובשנינותו המיוחדת. עוד זאת, מי ששהה בחברתו הרגיש רוגע ושלמות-נפש נדירה.

לא קרא עיתונים

לסיכום: חשוב לציין שבהיותו ובחייו לא קרא רבי מיכאל שום עיתון, לכן כיבדה המשפחה את רצונו ולא שיגרו אודותיו כתבות לעיתונים. אולם כל הבורח מן הכבוד, הכבוד רודף אחריו, ולאחר מותו התגלתה אישיותו במלוא הדרה, ובבתי המדרשות החלו להשיח אודותיו ועל הנהגותיו כסמל ודוגמא של בן-עליה אמיתי, במדרגות שאינן נתפסות.

וראוי, אומרים האחים הנכבדים שליט"א, שדווקא בטאון 'קול ברמה' יעלה את זכרו, כי זה היה הקובץ היחיד שקרא אותו בקביעות, ונהנה בכל פעם מחדש מהכתוב בו.

דווקא בגלל שהיה מדובר ב'אדם רגיל', או יותר נכון: אדם שהצטייר בצורה כזו, ולא ברשכבה'ג או גדול-הדור, מחייבים הדברים יותר. צריכים רק להבין שזו היא בעצם דרך-החיים האמיתית, שתביא אותנו אל המסילה הישרה. וגם אם לא נוכל להגיע עד המדרגות הגבוהות שהוזכרו, נדע ונזכור שאם הוא הצליח, גם אנחנו יכולים - במקצת.

מאמר נוסף על רבי מיכאל זצ"ל - בעמוד הבא

הרה"ג רבי מיכאל כהן זצ"ל

מודעה רבא לאורייתא

באשר רבוס מקרובי וידידי של המנהל, שיף קייל ושיף נפיק ולא מחזיק סיבותא לנפשיה.

הרה"ג מיכאל כהן זצ"ל

בקשו לקבל על עצמם קבלת סיבות על"ג הסתירה, הנני להציע מעט מאורחותי למען שיוסס בהם הרבים לעילי נשמתו הסתירה, ובדאי יביר טובה על כך בעלמא דקסוס.

תורה:

- א: סדר או שעות רצופות-בל דברים בסלים כלל.
- ב: שקיעה בלילית בהיות הדעת מוחלט מהסובב (דרכו כשפניו אל הקיר, מבחורתו).
- ג: לא להחזיק פלאפון ע"פ בביהמ"ד (לא החזיק כל ימיו בלל וכלל).

תפילה:

- ד: לא לשנות כלל משר כל התפילה עד תומה (לא שח שיחה בטילה בביהמ"ד מבחורתו).
- ה: תפילה בעוצמה, להמנע מלהתפלל בשטיבלעך (אמר לבניו שלפניו גיל 40 לא יתפללו בשטיבלעך).

דרך ארץ:

- ו: עובדת המדות - זדירות בהפלגת מסדת הכעס.
- ז: כבוד הבריות אף בחינוך האמצעים.
- ח: נפשי בעפר לכל תורה.
- ט: לשמח חזולת בסבלות ובהנעה בל התעסקות אחרת (פתח קבלתי בצעירותו).

מעשים טובים:

מודעה שפורסמה בכולל 'חזון איש'

- י: שמירת הפה והלשון - וזירות מדבורים שמעית לשה"ה.
- יא: שמירת העינים (לא ראה בנותיו ברחוב).
- יב: דקדוק בהלכה - וזירות ממאכלית אסורות - מכסול תולעים וכד' (נזיר בכך עד לאודו).
- יג: ללמוד מוסר עם הילדים, בכל יום (למד עם בתי אפי' ביום החופה!).
- יד: לחזור לא להסירה ולהמנע מבקשות.
- טו: לנהוג בכל הענינים מתוך שיקול הדעת ולא בפדיות.

משנה אחת ומחשבה אחת של מוסר לעילוי נשמתו הטהורה, בתפילה שיקוף מהרה בתחיה הקרובה עם כל שוכני עפר.

מסירות-נפש לתפילה בציבור, כיצד?

אחיו של הנפטר, מיודענו הגאון רבי אליהו כהן שליט"א, נשא דברים על אחיו ובו מסרים חשובים ■ למה הלך רבי מיכאל זצ"ל עם פיז'מה ברחוב? מדוע ביקש שיעתיקו לו מהעיתון את צוואת מרן הגראי"ל שטינמן? ■ גם אם הסיפורים הללו אינם במדרגה שלנו כלל וכלל, כדאי שכל אחד יישב עם עצמו ויחשוב מה הוא כן מסוגל לעשות ■ ויהיו הדברים לעילוי נשמתו

לקרוא את הצוואה של מרן הגראי"ל שטינמן זצ"ל שהיתה מודפסת בעיתון, ביקש מבנו שיעתיק לו את הצוואה לדף נפרד.

והוסיף על כך הג"ר אליהו, לשם מה אנחנו מספרים את זה? וכי הכוונה היא שנבטל את המנוי שלנו לעיתון? לא. לא זו הכוונה. אבל, אולי מי שהוא בר-הכי כדאי שיימנע יום אחד בשבוע (אולי בשבת קודש!) מלקרוא בעיתון. ומי שאינו מסוגל

לכך, לפחות שיקבל על עצמו לא לקרוא את העיתון לפני התפילה! וכי זה כל-כך קשה!?

עוד סיפר בנו של הג"ר אליהו, שרבי מיכאל זצ"ל עשה את הכל בפשטות ובטבעיות, ולא הכביד על אף אחד, ובחיי-חיותו היה נראה ממש כ'אברך פשוט'.

ואמר אביו, הגאון שליט"א: מי יודע אם לא לקחו אותו לשמים כדי לפרסם שיש יהודי שהגיע לדרגת כאלו גם בדור שלנו!!! כדי שגם אנחנו נלמד מכך, לדרגתנו-שלנו, וכנ"ל.

כדאי להוסיף עוד נקודה, ולציין את אושרם הגדול של המאמינים בהשי"ת, שלא שואלים שום שאלות, ואין בליבם כל תרעומת חלילה על שצדיק וירא-שמים כזה נלקח לבית עולמו בקיצור ימים ושנים. אושר גדול הוא זה, כיון שהאדם החי ללא-כל-שאלות אינו נתקף לעולם בעצבות כלשהי.

הרב חיים דולנינסקי סיפר על סבו, הג"ר אליהו דולנינסקי זצ"ל, שהיה חוזר ומשנן כל ימיו את מה שהסביר הי'חפץ חיים' על השאלה מה ביקשו חז"ל להדגיש לנו בביטוי 'חותמו של הקב"ה אמת'? מדוע השתמשו במילה 'חותם'? ואמר הח"ח זיע"א, שהמסתכל על החותמות רואה שכל האותיות הפוכות שם... אבל ברגע שהוא משתמש ב'חותם', ו'חותם', הכל מסתדר... או-אז רואים שהכתב נכון וישר...

וזה מה שהתכוונו חז"ל לומר, שגם אם האירועים המתרחשים נראים בעינינו כ'עולם הפוך', כשצדיקים סובלים ומתייסרים כל-כך, אבל צריך לזכור שחותמו של הקב"ה אמת, והכל ישר ואמיתי, וכשיגיע הזמן - נזכה לראות ולחוש את האמת בעינינו. וגם עד אז, אשרינו מה טוב חלקנו.

נשלח גם אנחנו ברכת-תנחומין למשפחה הנכבדה, ומזל-טוב נאמנה לנישואי הבן שיחי', ביום חמישי שעבר. קול ששון וקול שמחה יישמע בביתכם - מעתה ועד עולם.

מה אנחנו כן יכולים להוציא מהסיפור הזה? - שכל אחד יתחזק במצב שלו, ובדרגה שלו! ולמשל: יש מי שקשה לו לקום בבוקר למנין קבוע, שיתחזק בנקודה זו! שכן, אם יהודי בדור שלנו מסר את נפשו על תפילה בציבור, והיה מוכן להתבזות כל-כך על נקודה זו, אז גם אני יכול לקום בזמן ולהתפלל במנין

הכל יודעים על חשיבותה של תפילה, שתהיה במקום קבוע, ובציבור. והנה, גם בדורנו היתום שמענו על יהודי שהסכים להתבזות על תפילה בציבור. יהודי זה היה אברך שהתנהג ככל האברכים, אבל בפנימיותו היה זך וטהור. רבי מיכאל כהן זצ"ל.

בתחילת התקופה שבה היה חולה, עדיין לא התפרסם הדבר בציבור,

ואפילו המשפחה הקרובה, והאחים, לא ידעו על כך. והנה אחד האחים מקבל לפתע יד"ש שראו את רבי מיכאל מהלך ברחוב בבני ברק כשהוא לבוש פיז'מה!

האח נבהל, פיז'מה ברחוב? מי יודע מה קרה לו? לאחר בירור נודע שהוא אושפז ב'מעייני הישועה' לצורך בדיקות, והיה לבוש בפיז'מה של בית החולים. הוא תכנן להתפלל מנחה בבית הכנסת של בית החולים, אבל פתאום נשמעה שם 'אזהרת כהנים' (לעל אדם שנפטר, רח"ל, ואסור לכהן להימצא שם), והוא הוכרח לצאת מהבנין.

מציץ רבי מיכאל בשעונו ומבחין שזמן השקיעה הולך ומתקרב, ועוד מעט יעבור זמן מנחה. מה עשה? - לא התחשב בכך שהוא לבוש פיז'מה, ושם פעמיו לשיטבלעך הסמוכים ברמת אהרן, כדי להספיק תפילת מנחה בציבור.

והוסיף על כך הג"ר אליהו שליט"א בהספדו על אחיו הצדיק, שסיפור זה 'אינו בפרשה שלנו כלל', ולא מתאים כמעט לאף אחד. מי מאתנו מסוגל ללכת בפיז'מה ברחוב כדי להספיק תפילת מנחה בציבור!?

אבל - מה אנחנו כן יכולים להוציא מהסיפור הזה? - שכל אחד יתחזק במצב שלו, ובדרגה שלו! ולמשל: יש מי שקשה לו לקום בבוקר למנין קבוע, שיתחזק בנקודה זו! שכן, אם יהודי בדור שלנו מסר את נפשו על תפילה בציבור, והיה מוכן להתבזות על נקודה זו, אז גם אני יכול לקום למנין קבוע.

מי שקשה לו להגיע בזמן לתפילה יעשה אף הוא את החשבון הנ"ל. לא מבקשים ממנו ללכת בפיז'מה ברחוב, אבל מבקשים שתגיע בזמן. זה הכל. ועכ"פ צריך להתרגל לכך שאין דבר כזה לא להתפלל בציבור!

כבר כתבנו לעיל שהיתה לו קבלה לא להסתכל בעיתון. אחיין שלו, הרב יעקב ישראל כהן שליט"א (בנו של הג"ר אליהו שליט"א) סיפר שהגיעו הדברים עד כדי כך שכאשר רצה

תלמידיו של הרב יעקב-ישראל פוזן בת"ת 'משכנות' ביקרו במעונו של מרן הגר"ח קניבסקי לרגל תחילת לימוד משניות

גם בני-ביתו הקרובים של מרן הגר"ח קניבסקי, המורגלים בביקורים מרגשים של תלמידי חיידרים אצל מרן שליט"א, אומרים שהביקור של תלמידי כיתה ב' בת"ת 'משכנות' היה אירוע יוצא-דופן מכמה סיבות, ובעיקר מצד החמימות שנראתה על-פניו של מרן הגר"ח קניבסקי למראה הילדים הרכים, ורבותיהם.

המלמדים של כיתה ב', הרב יצחק הקר, הרב יואל רענן והרב יעקב ישראל פוזן, הגיעו - יחד עם מנהל הת"ת הרה"ג רבי דניאל גולדשטוף והמנהל הרוחני הרה"ג רבי יצחק פריד - לביתו של מרן הגר"ח לרגל תחילת לימוד המשניות בכיתה.

מרן הגר"ח עם המנהל הרב דניאל גולדשטוף והמנהל הרוחני הרב יצחק פריד

מרן שר התורה העניק לכל ילד דמי חנוכה שהוכנו מראש, עם כיתוב מיוחד למזכרת מהמעמד. המלמדים זכו לקורת-רוח מיוחדת וקיבלו בקבוק מיין הסיימים של מרן שליט"א, לאות חיבה על מסירותם בהרכבת-התורה לצעירי הצאן.

מכובדנו, הרב פוזן, המוכר לכל תושבי רמת אלחנן מפעילותו המסיבית למען כלל הציבור, נכנס ללמד בת"ת 'משכנות' כממלא-מקומו של ידידו הדגול הרה"ג רבי מרדכי הרמן, שפרש לאחר שנים רבות. חבריו לתפקיד של הרב פוזן מספרים על הצלחתו בתפקיד, כזקן ורגיל, וכמי שעושה את מלאכתו על הצד היותר-טוב.

מי שזוכר עדיין את אביו המופלא, הרה"ג רבי בנימין פוזן זצ"ל, שהיה מגדולי המהסכים, מבין מכוחו של מי הגיע הבן שליט"א להצלחתו החינוכית, וכולנו מאחלים לו המשך-הצלחה בתפקיד החשוב.

למעלה, המודעה שפורסמה לפני חנוכה; למטה, מרן הגר"ח זילברשטיין מתפלל על התורמים מתוך הדפים

מאידך, רבים מהאנשים המגיעים לביתו של גיסי מרן הגר"ח קניבסקי, סיפר המרא דאתרא מרן הגר"ח זילברשטיין, ושואלים אותו מה הוא ממליץ לעשות כנגד נגיף הקורונה, שומעים ממנו את המילה 'צדקה', החוזרת בפיו פעמים רבות בימים אלה.

הנתונים מחמירים משנה לשנה. קופת הצדקה של רמת אלחנן תומכת ביותר מ-30 אלמנות, וביותר מ-70 משפחות נצרכות, שבביתן אין לחם לאכול. אלא שהפעם בשל המצב הקשה במשק, והקיצוץ בתמיכות בכוללים, זקוקים למסירות נפש של ממש.

הציבור נקרא בזאת להירתם ולתרום בצורה מיוחדת, שעוד לא היתה מעולם. כדי שיהא באפשרותנו להמשיך ולסייע למשפחות, יצטרכו כולם לתרום למעלה מיכולתם, ולתרום ולתרום ולתרום. בכך נוכל להעביר את רוע הגזירה, אומרים הגבאים.

כאמור, המגבית שנערכה לקראת חנוכה הצליחה בצורה מיוחדת במינה, גם בגלל הבשורה שמרן הרב שליט"א יתפלל ויעתיר ב'זאת חנוכה' על כל התורמים. רבים מתושבי רמת אלחנן צרפו את שמם לרשימת התפילה שהועמדה לפני הרב ביום המסוגל של 'זאת חנוכה', ובמשך דקות ארוכות התפלל הרב על כל השמות שפורטו בדפים.

בקרב בעז"ה: 'לקיים'

**ספר חדש עם פניניו המוסריים
המרתקים של מרן הגאון רבי
יצחק זילברשטיין, על פי סדר
'ספר המצוות הקצר' של הח"ח,
בצירוף מאות סיפורים חדשים**

בשמחה ובטוב-לבב, ומתוך רגשי-הודיה להשם יתברך, אנחנו מודיעים על הופעתו - לקראת חודש אדר-א' בעז"ה - של ספר חדש, שייקרא 'לקיים', עם פניניו המוסריים המופלאים של מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, רבה של רמת אלחנן,

וחבר מועצת גדולי התורה. הקטעים בספר החדש, שנכתב ונערך ע"י הרב משה מיכאל צורן, מסודרים על פי 'ספר המצוות הקצר' של מרן החפץ חיים. הספר החדש מכיל אף הוא, ככל קודמיו, דברי אמונה ובטחון, מידות טובות, הדרכה בקיום המצוות, וביצור-מעמדו וחשיבותו של כל יהודי בפרט, בתוספת מאות סיפורים חדשים.

בבואנו לערוך הפעם את כתביו של רבנו הגאון שליט"א, חיפשנו רעיון מקורי שיאפשר לנו שוב לעצב ולסגנן את הדברים בתבנית יעילה וקריאה, שהלימוד בה ייצור אפקט תועלת עד כמה שאפשר.

והנה, לאחר שזכינו להוציא לאור את שני הכרכים 'מצוות בשמחה', הבנויים על פי 'שורשי המצוות' של 'החינוך', שהתקבלו בחיבה רבה בכל תפוצות ישראל, הציע לנו מרן הרב שליט"א לעבד הפעם את הדברים על פי 'ספר המצוות הקצר' של הח"ח, שהתמקד רק על המצוות המעשיות הנהוגות בימינו.

הרעיון המופלא לבש עור וגידים, וכך אנחנו זוכים להגיש את הספר החדש, כשהוא בנוי אכן על המצוות המעשיות. אין צורך לומר שכל הקטעים המובאים בספר זה הם חדשים לחלוטין, ואף אחד מהם אינו חוזר על דברים שנאמרו בכרכים הקודמים.

כך יוכל אבי-המשפחה לספר לילדיו על המצוות המעשיות, ולהסתעף מזה אל רעיונותיו המוסריים וסיפוריו המאלפים של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א. כי החלק המעשי של המצוות, הוא-הוא המשיע כיום ופועל את פעולתו יותר מכל דבר אחר.

זו הסיבה אפוא שמסריו של 'ספר המצוות הקצר' כל-כך מתאימים ומותאמים לבני הדור שלנו, שהתרגלו לחיות רק על פי העשייה בשטח!

קטעים רבים המופיעים בספר זה, הן כפן ההלכתי והן כחלק המוסרי-סיפורי, התחברו בתקופת הקורונה שעברה, ושעדיין עוברת עלינו, על כל קשייה ובעיותיה, ועל כל המצוות המעשיות שהתחזק בה ביתר-שאת וביתר-עוז. קטעי החינוך המתפרסמים בספר זה מתאימים כמובן לכל יום ויום, ולכל תקופה ותקופה.

המעשיות שהתחזק בה ביתר-שאת וביתר-עוז. קטעי החינוך

המתפרסמים בספר זה מתאימים כמובן לכל יום ויום, ולכל תקופה ותקופה.

בספר החדש מובאים מאות סיפורים חדשים שעדיין לא ראו אור, וכן לקחים מוסריים המובילים את האדם למידות טובות ולהנהגות תרומיות.

בספר החדש מובאים מאות סיפורים חדשים שעדיין לא ראו אור, וכן לקחים מוסריים המובילים את האדם למידות טובות ולהנהגות תרומיות.

המעיינים -

מבוגרים וילדים גם

יחד - יוכלו ללמוד כמה מאושר הוא האדם הסולל נתיבותיו ע"פ מצוות התורה המסורה לנו מדור דור.

הספר נכתב בסגנון 'רץ', מושך ומרתק, והוא מתאים לכל הגילאים. כך יוכלו אישי-החינוך, וגם ההורים והילדים, להפיק מהספר החדש תועלת עצומה, בצירוף רעיונותיו המלהיבים והמרגשים של הגר"י זילברשטיין. ברבים ממסודות התורה והחינוך, לבנים ולבנות, וגם בבתי המדרשות בכל רחבי תבל, יש שיעורים מסודרים ב'ספר המצוות הקצר', וספֵּרנו זה השופך אור חדש על דברי החפץ חיים, יעמיק את העיסוק בו, ויעודד פתיחתם של שיעורים נוספים.

גם במפקדות החמאס ממול הופתעו לראות את

השלטים הצהובים

המשך בעמודים הבאים

מטרים בודדים מפרידים בין עמדות החמאס' בבית חאנון ובין בתי המושב 'נתיב העשרה' שהפך בשנים האחרונות לשם-נרדף לירי פצמ"רים וטילים הנורים ע"י המחבלים המתחפרים במוצביהם • מפקדי החמאס' הופתעו למראה השלטים הצהובים שהוצבו בחממותיו של שייקה שקד, החקלאי הוותיק, ממייסדי 'נתיב העשרה', והאמת היא, שהפתעה זו נפלה אף בחלקם של חברי המושב בעצמם, שלראשונה בתולדות הישוב מוכן אחד החקלאים הגדולים להשבית את כל חממותיו, ולמרות כל הקשיים עומד איתן ואינו חוזר בו מהחלטתו • אלא שגם הוא-עצמו הופתע מההחלטה שלו... 'לא האמנתי שאי-פעם בחיי אתאזר בגבורה שכזו ואצליח להתגבר על עצמי, ולשמור את מצוות השמיטה כמו שצריך', אומר שקד, מגדולי המגדלים והמשווקים של עגבניות הישרי • הוא התלבט והתלבט, עד שראה את הנשיאה-בעול של הציבור החרדי, ובינתיים הוא זוכה גם להערכה של חבריו במושב המשגרים אליו משפטים בנוסח 'שייקה, כל הכבוד לך, אתה מבצר את קו-ההגנה שלנו'... • במהלך השיחה בה הוא מתאר את לבטיו וקשייו, הוא פורץ בבכי • בסיור ליד החומה הוא מספר שכל טילי 'כיפת ברזל' הנורים לכיוון הטילים היוצאים מבית חאנון ועזה, מתפוצצים מעל החממות שלו, אבל מהרגע שהחלטתי לשמור שמיטה, ברור לי, וגם לחבריי החקלאים במושב, שכיפת הברזל האמיתית נעוצה עכשיו בחממות המושבות'... • המפגש המהמם עם שקד מעשיר גם אותנו בעוצמות של אמונה

הקשיים והנסיגות הרבה יותר מחקלאים אחרים שאינם עומדים בסדרי-הגודל שלו, וגם אולי התנסו כבר באי-אלה קשיים במהלך השמיטות הקודמות.

וכאשר לחשנו באוזנינו עד כמה הוא נחשב בשמי-שמים, ועד כמה יש בכוחן של חממות-ה'שק' הנטושות שלו להגן על כל 'נתיב העשרה', ועל עם ישראל כולו - גבר בכיו יותר ויותר.

החקלאי היחיד במושב

ושיא-השיאים הגיע כאשר לאחר כל התיאור הפרטני של הקשיים הכלכליים התוקפים אותו מכל צד, הוא נעמד ומכריז בקול רם: 'גם אם יתהפך העולם, אני - את השמיטה אשמור בכל מקרה, ולא אעבוד בחממות!'

חווייה מיוחדת, מרגשת מאין כמוה, נפלה בחלקנו להיפגש עם נשמה יהודית שכזו, שכל-כולה מסירות נפש לשמירת השמיטה. לא פשוט היה להיכנס לליבו של חקלאי אדיר-ממדים כמו שקד, הנחשב לאחד מגדולי המגדלים והמשווקים של עגבניות-השרי, ועכשיו הוא מוכן בלב שלם להפקיר את הכל, גם אל מול כל הקשיים, ועוד לסייר אתנו ולהציג את החממות הנובלות שלו, כאילו הדבר מובן מאליו...

שוו בנפשכם במה מדובר: הוא החקלאי היחיד ב'נתיב העשרה' שהסכים לשמור שמיטה, וכל שכני-החממות שלו ממשיכים ל'עבד ולעבוד כרגיל'; וגם הוא, מגדל-השרי שהפך לפירמה של ממש, ואין מי שלא רודף אחריו כדי להשיג את הסחורה האיכותית שלו, עשה זאת לאחר כל-כך הרבה שנים של עבודה רצופה באדמותיו; והנה פתאום מוזקק כל הקושי וניצב לו מול העיניים.

המשד מעמודי האמצע

הרבה נקודות-שיא ליוו אותנו בסיום הנדיר שעשינו ב'נתיב העשרה', הישוב הכי-הכי צמוד לבית חאנון ברצועת עזה. אבל אם חשבנו לרגע שאת פסגת החוויה נטל הרגע שבו ניצבנו במרחק סנטימטרים מהחומה המקיפה את המושב, ובתוכה חרכי-ירי רבים, ואולי יהיה זה רגע-ההגעה אל המקום שבו נפגע הגייץ ב'שומר החומות' מטיל 'קורנט', כשבתיה של בית חאנון נשקפים ממש ממול, הרי כשהגענו לדירתו של ישעיהו (שייקה) שקד, שהדריך אותנו בסיום, ודמעותיו לחלחו את מפת-השלחן של הסלון (ממש כד!) - ידענו שהרגע הזה, ודמעות-הטוהר הללו, מאפילות על כל מה שחוונו עד עתה.

החקלאי הוותיק הזה, בן ה-70, כבר ראה דבר או שניים בחייו. כמי שספג כמה פגיעות ישירות בביתו מפצמ"רים שהגיוחו מהשכנים הלא-טובים, נתקל שייקה בחייו באירועים דרמטיים, שאף אחד לא נקלע אליהם. שק הדמעות שלו לא נפתח אפוא בכל יום.

ואם בכל זאת הוא יושב ברגע זה לפנינו, ומגיר דמעות כמים, במשך דקות ארוכות, ואינו מסוגל להוציא מילה מפיו, סימן ברור הוא שמשהו נגע בלבבו, והרעיד שם כמה נימים חבויים. וזה קרה לאחר שתיאר בפנינו בשפתו הרהוטה את מסכת הקשיים הבלתי-תיאמן העוברת עליו מהרגע שהחליט לשמור שמיטה כהלכתה, ולאחר שעיינו ראו, ולא זר, את 10 חממות-הענק שלו עומדות שוממות - לא יכול היה גם החקלאי הזה לנצור את דמעותיו.

והכל פרץ החוצה, כזרם מים כבירים... כמי שזו לו שנת-השמיטה הראשונה שהוא שומר בימי חייו, לאחר חיובל שנים של עבודה מתמדת בקרקע, הוא חָוה את

בעבר גידל שקד גם מלפפונים, אבל כיום מוקדש כל השטח לגידול עגבניות-שרי. למי שאינו יודע את מקור השם 'שרי', נספר שמונח זה הוא גם שמו של יין-דובדבנים, אותו פרי קטן, שחרחר ומתוק. 'העגבניות הראשונות שגידלנו כאן בארץ היו גם הן קטנטנות, ולכן קראנו להן בשם 'שרי', כי הן הזכירו את הדובדבן הקטן, אבל לאט-לאט הן גדלו, ועגבניות-השרי של היום כבר אינן מזכירות כל-כך את הדובדבן', אומר שקד.

כמי שהבין מראש את גודל-השוק שיהיה ברבות השנים לעגבניות אלו, היה שייקה הראשון בארץ שהקים חממות מסודרות לגידול שרי. לא חממה אחת ולא שתיים; 10 חממות ענק יש לשקד, והאמת היא שלא רק חממות מצאנו בשטחי החקלאות שלו; גם בית אריזה גדול, גם מבנים לעשרות העובדים שלו, ציוד משוכלל, טרקטורים, מלגוזות, ומה לא.

אין פלא שרשתות השיווק הגדולות בארץ רודפות אחרי האיש המיוחד הזה, ואחר סחורתו, ואינן מוכנות להמיר את התוצרת שלו במשהו אחר. במהלך פגישתנו בת 4 השעות, דמעו עיניו של שייקה כמה וכמה פעמים, כשזכר בנתוני המכירות שלו בימים כתיקונן, ועתה - בשנת השמיטה - הכל שובת ומושבת לחלוטין.

'אלו הן דמעות של אהבה, של שמחה ואושר', מסביר המושבניק הוותיק, ומוסיף הסבר להסברו: 'אל תחשוב שאני מתחרט חלילה על החלטתי לשמור שמיטה; לא. אין בליבי שום יסורי מצפון, צער או נקיפות לב. עשיתי את הצעד הזה מתוך בטחון ואמונה באלוקים. אבל אחרי הכל, כשאנוכי נזכר לפעמים במשטחי הסחורות שהיו יוצאים ממני מדי יום ביומו, ועתה הכל-הכל שומם, הנני מתמלא ברגשות, ומכוון את ליבי לאלוקים בשמים, ומודה לו על האפשרות לקיים את המצוה הגדולה הזו, מתוך מסירות נפש אמיתית'.

דבריו הנרגשים של החקלאי ב'נתיב העשרה', מרגשים עוד יותר כאשר מגיעים אל החממות השוממות שלו, מול

בניגוד לפרדסים ומטעי-פרי, שמותר לעבוד בהם 'לאוקמי' (דהיינו, להעמיד את העץ על מקומו, כדי שלא ייבול), הרי חממות הירקות עומדות בשממה מוחלטת. אין עבודה, אין פועלים, אין לקוחות, אין רווחים, כלום. ואם לא די בכך - הוא עוד נתבע לשלם על חלק מהחממות דמי שכירות וארנונה יקרים, כשבמשך כל השנה (שהופכות בעצם לשנתיים תמימות, כמו שנסביר להלן) לא נכנס לכיסו שקל אחד.

לא פלא אפוא שגם האיש החסון הזה, שבימי מתח בטחוני בדרום אצים כל כלי התקשורת לפתחו, משחרר את סכר-דמעותיו, מה שלא קרה לנו עד היום אצל אף חקלאי אחר... מה שברור שגם המחבלים היושבים ממש ממול, בבית חאנון, הופתעו למראה השלטים הצהבהבים שנתלו לראשונה ב'נתיב העשרה', ועליהם הכיתוב 'כאן שומרים שמיטה'... אולי הם חושבים שמדובר בשלטים הנושאים הוראות בטחוניות חדשות... כך או כך, שייקה לא תלה את השלטים בהיחבא; אדרבה, על כל חממה וחממה נתלה שלט נפרד, כדי להודיע לכל באי-עולם שאכן כאן שומרים שמיטה.

כאשר באים אליו אורחים ועוברים בשטחי החממות, ורואים את השלטים הצבעוניים של 'קרן השביעית', הוא אינו מתבייש ואינו מתעלם מכך, אלא אדרבה; מסביר גם להם במה מדובר, וכולם פותחים את פיהם בתמיהה-רבתי, ושואלים 'איך היית מוכן להפקיר את הכל, ולא להרוויח מאומה במשך תקופה כל-כך ארוכה?!'... והוא, מצביע השמימה, אל השמים הפרוסים על כל המרחב, גם על בית חאנון, כמי שאומר 'רק זה מה שישמור ויגן עלינו מפני כל מרעין בישיף'.

אנשי המושב המפורסם החולפים לידינו בעת הסיור בחממות, מביעים את הערכתם והוקרתם לאיש שהפך לחקלאי הראשון השומר שמיטה ב'נתיב העשרה', ומשגרים אליו משפטים בנוסח 'שייקה, כל הכבוד לך, אתה בונה את קו-ההגנה שלנו'... הם 'מסתמכים' עליו גם מפני שהחממות שלו, העזובות, עומדות בקו-האש הראשון של 'נתיב העשרה' מול בית חאנון, ובסתר-ליבם יודעים שעשה את הדבר האמיתי.

במרחק מטרים מכאן, ניצבת החומה האפורה והגדולה, ובעצם שתי חומות נפרדות, בשני שלבים, משהו מיוחד הנראה רק ב'נתיב העשרה', שהטופוגרפיה שלו קצת משקרת... בכניסה לשוב אפשר לחשוב שהמושב ממוקם על צלע גבוהה, אבל בעצם אין הדברים כך, ובתיה של העיירה בית חאנון גבוהים יותר, ושולטים על נתיב העשרה. במקום השלט 'נתיב העשרה' - זה הבית שלי, היינו מצויבים שלט בנוסח 'ברוכים הבאים למרחב המופצץ ביותר'.

המפחיד ביותר, אם נקרא לזה כך, הוא, לראות את העמדות המבוצרות של החמאס המוצבות מטרים אחרי החומה. כמעט כל בית ב'שוב 'חטף' פגיעה ישירה כזו או אחרת. ביתו הפרטי של שייקה קיבל 3 פגיעות שכאלו, וגם ביתו של שכנו הקרוב.

בית חאנון, ונתקלים בשכבת חול הפרוסה לאורך כל בתי-הגידול הענקיים הללו, שבכל עשרות השנים האחרונות נשקף מהן הצבע האדמדם, הבהק, של עגבניות השרי, ועתה אין בהן מאומה, מלבד חול, וחול, וחול. ממש כמו מדבר שממה!

שנתיים של השבתה מליאה

כשישבנו אחר כך בביתו, מספר שקד שבמשך כל ימיו כחקלאי עשה היתר מכירה בשנות השמיטה, 'אבל בתוך ליבי פיעמה בי תשוקה להגיע לקיום מצוות השמיטה באמת. ידעתי שדווקא אני, כחקלאי, מחויב במצווה זו, הרבה יותר מהאנשים המתגוררים בערים, ולא הרגשתי טוב עם ההתחמקות מהמצווה', הוא מתאר בלהט אופייני.

כך עברה עוד שמיטה, ועוד שבע שנים, ועוד שמיטה, ואני לא הופך להיות צעיר יותר... ובכל זאת עדיין לא עמד בי הכוח והאומץ לקבל עליי את מצוות השמיטה. חלק גדול מדבריו מקדיש שייקה כדי לתאר בפנינו את הקשיים העצומים הניצבים בפני כל חקלאי בבואו לקיים את השמיטה, על אחת כמה וכמה כשמדובר בחקלאות מהסוג שהוא עוסק בה. כמעט שאי אפשר לתאר בפני אנשים עירוניים, שאינם עוסקים בחקלאות, במה מדובר. במיוחד ששמירת השמיטה בחממות השרי מתארכת עד לכדי שנתיים תמימות בהן החממות מושבתות לגמרי. איש-

החממות מול בית חאנון

שיחנו מתאר את מחזור הגידול של השרי, המתחיל בעצם מסביבות חודש ניסן, כשהקטיפה הוא 120 יום לאחר מכן, והתהליך כולו מתמשך כ-180 יום, וגולש כבר אל תחילת השנה.

זאת אומרת, שבבואי לשמור את השמיטה הנוכחית, הרי מחצית השנה לפני-כן כבר היה אסור לי להתעסק עם החממות, והאיסור הזה מתארך עד למחצית השנה שאחרי השמיטה. כאשר יגיע ראש השנה תשפ"ג, לאחר השמיטה, ואשתול את העגבניות, לא תהיה לי סחורה, ולא יהיה לי כסף ביד - רק מחצית השנה לאחר מכן.

יתירה מזו: לא די שבמהלך שנתיים תמימות אינני מרוויח אגורה, הרי שמכורח המציאות אני נאלץ לממן הוצאות עתק על שטחי החממות, והעובדים שלי, שאין ביכולתי לפטר אותם. ידעתי שאני צריך לקבל החלטה, שלא תהא נגזרת בשום אופן מאינטרסים כאלה ואחרים, אלא אמורה להיות מושפעת רק מעצם הרצון והתשוקה

שלי לקיום מצוות השמיטה, הוא אומר. אימצתי את מוחי, והוגעתי את רעיוני, באשר לפרטי המצווה, ולא נתתי לעצמי לסטות ימין ושמאל.

ידעתי, למשל, שהשבתה של האדמה מסייעת בפועל לאדמה עצמה, הזקוקה אף היא למנוחה אחר כך לגידולים פוריים ורעננים יותר, והבנתי שקיום המצווה נועד לעמוד לימין החקלאים, ולסייע להם באופן ישיר, וזו היתה גם כוונת הבורא בצוותו את השמיטה - ועל-אף הכל לא הצלחתי להגיע להחלטה.

לפתע אני שומע על גוף מסודר המסייע גם מבחינה ממונית, וגם נותן כתף ציבורי לקיום המצווה. מעולם לא שמעתי על קרן השביעית, והם עצמם לא הגיעו לכאן, כי לא האמינו שב'נתיב העשרה' יש חקלאי המוכן לשמור שמיטה כהלכתה... הידיעה הזו שימחה מאוד את ליבי, והקלה עליי במאוד. הרגשתי שאבן גולה מעל ליבי, אם כי עדיין לא אמרתי 'הי', ולא ידעתי מעבודתה של קרן השביעית.

בתוך זמן קצר הגיעו אליי למושב אנשי ההנהלה של קרן השביעית, כמו הרב בנימין כהן, הרב קוגלר והרב אברהם רובינשטיין ראש עיריית בני ברק. המפגש הבלתי-אמצעי עם האנשים היקרים הללו, אומר שקד, שממש מוסרים את נפשם לצירופו של עוד חקלאי ועוד חקלאי לקיום המצווה, קירב אותי משמעותית לקבלת החלטה חיובית. השלב הבא היה השתתפותי בכנס הענק בהיכל 'ארנה' בירושלים, בו השתתפו כ-12,000 יהודים חרדיים מכל קצות הארץ, שבאו להביע הערכה לשומרי השמיטה.

כאשר הושיבו אותי על הבימה, וראיתי את ההתלהבות של כולם, מנער ועד זקן, נצרבה בי יותר ויותר ההכרה שהציבור הזה מוקיר ומכבד בצורה שאי אפשר לתאר את שומרי השמיטה. וגם, כששמעתי את דבריו חוצבי-הלהבות של הרב רובינשטיין, שנשא נאום כריזמטי, לא יכולתי להישאר אדיש.

נציין כאן, בדרך אגב, שמתוך דבריו של שקד אפשר היה ללמוד שתרומותיו הכספיות של הציבור כולו משפיעות לא רק בפן הממוני וכיסוי ההוצאות של החקלאים, אלא גם - ואולי בעיקר - על עצם קבלת ההחלטה הקשה שלהם לשמור שמיטה. את התובנה הזו שמענו בחודשים האחרונים מכמה חקלאים גדולים, שאדמותיהם וחממותיהם משתרעות על שטחי ענק, שאמרו לנו במפורש שה'מכה בפטיש' ששכנעם לקבל את המצווה בשמחה ובחיבה, היתה כשנוכחו לראות את השתתפותו של הקהל החרדי, על כל חוגיו, שבטיו ועדותיו.

לקראת סיום הסיום שהוא עושה עמנו בחממות הנושקות לחומת ההפרדה מול בית חאנון, מציין שקד ש'כאן, ממש מול החממות, מתפוצצים בשמים ממעל כל טיילי 'כיפת ברזל' הנורים לכיוון הטילים היוצאים מבית חאנון ועזה. הדבר תוכנן בכוונה תחילה, מסיבות בטחוניות, שאי אפשר לפרט, הוא מוסיף, אבל מהרגע שהחלטתי לשמור שמיטה, ברור לי, וגם לחבריי החקלאים, שכפיפת הברזל נעוצה עכשיו בחממות המושבתות' - - -

וואס הווען

● וויתור, וויתור, וויתור. עושה רושם שהענין הזה מתחיל לחדור היטב אל אושיות-המוח של כולנו. קביעתם של גדולי הדור, ובראשם מרן הגרא"ל שטיינמאן זצ"ל, ש'לא ראינו מעולם אדם שיפסיד מוויתור', התקבלה בשנים האחרונות בקרב יהודים רבים, שאת ולתמיד החלו להבין את נכונותו של הכלל הכל-כך נכון הזה, ופשוט מוותרים אחד לשני, ורואים נפלאות.

● כאשר אומרים 'נפלאות', לא מתכוונים בדווקא לאירועים מופלאים וניסיים המתרחשים בעקבות הוויתור. כי זאת יש לדעת, שלא תמיד ההצלחה מגיעה מיד, ונראית במוחש, לאחר הוויתור. השי"ת אינו יכול להסכים שיהיה כך, כי אז היה ניטל מעמנו כוח הבחירה, וכל אחד היה מוותר, כדי... להצליח. אבל ברור שזה כך, וההצלחה תאיר לנו פנים במקדם או במאוחר, בין אם נבחין בה, ובין אם לא. כל זה לא מוריד כהוא-זה מִפְּהִירוֹתוֹ של כלל-הברזל שיצא מפייהם של גדולי ישראל.

● ה'נפלאות' עליהן דיברנו באות לידי ביטוי בנפלאות-החיים, דהיינו שאדם המרגיל את עצמו לוותר לזולת, חי בעולם של נסיכים ואצילים. הוא לא מקנא באף אחד, לא מְפַתֵּחַ מריבות מיותרות, לא עומד על שלו, ולא כועס ומתרגז. מי שיתבונן בכדאיותה של דרך-החיים הזו, יבין על-אתר את כל מאמרי חז"ל הקוראים לאדם לוותר משלו, ויידע שאין חיים יותר יפים מֵאֵלֶּה. אין, ולא יהיו.

● אבל לפעמים השי"ת ממחיש לנו מיד עד כמה הוא אוהב את הוויתור, ואיזה שכר טוב הוא משלם למוותרים.

הסיפור דלהלן הושמע על ידי מרן הגר"י זילברשטיין בעת רעווא-דרעוויין בשיחתו הקבועה בבית הכנסת המרכזי. הסיפור נסוב על אחד האברכים המופלגים בכולל 'בית דוד' בחולון, שלדעת המרא דאתרא מגיע לו התואר 'הגאון', וכך הוא אכן נקרא בכולל.

● נכדתו של גאון זה נישאה לאחרונה, והחתונה היתה אמורה להתקיים באחד מאולמות-השמחה. והנה, ימים מספר לפני החתונה, מתקשר בעל האולם אל המשפחה ומתנצל באלף התנצלויות ואומר שאינו מבין איך קָרְתָה לו התקלה הזו, אבל ביום שבו אמורה החתונה שלהם להיערך באולם, סוכם כבר עם משפחה אחרת...

● כיון שההודעה הגיעה, כאמור, ימים אחדים לפני החתונה, ואפילו כל ההזמנות כבר נשלחו ליעדן, נכנסה כל המשפחה להלם, ולא ידעו מה לעשות. דווקא הכלה היתה זו שלא נתקפה בהיסטריה, הרגיעה את כולם ואמרה 'הרי הכל מהשם יתברך! בעל האולם, שהרגיש מאוד לא בנוח, הציע לבני המשפחה אולם קטן יותר, העומד אף הוא בבעלותו, 'ושם תוכלו להסתדר איכשהו ולעשות את החתונה'.

● חלק מבני המשפחה לא ידעו מה להחליט, אבל שוב היתה זו הכלה שהכריעה ואמרה שאין כל בעיה, ונעשה את החתונה באולם הקטן. הכלה הציעה גם שלא לעשות עסק בענין ההזמנות שכבר נשלחו עם כתובתו של האולם הראשון, 'ונדאג כבר להעביר מאחד לשני את ההודעה על הכתובת החדשה', אמרה. עכשיו צריכים לשמוע מה קרה בסופו של דבר.

● בעל האולם, שראה את כוח-הוויתור ואישיותה של הכלה, ומוכנותה לקבל בנפש רגועה את העוולה שנעשתה לה (בשוגג כמוכן), ואת כל אשר נגזר עליה, הודיע שהוא תורם להם את כל הוצאות החתונה, כולל האולם עצמו והסעודה, על כל מה שרכוז בכך. 'אתם לא תשלמו לי מאומה, רק תבואו לאולם, ותשמחו', אמר. אבי המשפחה אמר שהסיעתא דשמיא העצומה התבטאה בכך שלפני החתונה לא ידע

מהיכן ישיג את הכסף לכיסוי ההוצאות, ועתה נחשבו כל כאבי-הראש.

● והכל, בזכות הוויתור.

● אחד הספרים שהיו אהובים ביותר על מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל היה ה'ארץ צבי' של הגאון הקו"יגלובי, ובמיוחד בשבת קודש היה מעייין רבות בספריו, והתבטא שהעיון בספרי גאון זה גורם לו עונג שבת, וכי כל דף בספריו מכיל את עיקרי השי"ס... המחבר, הגאון רבי אריה צבי פרומר הי"ד, נהרג על קידוש-השם בטרם הגיעו לגיל 55 שנים, וכבר הספיק להיות אב"ד בכמה קהילות מפוראות בפולין. ב-5 השנים האחרונות לפני המלחמה כיהן כראש ישיבת חכמי לובלין.

● שו"ת 'ארץ צבי' חלק א' יצא לאור ערב מלחמת העולם, והחלק השני הופיע בשנת תשד"ס. ספרים אלה, כמו גם הספר "שיח השדה" על כללי השי"ס של הגאון הנ"ל, עולים על שולחנם של גדולי התורה והחסידות, המבינים את ערך הספרים המופלאים והמקיפים הללו. לפני זמן-מה יצאו לאור ספרי הגאון הקו"יגלובי הי"ד על התורה והמועדים, במהדורה חדשה ומפוראת, עם הרבה הוספות ומפתחות מפורטים, וכל זאת על ידי הסופר הנודע, הגאון רבי דוד אברהם מנדלבוים שליט"א, שגם ערך את הספרים. בימים אלה מסיים הרב מנדלבוים את עריכת ספר תולדותיו של הגה"ק מקו"יגלוב זצ"ל.

● במהלך החודש הגיע העורך הגרד"א מנדלבוים לרמת אלחנן ומסר את הספר 'ארץ צבי' בעריכה המחודשת למרן רבינו המרא דאתרא, הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, ששיבח מאוד את היצירה ואת מחברה, ואמר שהעולם התורני ישמח מאוד בספר זה.

● ולאמירה אחרת שיצאה פעמים רבות מפיו של מרן הגר"י זילברשטיין עצמו. עד תקופת הקורונה נהג הרב לשהות שתי שבתות ברמות אלחנן, ובשבת השלישית ברמת חן. כשהגיע אליו לפני שבת הגבאי המסור הרה"ג

● דבר גדול למדנו מהמרא דאתרא בענין אמירת תפילת הגשם 'ועננו בורא עולם'. בבית מזרשו של הרב שליט"א החלו לומר את תפילת הגשם בתחילת חודש כסלו. באמצע החודש, כשירד הגשם בפעם הראשונה בכמויות גדולות למדי, שאל הגבאי הגר"י שרלין את הרב האם להפסיק מאמירת התפילה, והרב השיב בשלילה, ואמר שיכדי לדעת האם הגשמים שינו את המצב - צריך לשמוע את חוות-דעתם של החקלאים, דהיינו לראות מה כתוב בעיתון על אירוע-הגשם. רק כששומעים מהם שהגשמים ה'רוו את האדמה, אפשר להפסיק מלומר את התפילה'.

● במהלך החודש סיפר הרב על שאלה בענין גניבת-דעת שהגיעה אליו פעם מיולדת שבאה ללידה באחד מבתי החולים, ולמרות כאביה החזקים והתכופים אף אחד מהצוות לא טיפל בה כראוי. משראתה האשה כך, הכריזה ואמרה: '16 שנים אני מצפה לילד זה, ומדובר מבחינתי באירוע דרמטי, ומדוע אינכם מטפלים בי כראוי!'

● מששמעו הצוות כך, הזעיקו את מנהל המחלקה ורופאים נוספים, שאכן העניקו לה את תשומת-הלב המליאה וכל הטיפול הנדרש, עד שהלידה עברה ב"ה בשלום.

● ביום-שאחרי מבחינים אנשי הצוות 'ביסוללה' גדולה של ילדים, 12 במספרם, המגיעים לבקר את היולדת. 'של מי הילדים הללו?' - שאלו אנשי הצוות. 'מה פירוש של מי? אלה הם 12 הילדים שלי, שילדתי בסיעתא דשמיא!'

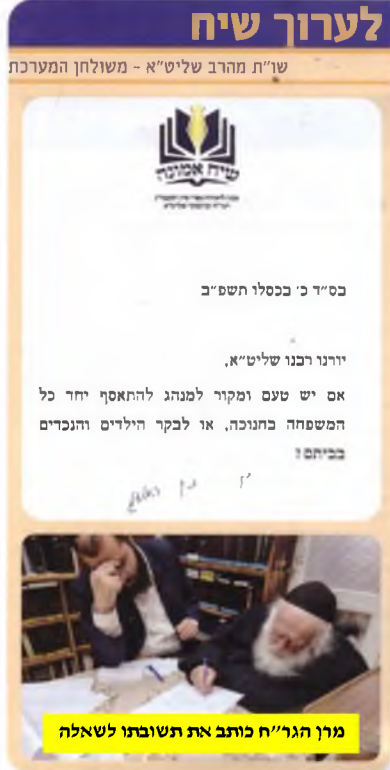
השיבה היולדת.

● 'אבל אמרת לנו ש-16 שנים המתנת לילד שנולד אתמול?!' - שאלו. והיולדת השיבה: 'אכן כך; לילד שנולד אתמול המתנתי 16 שנים מאז נישואיי, אבל על-הדרך ילדתי עוד 12 אחרים!...' היולדת שאלה האם נהגה כשורה?

● משהבאנו בזמנו את שאלתה בפני מרן הגר"י **ש אלישיב** זצ"ל, השיב, שאם אנשי הצוות אכן לא טיפלו בה כראוי, והיולדת הרגישה שרק בדרך זו היא תצליח לעורר אותם, ואחרת יהיה בכך מצב של פיקוח נפש, בוודאי שהיא נהגה כראוי.

מרן הגר"ח קניבסקי במענה לשיח אמונה: 'יש טעם למנהג לערוך מפגשים משפחתיים בימי החנוכה'

בימי החנוכה שחלפו ניתן היה לראות משפחות רבות שערכו מפגשים עם כל בני המשפחה, מהסבא-רבה ועד אחרון הנכדים והנינים שהגיעו למפגש בשמחה, עסקו בדברי תורה, וזימרו להשי"ת בשבח והלל, מה שהופך כידוע את האירוע כולו לסעודת מצווה.

ברם, לאור ריבוי המפגשים הללו וה'הקפדה' בקיומם, הגורמת לפעמים לביטול תורה, יש הסבורים שמדובר בתופעה לא-רצויה, שאולי כדאי ל'בטלה', כדי לא להפוך את הדבר ל'חובה', ולהרגיש אי-נעימות לכל מי שאינו מגיע למפגשים המשפחתיים. מערכת הבטאון 'שיח אמונה' התבקשה להציג את השאלה בפני מרן הגר"ח קניבסקי, ותשובתו היתה מפתיעה.

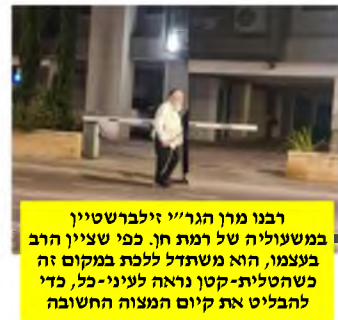
בבטאון שהופיע בימי החנוכה הובא שמרן נשאל כדלהלן: 'יורנו רבנו שליט"א, אם יש טעם ומקור למנהג להתאסף יחד כל המשפחה בחנוכה, או לבקר הילדים והנכדים בביתם?' ומרן שליט"א השיב בכתב ידו: 'כן, כך המנהג'. וראויים דברי מרן להיזכר לקראת השנים הבאות עלינו לטובה.

מרן הגר"ח בהכנת החנוכיה להדלקה (צילום ש. לרר)

הגאון רבי מרדכי בונם זילברברג בחידון חנוכה שערך בשיכון ה' למאות ילדי השיכון בבית הכנסת המרכזי. החידון היה חלק מפעילות עניפה של הרב שליט"א המאחדת את כל הציבור ומשקה אווירה סוחפת ומלכדת סביב בית המדרש

רבנו מרן הגר"י זילברשטיין במשעוליה של רמת חן. כפי שציין הרב בעצמו, הוא משתדל ללכת במקום זה כשהטלית-קטן נראה לעיניו-כל, כדי להבליט את קיום המצוה החשובה

רבי יהושע גולדשמיט כדי לשאול האם הרב נמצא כאן בשבת, או לא, נפעמנו תמיד לשמוע שאם התשובה היתה אמורה להיות שלילית, כי הרב היה אמור לשהות בשבת ההיא ברמת חן, לא השיב הרב בנוסח שלילי 'לא אהיה כאן בשבת', אלא אמר בסגנון חיובי: 'בשבת שלאחר מכן אהיה כאן'!... כך חזר הדבר על עצמו במשך שנים! אפשר לתת לכך הסברים רבים, אבל מה שברור שדבר גדול למדנו כאן, ללמד את לשוננו להתנסח תמיד בצורה חיובית.

● לאחרונה פורסם על אדם בעל זהות ממוקפקת שעסק בנקיון ביתו של אישיות בטחונית בכירה ביותר, והתגלה לבסוף כמרגל שהעביר לאירן סודות מהבית שבו עבד. הפרשה עוררה הד תקשורת רב, אבל את הסיפור שיסופר כאן איש אינו יודע, והוא מגלה על ההערכה העצומה שחשים אפילו עובדים ערבים המועסקים בבתייהם של גדולי התורה, ורואים את אצילותם וחשיבותם.

● הסיפור היה בפיו של אחד האברכים בכולל 'בית דוד' בחולון שעמד בתחנת אוטובוס לירושלים ולפתע עוצר לידו רכב, והנהג מציע לו להיכנס. האברך ראה שמדובר בערבי וחשש מלהצטרף לנסיעה, אבל הנהג הרגיעו ואמר לו כדברים האלה: 'אל תחשוש ממני, נכון שאני ערבי, אבל במשך שנים עבדתי בביתו של אחד מגדולי הדור שלכם, ולמדתי להעריך את התורה של היהודים ואת לומדיה...'

● האברך שמע את הדברים ונכנס למונית, והנהג הערבי המשיך לספר לו על עיסוקו כשוטף-רצפות בביתו של אותו גדול, ובמשך השנים שהייתי שם

במהלך החודש נתרם לוח דיגיטלי יפהפה המוצב בכניסה לבית הכנסת המרכזי ובו רשימה מפורטת של כל השיעורים והמני תפילות, והודעות מיוחדות על פעילויות כאלו ואחרות. הלוח נתרם על ידי מידענו ד"ר ציון שלוסברג לע"נ קרוביו

ווארט נפלא ששמע ממגיד על הפסוק "ויהי מקץ". תמליל התייעוד הוא כדלהלן: שמעתי - אמר מרן שליט"א - שמגיד אחד דרש, "ויהי מקץ" - מה יהיה הסוף? "שנתיים ימים" - ישנים כל הימים; "ופרעה חולם" - היצר הרע

מרן הגר"ח קניבסקי באמירת הוורט לילד

מתחזק (חלים); "והנה עומד על היאור" - על הקבר... המסר היה לנצל את הימים ואת הזמן העומד לרשותנו. אני

ראיתי את מסירותו לעם ישראל כולו, ונוכחתי בגדולתו הענקית ובמידותיו האציליות, שלא נמצאות באף אומה ולשון. למדתי להעריך גם את תורת ישראל, והבנתי שאף תורה אחרת בעולם אינה מתקרבת לערך המצוות של העם היהודי.

● הערבי סיפר לאברך שפעם כאשר אימו היתה חולה, הוא בא אל הגדול וביקש שיתפלל עליה. 'הרב רשם את השם שלה, והתפלל, ואכן היא הבריאה וחיה עוד שנים רבות', סיפר. קידוש השם גדול היה באותה נסיעה.

● במהלך החודש התפרסם סרטון וידאו נדיר (ע"י 'בקודש פנימה') בו נראה רבן של ישראל מרן הגר"ח קניבסקי מספר לילד, בחיבה מיוחדת,

ונתנה תוקף, ולפסוקים ולנוסחאות תפילה נוספים, פירוט נרחב על מהות ההכרה וההכרזה כי 'השם הוא המלך', ועוד ועוד.

● בשבת פרשת 'ויגש', לפני צום עשרה בטבת, סיפר מרן הגר"י זילברשטיין על מקרה שהיה בבחרותו בישיבת סלבודקה. אחד המתמידים הגדולים ביותר בישיבה המשיך ללמוד ביום הצום גם בשעות אחר-הצהריים שבהן אין 'סדר' רשמי של הישיבה, מפאת הצום. אני עוד זוכר, סיפר הרב, את התמדתו הגדולה, ואיד למרות חולשת הצום התגנן קולו בבית המדרש, כמו היה זה יום רגיל.

● והנה, מרוב התמדתו ושקיעתו בעומק הסוגיות, שכח הבחור שהיום הוא יום צום, ניגש לברו שבפאתי היכל

לא יודע אם הקטן הבין, או נסביר לו, המשיך מרן שליט"א ואמר.

● במהלך החודש הופיע קונטרס מרתק שחיבר רבי **יצחק סילמן**, נכדו של מורנו הגאון רבי **יהודה סילמן** שליט"א, ששמו הוא: 'יש דין ויש דיין - הכינד?' בקונטרס מסביר המחבר איך מעיד הקב"ה ודן על מעשי האדם בראש השנה ובשאר ימות השנה, לפי חוקי ההלכה הנוהגים בבתי הדין בעולם הזה. בדפי הקובץ שלפנינו יש הצצה מרתק של אופן המשפט בבית דין של מעלה, וחידושים נפלאים בסוגיות 'אין עד נעשה דיין' ו'פסולי עדות ודין' נוספים, וכן גילויים מפתיעים על האופן בו אנחנו מקבלים ומצדיקים עלינו את דינו של הבורא יתברך, הקשר העמוק בין 'המלכת' השם ובין ה'דין', ביאור לפיוט

אחותו של מרן החזו"א נכנסה עם לביבות חמות לחדר בו למדו מרן החזו"א והסטייפלער זצוק"ל

מזכרונותיו של הגאון רבי אהרן רוטר שליט"א שזכה ללמוד עם מרן החזו"א איש

אמנם אנחנו מצויים כבר בימים שאחרי חנוכה, אבל יהיה מרתק לשמוע דברים שסיפר הגאון רבי **אהרן רוטר** לבני משפחתו, ונכתבו במדויק על ידי בנו, הרה"ג רבי **יחזקאל רוטר**, בעל-המחבר 'מקדש יחזקאל' על קדשים.

הגר"א רוטר שליט"א הסתופף בצלו של מרן ה'חזו"א איש', ולמד איתו בחברותא, יחד עם הגאון רבי **יחזקאל ברטלר**. בשנה האחרונה לחי' מרן זצ"ל, סיפר הגר"א רוטר, למדנו מסכתות יומא וזבחים, וכמובן שזכרו של הלימוד הזה לא מש ממני עד היום הזה.

והנה, כאשר הגיעו ימי החנוכה, מעיד הגר"א רוטר שמרן החזו"א קם ממקומו והדליק את הנרות - ומיד שב ללימודו.

הגיס, מרן ה'קהילות יעקב', **הסטייפלער** זצ"ל התגורר בזמנו באותו בית, ובאחד מימי החנוכה שבהם למדנו עם החזו"א, נכנס הסטייפלער לחדר והחל לדבר בלימוד עם החזו"א. והנה, לאחר כמה דקות פתחה הרבנית קניבסקי ע"ה, אשת-חבר של

הסטייפלער ואחותו של החזו"א, את הדלת, ונכנסה לחדר עם 'לִקְסִי' (לביבות) חמות בידיה, שהכינה זה-עתה.

משראתה שבעלה ואחיה מדברים בלימוד, נבוכה קמעה ורצתה לשוב על 'עקבותיה. אבל מרן החזו"א קרא לה ואמר שתשאיר את הלביבות בחדר. 'הלביבות עלולות להתקרר, אבל הסוגיה שבה אנחנו מדברים לא תתקרר'... אמר מרן החזו"א איש זצ"ל, וטעם מן הלביבות שהכינה אחותו, שכמובן נהנתה מאוד מכך.

עוד סיפר הגר"א רוטר שליט"א, שמרן החזו"א הדליק כידוע את נרות החנוכה 20 דקות לאחר השקיעה. והנה, ביום הראשון של חנוכה, השקיעה בבני ברק היתה ב-4.35, ומרן הדליק את הנרות ב-4.55. למחרת, ובעצם עד סוף ימי החנוכה, לא בדק שוב מתי בדיוק השקיעה, אלא הדליק בכל הימים באותה שעה, דהיינו ב-4.55, למרות שהשקיעה התאחרה בדקה או שתיים.

החזו"א נפטר בליל שבת, והגר"א רוטר והגר"י ברטלר למדו איתו עוד ביום ששי האחרון לחייו. בליל שבת עצמו, כך סיפר הרב רוטר לבני משפחתו, הוזמנתי - בהיותי יתום מאב ואם - לאכול בביתו של כ"ק מרן **האדמו"ר מויז'ניץ** זצ"ל, בעל הישיבות משה', בטרם התמנה לאדמו"ר. היה זה מפני היותי מקורב לבית ויז'ניץ, אבל בעצם ההזמנה לאכול על שולחנו של הישיבות משה' - היה חידוש, ואכמ"ל.

הגר"צ צביאל באחת מדרשותיו

ולשלב גם סיפורי צדיקים, ואת הכל הוא עושה בעיון רב, כשיטת הלימוד במסכתות הישיבתיות, תוך שהוא מתפרס לסוגיות נוספות, מקשה ומתרח, ויוצק יסודות מוסריים, מהם הוא בונה מסקנות הנוגעות לחיי היום-יום.

● המחבר משתף בשיחותיו סיפורים שחוה באופן אישי אצל גדולי ישראל מהדור הקודם, ובכך הוא משמש צינור להעברת תורת המוסר מדור דור. מאמריו עוסקים בין היתר בתהיות ושאלות שעולות על ליבו של דור-יתום כשלנו, ונותן להם מענה ברור.

● סיפור עוצר-נשימה התרחש במעונו של מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א שסירב לקבל תרומת-ענק מנגיד מסוים שרצה לסייע לתלמוד תורה ידוע בעיר בני ברק. מרן יצא מגדרו וכתב מכתב התרמה למען המשך קיום אחד מתלמודי התורה החשובים שנקלע למצוקה כלכלית.

● מנהלי הת"ת הנרגשים הגיעו עם המכתב לאחד מהגבירים הידועים וביקשו שיתרום לתלמוד תורה. הנגיד שהתרגש מן המכתב אמר שהוא מעונין להיכנס בעצמו למרן שליט"א כדי שיגיד לו כמה לתרום. "ככל שיאמר מרן, כך אעשה, וכך אתרום", אמר הנגיד.

● ואכן, מנהלי התלמוד תורה נכנסו בחרדת-קודש יחד עם הנגיד למעונו של מרן שר התורה ושאלוהו כמה כסף יתרום הנגיד לתלמוד תורה שזקוק למזומנים באופן נואש. מרן שר

לידע ולהודיע ולהיוודע שהשי"ת זוכר את כל המעשה, וגם לאחר שחלפו שנים רבות הוא משלם שכר טוב ליראיו, וזוכר את כל מה שעשו, ומשיב להם בכפלי כפלים.

● למרות שימי החנוכה חלפו, כדאי לדווח על חוברת מופלאה בענייני חנוכה שיצאה לאור מפרי עטו של הגאון רבי צבי צביאל ועוסקת בביאור ענייני החג, הנרות, הסברים ב'מעוז צור', ועוד. הגר"צ הוא רבו של בית הכנסת צא"י 'בית אברהם' ברחוב סוקולוב, למד בשיבת חברון והיה תלמידם של המשגיח מרן הגר"מ חדש, ממנו למד את דרכי המוסר, ויבדל לחיים הגר"מ אזרחי שליט"א. המחבר היה מקורב מאד למרן הסטייפלר שמינה אותו לתפקיד הרם כרב בית הכנסת החשוב, ולמרן הגר"א'ל שטיינמן שחיבבו מאד. כמו-כן הוא מקורב לכל אדמו"רי בית גור, החל מה'בית ישראל', ועד האדמו"ר הנוכחי שליט"א.

● הגאון רבי צבי צביאל למד אצל הגר"ב זולטי זצ"ל, ובהמשך אצל יבדל לחיים הגר"י זילברשטיין שליט"א וקיבל סמיכה מהגר"נ קרליץ זצ"ל. מלבד תפקידו כרב ביה"כ צא"י, הוא נמנה גם על ראשי כולל 'נחלת משה'. שיחותיו ודרשותיו הוקלטו במשך יותר מ-20 שנה, ומדובר ב-700 הקלטות המצויות ב'קול הלשון', ושנאמרו מדי שבוע בשבוע על פרשת השבוע, פרקי אבות, חפץ חיים, ומסילת ישרים.

● דרכו בשיחות המוסר היא להתעמק במאמרי חז"ל ואגדותיהם,

הישיבה, ובירך 'שהכל נהיה בדברו', וכשהתקרב לברו כדי לשתות, נזכר לפתע שהוא בצום... כיון שעברתי במקום, סימן לי הבחור בידיו ושאל מה עליו לעשות עתה.

● השבתי לו כדלהלן, ועד היום אינני יודע אם היתה זו תשובה כהלכתה, אם כי לא מצאתי אף אחד שיחלוק על כך. אמרתי לו שכיון שגדר ההפסק בין הברכה לאכילה הוא רק הפסק בדיבור, או שינוי מקום, אבל הפסק-זמן אינו נחשב כהפסק, לכן אני מציע לו שכיון שנותרו רק כ-20 דקות עד סוף הצום, כדאי שיעמוד במקומו וימשיך ללמוד, אבל לא יילך אנה ואנה, ולא ידבר, וכשהצום יגיע לסיומו ייגש לברו וישתה, והכל על מקומו יבוא בשלום. ומה שמצאנו בנטילת ידיים שלא להפסיק בשהייה יותר מהילוך 22 אמות, בוודאי שזה הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד, אין הפסק-זמן חשוב הפסק.

● כבר כתבנו ותיארנו בעבר את הדוגמא המופלאה שממחישים בפנינו בנים לאחת המשפחות המכובדות ברמת אלחנן כיצד מקיימים מצוות כיבוד-אב בהידור מלא. ממש לא ניתן להאמין מה שהבנים הללו עושים למען אביהם הכהן, בעצם הבאתו לבית המדרש לכל 3 התפילות, ופעולות נוספות שכל אחת מהן כרוכה בקיום המצוה החשובה, וכל אחת מהן מאריכה בפועל את חיי-האב, הנהנה מהשירות המסור של הילדים, ומתחזק על ידי כך בבריאות איתנה הנראית עליו בבירור.

● שחרם של אלה מובטח הוא מן השמים, אבל מה שבאנו עתה לחדש הוא, ששאלנו את האב בעצמו, מיקריה היותר-נכבדים של שכונתנו, במה זכה שילדיו משרתים אותו בנאמנות ובמסירות כל-כך לא-מצויה? והוא השיב, ואת דברי תשובתו יש לחרוט על לוח-הלב.

● 'אני חושב שהדבר נובע מכך שגם אני הקטן כיבדתי את אבא שלי במסירות רבה, והשי"ת משיב לי במידה כנגד מידה'. כך השיב לנו הת"ח ההוא, ויש לחרוט את הדברים ולחוקקם בלבנו

**הבחור פנחס וייס ז"ל
מישיבת 'עוצם' שנהרג
בתאונה. זכה לקרב
יהודי לאחר מיתתו**

אינני שומר מצוות, סיפר, וכאיש זק"א הצטרפתי לנסיעה באמבולנס שהסיע את גופת הבחור. כשהחלו לבצע את הטהרה, נכנסתי גם אני לחדר, וראיתי שפניו של בן-הישיבה הן אצילות במיוחד, למרות כל מה שעבר עליו בשעות האחרונות. המראה תפס אותי ונכנס עמוק-עמוק אל תוך ליבי, ולא יכולתי להשתחרר מן המראה הייחודי. עד שהחלטתי שהפנים האצילות הללו מגיעות מהתורה, המיישרת את האדם.

● הדבר כל-כך נספג בעצמותי, עד שגמלה החלטה בליבי להניח תפילין מדי יום ביומו, ואני מקווה שזה לא ייגמר רק במצווה זו, אלא אמשך ואקבל על עצמי מצוות נוספות, ובכלל זה לימוד תורה.

● ואם יש לי עכשיו הזדמנות להסיע בן-ישיבה עד לישיבה שלו, ולהביא לידי כך שהוא ילמד עוד כמה דקות בגלגל, אני רוצה לעשות זאת. ולקח את הקרוב על לפתח הישיבה בנתיבות. מדהים.

מיוזענו הנכבד הרה"ג רבי שלמה שטרן, ראש ישיבת 'היכל מרדכי', אצל מרן הגר"ח קניבסקי, לקראת 'וועידת החינוך', שהוא אחד מראשיה וממארגניה. הרב שטרן הוא אחד מאישי החינוך הדגולים בציבור החרדי ורבים נוטלים ממנו עצה ותושיה בבעיות העומדות על הפרק

רבתינו, הגאונים רבי יצחק זילברשטיין ורבי יהודה סילמן, בהתייעצות לאחר תפילת 'הנץ'

הגאון רבי משה נידאם בדו-שיח הלכתי עם שכנו, הרה"ח רבי בנימין ברגשטיין, לאחר 'הנץ'

הקרוב את הדברים יוצאים מפי הנהג, התוודע בפניו ואמר שהוא הקרוב הכי-קרוב שלו... הנהג התרגש מאוד, ואמר לו 'בוא תשמע סיפור על קרובך. אני

התורה חשב קמעא ואז הפטיר: "שייתן פחות משווה פרוטה". הנוכחים היו בהלם. הם חשבו שמדובר בטעות ושאלו שוב. מרן שר התורה השיב בפעם השניה: "שלא ייתן כלום".

● מנהלי התלמוד תורה יצאו מהחדר שבורים ורצוצים, אבל אז פרץ הנגיד בבכי, ואמר: 'רוח הקודש פועמת כאן בבית הזה, הכסף שלי אינו כשר', אמר בבושה, והודה: "הגעתי לכאן כדי לקבל משר התורה 'הכשר' על הכסף שלי, וזאת על ידי שורה לי לתרום מכסף זה לצדקה". ויהי לפלא.

● והנה סיפור מופלא שסיפר הגאון רבי יהודה אריה דינר רב בית הכנסת 'דברי שיר' בדרשה שנשא בליל שבת 'ויחי', ואומת על ידינו באמצעות האנשים בשטח. הסיפור קשור לבחור החשוב פנחס וייס ז"ל שנהרג בתאונת דרכים בצומת 'עוצם' בדרכו לישיבה, ופרטי הסיפור הפעם סופרו על ידי קרוב-משפחתו בדרגה ראשונה הלומד בישיבה הגבוהה 'שכר שכיר' בנתיבות.

● הקרוב הצטרף לנסיעה עם נהג פלוני לישיבה בה הוא לומד בנתיבות, ואמר לנהג שהוא אינו צריך להביא אותו ממש עד לפתח הישיבה, אלא די אם יורידנו בצומת העיר נתיבות. הנהג סירב, ואמר לו שהוא מתכוון להביא אותו עד הישיבה, והכל בגלל סיפור מדהים שהיה לי עם בחור-ישיבה שנהרג בצומת 'עוצם'... כששמע

זה מה שיוצא ממשנה אחת ביום, הנלמדת בדקה עד דקה-וחצי... מדי יום ביומו, לאחר תפילת 'הנץ', מתכנס מניין שלם ללימוד משנה אחת של סדר 'טהרות', ומגיד השיעור הגאון רבי יאיר גולדשטוף - שספריו על 'טהרות' מעטרים את הוצאות-הש"ס המכובדות - מסביר בטוב-טעם את המשנה, המודפסת על דף מיוחד. כך הולכים מחיל אל חיל

אפשר היה לדבר איתו. ומי שחושב שהגר"ח הוא טיפוס בכיין, טועה. ולמרות זאת הרגיש בכל ליבו את אצילות-הנפש הקשורה בסיפור זה, והתרגש מאוד.

המקובל ניסה לסייע לאבדך להיפטר ממידת הכעס על ידי 'מים קדושים'...

מה שמונע בדרך כלל מהאדם את יישום המידות הטובות שלו, היא מידת הכעס, המניעה את ליבו בדרך ההפוכה וגוררת אותו לנקוט בפעולות שאינן באות ממידותיו של יוסף הצדיק.

והנה, סיפר לנו ת"ח אחד שהיה נגוע במידת הכעס, ופעם ביקר אצל אחד המקובלים ושאל גם אותו האם יש לו עצה כיצד להיפטר מהמידה הרעה הזו.

המקובל הציג בפניו בקבוק מים, ואמר לו כך: תראה, אלה מים קדושים, שכאשר שותים מהם נרפאים מכל המחלות הקשות. אני מוכן לתת לך ללגום מהמים הללו, בתנאי שתבטיח שכאשר מאן-דהו יכעיס אותך, לא תגיב לו מאומה 12 שעות לאחר הלגימה.

אני, אמר הרב שליט"א, לא שמעתי מעודי על מים כאלה, וגם רבותי לא גילו על כך, וכאשר פגשתי את המקובל הוא ושאלתיו על הענין, השיב ואמר, שכדי לסייע ביד האבדך הוא להיפטר ממידת הכעס, מותר לומר לו דברים לא נכונים, ולהציג את המים הללו כ'מים קדושים' המרפאים ממחלות.

הוא הביא על כך כמה מקורות מחז"ל, שאחד מהם היה מיוסף הצדיק, שאמר לאחיו כמה פעמים 'כי מרגלים אתם', למרות שידע שהם אינם כאלה ולא היה בכך שמץ של אמת. וכל זה נעשה כדי להשיבם בתשובה ולקרנם אל האמת.

ערכו של ת"ח המתמיד בלימודו וגומל חסד עם הבריות, גדול יותר ממי שלומד ומסתגר בחדרו

אדם שנועשה לו נס גדול במיוחד, ממש שלא כדרך הטבע, מעונין לתרום סכום כסף גדול לבית המדרש. הוא מתגורר באחת השכונות החדשות של הציבור החרדי בפריפריה, ובית המדרש בשכונתו עדיין לא מתופעל כראוי.

הוא בא ושאל מה כדאי לתרום; האם להעשיר את ספריית בית המדרש בספרי מפרשים על סוגיות הש"ס, או שמה לתחוק את הפעלת החשמל (לימות החול) שעל ידי כך יוכלו ללמוד תורה בלילה, וגם לבשל ארוחות צהריים לתלמידי חכמים הלומדים בכולל שבבית המדרש? הבאנו לו ראייה ממסכת חגיגה (דף ו') שם מובאת מחלוקת בין בית שמאי

פנינים מדברי הרב

'אני אסביר את דבריה של היולדת', אמר מרן הגרש"ז. ועל כך דמעו עיניו של מרן הגר"ח

בשבת חנוכה הביא מרן הגר"י זילברשטיין את דברי חז"ל המהללים את מידותיו האציליות של יוסף הצדיק, שגרמו לו בסופו של דבר לקבל שכר מלא מהשם יתברך על ההתחשבות שגילה כלפי אחיו.

אחת הדוגמאות ממידותיו הטובות של יוסף היא מתוך כך שהעז להתייחד עם אחיו ואמר 'הוציאו כל איש מעלי', וחז"ל אומרים שהיה עליו לחשוש מפיקוח נפש, כיון שבכוחם ובגבורתם היו יכולים האחים להרגו, אבל יוסף לא התחשב בכך ועיקר חששו היה שאנשי מצרים יראו בבושתם של אחיו, בשעה שהוא מתודע אליהם, וכיון שלא רצה לבייש את אחיו התייחד איתם לבדו.

בהקשר זה נספר כאן, אמר הרב שליט"א, שכאשר הייתי פעם אצל מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל הגיעו אליו בני-זוג שביקשו להתדיין בענין השם שיינתן לבנם הנולד להם. מה שקרה הוא, שאביו של אבי-הבן - ששמו היה יעקב - נפטר 3 חודשים לפני-כן, ואבי-הבן ביקש לקרוא לרך-הנולד על שמו.

אבל האם-היולדת אמרה דברים לא-ברורים וטענה ש'אם יקראו לו כך, לא יהיה מזל-טוב לילד'... אף אחד לא הבין את דבריה, ומרן הגרש"ז אמר ש'אני אסביר למה היא מתכוונת, ואף אפסוק כמותה'!

הגרש"ז ידע שאת המשפחות המתגוררות באותו בנין של ההורים הללו חוותה אסון קשה, כשאחד מילדי המשפחה נהרג בתאונה, ושמו היה יעקב. 'היולדת מתכוונת לומר, שלא יהיה בכך מזל-טוב, כיון שאם יקראו לרך בשם יעקב, הרי כשהוא יגדל, ויירד לשחק למטה, והיא תקרא לו "יענק'לה תעלה הביתה", תשמע זאת השכנה, ששיכלה את בנה יעקב, וליבה ייצא מרוב צער, ולכן גם היולדת - באצילות-נפשה, ולמרות רצונה לכבד את בעלה, וזכרו של חמיה יקר בעיניה - אינה מעוניינת לקרוא לבנה הנולד, בשם זה.

יש בכך דוגמא-רבנית למידות אציליות של מי שאינו רוצה לגרום עגמת-נפש לזולת.

וזכורני שכאשר סיפרתי את הדבר לגיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, זלגו עיניו דמעות, ובמשך דקות ארוכות אי

יעקב אבינו, בתשובה לפרעה, 'מעט ורעים היו ימי שני חייו' וכו'. מדברי המדרש עולה שיעקב נתבע כאן על שלא הזכיר בתוך ה'מעט ורעים' גם את הטובות שעשה עימו השם יתברך.

וכך נאמר במדרש: "מעט ורעים היו ימי שני חייו; בשעה שאמר יעקב כן, אמר הקב"ה אני מילטתיך מלפני ומעשו, והחזרתי לך את דינה ואת יוסף, ואתה מתרעם על מדותיי? חייך שיחסרו לך משנותיך! שלא יהיו שנותיך כשני חיי אביך, ששני חיי אביו היו ק"פ שנה, והוא לא חיה כי אם קמ"ז שנה, וזהו ל"ג שנים פחות, כמנין תיבות שיש מ'ואמר פרעה עד מגוריהם'. עיקרה של תביעת-הש"ת במקרה זה היא, מדוע אנחנו זוכרים רק את ה'מעט ורעים', ולא את הטובות המרובות הנעשות עמנו בכל יום, בכל עת ובכל שעה?

יתירה מכך; אם נבחן את המציאות ניווכח שגם הרעות שנעשו עמנו, דהיינו שחשבנו שהן רעות, התהפכו בסופו של דבר לדברים טובים, ורק חוכמתו של הש"ת היתה זו לגלגל את האירועים בצורה כזו, שתיראה בתחילה כ'מעט ורעים', אבל בסוף נוכחו הכל לדעת כיצד התגלגלו העניינים לטובה.

כל אחד נתקל במהלך ימי חייו במקרים כאלה, שבתחילה לא הבין ולא ידע על מה עשה לו אלוהים ככה, ורק לאחר שנים רבות הוא רואה ויודע שהכל היה לטובה.

שמענו על סיפור עוצר נשימה שהתרחש בתקופת השואה עם יהודי בשם יצחק סלוצקי. האיש שהיה נצר למשפחה גדולה ומסועפת בפולין, סיפר שהמשפחה שלהם היתה בין הראשונות שהושמדו באושוויץ. רק הוא ואחותו הצליחו בדרך-לא-דרך להימלט מאימת הנאצים ולהסתתר בכפר אחד. סלוצקי, האח, היה אז בגיל 16, ואחותו היתה צעירה ממנו בכמה שנים.

תושבי הכפר היו גויים, ולמרות שידעו על זהותם היהודית של האח ואחותו, שמרו על קשר של שתיקה ולא גילו זאת לאף אחד מחברי המפקדה הנאצית שהיתה במקום. 'אני, כך סיפר לעת זקנותו, לקחתי על עצמי כאחר לשמור על אחותי, ולהוות לה מחסה ומסתור מכל פגע רע'.

הרגיש בתכונה חשודה

השניים הסתתרו במשך תקופה ארוכה מאוד במרתף צר וטחוב, מתחת לאדמה. 'אסרתי על אחותי לצאת מן המרתף, ואני סיפקתי לה את כל צרכיה במזון ובביגוד וביתר הדברים', סיפר. כך עברו עליהם כמה חודשים, כאשר האחות נשאת כל העת בתוך המרתף והאח יוצא מזי פעם להביא מצרכים.

יום אחד, בשבוע מה'קניות', הרגיש עוד מרחוק בתכונה חשודה ליד ה'בונקר' האישי שלהם. ואכן, כשהגיע למרתף לא מצא את אחותו. בהיותו בגיל זקנה, יובל שנים אחרי, אמר סלוצקי שאם היה חושב אז, באותו רגע, מה הוא הולך לעשות, לא היה עושה את זה בשום אופן... אבל לא חשבתי על מאומה; במוחי קיננה רק מחשבה אחת ויחידה, כיצד להציל את אחותי. הוא פורץ בריצה מהמרתף, ושואל את העובדים והשבים האם ידוע להם היכן נמצאת אחותו, והללו מצביעים לו על בניין המפקדה הנאצית הנמצאת במרכז הכפר. יצחק רץ אל הבניין, ולא פחות ולא יותר - פורץ אל תוכו, תוך שהוא עוקף את כל השומרים המוצבים בחוץ. הוא נכנס אל תוך הבניין, ופותח בזעקות-אימים: 'הבו לי את אחותי, עכשיו!!!'

לבית הלל לאיזה קרבן צריך להפריש יותר כסף. בית שמאי סוברים שלעולת ראייה יש להפריש יותר, כיון שכולו לגבוה, ולכן מפרישים שתי כסף, ואילו לשלמי חגיגה רק מעה אחת.

בית הלל, לעומת זאת, סוברים שלשלמי חגיגה יש להפריש שתי כסף, ומבארים את טעמם כיון שיש בהם שתי אכילות, אכילת גבוה ואכילת הדיוט. נמצאנו למדים שלבית הלל, שהלכה כמותם, נמדד ערך הדבר על פי אם יש בו שימוש אחד, אכילה אחת, או שתי אכילות, דהיינו שני שימושים.

בשאלה שנשאלנו, יש להעדיף לכאורה לבית הלל לתרום לשימוש בחשמל, כיון שיש בו שתי תועלויות; הוא גם מאיר ללומדים בשעות הלילה, וגם אפשר לבשל לחלמידי החכמים.

בערב שבת פרשת 'ויגש', כשהייתי אצל גיסי מרן הגר"ח קניבסקי, שאלתי האם הראיה הזו נכונה, והוא השיב בחיוב, והוסיף שהדבר נכון בכל דבר בחיים. כלומר, אם יש לפנינו שני אנשים, ויכול להיות שהם לומדי תורה, אחד מהם מתמיד גדול ומקפיד שלא לבטל מלימודו, אבל אינו יוצא-ובא כלל בין הבריות, והשני גם הוא מתמיד באותה מידה, אבל בין סדר לסדר הוא גומל חסד עם חבריו, הרי חשיבותו של השני, המתעסק בשני דברים, גדולה יותר.

כדאי להביא בהקשר זה את הגמרא במסכת גיטין (ס"א א') המספרת על רב כהנא שהגיע לעיר הוצל וראה אדם אחד שמתעסק עם תמרים ונוזהר בצורה מיוחדת שלא ייכשל בדבר הלכה. אמר לו רב כהנא, אתה הגעת ממקומו של רבי יאשיהו עליו נאמר 'צדיק יסוד עולם'. ופירש"י, ש-לכן אתה בקי בדיני, לפי שרבי יאשיהו דורש רבים ומודיען. כלומר שאפילו אנשים פשוטים בהוצל, ידעו הלכות, כיון שהוא מרבה לדרוש רבים הלכות להודיע להם, ועל זה קרא 'צדיק יסוד עולם'.

והתקשינו, האם יש איזושהי נפקא-מינה בענין 'צדיק יסוד עולם'? ומצאנו בליקוטי מהר"ל, שכאשר חלה מהר"ל גזרו הציבור תענית ואמרו סליחות באמצע 'סלח לנו', בניגוד למה שמקובל שעל חולים מתפללים ב'רפאנו' או ב'שמע קולנו'. וכתב המשנה ברורה (ק"ט י"ב, בשם המגן-אברהם) שמהר"ל היה שונה משאר בני אדם, משום שרבים היו צריכים לתורתו, וכרבים דמי, ולכן היה מותר להפסיק באמצע הברכה.

שאלתי את גיסי מרן הגר"ח, האם עדיפות זו חלה גם כאשר צריך להציל צדיק יסוד עולם, ומאיזו צורך להציל עשרה יהודים פשוטים, האם להציל את הצדיק? שהרי המשנה במסכת הוריות (י"ג א') אומרת שתלמיד חכם קודם בהצלה לכהן גדול, וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות שהתועלת שיש לעם ישראל מתלמיד חכם היא יותר גדולה מאשר התועלת מכהן גדול, ואם כן, גם במקרה של צדיק יסוד עולם מול עשרה פשוטים, אולי עדיף להציל את הצדיק?

וגיסי מרן שליט"א השיב בשלילה.

ואז הוציא האח את כף ידו מן הכיס, והמפקד הנאצי נדהם לראות שהיא מליאה בשערות

באחת מדרשותיו הביא הרב שליט"א את דברי המדרש על הפסוק שיצא מפיו של

יש לך סימנים מובהקים שהיא אחותך? - שאל המפקד

ומעניין לעניין לפנינו סיפור נוסף שילמדנו את העיקרון הנ"ל, שרק השם יתברך רואה ויודע את כל העתיד להתרחש, ומכוון על פי זה את כל האירועים, לטובתנו. את הסיפור שמעתי מהרבנית שולמן ע"ה, זוגתו של ראש ישיבת סלבודקה הגר"מ שולמן זצ"ל, הממחיש בצורה הברורה ביותר עד כמה הכל מחושב ומדוקדק, ואין להתלונן על מאומה.

בתה של הרבנית נולדה בעיירה סלבודקה בליטא עם יבלת גדולה מאחורי האוזן, מום שגרם צער רב להוריה ולבני ביתה. והנה, בתקופת המלחמה עבר פעם קצין גוי ליד בית המשפחה, וחטף את האחות בפתאומיות ונסע לדרכו.

הרבנית לא אמרה נואש ורדפה במהירות אחרי הקצין עד הגיעה אל פתח המפקדה. היא ניגשה למפקד הראשי והודיעה שקצין פלוני לקח בטעות את אחותה, והיא דורשת לערוך בירור מייד בנושא. "יש לך סימנים מובהקים שהיא אחותך"?

הרבנית לא איבדה עשתונות והשיבה מיד: "כן, יש לי סימן ברור. יש לה יבלת מאחורי האוזן, שאינה נראית מבחוץ". הלכו ובדקו, ומצאו שכדבריה כן הוא, והחזירו את הבת לחיק משפחתה. רק הקדוש ברוך הוא, צופה הדורות מראש, ידע שהבת הזו תיחטף אי פעם ע"י אותו קצין, והכין רפואה למכה... היבלת לא היה מכה, אלא רפואה בטוחה!

מדוע חבש מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל שטריימל גדול ממידותיו?

שמעתי סיפור מופלא ביותר על מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל, הממחיש לפנינו כמה יש להשקיע בענין שלום-הבית.

יום אחד הבחינו אנשי הבית בפליאה שהשטריימל של מרן הגרש"ז גדול מכפי מידותיו. הם לא הבינו מה קורה כאן, שהרי עד היום השטריימל קלם את מידת ראשו, ואין קרה לפתע שהמידה השתנתה?

ומרן זצ"ל סיפר להם דברים כהווייתם. המדובר היה בבחור בן-טובים שלמד בישיבה, והתמיד בלימודו, ובשלב מסוים התדרדר ופג ממנו החשק ללימוד. הוא יצא לשוק העבודה, ואמנם שמר על מסגרת מסוימת בקביעת עתים לתורה, אבל לא היה זה אותו בן-ישיבה כבעבר.

למרות הכל, התחתן הבחור דנן עם בת-טובים, שהסכימה להקים את ביתה יחד עימו במצבו הנוכחי. ברם, יום אחד התקיים בו 'מי לא ידח ממנו נידח', והקב"ה השפיע עליו רצון ותשוקה לחזור בתשובה.

השינוי הראשון שהחליט לעשות בחייו הוא לחזור לצורת הביגוד שאפיינה אותו בעבר, כולל השטריימל הירושלמי שהיה בבית אביו. הוא רכש שטריימל בלא פחות מ-2,000 דולרים, וכך הגיע לביתו.

הקצינים הנאציים שלא היו רגילים למחזות שכאלו, שלפו כבר את אקדחיהם והתכוננו לירות בו. רק ברגע האחרון נמנע האסון. היה זה כאשר המפקד הראשי שמע אף הוא את הצעקות המוזרות והוציא את ראשו מחדרו, וקרא ליהודי להכנס אליו. אבל יצחק סלוצקי אינו שותק. גם בלשכת המפקד הוא ממשיך לצעוק, שיחזירו לו את אחותו עכשיו ומיד, ללא כל שהיות... 'אינני יודע מהיכן היה לי את האומץ הזה', יאמר ברבות השנים.

המפקד היה משועשע מהמחזה, והבין שלפניו עומד טיפוס מיוחד במינו, והחליט לשטות בו. הוא מפתיע אותו באומרו שהוא מוכן להשיב לו את אחותו, בתנאי אחד: שיפתח את כף ידו ויראה לו שיש שם שערות... סלוצקי אינו מתרגש. הוא פונה אל המפקד הנאצי ימ"ש השולח בו מבע שטני, ואומר: ואם אראה לך שיש לי שם שערות, אתה מבטיח לתת לי את אחותי?! והמפקד חוזר שנית, כולו משועשע: הרי אמרתי לך כבר את התשובה...

ור' יצחק פושט את ידו לפני הנאצי הארור, וזה חישוב להתעלף. בכף היד היו שערות רבות. פניו של המפקד חוורו וסמקו, וזאת גם בשל העובדה שכאשר רוצים ב'תרבות' הגרמנית לתאר פלוני הדומה ל'שטן' - מציינים אותו עם שערות בכף היד. 'החזירו לו את האחות, וסלקוהו מכאן במהירות האפשרית', צרח הנאצי באימה.

סלוצקי ואחותו שרדו את המלחמה והגיעו לארץ ישראל. את 'המופת' הזה סיפר האיש לכמה מחבריו כעבור יובל שנים, וגם הם לא וויתרו וביקשו לראות את כף ידו... מה-מאוד התפלאו גם החברים להיווכח בתופעה המדהימה, שכף היד מליאה בשערות. ואז הסביר להם סלוצקי את פשר העניין. לאבא שלי, כך סיפר, היתה מאפייה גדולה בפולין, ואני כילד קטן אהבתי מאוד להסתובב בין התנורים והמערבלים. בהיותי בגיל 7, הכנסתי פעם - כדרכו של ילד קטן - את ידי אל תוך אחד המערבלים, וחתיכות גדולות של עור-כף-היד נקרעו.

בתי החולים של אז עבדו בצורה פרימיטיבית למדי, וכאשר הבהילוני לבית החולים, חתכו הרופאים פיסת עור ממקום אחר בגופי, והשתילו בכף היד. בפיסת-העור המושתלת היו שערות, וכך הגיעו השערות לכף היד ועם צמיחת העור צמחו אף הן.

זכורני, סיים הקשיש, שבד-בבד עם רגשי-ההויה להקב"ה על החסד הגדול שעשה עמדי בכך שכף היד נותרה שלימה, הצטערה אימי על המראה הלא-סימפטי הזה של השערות שנראו לי בכף היד, ובכל פעם כשיצאתי איתה היא אמרה לי להכניס את היד לכיס... כדי שלא יראו. גם אני-עצמי התביישתי בכך מאוד, וחברי צחקו ולגלגו עליי.

רק הקב"ה הצופה מסוף העולם ועד סופו, יכול היה לדעת מה עתיד להתרחש בתקופת השואה, ורק הוא ידע שיחטפו את אחותי, ואזדקק למופת הגלוי הזה של השערות, ולכן גילגל את העניינים כך. הקב"ה ידע גם שהשלטון יהיה בידי הנאצים, כי כך היה רצונו יתברך בעת ההיא, ומכיון שכך אי אפשר יהיה להוציא את הילדה מידיהם רק באמצעות הפתרון הלז...

ולכן, עשרות שנים לפני-כן גילגל את הילד אל המאפייה של אביו, וגילגל גם את ידו אל תוך המכונה וכו' וכו', וכל זה כדי להביא בסופו של דבר את הישועה. וזו התביעה כלפינו, מדוע אנחנו רואים את המעט ורעיים, ולא מבינים שהכל נעשה לטובתנו?!

משה סייע לבנות יתרו לשאוב מים, והפך לחתנו של יתרו, ואף אחד לא הכירו ולא ידע את מעלותיו, ואף אחד לא היה יכול לשער לאיזו דרגה יגיע משה. והנה, עוברת תקופה ויתרו מוגדר בתורה כחותנו של משה רבינו, שהפך להיות מנהיגם של ישראל, ומקבל-התורה בהר סיני. מ'חתנו של יתרו' הופך יתרו להיות ה'שווער' של משה.

וכך הם כל ענייני העולם, אומר מרן הגרא"ל. כאשר תוקפת את האדם צרה כלשהי, ח"ו, אין הוא צריך להתייחס ולחשוב שהצרה תישאר במעונו תמיד.

התפקיד שלו בעת הזו הוא לעמוד בתפילה לפני השם יתברך, לחזור בתשובה ולהתקרב לאלוקיו, ואז תבוא עליו הישועה במהרה, ותחליף את מקומה של הצרה!

מרן הגרש"ז איצ'רבע זצ"ל, חבוש שטריימל. 'אם היתה לי רשות, הייתי מצווה להכניס את השטריימל אל תוך קברי, לאחר 120 שנה'

אשתו הופתעה עד מאוד מהמראה החדש, ואמרה לו שהיא אינה מוכנה לכך. 'התחתנתי איתך כשהיית לבוש בצורה מסוימת, ואינני מוכנה לכך שתחבוש שטריימל. זה יותר מדאי בשבילי', אמרה, והוסיפה שאם הוא אינו מוכן לחזור למראהו הקודם, היא תתגרש ממנו. האשה גם ציינה שהם נתונים במצב כלכלי קשה, 'ואיך מלאך ליבך להוציא סכום כסף כה גדול של 2,000 דולר על רכישת שטריימל'?

שמע האיש כך, והלך להתפלל בכותל המערבי והתחנן לפני השי"ת שייתן לו עצה נכונה מה לעשות, ומשם פנה לביתו של מרן הגרש"ז בשכונת 'שערי חסד' ושטח לפניו את הסיפור ואת ההתנגדות של רעייתו והאיום שהשמיעה בפניו שאם הוא אינו מתפטר מהשטריימל היא מתגרשת ממנו.

שמע מרן את הדברים, ואמר שבוודאי לא שווה להתגרש ולפנק בית יהודי בגלל שטריימל, ולכן אתה צריך להתפטר מהשטריימל... כשהאיש הגיב ואמר 'הרי זה עלה לי 2,000 דולרים', אמר הגרש"ז לעומתו, שבדיק לך התכוונת. 'אני צריך לרכוש לעצמי שטריימל חדש, ואם כן תמכור לי את שלך, ואני אשלם לך את מחירו המלא, ובכך תסתיים הפרשה'.

בעוד שהאיש המופתע עדיין אינו מאמין למשמע הדברים, הגיש לו הגרש"ז את הכסף, ונטל את השטריימל... שהיה גדול ממידותיו. ויותר מרן זצ"ל על כבודו, ועל מראהו, והלך ברחוב עם שטריימל שכוה, כדי להביא שלום לבית יהודי.

השטריימל הזה, אמר הגרש"ז לבני ביתו, אחראי להשכנת שלום בבית יהודי, ולכן אל תתפלאו שאני חובשו לראשי, למרות הגדול והצורה שאינם מתאימים למידותיי! חביבה עלי מצוות שלום-הבית יותר מכל דבר אחר!

מרן הוסיף ואמר, ש'ערכו של השטריימל הזה כל-כך גדול בעיניי, שאם היתה לו רשות, הוא היה מצווה להכניס את השטריימל הזה לקברו לאחר 120 שנה - - -

כאשר באה צרה על האדם, אל יחשוב שהיא תישאר תמיד!

הבעיה העיקרית הניצבת לפני האדם מתמקדת בכך שכאשר תוקפת אותו צרה מסוימת, הוא חושב שהצרה הזו תישאר לעולם, ואינו מעלה על ליבו שכשם שהשי"ת הביא עליו את הצרה בפתע פתאום, כך באותה צורה היא יכולה להיעלם ברגע אחד.

שמעתי שמרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל הביא ראיה לכך שצרה באה וצרה חולפת, מתוך זה שבפרשת 'תרו' מגדירה התורה את יתרו כ'חותן משה'. ושואל מרן זצ"ל, מדוע צריכה התורה להזכיר את העובדה שיתרו היה חותנו של משה? למאי נפקא-מינה לנו לדעת את זה?

ומתוך, שהתורה רוצה להדגיש לנו את מה שאמרנו לעיל, שהתחלופות הקיימות בעולמים יכולות לשנות את מצבו של אדם ולהעלותו ברגע אחד לרום-המעלה, וכן להיפך ח"ו. כאשר

תגובתו המפתיעה של ראש הישיבה בפגישתו עם שר הדואר

זכורני שהצטרפתי פעם אל ראש הישיבה שלנו בסלבדקה, מרן הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל, בלכתו לחתונה, והייתי עד למעשה שבתחילה לא הבנתי את הנהגתו, ומדוע עשה מה שעשה; רק לאחר מכן הוא-עצמו הסביר לי את כוונתו הטהורה.

לאחר החופה, נפגש ראש הישיבה עם חבר-נעורים שלמד איתו בצוותא בישיבת סלבדקה שבליטא. הגר"מ שולמן לחץ את ידיו בחיבה, ונראה היה שהאיש ההוא מתרגש לנוכח המפגש המפתיע עם מי שלא ראה את פניו שנים רבות.

'מה מעשיך כיום?' - שאל החבר את ראש הישיבה, והגר"מ השיב שיש לו ישיבה בבני ברק, ובה מאות תלמידים. 'ובמה אתה מתעסק?' - שאל הגר"מ את חבר-הנעורים שלו. הלה יישר את צווארונו, הגביה את עצמו קמעה, והשיב בנימה של יהירות: 'מה, וכי אינכם יודעים, אני מכהן כשר הדואר במדינת ישראל' - - - ראש הישיבה עשה את עצמו כמי שאינו מאמין, ושאל: 'מה, אתה בסך-הכל מחלק-הדואר הראשי של מדינת ישראל, מה שקרוי כיום דוור? זה מה שאתה עושה?! היית בחור כל-כך טוב, למדת בהתמדה, זה מה שיצא ממך?!'

החבר היה בטוח שראש הישיבה לא שמע את מה שאמר, וחזר שוב בקול רם והציג את עצמו כשר הדואר במדינת ישראל... והגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל מגביה את קולו יותר, ואומר: 'מה, האם הנך רוצה לומר לי שאתה בסך-הכל הדוור הראשי של המדינה?! - הרי שינוי למדנו בצוותא, על אותו ספסל בישיבת סלבדקה בליטא, וזה מה שיצא ממך?! דוור, מחלק דואר?!' - - -

והחבר, חוזר שוב ושוב על כך שהוא אינו דוור פשוט, אלא שר בממשלה, שר הדואר; וראש הישיבה אינו מוכן לוותר, וגם הוא חוזר על דבריו, ומביע פליאה כיצד יתכן שמי שלמד איתו ביחד בישיבה, ייצא דוור פשוט... ההתנהגות הזו לא הלמה למידותיו של ראש הישיבה, שכמי שהתחנך וחניך

מלבדו' - התפרסמה מאוד בציבור, ורבים משתמשים בה.

בספר 'אפיקי אייל' שנכתב על ידי הגר"י טרבלסי מתוך ה'ועדים' שאמר מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ב'נפש החיים', והאמור לראות אור בקרוב, מובא, ששאלו את מרן הגרא"ל האם לנהוג בסגולה זו של מרן הגר"ח, והשיב: 'זה קשה, אבל יש סגולה יותר קלה, והיא, לומר את תפילת עלינו לשבח בכוונה שבע פעמים, ועל ידי כך זה עוזר מאוד להגיע לישועה. בהערות בשולי הדף מובא שבספר 'מחזיק ברכה' (סימן קל"ב ס"ק ב') מביא בשם רבינו האי גאון מ'כתב יד העתיקה', שכתב: 'עלינו לשבח...' יש לומר אותו בעטיפת-ראש, מפני שאין שבח כמוהו ליוצרנו, ועולה על כל התשבחות שבעולם'.

הגר"י טרבלסי מגיש את כתב-היד של הספר 'אפיקי אייל' למרן המרא דאתרא הגר"י זילברשטיין. עבודה מאומצת שנמשכה שנים

דעתו של הגרא"ל היא אפוא שאמירת 'עלינו לשבח' שבע פעמים בכוונה, יש בה סגולה גדולה. ואגב, ספרו של הגר"י טרבלסי 'אפיקי אייל', ייצא לאור לאחר עמל ויגיעה שהתארכו שנים רבות. המחבר שהיה בביתו של מרן זצ"ל למעלה מ-20 שנה, והשתתף ב'ועדים' על 'נפש החיים'. העבודה על הספר נערכה בצורה מדויקת, ובביתו של הרב טרבלסי אפשר למצוא 2 ספריות שלמות המורכבות מספרים שנרכשו כדי לאתר את מקורותיו של מרן הגרא"ל בדבריו ב'ועדים'. הגר"י טרבלסי הוא ת"ח מובהק, ומכנה כר"מ בשתי ישיבות, ישיבה גבוהה וישיבה לצעירים.

החולה החל לכוון ב'אשר יצר'!

עוד מובא בספר הנ"ל שמרן ראש הישיבה סיפר על ראש-ישיבה אחד שהכליות שלו לא פעלו מזה 8 ימים, ועל פי דרכי הרפואה לא היה מה לעשות כבר. ראש-ישיבה זה קיבל על עצמו, ושיתף בכך גם 100 מתלמידיו, לומר את ברכת 'אשר יצר' בכוונה, וראה זה פלא. הכליות חזרו לתפקד כהרגלן, שלא כדרך הטבע. מרן הגרא"ל אמר שמקובל כך גם מהסתייפלער שהיה מורה בזה לסגולה לכוון ב'אשר יצר'.

הגוף נותר שלם; ומה אמר על כך מרן?

עוד מובא ב'אפיקי אייל' שיחיד שישיש בחייו כקברן בחברה-קדישא נקבר בטעות בקבר שהיה שייך לאדם אחר, שקנה את הקבר בחייו. הקונה לא ויתר וביקש לפנות את קברו, ולא נותר אלא לעשות כדבריו. והנה, כך סיפר מרן הגרא"ל, נכדי היה בהלוויה זו, וסיפר שכאשר העבירו את הקברן לקבר אחר - לאחר 3 שבועות מאז ההלוויה הראשונה - היה גופו שלם, ולא הסריח כלל. ואמר מרן שהזכות של החסד שעשה כקברן, היתה זכות גדולה, ובזכות זה נשאר שלם.

את כל תלמידיו בשיטה הסלבודקאית, נהג לכבד ולהוקיר כל אדם שניצל מולו, והנה כאן לא די שהוא אינו מכבד את חבר-נעוריו אלא מוריד אותו מ'דרגתו', והופך אותו משר לדור פשוט.

כששאלתי את ראש הישיבה לפרש הנהגתו, השיב לי במשפט אחד שהיווה עבורי תמרו-דרך לכל החיים. 'ראיתי שכמה תלמידים עומדים סביבי, וחששתי שאתם עלולים להעלות בדעתכם שמשנתו של שר היא מעמד חשוב, ויתכן שאהבתכם לתורה תפגם במשהו, ולא יכולתי להרשות לעצמי להתייחס אליו בכבוד'.

הגר"מ שולמן הוסיף שחששותיו התגברו כאשר ראה את מכונית השרד הממתנה לשר ההוא בחוץ, 'ולכשתצאו ותראו את המכונית, יגביר בכם היצר את חיידק-הכבוד-המדומה, וכדי שתתרחקו מכך עד הקצה האחרון, ותהבילו את ענייני העולם הזה - לא עמדה בפני כל ברירה אלא להתנהג כפי שהתנהגתי'!

שרי הממשלה מנהלים את העולם???

את הסיפור הזה סיפרתי במקומות רבים, בגלל המסר העוצמתי שיש בו. והנה, פעם לאחר שסיפרתי את הנ"ל, ניגש אליי יהודי אחד ושאל: הרי השר ההוא משתתף בישיבות הממשלה והשרים מצביעים שם על דברים גורליים, לכאורה, ואם כן מדוע מזלזלים כל-כך באדם שכזה?

והשבתי לו על פי סיפור שסיפר האדמו"ר מפייטסבורג, והובא בהרחבה בספר 'ומתוך האור' של הגר"ש לוונשטיין. הרבי סיפר שנכנס פעם למכונית בארה"ב, ומבחינ לפליאתו שבמקום הגה אחד הנמצא בכל מכונית, יש שם שני הגאים... אחד מול הנהג, והשני מול הכסא שליד הנהג. לכשהביע את פליאתו באוזני הנהג, מספר לו הלה דבר מעניין.

יש לי בן קטן שכאשר הוא נכנס למכונית הוא 'חוטף' שגעון ורוצה לנהוג בעצמו. הוא תופס לי את ההגה, ומפריע בנהיגה, ואינני יכול להשתלט עליו. מה עשיתי? - התקנתי לו משהו כזה דמוי-הגה, והילד מחזיק בו ומסובב לכאן ולכאן, וחושב שהוא מסיע את הרכב, וכך בא על סיפוקו.

הילד, בשל גילו הצעיר, איננו מבין שאמנם הוא מסובב את ההגה, אבל זה אינו הגה, אלא סתם גלגל שהתקנתי במקום בו הוא יושב. הוא בטוח שהסיבובים שלו הם אלה שגורמים לרכב להסתובב לכאן ולכאן, אבל את האמת כולם יודעים שאין בסיבוביו אלה ולא כלום.

כך גם קורה בעניינם של השרים, אמרתי לאיש ההוא ששאלני מדוע מזלזלים כל-כך בכוחו של שר הדואר... שרים אלה חושבים שבהחלטותיהם הם קובעים מה יעלה בגורל המדינה. הם בטוחים שהצבעותיהם בישיבות הממשלה קובעות מה יהיה בענין אירן, וכו' וכו'. ואת האמת כולנו יודעים, שההחלטות שלהם שוות אפס אחד גדול, ומי שמנהל את העולם הוא אך ורק הקדוש ברוך הוא, אדון האדונים.

מרן הגרא"ל שטיינמן יעץ לומר 'עלינו לשבח' 7 פעמים בכוונה

הסגולה של מרן הגר"ח מוולוז'ין שאמר שבעת צרה יתחזק אדם ויאמין ש'אין עוד

'במלחמה קודם ביאת משיח, יינצלו כל יראי-השמים! ומה זה ירא-שמים? - מי שמובדל מן העמים' (קרי: התקשורת)

כך אמר בזמנו המשגיח ביישובת לייקוואד, ואמר שהקבלה היא איש מפי איש עד למהרי"ל דיסקין, שמפיו יצאו הדברים ♦ המשגיח הוסיף ואמר: לא מדובר באחד מל"ו צדיקים. לא דורשים מן האדם להיות כזה, ואף אחד אינו דורש מן האדם לעשות דברים שאינם מתאימים למדרגתו ♦ התנאי היחיד הוא, להיות מובדל מחוקות העמים, ושלא תהיה לנו שייכות אליהם, לא אל התרבות שלהם, לא אל העיתונים שלהם, ולא אל המוזיקה והספרים שלהם. להיות מנותק מהם לחלוטין ♦ במצב כזה יאמר הקב"ה 'אתם שלי'! ואז לא תהיה לאף אחד שליטה עלינו ♦ בדורנו, זה נשמע כדברי נביאות, בשל התקשורת הממוחשבת, כאשר לפני כל-כך הרבה שנים היה מי שידע שהנסיון של הדור האחרון יהיה בענין 'הקשר עם הגויים'

תפרוץ מלחמה, ושוב תהיה הפסקה, ואחר כך שוב תהיה מלחמה, ובמלחמה ההיא יבוא משיח.

אנחנו שומעים את הדברים היום, ויודעים שמדובר בתקופה שעליה דיבר החפץ חיים, ו...נבהלים. הרי זה מה שיוצא גם מכותרות העיתונים, ומהחדשות היומיומיות המגיעות מאירן.

מחפשים סגולות להצלה

ברם, יש לדעת, שבניגוד להרגשת-הפחד המפעמת באופן טבעי בליבו של כל יהודי, כאשר הוא שומע שהנה-הנה משיח עומד באמת מאחורי כתלנו, צריכה להתעורר בקרבנו שמחה והתעוררות עצומה. וכוונתנו לדבריו של המשגיח הגה"צ רבי נתן וכטמיוגל זצ"ל, שכתב בנושא זה דברים ברורים מאוד.

בדרך הטבע כל אחד מחפש סגולות להצלה, ובאוויר מסתובבות הרבה סגולות שכאלו... אבל נדמה, שהעדות הברורה ביותר, שהתקבלה איש מפי איש, והיא גם משתקפת לראייתנו של ימינו - היא זו שנצטט כאן.

לאור אירועי התקופה, וכל מה שקורה בירה האירנית והדיונים עם המעצמות בנושא הגרעין, חשוב מאוד לזכור ולהזכיר לעצמנו שוב ושוב את הדברים דלהלן האמורים לעורר אותנו לחזור בתשובה שלימה ולהתקרב כמה שאפשר לאבינו שבשמים.

לא צריך לפחד!

את הדברים השמיע בזמנו המשגיח דלייקוואד הגה"צ רבי נתן וכטמיוגל זצ"ל. היה זה בתקופה שבה דיברו הכל, בבהלה רבה, על סכנותיה הנוראיות של פצצת-האטום. המשגיח אמר אז שיחה מיוחדת לבני הישיבה בנושא זה, ולאחר דברי החפץ חיים שאל בתמיהה-רבתי:

'הכיצד זה שבן-תורה פוחד?! מי שמובדל ומופרש מן העמים, אין לו חשש סכנה! הוא יינצל מאה אחוז מכל פצצות האטום!'

מי שזוכר, כותרת זו כבר היתה בבטאוננו לפני כמה שנים, ומפאת האקטואליה שבדברים, ונחיצותם, אנחנו מביאים את הדברים שוב, לחזק ולהתחזק.

אנחנו מצויים בתקופה הרת-גורל לעם היהודי, ובימים מיוחדים הצופנים עבורנו משמעות מיוחדת. לפני שמסרתי שיעור באחד מבתי המדרשות, סיפר מרן הגר"י זילברשטיין, שאלתי את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי מה המסר שיש להעביר לציבור, והוא אמר לי שלדעתו האירועים העוברים עלינו לאחרונה הם חבלי-משיח ממש.

היוצא מדבריו הוא שמדובר ממש ברגע האחרון שלפני בוא-משיח, והנו עומדים בפיתחה של התקופה שעליה התנבאו כל הנביאים, ולה ייחלו היהודים בכל הדורות. מי ששומע את התחזיות של אנשי הצבא, ושומע את האיומים האיומים המגיעים מאירן, יודע שאכן אנו מתקרבים לעת ההיא...

במלחמה ההיא יבוא משיח

כיון שאנחנו מתגוררים בשכונה הקרויה על שמו של הגה"ק רבי אלחנן ווסרמן הי"ד, עלינו לייחס לדברים שיצאו מפיו ביתר-חשיבות. והנה, רבי אלחנן סיפר שבמוצאי יום טוב הראשון של חג הסוכות עמד מרן החפץ חיים בבית מדרשו ביישובת ראדין ודפק על הבימה, ודיבר על הסכנות שהיו צפויות אז ליהודים.

רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל ניגש אליו ושאל מה לעשות, ואז השיב הח"ח את תשובתו המפורסמת ש'בהר ציון תהיה פליטה', דהיינו שהיהודים בארץ ישראל יינצלו.

ומקובלנו עוד מהחפץ חיים, אמר רבי אלחנן ווסרמן, שכשהלכו אליו בשעת מלחמת העולם הראשונה, ושאלוהו האם זה הוא הקץ ומלחמת גוג ומגוג, השיב הכהן הגדול בשלילה ואמר, שלאחר מלחמה זו יהיה הפסק, ואחר כך שוב

אין בזה כל מקום לשאלה! וחזר שוב על דבריו: 'אין בכך כל ספק. אין בכך 'ערווען'! מאה אחוז שכל בני התורה יינצלו - בתנאי אחד: **שיהיו מובדלים מן העמים!**

י'הבדלתי אתכם מן העמים להיות לי', ובחז"ל - 'אם אתם מובדלים מן העמים, אתם שלי, ואם לאו, אתם של נבוכדנצר וחבריו'. וביאר המשגיח, אם תהיו מובדלים מן הגויים, תימצאו ברשותו של הקב"ה, ולא תהיה עליכם כל שליטה! הנכם מצויים בפְּלִטָה אחרת לגמרי!

ואמר עוד הגר"נ וכתפוגל זצ"ל: יש לי בקבלה, איש מפי איש, ממרן רבי **יהושע-לייב דיסקין** זיע"א, שבמלחמה האחרונה קודם ביאת משיח, כל העהרליכער-אידן יינצלו, ומה זה עהרליך-איד, מי שמובדל מן העמים. והוסיף: לא מזוהר באחד מל"ו צדיקים. לא דורשים מן האדם להיות כזה, ואף אחד אינו דורש מן האדם לעשות דברים שאינם מתאימים לו.

הדבר היחיד הוא, אמר המשגיח, להיות מובדל מחוקות העמים, ושלא תהיה לנו שייכות אליהם, לא אל התרבות שלהם, לא אל העיתונים שלהם, ולא אל המוזיקה והספרים שלהם. להיות מנותק מהם לחלוטין. במצב כזה יאמר לנו הקב"ה 'אתם שלי!' ואז נימצא ברשות אחרת, ולא תהיה לאף אחד שליטה עלינו!

גם במצרים היה כך

המשגיח הוסיף ואמר, שלא צריך להתפלא כיצד יתרחש דבר כזה, שהרי גם בעשרת המכות במצרים, בעוד שהמצרים סבלו ונפגעו מהמכות, ליהודים - שהיו קרוב מאוד אליהם - לא אירע דבר. מאותו כוס ומאותם מים, המצרי שתה דם, והיהודי שתה מים. הרי לנו ראייה ברורה שאדם המובדל מן העמים אין במציאות כל שליטה עליו. וזה הפירוש גם בזכות העצומה שהיתה לעם ישראל בכך 'שלא שינו', שכן מי שלא עומד בכך לא זכאי להיקרא 'עהרליכער-איד'. בתקופתנו, קל

מאוד להבין מה פירושה של דברים 'להיות מובדלים מחוקות העמים', שכן הדברים המהירים אותנו לכאורה אל חוקות העמים הם כל כך גלויים וידועים (כמו האינטרנט וחבר-מרעיו), שצריך להיות עוור כדי לא לראות את הדברים בחוש. ומי שיתנתק מכל הני"ל, מכל העיתונים הלא-כשרים, מהמוזיקה של הגויים, וכמובן מרשת האינטרנט האיומה, יינצל בוודאות! כך הבטיח המהר"ל דיסקין.

ניבא ולא ידע מה ניבא

וביינו לבין עצמנו: הרי בתקופה כשלנו אפשר להבחין מיד מי התנתק מהתקשורת ההיא, ומי לא. בשיחה קלה שבין אדם לחבירו, ואפילו בהתבוננות קלה על דרך-תגובותיו וצורת דיבורו, אפשר לתפוס למי הוא שייך, האם לנו, או לצרינו, המנסים לאבדנו מן העולם על ידי הפצת מסרים נוראיים בתקשורת הכל-כך זולה ומתועבת.

היום אנחנו כבר יכולים לדעת שהמשגיח זצ"ל ניבא, ולא ידע מה ניבא... שהרי, איזו תקשורת כבר היתה בעת שנאמרו הדברים לפני עשרות שנים! אבל היום! - כשהתקשורת הנוראה 'מדברת' אלינו בראש כל חצות, ומנסה 'לגלוש' ולסחוף אחריה גם את בתי המדרש, או-הו איזו משמעות של ממש יש לדבריו של הגר"נ וכתפוגל!!!

היום אפשר להבין הרבה יותר טוב את משמעותה של ההבטחה הנדירה שמי שלא יסחף אחר התקשורת, ינצל מחבלי משיח. שהרי עוצמת הנסיון שיש בכך כיום הזה, היא הרבה-הרבה יותר קשה מְאִי-פעם. ומי שבאמת יעשה את כל המאמצים על-מנת להתנתק לחלוטין מהתקשורת הארורה, שאיבדה כבר הרבה בני-נאמנים בכרם בית ישראל - יוכל לסמוך בלב שקט על הדברים הני"ל! נאמנים עלינו דברי הגדולים הני"ל, שבוודאי לא אמרו זאת רק כדי 'להרגיע' את הקהל, אלא דיברו דברי נביאות.

הח"ח באחד ממכתביו: 'וביותר ניתן לתמוה על אנשים שמחפשים סגולות וקמיעות... ויותר טוב שיתחזקו בקביעות בעניית 'אמן יהא שמיה רבה' הבאה לידם בקלות, ומסוגלת לכל הישועות לפרט ולכלל, ויזרזו אחרים למצווה'

אם דיברנו על החפץ חיים ועל סגולות להינצל מכל הדברים הלא-טובים המתרגשים בעולם, אי אפשר שלא להזכיר את שאמר עוד מרן הח"ח, וכתב במפורש באחד ממכתביו: 'וביותר ניתן לתמוה על אנשים שמחפשים סגולות וקמיעות, סיגופים ותעניות, לכפרת עוונותיהם, וכד', ומוציאים על כך כמה וכמה אלפים כל אחד לפי עושרו והצטרפותו לענין. ויותר טוב שיתחזקו בקביעות במצוות עניית 'אמן יהא שמיה רבה' הבאה לידם בקלות, ומסוגלת לכל הישועות לפרט ולכלל, ויזרזו אחרים למצווה זו, ויתעקשו בה תמיד, משא"כ אם מוציא מעותיו לטמיון על סגולות חיצוניות שלא יועילו ולא יצלחו, והיא מְכֻלָּה כוחותיו לרוק, והמשכיל יתן אל ליבו'.

היש דברים יותר ברורים מאלו? היש לנו בדורות האחרונים גדול מהחפץ חיים? ואם הוא אומר שעניית 'אמן יהא שמיה רבה' מסוגלת לכל הישועות, לפרט ולכלל - צריך לחפש דברים אחרים!?

הבעיה היא, שכולנו צמחנו וגדלנו על מאמר חז"ל זה ש'כל העונה איש"ר בכל כוחו אפילו גזר-דין של שבעים שנה קורעים לו', ולכן הדברים כבר לא כל-כך משפיעים עלינו כמו 'סגולות חדשות' ששומעים בדורנו. אבל מאוד מאוד כדאי לכל אחד מאתנו 'לחזור אל המקורות' ולהיצמד אל הסגולות והישועות המופיעות בחז"ל הק', ולסמוך עליהם בכל לב ונפש שאם נקיים את הדבר, יושפע עלינו שפע טוב מן השמים.

כמו-כן כדאי מאוד לחזק ולהתחזק בענין הדיבור בשיחת-חולין בבית הכנסת, וכפי שכתבנו לא פעם החיזוק בענין זה יגיע לא על-ידי הטלת איסור גרידא; מי שאוסר על עצמו דבר מסוים, ואינו מבין על-בוריה את העילה לאיסור, גם האיסור עצמו לא יחזיק זמן רב. צריך להבין שכתליו המקודשים של בית הכנסת מיועדים להביא הצלה וישועה לכל יהודי, באמצעות התפילה שהוא מתפלל שם תדיר. כל זאת אם הוא שומר על קדושת בית הכנסת; אבל אם הוא מוכיח שאיננו מכיר את ערך המקום, מדוע שהמקום יסייע בעדו?

יש להזכיר גם את הסיפור שסיפר רבינו המרא דאתרא מרן הגר"י זילברשטיין על אברך ת"ח שחלה במחלה הנוראה, וקיבל על עצמו שלא להשיח שיחת חולין בבית הכנסת, ונרפא בדרך נס של ממש. על פי הדברים האמורים כדאי מאוד לתפוס באומנות זו ולחזק גם את האחרים שישתדלו לכבד את קדושת בית הכנסת, ולא ישיחו בו דברי חולין, ויזכו לכל הברכות האמורות בתורה.

שביבי הלכה

משולחנו של המרא דאתרא מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

תשובה

לא רבי אהרן בירך, אלא המצווה הנוראה שהיתה בהצלת עשרים וארבעה בחורי הישיבה מגיבורי ישראל, היא זו שבירכה. הגמ' בבכורות [נ"ח.] דנה באיסור לעשר מעשר בהמה ביו"ט, ואומרת שהטעם הוא משום צובע (שהרי צובעים את העשירי בפס אדום) וזו מלאכה האסורה ביו"ט. התוס' במקום דנים מדוע אין הגמ' אומרת שהטעם הוא משום שאין מקדישין ביו"ט, שדומה ל'מִתְקַן'?

ומתרצים, שאיסור זה לא שייך במעשר בהמה, כיוון שהקדושה חלה מאליה, ע"י יציאת הבהמה העשירית מהדיר (מאידך, גם בתוס' בחגיגה [ח']. ד"ה 'משום סקרתא') הקשו קושיה זו, ותרצו תירוצים אחרים ומשמע מדבריהם שיש איסור גם כשהקדושה מגיעה מאליה).

לפי דברי התוס' הנ"ל, שהעשירי מתקדש מן השמים, ולא האדם מקדיש אותו, כך גם אנחנו נאמר, שהצלת הבחורים היא הברכה, ורבי אהרן רק סילק את המקטרגים, ולמען המצוה מותר לברך גם פושע כזה.

האם מותר בשבת לבלוע יהלום ולצאת בו?

שאלה

ברוסיה ערכו השלטונות חיפושים בבתי, וכאשר מצאו דברי-ערך החרימו אותם. מה הדין אם היו לראובן יהלומים בבית, ובשבת הגיעו השלטונות לחפש אצלו יהלומים ולהחרימם, האם מותר לו לבלוע יהלום בשבת, או אולי יהלום בשבת הוא מוקצה? והאם מותר לצאת בשבת בעוד היהלום בלוע בקרבו?

תשובה

בשאלה זו עסקנו ב'חשוקי חמד' עמ"ס שבת [ק"ב:]. ושם כתבנו: "כתב המשנ"ב [שי"ב, ס"ק כ"ג], "אבל דבר הבלוע, מותר לצאת בו כגון לבלוע מרגלית או זהב ולצאת בו לרשות הרבים". ומלשון המשנה ברורה משמע

למה בירך רבן של ישראל את ראש ה"מאפיה"?

שאלה

למרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל נודע שקבוצה של עשרים וארבעה בחורי ישיבה מצאו מקלט באיטליה, נלקחו למעצר והם בסכנת הגליה לגרמניה, ועלולים להישלח למחנות המוות. הגאון קיבל עצה לפנות לראש המאפיה האיטלקית ולאחר מאמצים רבים קבע עימו רבי אהרן פגיושה, ותיאר בפניו את הסכנה הגדולה שנמצאים בה הבחורים. ראש המאפיה שאל את מקורביו מי הוא הרב הזה, והשיבו לו, שהוא ראש האומה היהודית בעולם. ראש המאפיה הסכים לבצע את המשימה, ואף סירב לקבל תשלום ובמקום זאת ביקש ברכה... רבי אהרן בירך אותו שימות על מיטתו (וכונתו היתה שלא ירצחוהו, כפי שמקובל בעולם ההוא). והפושע הגדול מאוד נהנה מהברכה, ואכן הבחורים שוחררו.

כעבור עשרים וחמש שנה הגיע לייקואד בנו של הפושע, שהיה ממלא-מקום אביו בראש המאפיה, וביקש לשוחח עם הרב קוטלר. הפעם הופיע בנו של רבי אהרן,

הלא הוא הגאון רבי שניאור קוטלר. בנו של הפושע סיפר שאביו הגיע לזקנה מופלגת וזכה למות על מיטתו, ולא נרצה כפי שמתו חבריו, וכעת גם הוא רוצה להתברך בברכה הנ"ל. רבי שניאור השיב לו שהמברך היה אביו, רבי אהרן, אך לו עצמו אין כוח לברך.

נשאלת השאלה, איך היה מותר לרבן של ישראל לברך פושע עולמי כזה?

גופנית כללית ועלייה מהירה בחום הגוף עד כדי 39 מעלות. יש ישיבות שבהן חלו עשרות בחורים, חלקם שולחו לבתייהם וחלקם שוכבים בחדריהם. יצוין, שעל פי הממצאים הרפואיים כיום אין קשר בין ה'שפעת' לנגיפי הקורונה. נשאלנו, מה היא ההנהגה של חולים אלה לגבי צום ('עשרה בטבת' שעבר עלינו בחודש האחרון, וכן צומות אחרים)? ברור שמי שכבר יש לו חום או נפל למשכב, לא יצום, כמבואר במשנ"ב [תק"נ סק"ד] בזו הלשון: "וכל שכן אם הוא חולה שאין בו סכנה בוודאי פטור מלהתענות, ואסור לו להחמיר על עצמו". ברם, בחור שמרגיש קצת חולשה בגופו אבל ב"ה מתהלך רגיל, ואין לו חום, ולא ברור אם השפעת כבר מקננת בגופו, האם חייב לצום?

תשובה

ביום תענית כל אדם מרגיש חולשה גופנית מסוימת יותר מאשר ביום רגיל. אם הרגשת החולשה היא יותר חזקה מהרגיל והמצוי ליום תענית, כפי שמכיר את טבעו, אזי לא יתענה. מקור הדברים: כתב השו"ע בהלכות תשעה באב [סימן תקנ"ד סעיף ו'], "חולה שהוא צריך לאכול, אין צריך אומד, אלא מאכילין אותו מיד, דבמקום חולי לא גזרו רבנן". וביאר המשנה ברורה [ס"ק י"א] בגדר "צריך לאכול" בזו הלשון: "שהוא חלוש וחש בגופו, אע"פ שאין בו סכנה, מאכילין אותו מיד".

ובשו"ת אגרות משה [או"ח ח"ד, קי"ד] חידד הדברים וכתב: "אם הוא חולשה יותר מדרך בני אדם כשמתענים, הוא בכלל 'חולי' שלא גזרו רבנן אף בט' באב וכל שכן בשאר תעניות". (ויתכן שגם ה'אור לציון' [ח"ג סימן כ"ט אות ה'] שהחמיר במצב שעדיין לא נפל למשכב, דבריו אמורים רק בט' באב, אבל בעשרה בטבת יפסוק לקולא).

עולם המחשבים
מעבדת תיקונים מקצועית

מכירת מחשבים • מעבדת תיקונים
ניקוי וירוסים • מצלמות אבטחה
שחזור נתונים

אמינות, מקצועיות, מחיר.

052-711-50-50

שמוטר גם לבולעו בשבת. אלא שטוב יותר, שיבלע על ידי טלטול בגופו, דהיינו שיכופף ראשו על השולחן ויבלע. וכתב המשנ"ב [ש"ח, ס"ק ט"ו]: "איתא בסימן שי"א ס"ח דטלטול מוקצה בגופו אפילו לצורך דבר המוקצה מותר, דזה לא נקרא טלטול כלל". ולפי זה, אם המוקצה מונח על הארץ מותר לדחפו ברגליו כדי שלא יבוא להפסד. ואף דדעת החזו"א [מ"ז, ס"ק י"ג] דאסור לטלטל מוקצה בגופו, הא כתב החזו"א [נ"ב, אות ט"ז] דיש להקל במוקצה, במקום צער בעלי חיים והפסד".

כיצד יתכן שאדם בריא אוכל בצום כדרכו?

שאלה

איך ייתכן שאדם בריא וחזק ובכל זאת נאמר לו שלא יצום? הייתכן והנשמע כדבר הזה? מדוע לא יצום והלא הוא בריא, ואסור לפרוש מן הציבור!

תשובה

נאמר בשולחן ערוך [תקס"ח, משנ"ב סק"נ], "וישמור עצמו מן הכעס. ואם יש לו משא-ומתן יעשה באמונה ובנחת ביותר, שלא יבוא לכלל כעס". אדם שבטבעו כעוס, צריך להישמר לעשות בנחת ובאמונה, שלא יבוא לידי כעס. מקור דבריו של המשנ"ב הוא ב'ספר חסידים' [תרי"ז], "וכשאדם מתענה, ישמור עצמו שלא יהא כעסן בו-ביום, כי כשאדם רעב הוא כעסן, ואם יכעוס מוטב לו שלא יתענה, ויהא שבע וטוב-לב לבריות, שלא יתקוטט. וכתוב (ישעי', ג"ח ד'): "הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרופ רשע לא תצומו כיום להשמיע במרום קולכם". בהערות במקום מובא פסוק נוסף [ישעיהו, ח' כ"א] "והיה כי ירעב והתקצף וקילל במלכו ואלוקיו ופנה למעלה".

מטרת הצום היא כדי שהאדם יהיה נכנע לפני הקב"ה ולפני בריותיו, אבל אדם שכאשר הוא לא מקבל את מנת-האוכל שלו אינו יכול לשלוט בעצמו, וקוצף חועף על כל סביבתו, הרי שהצום במקום להביאו להכנעה, ממיט עליו ריב ועבירה, ואז במקום אמצעי להתקרב לקב"ה, הוא מתרחק, ומוטב שלא יצום, ויהיה טוב לכולם.

ונראה שכל זה נאמר בתענית יחיד, או בתענית על עצירת גשמים, אבל בתעניות ציבור אין לכעס כוח לבטלן. וזה הפתרון לשאלה ששאלנו; מי שמכיר את עצמו שהוא כעסן, ובמהלך הצום הוא עלול לכעוס, אל יצום.

כיצד צריכים בני-ישיבה שחלו בעפעת לנהוג בצום?

שאלה

בישיבות הקדושות יש בתקופה האחרונה התפרצות נרחבת של שפעת, המלווה בסימפטומים של חולשה

בשורה טובה לשוחרי התורה
יצא לאור ספר חדש

שעורים בהלכות ברכות

להגר"א יצחקי שליט"א

בעל המחבר סדרת הספרים "חסד לאברהם" על הלכות שבת (ד"ח) ערובין גדה שו"ת וברורי הלכה (ב"ח) שעורים בהלכות שביעית ובאורי תפלת י"ח ובנין הבית היהודי ושלמותו

הנה עוד לא הספקנו למצות את השמחה בספרו הקודם של המחבר שליט"א

שעורים בהלכות שביעית

שיצא לאור לפני כחצי שנה, וכבר התבשרנו על יומא טבא לרבנן בהיגלות שוב כוחו וגבורתו בהוציאו לאור את ספרו החדש

שעורים בהלכות ברכות

וכל העובר ישתומם על ההיקף והעמקות, שהמחבר שליט"א פורס לפני הלומדים והמעיינים בלא פחות מ - 78 סימנים (בלמעלה מ - 1000 עמודים!!!) הכוללים את רוב הסוגית החמורות ביותר בהלכות ברכות.

כמו בספריו הקודמים מפליא המחבר לרדת לעמקן של הסוגיות תוך שהוא מברר היטב את כל שיטות הראשונים והאחרונים בסוגיות הסבוכות ביותר בהלכות ברכות, עד ההלכה למעשה היוצאת מכל סוגיא.

כבר איתמחי גברא בספריו הקודמים, וכמו שהעיד עליו הגאון המופלא מורנו הרב ר' משה שפירא זצוק"ל בהסכמתו לספר "חסד לאברהם" על הלכות שבת, וז"ל: האי גברא רבה ידידי ר' אורי יצחקי שליט"א שהוא אחד מבני עלי' המועטים שהם ה"אחד היוצא" מתוך אלף הנכנסים, וזכה ברב יגיעתו לקניני תורה והגיע להוראה בעיונו הנמרץ וסברתו הישרה והעמוקה ויגע ומצא לסול מסילות בענינים חמורים בהלכה, ומסילות ללבבות להדריכם בדרך ישרה בחובות הלבבות, זכות הרבים שהוא משתדל הרבה להעמידם בקרן אורה עומדת לו וניכרת הסיעתא דשמיא בפעולותיו, עכ"ד הנפלאים והנדירים.

גם אנו לא נותר לנו אלא להצטרף לברכתו של הגאון המופלא זצוק"ל: והנני מברכו מקרב לב שיתקיים בו "בשמך יקראוך ובמקומך יישיבוך", ויזכה להרביץ תורה מתוך נחת שחה והרחבה ויתרבה כבוד שמים על ידו, אמן ואמן.

אפשר להשיג בחנויות הספרים המובחרות, ובשבוע הקרוב גם בהפצת הספרים בבתי הכנסת ע"י הרב י. בלוי.

כמו כן אפשר להשיג את הספר וכן את כל שאר ספרי המחבר בבית המחבר
נוה יעקב רחוב כפר עברי 21\1 או בתאום טלפוני במספר 025834387 או
0504111198. וכן בתאום בכתובת מייל: Oriyz5455@gmail.com

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 68 | טבת תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

שמחת אדוסי נכדת מרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א
בת להטנו הגר"ז ברוזרמן שליט"א עם נכד נשיא ישיבת פוניבז' הגר"א בהנמן שליט"א

ילדי ת"ת תורה תמימה קרית אתא אצל גדולי ישראל

מרן הגר"ש בעדני שליט"א

מרן רשכבה"ג הגר"ח קניבסקי שליט"א

מרן הגר"ש שטינמן שליט"א

מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א

מרן הגר"ח פינשטיין שליט"א

שמוחת נישואי נכדת מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א
בת בנו הגאון רבי שלום פוברסקי עם בן הגרי"ד שכטר מראשי ישיבת קול תורה נכד הגאון הגדול רבי שלום שכטר.
 צילום דוד ארזני

עצרת חיזוק ומספד לזכרו של הרב הגאון רבי בועז קסלר זצ"ל ר"מ בישיבת תפארת מרדכי
בבני ברק בראשותו של הגאון רבי יאיר שלמה זק"ש שליט"א, נערכה כבלות השלושים להסתלקותו.
תלמידי הישיבה, בוגריה, בני משפחתו, ידידיו ומכריזי בראשות מרן הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א
ומרן הגאון הצדיק רבי שמעון גלאי שליט"א.

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א במעמד חלוקת פרסים לתלמידי 'נטיעים' בפ"ת שבדאשזת הרב שלמה ביטון

סיום הש"ס שע"י מבקשי תורה סניף נוה יעקב ירושלים

חתונת בנו של הגר"א סטוארט ראש ישיבת רנה של תורה כרמיאל

עם מדרן הגר"ש שטינמן ראש ישיבות אורחות תורה

רבינו מעיין בקונטרס "שיעורי משנת אברהם" שיצא לאור לדגל החתונה

אורח

סיבור כדאיות

להצטרף ללימוד 'הדף היומי בהלכה' ב'משנה ברורה'

1 כדי לדעת איך להיות כיהודי - לדעת את הלכות 'אורח חיים'!

כל הרוצה להיות כיהודי אמיתי, עליו לדעת את המשנה ב. וכבר כתב מרנא 'החפץ חיים' בהקדמה ל'משנה ברורה' שעיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה, ומי שאינו לומד הלכות שבת לא ימלט שלא יעבור על איסור שבת החמורים. לדעת 'משנה ברורה' זה הכרחי!!! ואם לא עכשיו אימת...

2 כדי ששמך יוזכר ב'ספר הגיבורים'!

3 כדי לזכות להיות בן עולם הבא!

4 כדי להשתתף בארועי הסיום!

'ספר הגיבורים' עם שמות הלומדים והמצטרפים ללימוד יונח על הציון הקדוש של 'החפץ חיים'!

הבטחת חז"ל: כל השונה הלכות בכל יום מוכסח לו שהוא בן עולם הבא, הצטרף ללימוד 'הדף היומי בהלכה' דבר יום ביומו ב'משנה ברורה' - כדי לזכות בהבטחת חז"ל להיות בן עולם הבא!!! * אפשר גם להבחין במבחני 'דרשו' החודשיים ולקבל מלגה.

לומדי 'הדף היומי בהלכה' והמקבלים על עצמם את הלימוד יזכו לעדיפות בקבלת כרטיס כניסה לאירועי הסיום הגדולים שיתקיימו א"ה בארנה בירושלים ביום חמישי ט' אדר א' ובמועש"ק י"א אדר א'.

ראדין!! רבי, תורתך אנו לומדים!

השמות לתפילה

כל המקבלים על עצמם להצטרף ללימוד 'הדף היומי בהלכה' יכולים לשלוח את שמם לתפילת הרבנים בראדין ושמו יכנס ל'ספר הגיבורים' אשר יונח בצמוד לציונו הקדוש.

הסגולה

מובא בחז"ל ובספרים הקדושים ענין הסגולה הגדולה לעלות על קברו של הצדיק שאת תורתו לומדים "מתנייתא דמר קא מתנינן" והצדיק עצמו יורד להצילו מכל דבר. וגדולה תהיה התפילה והישועה לכל לומדי תורתו של 'החפץ חיים' והמקבלים על עצמם להצטרף ללימוד היומי של 'הדף היומי בהלכה'!

התפילה

משלחת רבנים מגדולי וצדיקי הדור שליט"א יעלו על ציונו של מרנא 'החפץ חיים' ויתפללו על כל לומדי 'הדף היומי בהלכה' ב'משנה ברורה' ועל המקבלים על עצמם ללמוד החל מהמחזור החדש של 'הדף היומי בהלכה' שיחל בי"ט אדר א'.

מסירת שמות לתפילת הרבנים באימייל: dirshu@dirshuglobal.org - לכתוב בשורת הכותרת ראדין בעמודות 'נדרים פלוס' 'דרשו' - סיום 'הדף היומי בהלכה' בפקס: 077-318-39-69

קו המידע של 'דרשו':
072-380-9292

קו השיעורים:
פקס: 077-2222-666
077-318-3969

לקבלת לוח 'הדף היומי בהלכה' (לרשום בנושא לוח):
dirshu@dirshuglobal.org

מידע על תכנית 'הדף היומי בהלכה' (לרשום בנושא מידע):
dirshu@dirshuglobal.org

לפתיחת שיעור ב'דף היומי בהלכה' (לרשום בנושא שיעור חדש):
dirshu@dirshuglobal.org
או 052-7110206

השכינה זועקת: שמיטה בסכנה!

וכל השותפים במגבית קרן השביעית
ובפרט המתאמצים מעל ליכולתם

יזכו בס"ד לישועות מעל לדרך הטבע

יזכו בס"ד לברכתם
של גדולי ישראל
לישועות גדולות
מעל לדרך הטבע

120
12X חודשים

וכל המתאמצים
ותורמים להצלת השמיטה
בשעה שהיא בסכנה

קרון
השביעית

קרן הקודש של גדולי ישראל שליט"א
לקיום מצוות השביעית בארץ ישראל
מיסודו של שרן רבי בנימין פנחסון זצוק"ל
מבד"ק קוסטיות ת"י

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי / סניף 185 / חס' חשבון 485101

לקרא. להפנים. להשתנות.

חובת השנה!

חדש! יצירת פאר והדר הסובבת את מעגל השנה אצל רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

אורח חיים

לימוד הלכה למעשה

חיי אצילות

מסכת חיים מקודשת

מדי חדש בחדשו

סיפורים במעגל השנה

בהיכל המלך

מידות, ערכים והנהגות

♦ להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות ♦

סניף ירושלים:
מלכי ישראל 2

סניף בני ברק:
הלפרין 18 | רבי עקיבא 112

www.mwaxb.co.il

לרכישת כמויות
(עם אפשרות להטבעה ע"ג הכריכה):

053-41-30-502